UNIVERSITATEA DE STAT DIN MOLDOVA

SESIUNEA NAȚIONALĂ DE COMUNICĂRI ȘTIINȚIFICE STUDENȚEȘTI

Ediţia a XXVIII-a

11-22 martie 2024

Rezumatele comunicărilor

Volumul II

ȘTIINȚE UMANISTICE
ȘTIINȚE JURIDICE
ȘTIINȚE SOCIALE ȘI ALE EDUCAȚIEI

Chișinău, 2024
EDITURA USM

CZU 082=135.1=111=161.1
S 50

Sesiunea naţională de comunicări ştiinţifice studenţeşti,

Ediţia a XXVIII-a

11-22 martie 2024

Responsabil de ediţie: **Georgeta Stepanov, dr. hab., prof. univ.,**
Prorector pentru activitate ştiinţifică,
Corectură: **Ana-Laura Pașnic**

Culegerea înglobează rezumatele comunicărilor studenților participanți la Sesiunea națională de comunicări științifice studențești, Ediția a XXVIII-a.

Responsabilitatea asupra conținutului textelor aparține în exclusivitate autorilor și îndrumătorilor acestora.

Descrierea CIP a Camerei Naționale a Cărții din Republica Moldova

Sesiunea naţională de comunicări ştiinţifice studenţeşti, Ediţia a 28-a, 11-22 martie 2024 : Rezumatele comunicărilor / comitetul ştiinţific: Igor Şarov [et al.]. – Chişinău : CEP USM, 2024 – . – ISBN 978-9975-62-757-3.

Cerinţe de sistem: PDF Reader

Vol. 2 : Ştiinţe umanistice. Ştiinţe juridice. Ştiinţe sociale şi ale educaţiei. – 2024. – 349 p. : fig., tab. – Antetit.: Universitatea de Stat din Moldova. – Texte : lb. rom., engl., rusă. – Referinţe bibliogr. la sfârşitul art. – ISBN 978-9975-62-759-7.

082=135.1=161.1
S 50

© Universitatea de Stat din Moldova, 2024

ISBN 978-9975-62-759-7

Sesiunea naţională
de comunicări ştiinţifice studenţeşti, Ediţia a XXVIII-a
11 -22 martie 2024

Comitetul ştiinţific:

Igor Şarov	dr., prof. univ., Rector, Universitatea de Stat din Moldova
Georgeta Stepanov	dr. hab., prof. univ., Prorector pentru activitate ştiinţifică, Universitatea de Stat din Moldova
Veronica Prisacaru	dr., conf. univ., Şef-Departament Cercetare şi Inovare, Universitatea de Stat din Moldova
Liliana Dmitroglo	dr., conf.univ., Decan al Facultăţii de Fizică şi Inginerie, Universitatea de Stat din Moldova
Vitalie Sochircă	dr., conf.univ., Decan al Facultăţii de Biologie şi Pedologie, Universitatea de Stat din Moldova
Viorica Gladchi	dr., conf.univ., Decan al Facultăţii de Chimie şi Tehnologie Chimică, Universitatea de Stat din Moldova
Angela Niculiţă	dr., conf.univ., Decan al Facultăţii de Matematică şi Informatică, Universitatea de Stat din Moldova
Sergiu Brînză	dr. hab, prof. univ., Decan al Facultăţii de Drept, Universitatea de Stat din Moldova
Igor Bercu	lector. univ., Decan al Facultăţii de Istorie şi Filosofie, Universitatea de Stat din Moldova
Victoria Bulicanu	dr., conf. univ., Decan al Facultăţii de Jurnalism şi Ştiinţe ale Comunicării, Universitatea de Stat din Moldova
Ludmila Usatîi	dr., conf. univ., Decan al Facultăţii de Litere, Universitatea de Stat din Moldova
Vladimir Guţu	dr. hab., prof. univ., Decan al Facultăţii de Psihologie, Ştiinţe ale Educaţiei, Sociologie şi Asistenţă Socială, Universitatea de Stat din Moldova
Alexandru Solcan	dr., conf. univ., Decan al Facultăţii de Relaţii Internaţionale, Ştiinţe Politice şi Administrative, Universitatea de Stat din Moldova
Maria Hămuraru	dr., conf. univ., Decan al Facultăţii de Ştiinţe Economice, Universitatea de Stat din Moldova

Comitetul organizatoric:

Membri cu atribuții de coordonare generală a evenimentului științific:

Veronica Prisacaru,	dr., conf. univ., Șef Departament Cercetare și Inovare
Carolina Țurcanu,	dr., conf. cercet., Șef Secție Promovarea și protecția rezultatelor științifice
Marianna Savva,	dr., specialist principal, Secția Promovarea și protecția rezultatelor științifice
Victoria Radu,	specialist principal, Oficiul de asigurare a calității în cercetare.

Membri cu atribuții de coordonare pe facultăți a evenimentului științific:

Anna Moldovan,	dr., lector univ., Facultatea Biologie și Geoștiințe
Ana Popușoi,	asist. univ., Facultatea Chimie și Tehnologie Chimică
Larisa Mocanu,	dr., cerc.științ., Facultatea Chimie și Tehnologie Chimică
Ludmila Novac,	dr., conf.univ., Facultatea Matematică și Informatică
Alisa Curlicovschi,	asist.univ., Facultatea Fizică și Inginerie
Ludmila Leca,	asist.univ., Facultatea Fizică și Inginerie
Lilia Gîrla, dr.,	conf.univ., Facultatea Drept
Anatol Colțeniuc,	asist. univ., Facultatea Drept
Lilia Gribincea,	dr., conf.univ., Facultatea Drept
Valentin Roșca,	dr., conf.univ., Facultatea Drept
Artiom Eni,	magistru, asist. univ., Facultatea Drept
Natalia Gavrilenco,	asist. univ., Facultatea Drept
Rodica Nichita, dr.,	lector univ., Facultatea Drept
Oxana Chisari Lungu, dr.,	lector univ., Facultatea Drept
Natalia Markova,	asist.univ., Facultatea Drept
Vlad Bercu,	asist.univ., Facultatea Drept
Svetlana Gherjavca,	dr., lector univ., Facultatea Științe Economice
Irina Cosniceanu,	dr., lector univ., Facultatea Științe Economice
Ela Malai,	dr., lector univ., Facultatea Științe Economice
Gabriela Matiescu (Vasilevschi),	studentă, anul III, ciclul I, Facultatea Științe Economice
Natalia Antoci,	dr., conf. univ., Facultatea Științe Economice
Valeria Lozovanu,	studenta SHTA 2201, Facultatea Științe Economice
Victoria Fonari,	dr., conf.univ., Facultatea Litere
Laura Mârzac,	dr., lector univ., Facultatea Litere
Nina Roșcovan,	dr., conf. univ., Facultatea Litere
Vsevolod Cernelev,	dr., conf.univ., Facultatea Litere
Natalia Donțu,	dr., conf.univ., Facultatea Litere

Andrei Corobcean,	dr., lector univ., Facultatea Istorie și Filosofie
Viorica Șaitan,	dr., conf.univ., Facultatea Psihologie, Științe ale Educației, Sociologie și Asistență Socială
Raisa Cerlat	dr., conf.univ., Facultatea Psihologie, Științe ale Educației, Sociologie și Asistență Socială
Maia Șevciuc	dr., prof.univ., Facultatea Psihologie, Științe ale Educației, Sociologie și Asistență Socială
Nadejda Butnari	dr, lector univ., Facultatea Psihologie, Științe ale Educației, Sociologie și Asistență Socială
Tatiana Spataru,	dr.hab., prof.univ., Facultatea Psihologie, Științe ale Educației, Sociologie și Asistență Socială
Larisa Elinețchi,	lector univ., Facultatea Psihologie, Științe ale Educației, Sociologie și Asistență Socială
Inga Cernat,	lector univ., Facultatea Jurnalism și Științe ale Comunicării
Tatiana Turco,	dr., conf.univ., Facultatea Relații Internaționale, Științe Politice și Administrative
Carolina Macovețchi,	dr., lector univ., Facultatea Relații Internaționale, Științe Politice și Administrative
Cristina Morari,	dr., lector univ., Facultatea Relații Internaționale, Științe Politice și Administrative

CUPRINS

Atelierul Arheologie, Patrimoniu cultural, Istorie medie și modernă

Daniela NEAGA
CEȘTILE CULTURII SAHARNA: O PRIVIRE DIN INTERIOR (STUDIU DE CAZ ÎN BAZA DESCOPERIRILOR RECENTE DIN PUNCTUL ȚIGLĂU) 18

Gabriela PASCARU
NOBLEȚEA SPIRALEI. O ABORDARE COMPARATIVĂ PRIVIND BRĂȚĂRILE DIN METALE PREȚIOASE DE EPOCĂ LA TÈNE DIN ROMÂNIA. 20

Ana-Maria CONDREA
CIRCULAȚIA MONEDEI OLANDEZE ÎN SPAȚIUL PRUTO-NISTREAN ÎN SECOLUL XVII 22

Aida BONDARI
CASELE TRADIȚIONALE DIN RAIONUL ȘTEFAN VODĂ – PARTE A PATRIMONIULUI CONSTRUIT NAȚIONAL 24

Atelierul Istorie contemporană

Valentina ANTOCI-LISNIC
SITUAȚIA BISERICII ORTODOXE DIN RSS MOLDOVENEASCĂ PREZENTATĂ ÎN ISTORIOGRAFIA CONTEMPORANĂ. CONTRIBUȚII, LACUNE, VIITOARE REABORDĂRI 26

Vlada CONDREA
PRIMA CAMPANIE DE EPURARE A CĂRȚILOR ÎN RSSM (1944-1945) 28

Adelina MARIAN
ULTIMA INOCHENTISTĂ 30

Atelierul Filosofie și Antropologie

Tatiana EVTODIENCO
PEISAJUL URBAN AL CHIȘINĂULUI: UN SPAȚIUL CULTURAL ÎNTRE EST ȘI VEST 32

Felicia NISTOR
PEISAJUL SONOR AL MODERNITĂȚII 35

Maxim TUCHILUȘ
ANULAREA VIITORULUI ȘI VIITORURI PIERDUTE. FENOMENUL *HAUNTOLOGIEI(HAUNTOLOGY)* 37

Diana MOCANU
BAZA LEGISLATIVĂ A ÎNVĂȚĂMÂNTULUI FEMININ ÎN A DOUA JUMĂTATE A SECOLULUI AL XIX-LEA - ÎNCEPUTUL SECOLULUI AL XX-LEA ÎN BASARABIA ȚARISTĂ 40

Marina SCALEȚCHI
CASA ZEMSTVEI - NUCLEUL SCENEI CULTURALE INDEPENDENTE DIN ȚARĂ. STUDIU DE CAZ 42

Atelierul Limba, literatura și cultura română

Irina MUTAF
ASPECTE ALE OMONIMIEI BILINGVE 45

Anghelina UNGUREANU
PARTICULARITĂȚI ALE LIMBAJULUI TINERILOR 47

Corina DEMENCIUC
ANATOL MORARU ȘI DISCURSUL NARATIV POSTMODERN 49

Mădălina SAMOIL
PSIHOLOGIA FEMININĂ ÎN PROZA LUI IOAN SLAVICI 51

Patricia COTLĂU
AFIRMAREA POEZIEI FEMININE: TEORIE ȘI CREAȚIE 53

Atelierul Didactică, limbi și literaturi moderne

Valentina LIPCAN
ABORDAREA PSIHANALITICĂ A NATURALISMULUI ÎN ROMANUL „LA REGENTA” DE LEOPOLDO ALAS (CLARÍN) 55

Ana PETCU
LA LECTURE POUR LA CONSTRUCTION DE LA COMPÉTENCE DISCURSIVE 57

Inga SUHARI
IMPLEMENTING VISIBLE THINKING ROUTINES IN THE EFL CLASSROOM 59

Maria-Magdalena-Francesca DUGNEANU
TEACHING GRAMMAR CREATIVELY 61

Victoria NEAGU
SOCIAL MEDIA INFLUENCE ON CHILDREN 63

Atelierul Multiculturalitate, traducere și universalizarea valorilor

Mihaela RUSU
ANALIZA CONTRASTIVĂ A LIMBAJULUI FORMAL DIN SERIALUL „THE CROWN” 65

Violeta RUSU
LES PARTICULARITÉS DE L'ADAPTATION PRAGMATIQUE DANS LA TRADUCTION DU ROMAN « MAITREYI » DE MIRCEA ELIADE DU ROUMAIN VERS LE FRANÇAIS 67

Mihaela AVRAM
A CONTRASTIVE ANALYSIS OF ROMANIAN AND ENGLISH MUSEUM TEXTS 69

Maria BUCILĂ
MIJLOACELE DE ECHIVALARE A UNITĂȚILOR FRAZEOLOGICE TOPONIMICE 71

Pînar YÎLDÎZ
ACTUALIZAREA JOCULUI DE CUVINTE ÎN LIMBAJUL PUBLICITAR 74

Atelierul Filologie rusă

Elizaveta SERBICEAN
АНАЛИЗ СЛОВАРЯ ЯЗЫКА ПИСАТЕЛЯ В КОНТЕКСТЕ ПОВЕСТИ «ТОЛСТЫЙ И ТОНКИЙ» А. П. ЧЕХОВА 77

Xenia-Alexandra POTIOMCHINA
СЛАВЯНСКИЙ ФОЛЬКЛОР ВО ВСЕЛЕННОЙ АНДЖЕЯ САПКОВСКОГО «ВЕДЬМАК» 79

Alina CUCERUC
УХОДЯЩИЙ МИР «МАЛЕНЬКИХ ЛЮДЕЙ» В ПРОИЗВЕДЕНИЯХ А.П. ЧЕХОВА 81

Daria DANILIȘCENCO
ЯЗЫКОВЫЕ ОСОБЕННОСТИ ОПИСАНИЯ ПРИРОДЫ В «ЗАПИСКАХ ОХОТНИКА» И. С. ТУРГЕНЕВА 83

Nadejda BADEA
ПАЛИНДРОМЫ В ИЗОБРАЗИТЕЛЬНОМ ИСКУССТВЕ 85

Atelierul Drept penal

Дарья МАТЕЙ, Валерия ИСТРАТИ, Анастасия КЛИМАУЦАН
СЕТЕВАЯ СВОБОДА: «ИССЛЕДОВАНИЕ НАРКОТИЧЕСКИХ И АЛКОГОЛЬНЫХ АДДИКЦИЙ ПОДРОСТКОВ В СОЦИАЛЬНЫХ СЕТЯХ И МЕТОДЫ ДЛЯ ИХ ПРЕДОТВРАЩЕНИЯ» 87

Екатерина БОСЫНЧАН, Рената КОСТЕЦКАЯ, Екатерина ОЛЕЙНИК
АДДИКТИВНОЕ ПОВЕДЕНИЕ, КАК ПСИХОЛОГИЧЕСКАЯ ПРОБЛЕМА В ПОДРОСТКОВОМ ВОЗРАСТЕ 90

Mihaela EFROS
PROPAGANDA RĂZBOIULUI ŞI CONSTRUCŢIA IDENTITĂŢII NAŢIONALE 92

Mădălina-Camelia SÎLNIC
VINOVĂŢIA PERSOANEI JURIDICE ÎN DREPTUL PENAL 94

Sandu SARACUŢA
NECESITATEA IMPLEMENTĂRII CONSIMŢĂMÂNTULUI VICTIMEI ÎN CALITATE DE CAUZĂ CARE ÎNLĂTURĂ CARACTERUL PENAL AL FAPTEI 97

Atelierul Drept Internaţional şi European

Victor MOSNEAGA
CONTEXTUL LIBEREI CIRCULAŢII A CAPITALURILOR ŞI A PLĂŢILOR ÎN UE 99

Liviana FRUNZĂ
PRINCIPIUL NEDISCRIMINĂRII ÎN DREPTUL COMERŢULUI INTERNAŢIONAL 102

Valeria BUTORINA
SANCŢIONAREA PREA BLÂNDĂ A MALTRATĂRILOR - ANALIZA JURISPRUDENŢEI CtEDO ÎN CAUZELE MOLDOVENEŞTI 105

Gabriel VESCU
ÎNCĂLCAREA DREPTULUI INTERNAŢIONAL DE CĂTRE VENEZUELA ÎN CONTEXTUL DISPUTEI TERITORIALE ASUPRA REGIUNII ESSEQUIBO 108

Olga LEGOŞINA
ISTORICUL ŞI ANALIZA REGLEMENTĂRILOR PRIVIND PROTECŢIA CONSUMATORILOR ÎN UNIUNEA EUROPEANĂ 112

Atelierul Drept Procedural

Luiza ACHIRUȘ
INFLUENȚA INSTRUMENTELOR TEHNOLOGICE ASUPRA CERCETĂRII ȘI SCRIERII JURIDICE 114

Daniela DUȚUL
APLICAREA PRINCIPIULUI *NON REFORMATIO IN PEJUS* ÎN CADRUL PROCESULUI CIVIL 116

Atelierul Drept Public

Cătălina CARAMAN
IMPACTUL PLĂȚILOR ÎN NUMERAR ASUPRA SISTEMULUI MONETAR AL STATELOR. STUDIU COMPARAT 119

Steliana COȘCODAN
DIGITALIZAREA ADMINISTRAȚIEI PUBLICE 121

Ionela EFTODI, Nicoleta IURAȘ
DREPTUL COPILULUI LA PROTECȚIE ÎMPOTRIVA ABUZULUI 123

Vlada ȘIMON
PILONII STABILITĂȚII FINANCIARE: O INCURSIUNE ÎN PRINCIPIILE FUNDAMENTALE ALE DREPTULUI FINANCIAR 126

Valeriu LUPAN, Natalia TCACI
PROTECȚIA MINORILOR AFLAȚI ÎN CONFLICT CU LEGEA 128

Veronica POZNEACOVA
TENDINȚELE CONTEMPORANE ÎN DOMENIUL DETENȚIEI FEMEILOR – CONSIDERAȚII GENERALE 135

Atelierul Drept Privat

Victor SECRIERU
LIBERTATE – DREPT DE PROPRIETATE – CAPITALISM 137

Anda OSIPOV, Daniel GARBUZ
ASPECTE TEORETICO-PRACTICE: CONCEPTUL DE INEFICIENȚĂ A ACTULUI JURIDIC 139

Sorin CHIRIȚA, Simona PATRAȘ
ASPECTE TEORETICO-PRATICE PRIVIND REGULA BUNEI JUDECĂȚI (BUSINESS JUDGEMENT RULE) 141

Teofilia BELEUȚA
DREPTUL ASUPRA INVENȚIEI CREATE ÎN CADRUL RAPORTURILOR DE MUNCĂ 143

Atelierul Psihologie

Laura BANARI
PROCRASTINAREA ŞI MECANISMELE DE COPING LA ADOLESCENŢII CE UTILIZEAZĂ REŢELELE DE SOCIALIZARE 146

Maria MARDARE
APTITUDINILE COMUNICATIVE ŞI NIVELUL DE ACTIVISM LA COPIII DE VÂRSTĂ PREŞCOLARĂ 148

Mariana VERDEŞ
PROCRASTINAREA LA STUDENŢII CU DIFERIT NIVEL AL ADAPTABILITĂŢII PSIHOSOCIALE 150

Ana PRISACARI
INTERCONEXIUNI DINTRE MANIFESTAREA PERFECŢIONISMULUI ŞI MOTIVAŢIA PENTRU SUCCES LA CADRELE DIDACTICE 152

Maria LOZOVAN
TRĂSĂTURI DE PERSONALITATE ŞI CARACTERISTICI ALE ANXIETĂŢII LA DEŢINUŢI 154

Ana BURDUJA
RELAŢIA DINTRE STIMA DE SINE ŞI CONTROLUL STĂRII DE STRES LA DANSATORI ŞI NON-DANSATORI 156

Eduard BORTA
ASPECTELE NEUROCOGNITIVE ALE DEPRESIEI LA ADOLESCENŢI 158

Alina BURLACU
RELAŢIA DINTRE OPTIMISM ŞI STRATEGIILE DE COPING LA BOLNAVII CARDIOVASCULARI 160

Cătălina CARP
INTERCONEXIUNEA DINTRE INTELIGENŢA EMOŢIONALĂ ŞI SINDROMUL IMPOSTORULUI LA STUDENŢI 162

Magdalena CUCURUZAC
MANIFESTAREA ANXIETĂŢII ÎN RAPORT CU MECANISMELE DE COPING LA PĂRINŢII COPIILOR CU TSA 164

Alexandra CARMANSCHI, Anna POPOV, Carolina CIUREL
FACTORII PSIHOLOGICI DE RISC PENTRU DELINCVENŢA JUVENILĂ 167

Liudmyla KELEMAN
OCCUPATIONAL STRESS OF MEDICAL WORKERS 170

Tetiana MAISTRENKO
LIFE RESILIENCE AS A RESPONSE TO THE CHALLENGES OF FORCED MIGRATION OF WOMEN WITH CHILDREN 173

Anna SEMBRAK
THE INFLUENCE OF STRESS FACTORS ON DECISION-MAKING IN ADOLESCENCE 175

Victoria MUNTEAN
PERCEPȚIA IMAGINII CORPORALE ȘI ÎNCREDEREA ÎN SINE LA FEMEI 177

Adela OSTRICOV
MANIFESTĂRI ALE LOCULUI DE CONTROL ȘI A FRUSTRĂRII SOCIALE LA BOLNAVII CU CANCER 179

Laura PERJU
ADAPTABILITATEA PSIHOSOCIALĂ A PERSONALITĂȚII ȘI COMPORTAMENTUL AGRESIV LA TRAFIC 182

Brenda BUDURIN
RELAȚIA DINTRE STIMA DE SINE ȘI AGRESIVITATE LA DEȚINUȚI 184

Ruxandra ȘTERBEȚ
EMOTIONAL REGULATION CHARACTERISTICS AND VERBAL HOSTILITY IN EARLY SCHOOL-AGE CHILDREN 187

Nicoleta TUMURUC
IMPLICAȚII ALE LIMBAJULUI CROMATIC ÎN LUAREA DECIZIILOR 190

Амалия КОШЕЛЕВА
ВЗАИМОСВЯЗЬ САМОЭФФЕКТИВНОСТИ И УРОВНЯ ТРЕВОЖНОСТИ У СТУДЕНТОВ 192

Виктория ПУШКАШУ
ВЗАИМОСВЯЗЬ ЭМПАТИИ И СИНДРОМА ЭМОЦИОНАЛЬНОГО ВЫГОРАНИЯ У МЕДИЦИНСКИХ РАБОТНИКОВ 194

Анастасия СТАТИВКА
ОСОБЕННОСТИ ВОЛЕВОЙ САМОРЕГУЛЯЦИИ И КОПИНГ-СТРАТЕГИЙ У СПОРТСМЕНОВ ЗАНИМАЮЩИХСЯ ПРАКТИЧЕСКОЙ СТРЕЛЬБОЙ 196

Диана ПАНТЕЛЕЕВА
ВЗАИМОСВЯЗЬ ПОСТТРАВМАТИЧЕСКОГО СТРЕССОВОГО РАССТРОЙСТВА И КОПИНГ-СТРАТЕГИЙ У ВЕТЕРАНОВ АФГАНИСТАНА 198

Мария СТЕПАНОВА
ВЗАИМОСВЯЗЬ СЕПАРАЦИИ ОТ РОДИТЕЛЕЙ И САМООТНОШЕНИЯ У СТУДЕНТОВ 200

Мария ЧЕРНЫШ
ВЗАИМОСВЯЗЬ ИНДИВИДУАЛЬНО-ТИПОЛОГИЧЕСКИХ ОСОБЕННОСТЕЙ ЛИЧНОСТИ И КОГНИТИВНЫХ ИСКАЖЕНИЙ У МОЛОДЕЖИ 202

Mariana GRIGORIȚĂ
IMPLICAȚII PSIHOEMOȚIONALE LA PERSOANELE VICTIME ALE BULLYINGULUI 204

Adelina BURCĂ
SUPORTUL PSIHOLOGIC PENTRU FAMILIILE COPIILOR CU TSA 207

Любовь СИНЕТ
АРТ-ТЕРАПИЯ КАК СРЕДСТВО ФОРМИРОВАНИЯ ЭМОЦИОНАЛЬНОГО ИНТЕЛЛЕКТА МЛАДШИХ ШКОЛЬНИКОВ 209

Atelierul Științe ale Educației

Ina FURTUNA
STRATEGII DE DEZVOLTARE A COMPETENȚEI DE COMUNICARE VIRTUALĂ LA CADRELE DIDACTICE 211

Ghenadi FURTUNA
STRATEGII DE DEZVOLTARE A COMPETENȚEI DE GESTIONARE A DATELOR ÎN CONTEXT DIGITAL LA CADRELE DIDACTICE 214

Lia MUȘCHEI
STRATEGII DE DIMINUARE A CONFLICTELOR ÎN CADRUL COLECTIVULUI PEDAGOGIC 217

Nelea MOROȘANU
STRATEGII DE DEZVOLTARE A COMPETENȚEI DISCURSIVE LA CADRELE DIDACTICE 219

Inga CRUDU
STRATEGII DE GESTIONARE A STRESULUI LA PĂRINȚII COPIILOR CU CERINȚE EDUCAȚIONALE SPECIALE 221

Nadejda BEȚIVU
RELAȚIA DINTRE STILUL DE COMUNICARE AL CADRULUI DIDACTIC ȘI MOTIVAȚIA ÎNVĂȚĂRII LA ȘCOLARII MICI 223

Irina RUTCOVSCHI
RELAȚIA DINTRE STIMA DE SINE ȘI REZISTENȚA LA STRES LA STUDENȚI 225

Violeta SICORSCHI, Ecaterina SICORSCHI
RELAȚIA DINTRE STILUL PARENTAL ȘI ADAPTAREA PSIHOSOCIALĂ A PREȘCOLARILOR LA GRĂDINIȚĂ 227

Ana BRÎNZA
AUTOCONDUCEREA ÎN INSTITUȚIA WALDORF – PRINCIPIU DE EFICIENTIZARE A ACTIVITĂȚILOR EDUCAȚIONALE 229

Tatiana SULIMA
MANAGEMENTUL RESURSELOR UMANE ÎN ÎNVĂȚĂMÂNTUL PROFESIONAL MEDICAL 231

Inna BURLEA
SINERGIA DINTRE ȘCOALĂ ȘI FAMILIE PENTRU ASIGURAREA CALITĂȚII EDUCAȚIEI 234

Anastasia ȘIPILOV
ROLUL PĂRINȚILOR ÎN TRANSMITEREA VALORILOR CULTURALE ȘI INTERCULTURALE 236

Ecaterina ȚÎGAN
MANAGEMENTULUI CALITĂȚII ÎN INSTITUȚIA DE EDUCAȚIE EXTRAȘCOLARĂ/NON-FORMALĂ 238

Atelierul Sociologie și Asistență Socială

Ana BUSUIOC
REFUGIAȚII UCRAINENI STABILIȚI PE TERITORIUL REPUBLICII MOLDOVA: ÎNTRE PROVOCĂRI ȘI REMEDII SOCIALE 240

Liuba CIOBANU
IMPACTUL INTERVENȚIEI ASISTENȚEI SOCIALE ASUPRA SOLUȚIONĂRII PROBLEMELOR FAMILIILOR ÎN SITUAȚIE DE RISC (cazul mun. Chișinău) 242

Victoria DAVID
SPECIFICUL DISFUNCȚIILOR COMPORTAMENTALE LA COPIII CARE PROVIN DIN FAMILII CU PĂRINȚI DIVORȚAȚI 244

Maria KÎVÎRJÎK
ПРОБЛЕМЫ УКРАИНСКИХ БЕЖЕНЦЕВ В РЕСПУБЛИКЕ МОЛДОВА И РОЛЬ НЕПРАВИТЕЛЬСТВЕННЫХ ОРГАНИЗАЦИЙ В ПОИСКЕ ИХ РЕШЕНИЯ 246

Victoria DAMASCHIN, Adelina BALICA
IMPLICAREA STUDENȚILOR USM ÎN ACTIVITĂȚI DE VOLUNTARIAT 248

Ana BEZDÎGA
ORGANIZAREA ȘI PETRECEREA TIMPULUI LIBER DE CĂTRE STUDENȚII USM 251

Nadejda RADU
ASISTENȚA VICTIMELOR TRAFICULUI DE FIINȚE UMANE BĂRBAȚI ÎN CADRUL MECANISMELOR NAȚIONALE DE REFERIRE 254

Daria GARIUC
ROLUL ASISTENTULUI SOCIAL ÎN LUCRUL CU COPIII EXPUȘI ABUZULUI (cazul DPDC sect. Botanica, mun. Chișinău) 257

Greta LUCA
INTEGRAREA REFUGIAȚILOR UCRAINENI ÎN GERMANIA: MODALITĂȚI ȘI DIFICULTĂȚI 260

Tatiana CANTARJI
DIASPORA MOLDOVENEASCĂ: CAUZELE MIGRAȚIEI ȘI POSIBILITĂȚI DE AFIRMARE ÎN STRĂINĂTATE 262

Atelierul Teoria și practica jurnalismului

Ana MĂRGINEANU
ROLUL CULTURII ORGANIZAȚIONALE ÎN INSTITUȚIILE MEDIA DE TIP CONVERGENT. PROIECT DE START-UP „ARTeria” 265

Argentina FRON
IMAGINEA BIBLIOTECII CONTEMPORANE ÎN PRODUSELE DIGITALE 268

Bogdan POSTOLACHI
КОНЦЕПТ МУЛЬТИМЕДИЙНОЙ ИНСТАЛЛЯЦИИ *CONNECTABLE* 270

Dumitrița BORDIAN
UTILIZAREA LIMBII ROMÂNE ÎN MASS-MEDIA: ELEMENTE PROBLEMATICE 272

Cristina TCACI
TEHNICI ȘI TENDINȚE ACTUALE ÎN REALIZAREA CONȚINUTULUI RADIOFONIC PENTRU COPII 275

Ecaterina COJANOVA
СОЗДАНИЕ МУЛЬТИМЕДИЙНОГО ПРОДУКТА – СОЗДАНИЕ МУЛЬТИМЕДИЙНОЙ ПРЕЗЕНТАЦИИ НАПРАВЛЕНИЯ „3Д АНИМАЦИЯ” 277

Mihaela MERENEANU
FENOMENUL FAKE NEWS ÎN SPAȚIUL MEDIATIC VIRTUAL 279

Pavel CUȘNIR
КУЛЬТУРА МОДУЛЬНОГО СИНТЕЗА, ЭСТЕТИКА И ПРАКТИКА 281

Cristina PLATAȘ
VALENȚELE PRESEI ONLINE PENTRU TINERI. STUDIU DE CAZ: #DIEZ 283

Maria NISTOR
JURNALISMUL DE INVESTIGAȚIE: DE LA IDENTIFICAREA SUBIECTULUI LA IMPACT 286

Maria-Magdalena ȚUREA
JURNALISMUL DE MEDIU DIN REPUBLICA MOLDOVA 288

Valeria COROLEVSCHI
GHID PENTRU DESIGNERI ÎNCEPĂTORI ÎN REALITATEA AUGMENTATĂ ... 290

Atelierul Comunicare și teoria informării

Demetria BOLBOȘENCO
UTILIZAREA INTELIGENȚEI ARTIFICIALE ÎN ÎMBUNĂTĂȚIREA STRATEGIILOR DE COMUNICARE ȘI RELAȚII PUBLICE 292

Ludmila ENACHI
ROLUL BIBLIOTECILOR ÎN PROMOVAREA LECTURII 295

Ioana MOCĂNEȚ
IISUS HRISTOS - LOCUTOR ÎN RELAȚII PUBLICE DE ACUM 2000 DE ANI ... 297

Nadejda CERNOMAZ
NUMELE – ELEMENT DEFINITORIU AL STRATEGIEI DE BRANDING 299

Olivia MARCOCI
PRACTICI DE PROMOVARE A INSTITUȚIILOR DE ÎNVĂȚĂMÂNT SUPERIOR: ANALIZA COMPARATIVĂ USM ȘI IHECS..... 302

Ecaterina TOFAN
STRATEGIA DE IMPLEMENTARE ÎN AFACERI A UNEI IDEI DE INOVARE SOCIALĂ..... 304

Cătălina ROTARI
MASS-MEDIA CA FACTOR EDUCATIV..... 307

Felicia BEȘLIU
PROMOVARE ORGANIZAȚIONALĂ PRIN CAMPANII DE RELAȚII PUBLICE..... 309

Roxana BURUIANĂ
INTELIGENȚA ARTIFICIALĂ: VIITORUL PUBLICITĂȚII 311

Gabriela STRATU
CAMPANIA SAY IT: CUM SĂ TRANSFORMI O IDEE ÎN STRATEGIE 313

Atelierul Relații Internaționale

Iana TIHON
ВЗАИМОДЕЙСТВИЕ РЕСПУБЛИКИ МОЛДОВА С МЕЖДУНАРОДНЫМИ РЕГИОНАЛЬНЫМИ ОРГАНИЗАЦИЯМИ (CASE-STUDY СНГ) 316

Evghenii CARBUNI
SPORTWASHING КАК МЕХАНИЗМ СПОРТИВНОЙ ДИПЛОМАТИИ..... 321

Oxana MANOLI
TABLA DE ȘAH EUROPEANĂ: ASCENSIUNEA POLONIEI ÎN CALITATE DE ACTOR CHEIE ÎN POLITICA UNIUNII EUROPENE..... 324

Daniela RAILEAN
UNDERSTANDING THE EUROSCEPTICISM IN EU 327

Daria TATARINA
THE POLITICAL-ECONOMIC DYNAMICS IN MOLDOVA: UNREVEALING THE IMPACT OF SANCTIONS AGAINST RUSSIA 330

Mădălina ZAPOROJAN
ROLUL ORGANIZAȚIILOR INTERNAȚIONALE ÎN PROCESUL DE GESTIONARE A CRIZEI REFUGIAȚILOR 332

Atelierul Științe politice și Administrative

Roman DONOS
PROCESUL DE AMALGAMARE VOLUNTARĂ ÎN REPUBLICA MOLDOVA 335

Savina GOLAN
ROLUL TEHNOLOGIILOR DIGITALE ÎN ALEGERILE ELECTORALE PARLAMENTARE 338

Dan ARNĂUT
DIGITALIZAREA SISTEMULUI ELECTORAL 341

Gabriel RACOVEȚ
TRĂSĂTURILE PRINCIPALE ALE CONFLICTULUI TRANSNISTREAN ȘI PERSPECTIVELE PROMOVĂRII INTERESULUI NAȚIONAL AL REPUBLICII MOLDOVA 343

Katarina GHENEA
PARTICULARITĂȚILE PARTAJĂRII ANIMALELOR DE COMPANIE DUPĂ DESFACEREA CĂSĂTORIEI 346

Alexandrina STAROV
INCOMPATIBILITĂȚI DE OCUPARE A FUNCȚIEI PUBLICE 348

CEȘTILE CULTURII SAHARNA: O PRIVIRE DIN INTERIOR (STUDIU DE CAZ ÎN BAZA DESCOPERIRILOR RECENTE DIN PUNCTUL ȚIGLĂU)

Daniela NEAGA,

studentă, anul II, Facultatea de Istorie și Filosofie

CZU: 903-033.64(478) neaga.daniela@usm.md

Ca urmare a săpăturilor arheologice întreprinse în ultimii ani în situl de la Saharna „Țiglău", s-au descoperit o varietate de vestigii arheologice. Cea mai numeroasă categorie de artefacte recuperate este reprezentată de materialul ceramic. La momentul de față, pot fi evidențiate următoarele tipuri de vase: chiupuri, oale, străchini, cupe, cești și pixide [1, 96-99; 2, 70-84; 3, 292-315].

În continuare ne vom referi la tipul de vestigii ceramice, care sunt considerate cartea de vizită a culturii Saharna. Este vorba, bineînțeles, de categoria ceștilor, care au fost modelate din pastă de lut bine prelucrată, vasele fiind prevăzute cu toartă supraînălțată și buton. Din punct de vedere metric, dimensiunile lor prezintă următoarele valori: diametrul gurii are între 8 și 11,5 cm; înălțimea de la buză până la fund este cuprinsă între 6 și 7,5 cm; înălțimea de la toartă cu tot cu buton până la fund variază între 10 și 14 cm. În ceea ce privește toartele ceștilor, acestea sunt redate prin benzi plate în secțiune, pe care sunt redate butoane cilindrice ori tronconice.

Decorul recipientelor a fost realizat prin incizie și imprimare, registrul ornamental fiind constituit din figuri geometrice, precum triunghiuri, romburi hașurate și înscrise, cerculețe concentrice sau figuri S-oidale. Se remarcă patru zone de pe suprafața ceștilor unde era aplicat decorul. În cea mai mare parte, decorul era executat pe regiunea de mijloc a corpului sau pe partea frontală a mânerului și, în foarte puține cazuri, acesta era aplicat pe buton sau pe partea inferioară a toartei.

Săpăturile recente efectuate în situl arheologic Saharna „Țiglău" în campaniile din anii 2021-2023, au dus la descoperirea mai multor fragmente de cești (întregi și întregibile), printre care se remarcă descoperirile din contexte bine documentate, precum amenajările domestice, gropile menajere sau de provizii, gropile cu scop ritualic sau morminte. Este important să menționăm faptul că cești descoperite în contexte funerare (morminte), după compoziția pastei sunt mai poroase și de o calitate mai joasă decât cești descoperite în context domestic din limita așezării [3, 276, 279]. În acest caz, utilizarea lor în viața cotidiană este redată de descoperirile acestora în depunerile culturale, piesele fiind atestate în stare fragmentară, mai rar exemplare întregibile. Pe

de altă parte, în gropile ritualice sau în mormintele de inhumație, acest tip de vestigii sunt descoperite întregi sau întregibile. Totodată, în cele mai multe cazuri, cele atestate fragmentare se reîntregesc după restaurare.

Dintre perspectivele cercetărilor ulterioare se conturează câteva direcții importante, dintre care menționăm crearea unei baze de date pentru exemplarele întregi și întregibile; efectuarea analizelor ceramologice; datarea radiocarbon pentru contextele relevante cu descoperiri de cești.

Referințe:

1. BĂȚ, M. *Regiunea Nistrului Mijlociu în secolele XI-III a. Chr.* Teză de doctor în istorie, Chișinău 2022. În: http://www.cnaa.md/files/theses/2022/58362/mihail_bat_thesis.pdf
2. NICULIȚĂ I., NICIC, A. *Aşezarea şi necropola din prima epocă a fierului Saharna-Ţiglău*. Chişinău: Bons Offices 2014.
3. КАШУБА, М. Раннее железо в лесостепи между Днестром и Сиретом (культура Козия-Сахарна). В сб.: *Stratum plus*, 3, 2000, сс. 241-488.

Recomandat
***Mihail BĂȚ**, dr., conf. univ.*

NOBLEȚEA SPIRALEI. O ABORDARE COMPARATIVĂ PRIVIND BRĂȚĂRILE DIN METALE PREȚIOASE DE EPOCĂ LA TÈNE DIN ROMÂNIA

Gabriela PASCARU,

studentă, anul II, Facultatea de Istorie și Filosofie

CZU: 903-032.4(498) pascarugabriela019@gmail.com

Preocuparea pentru studiul tezaurelor geto-dacice este una destul de actuală [1; 2], avându-și originea în scrierile lui Dio Cassius și Criton. Dintre piesele tezaurizate, se remarcă brățările plurispiralice din aur și argint, care, pe bună dreptate, pot fi calificate drept cartea de vizită a epocii La Tène din România. Aceste piese de podoabă au fost confecționate dintr-o bară cu secțiune circulară, rulată plurispiralic, ale căror capete sunt aplatizate prin batere și poansonate cu o succesiune de motive ornamentale vegetale (palmete). Atât extremitățile brățărilor plurispiralice de argint, cât și a celor de aur posedă terminații în forma unor protome zoomorfe (capete de șerpi sau de lup). Din punct de vedere cromatic se remarcă aurirea frecventă a suprafețelor exterioare ale plăcilor terminale ale pieselor de argint, fapt care ar putea reflecta raportarea creatorilor lor la modelul oferit de exemplarele de la Grădiștea de Munte [1, p. 169]. Pe de altă parte, o diferență semnificativă între exemplarele de aur și cele de argint apare doar în cazul tehnicilor de ornamentare a palmetelor. În cazul pieselor de aur, întregul decor al palmetelor este compus din nervuri și proeminențe rotunde, fiind rezultatul exclusiv al ștanțării. În schimb, majoritatea palmetelor exemplarelor de argint a fost ornamentată parțial sau complet prin gravare și poansonare. În cele din urmă, masivitatea brățărilor spiralice de aur și argint este una considerabilă. Greutatea celor de aur variază între 700 și 1200 de grame, iar a celor de argint păstrate întregi variază în jurul unei jumătăți de kilogram.

Raritatea brățărilor plurispiralice de aur și argint, decorate cu protome de dragon și palmete poansonate, cantitatea considerabilă de metal prețios investită, dar și lipsa replicilor în bronz, sunt dovezi că asemenea piese au avut o circulație extrem de restrânsă, limitată de caracterul lor special. Folosirea acestuia tip de bijuterii pare să fi fost restricționată de practici de ritual și de semnificații politice foarte clare. Prin urmare, astfel de piese nu pot fi considerate simple podoabe ale portului cotidian, ci trebuie integrate în sfera reprezentării simbolice, ca însemne specifice unor ritualuri ceremoniale și de prestigiu. Prin decorul și tehnica lor neobișnuită, brățările plurispiralice de aur și argint, decorate cu protome de dragoni și palmete poansonate constituie dovada elocventă a caracterului original al artei metalelor prețioase dezvoltate în Dacia preromană. Ele aruncă o lumină neașteptată asupra ceremoniilor aulice din capitala Daciei în vremea domniei lui Burebista și a urmașilor lui imediați. Totodată, dispariția din uz a brățărilor spiralice poate fi legată de modificările politice care au avut loc după moartea lui Burebista.

Referințe:

1. SPÂNU, D., *Tezaurele dacice: creația în metale prețioase din Dacia preromană*, București, Simetria, 2012.
2. *Aurul și argintul antic al României: catalog de expoziție* (ed. Rodica Oanța-Marghitu). Muzeul Național de Istorie al României, Ed. a II-a, rev. Râmnicu-Vâlcea: Conphys, 2014

Recomandat
***Mihail BĂȚ**, dr., conf. univ.*

CIRCULAȚIA MONEDEI OLANDEZE ÎN SPAȚIUL PRUTO-NISTREAN ÎN SECOLUL XVII

Ana-Maria CONDREA,

studentă, anul I, Facultatea de Istorie și Filosofie

CZU: 737.1(=1:492)(478)″18″ anacondrea9@gmail.com

Cercetările în domeniul numismaticii și circulației monetare în teritoriul dintre Nistru și Prut au cunoscut o deschidere mai largă către ultimul sfert al sec. XX – începutul sec. XXI. Un aport emblematic la acest capitol l-a adus Abraam Nudelman, arheolog, istoric și numismat care a reușit să adune și să sistematizeze un număr mare de tezaure și descoperiri singulare [1, p.103-133].

Circulația monetară în Principatului Moldovei, încă din primii ani de constituire, a fost una pestriță, înglobând în majoritatea sa diverse monede locale și/sau străine care s-au succedat una pe altă în directă concordanță cu realitățile politice interne și conjunctura internațională. În secolul al XVII-lea, Principatul Moldovei se afla sub suzeranitatea otomană și era supus plății tributului, momente care ar presupune dominația monezilor otomane în viața economică a țării. Sursele narative și cele numismatice nu confirmă ipoteza anterioară, ilustrând faptul că moneda otomană își pierde din valoare către sfârșitul secolului XVI, fiind înlocuită cu monedele provenite din Europa Centrală și Apuseană, în special cele olandeze, care vor avea un rol decisiv în circulația monetară a Principatului Moldovei în secolul XVII [2, p.117-118]. Această teză este susținută de numeroasele descoperiri ale talerilor și ducaților olandezi pe teritoriul Moldovei, dar și de diversitatea provinciilor emitente identificate: Utrecht, West-Friesland, Holland, Zwolle, Kampen, Deventer, Zeeland, Gelderland, Overijssel.

Talerul olandez, löwenthaler, leeuwendaalder, adică talerul-leu, numit pe scurt și leu, din considerentul că avea pe revers gravat un leu rampant, este o monedă de argint bătută de Țările de Jos, istoria căruia începe în anul 1575 prin emiterea unei serii noi de monede pe baza scuzilor. În scurt timp, datorită predilecției pentru monedele de argint, calității ridicate a metalului, dar și utilizării facile în tranzacțiile interne și externe, talerul devine una dintre cele mai populare monede ale Europei secolului XVII. Numărul lor pe piața europeană sporește semnificativ odată cu acceptarea acestora în relațiile comerciale cu Imperiul Otoman, în comerțul levantin; prin contribuția la susținerea financiară a conflictelor armate, de ex.: Războiul de 30 de ani [3, p.205-208].

În spațiul extracarpatic, talerii sunt atestați documentar în deceniul 9 al secolului al XVI-lea. Documentele scrise nu precizează, de obicei, despre ce fel de taleri este vorba în tranzacții, dar descoperirile numismatice ce aparțin intervalului 1581-1600 indică faptul că 46% din structura tezaurelor monetare era reprezentată de talerii bătuți în Europa Centrală și Apuseană, înclinând balanța spre cei olandezi [2, p.120]. Pe teritoriul Principatului Moldovei, perioada maximă de pătrundere a talerilor se atestă în următoarele decenii după anul 1630, timp ce corespunde cu domnia lui Vasile Lupu (1634-1653). Această situație este justificată de raporturile comercial-economice ce existau în aceste decenii între Provinciile Unite și Imperiul Otoman.

În cele 30 de tezaure cunoscute între Prut si Nistru, ponderea monedelor olandeze bătute în prima jumătate a secolului XVII întâlnite în spațiul pruto-nistrean este de 72%. Cel mai frecvent se întâlnesc monedele bătute de provincia Gelderland (56), urmată de West-Friesland (40), Utrecht (30), Zwolle (27) și Kampen (25) descoperite în cadrul tezaurelor de la: Otaci (r-nul Ocnița), Caracușenii Vechi (r-nul Briceni), Lopatnic (r-nul Edineț), Frunzeni, (r-nul Florești), Mîndrești-I (r-nul Telenești), Cucuruzeni (r-nul Orhei), Bravicea (r-nul Călărași), Telița (r-nul Anenii Noi) ș.a.. În a doua jumătate a secolului al XVII-lea, respectiv, după încheierea Războiului de 30 de ani și încheierea domniei lui Vasile Lupu, în spațiul pruto-nistrean se atestă o pondere mai scăzută a monedelor olandeze, de aproximativ trei ori, comparativ cu prima jumătate a secolului, cota lor fiind estimată la 28%. Deja către această perioadă, se întâlnesc cele mai multe monede bătute de provincia Kampen (26), urmată de Zwolle (14), West-Friesland (13) și Utrecht (11) descoperite în cadrul tezaurelor de la Grinăuți (r-nul Otaci), Dondușeni (r-nul Dondușeni), Telița (r-nul Anenii Noi), Tarasovo (r-nul Rezina), Lopatnic (r-nul Edineț) ș.a.. Cartografia tezaurelor studiate, scoate în evidență o prezență mai mare a monedelor olandeze reprezentate de taleri-lei în partea de nord, centru și estul spațiului pruto-nistrean comparativ cu zona de sud-vest a teritoriului, transformat în raiale turcești. În ce privește monedele de aur olandeze, numărul lor este redus, iar distribuirea acestora este neuniformă între Prut și Nistru, fiind cunoscute doar 4 descoperiri de ducați la Cupcui (r-nul Leova), Otaci și Grinăuți (r-nul Ocnița) și Mihailovca (r-nul Cimișlia), emisiuni care aparțin primei jumătăți a secolului XVII. Din rândul provinciilor olandeze care au emis monedă prezentă în spațiul dintre Prut și Nistru, cea mai constantă a fost Kampen-ul (1597-1693), a cărei emisiuni se întâlnesc pe parcursul întregului secol, descoperite în tezaurele de la Tarasovo, Otaci, Grinăuți, Caracușenii Vechi, Lopatnic, Frunzeni, Iagorlîc.

În *concluzie*: moneda olandeză pe teritoriul Principatului Moldovei, în decursul secolului al XVII-lea, a fost pilonul principal al circulației monetare, manifestat prin pătrunderea masivă, circularea și menținerea talerului-leu drept monedă principală pentru tranzacții interne și externe, plătirea tributului, dar și a comerțului cu Imperiul Otoman. Frecvența acestora în descoperirile izolate sau din componența tezaurelor monetare pe teritoriile actuale ale Republicii Moldova, dar și ale României și Ucrainei, demonstrează că acestea au deținut un rol important în viața economică a secolului XVII. Mai mult, chiar și după ce a fost retras din circulație, în a doua jumătate a secolului al XVIII-lea, talerul-leu a rămas drept unitate de calcul în sistemul monetar și a persistat încă un secol. Influența talerului olandez este una indimenticabilă, atât pentru secolul XVII, cât și cu repercusiuni pentru contemporaneitate – denumirea actuală a monedei naționale a Republicii Moldova, României și Bulgariei – leul, face referință la talerul olandez din sec. XVII.

Referințe:

1. НУДЕЛЬМАН, А. А., *Топография кладов и находок единичных монет. Археологическя Карта Молдавской ССР,* 8. Кишинев: Издательство «Штиинца», 1976. 196 с.
2. MURGESCU, B. *Circulaţia monetară în Ţările Române în secolul al XVI-lea*. Bucureşti, 1996. 375 p.
3. ANDRIEȘ-TABAC, S., BOLDUREANU, A., DERGACIOVA, L. *Moneda în Republica Moldova.* Chișinău, 2015. 503 p.

*Recomandat **Sergiu MATVEEV**, dr., conf. univ.*

CASELE TRADIȚIONALE DIN RAIONUL ȘTEFAN VODĂ – PARTE A PATRIMONIULUI CONSTRUIT NAȚIONAL

Aida BONDARI,

masterandă, Facultatea de Istorie și Filosofie

CZU: 711.437(478)(091) aida_bondari@mail.ru

Căsuța bătrânească, rămasă de la bunicii și străbunicii noștri, reprezintă un monument de arhitectură populară, parte a patrimoniului construit național. Cercetarea, conservarea și valorificarea caselor tradiționale vor contribui la păstrarea acestei moșteniri culturale pentru generațiile viitoare. Casele tradiționale din câteva sate (Copanca, Talmaza, Cioburciu, Purcari, Olănești, Corcmaz, Tudora), situate pe Valea Nistrului de Jos, au fost cercetate de folcloristul Petre V. Ștefănucă în anii 1932, 1934 și 1935 [1]. Subiectul se regăsește și în investigațiile asupra satelor din regiunea menționată, realizate de echipele regale studențești, îndrumate de acad. Dimitrie Gusti. În lucrarea *Olănești. Monografia sociologică a unui sat de pe Nistru* (1939), Boris Malski a descris inclusiv casele țărănești [2]. În perioada sovietică, Z. Moiseenco și A. Zaharov au cercetat arhitectura populară din diferite regiuni ale republicii. După 1991, subiectul este abordat în monografiile unor sate din raionul Ștefan Vodă (Tudora, Căplani, Talmaza), în studiile istoricilor de artă sau etnografilor din Republica Moldova (E. Bâzgu, V. Malcoci, D. Onica, N. Grădinaru, M. Miron). Prin cercetarea noastră, ne propunem să evaluăm starea actuală de conservare a caselor tradiționale din raionul Ștefan Vodă, precum și memoria sătenilor privind tradițiile de construcție a caselor. Pentru colectarea materialelor documentare, am recurs la metoda observației directe și a interviului structurat. În acest sens, am elaborat un chestionar din 35 de întrebări privind casa și gospodăria tradițională.

Locul viitoarei case, de regulă, era ales în grădina părintească sau era cumpărat de către părinți, ca zestre. La alegerea locului, se luau în considerație mai multe criterii: să nu fie pe locul unui cimitir, biserici, a tranșeelor de război; să nu fie prea aproape de Nistru ori de o râpă; să nu coincidă cu locul unei case în care s-a spânzurat cineva etc. La temelia casei, se puneau bănuți, grâne, pâine cu sare (pentru belșug), agheasmă, o cruciuliță (pentru ca locuința să fie ocrotită de Cel de Sus).

Materialele de construcție erau: lutul, pământul, paiele, stuful, papura, balega de cal, lemnul. Încă Boris Malski a documentat două tehnici tradiționale de construire a pereților: „Fundamentul lor se clădește săpând șanțuri de aproximativ ½ m adâncime în care se toarnă „ceamurul", material făcut din pământ (lut) amestecat cu paie sau pleavă. [...] se lasă până se usucă bine și apoi se urmează astfel prin suprapuneri consecutive până la înălțimea dorită. [...] Pereții interni și externi ai caselor se mai clădesc și din așa numitele „pături" de pământ, cu paie, cu formele paralelipipedice, uscate la soare" [2, p.104]. În cercetările noastre, am reușit să înregistrăm descrieri amănunțite privind construirea acoperișului. „Acoperișul era făcut din stuf, în formă de unghi, bătut *nemțește*. Stuful era tăiat iarna, pe ger, din balta Nistrului, legat snopi, adus acasă cu harabaua,

ca snopii să nu se frângă, să nu se strivească firele, să fie întregi. Stuful pe acoperiș era așezat pe căpriorii întăriți de „late", între ei și pe capetele podelelor de sub streașină. Stuful era cusut cu sârmă, cu un ac lung din metal, turtit, sub formă de cârjă" [4]. „Snopii de stuf se aranjau cu rădăcinile în jos, spre streșină, mai gros, dar în așa fel ca el să fie ridicat treptat în sus, să fie bătut, netezit cu peria de stuf, uniform, de jos până sus, ca să se vadă rădăcina stufului" [5].

Pentru protecția casei, stăpânii plasau anumite motive decorative, cu semnificații mito-folclorice, pe acoperiș, frontoane, porți, garduri. Cocoșul întruchipează lumina, e mare pază de la Dumnezeu. Porumbelul e considerat mesagerul păcii și al bunăstării. Șarpele are un rol protector (aduce noroc la casă, o ferește de orice rău și de farmece). Calul are menirea de a apăra animalele domestice împotriva bolilor și a spiritelor malefice [3, pp. 71-75].

Anexele gospodărești și alte construcții sunt situate în apropierea casei, la distanțe diferite. Denumirile diferă de la o gospodărie la alta: *bordei, șopron, căsoaie, cuhne, hambar, plevărie, cladoucă, zacat, poiată, saj, ocol, curiac, saivan*. Până în prezent, anexele gospodărești au fost studiate mai puțin.

În timpul cercetărilor de teren, am identificat practici care conduc la pierderea arhitecturii tradiționale. Se schimbă aspectul exterior al caselor, fiind folosite materiale moderne (d.ex., acoperișul din stuf a fost schimbat pe unul din tablă metalică; ferestrele și ușile au fost înlocuite cu termopane etc.). Totuși, am atestat case reînnoite și acoperite cu stuf, case care sunt îngrijite și văruite în fiecare primăvară, în ajunul Paștelui (Muzeul „La bunici", s. Tudora, r-nul Ștefan Vodă).

În concluzie, casele tradiționale reprezintă o parte semnificativă a patrimoniului cultural al Republicii Moldova. Ele reflectă istoria, tradițiile și modul de viață al comunităților locale, având o valoare inestimabilă pentru identitatea culturală a poporului nostru. Fiind transformate în atracții turistice, casele tradiționale pot contribui la dezvoltarea turismului cultural, la crearea locurilor de muncă în mediul rural.

Referințe:

1. ȘTEFĂNUCĂ, P.V. *Folclor și tradiții populare*. Chișinău: Știința, 1991, vol. 1. 360 p.
2. MALSKI, B. *Olănești. Monografia sociologică a unui sat de pe Nistru*. Ținutul Nistru: Tipografia de pe lângă Prefectura jud. Cetatea-Albă, 1939, vol. 1. 331 p.
3. MALCOCI, V. *Structuri și semnificații mitofolclorice în arhitectura populară din Republica Moldova*. Chișinău: Editura EPIGRAF, 2021. 184 p.
4. Inf. Elena Andrușca, 57 de ani, studii medii speciale, s. Crocmaz, r. Ștefan Vodă; înregistrare din 09.02.2024.
5. Inf. Eugenia Clașevici, 74 de ani, studii superioare, s. Crocmaz, r. Ștefan Vodă; înregistrare din 27.02.2024.

Recomandat
***Andrei PROHIN**, dr., lector univ.*

SITUAȚIA BISERICII ORTODOXE DIN RSS MOLDOVENEASCĂ PREZENTATĂ ÎN ISTORIOGRAFIA CONTEMPORANĂ. CONTRIBUȚII, LACUNE, VIITOARE REABORDĂRI

Valentina ANTOCI-LISNIC,

masterandă la Facultatea de Istorie și Filosofi

CZU: 930:271.2-1(478)″1918/1939″ valentina.antoci99@gmail.com

Revenirea puterii sovietice în anul 1944 este urmată de schimbări profunde în economia și cultura comunităților sătești în care se impune colectivizarea agriculturii și alte politici de sovietizare. Închiderea lăcașelor de cult, care a avut loc etapizat, atât înainte cât și după moartea lui Stalin, la fel ca și impunerea unui cadrul oficial de activitate a cultelor religioase, ce implica diferite formalități de înregistrare și emiterea de autorizații oficiale, au fost elemente centrale în relația dintre stat și comunitățile sătești, a căror componență se suprapunea cu parohia.

Prima dintre lucrările ce examinează relația dintre cultele religioase și stat este semnată de Ludmila Tihonov, și e întitulată *Politica statului sovietic față de cultele din R.S.S. Moldovenească 1944-1965*. Tihonov analizează foarte atent sistemul de politici antireligioase care au fost implementate în R.S.S Moldovenească, menționând însă destul de puține detalii ce nu permit o nuanțare suficientă [2.p.30]. Lucrarea lui Tihonov este una de pionierat, și deschide calea pentru o interpretare mai completă și nuanțată a documentelor din arhivele de la Chișinău. Un alt cercetător din Republica Moldova care se preocupă de studierea istoriei Bisericii Ortodoxe în perioada sovietică este Valeriu Pasat. Pe lângă editarea volumelor de documente privitoare la viața clerului și parohienilor sub regim sovietic, Pasat a scris și lucrarea ,,*Biserica ortodoxă și puterea sovietică în RSS Moldovenească (1940-1991)”*. În monografia amintită, autorul efectuează o analiză minuțioasă a vieții comunităților rurale în Moldova Sovietică și a strategiilor utilizate de regim pentru eliminare a religiilor [1. p. 323]. Una dintre importantele contribuții ale lui Valeriu Pasat este plasarea chestiunii cultelor în contextul mai larg al politicilor implementate de regimul Sovietic în RSS Moldovenească. Chiar dacă avem mai multe lucrări în care se prezintă toate etapele prin care a trecut satul basarabean în perioada anilor 1944-1961 și în următorii ani, autorii moldoveni nu contextualizează suficient acest subiect într-un cadrul mai larg. La fel, majoritatea cercetărilor pe subiect tratează comunitățile sătești ca fiind o masă omogenă, în timp ce fiecare comunitate, și implicit parohia sa, sunt în multe privințe individuale.

Abordarea regimului Sovietic față de parohia rurală basarabeană este produsul interacțiunii dintre statul bolșevic și satul sovietic în anii interbelici. În cartea *„Крестьянский бунт в эпоху Сталина Коллективизация и культура крестьянского сопротивления”,* Lynne Viola explorează procesele ce au avut loc în comunitățile rurale în perioada colectivizării interbelice, formele de rezistență întreprinse de țărani, și rolul jucat de biserică și credințele religioase. Viola examinează colectivizarea ca un război între urban și rural, ca o confruntarea a culturii și economiei satului cu oficialii sovietici și activiștii din orașe ce implementează forțat politicile agresive ale statului [3.p.139]. Observațiile făcute de Lynne Viola și alți istorici se aliniază cu cele ale lui James C. Scott, care explorează modul în care tinzând spre omogenizare statele moderne modifică populații, landscape-uri, și elaborează tehnici birocratice tot mai sofisticate [4.p.53]. După cum demonstrează Lynne Viola, prin colectivizarea forțată regimul sovietic a urmărit transformarea satului în ceva asemănător unei fabrici ce producea grâne conform unor planuri prestabilite, omogenizarea mediul rural și consolidarea controlului regimului asupra țăranilor, și înlocuirea culturii și credințelor religioase din sate cu o cultură de tip sovietic menită să transforme locuitorii satelor în subiecți loiali ai regimului.

Reexaminarea politicilor antireligioase din satele basarabene postbelice și a rezistenței față de acestea din perspectiva lucrărilor amintite mai sus, dar și în baza surselor de istorie orală și a unei explorări atente a documentelor de arhivă, permite plasarea cazului RASS Moldovenești într-un context regional și conceptual mai larg. Politicile antireligioase, campaniile de colectivizare, și formele de rezistență față de ele, nu trebuie privite separat, acestea fiind parte componentă a interacțiunii dintre sat, ca formă de organizare premodernă cu instituții, valori, și activități economice caracteristice, și orașul Sovietic ce încerca eliminarea celor din urmă și impunerea propriilor norme, valori, și reguli în mediul rural. În aceste relații satul este locul obștii țărănești, cu vechi tradiții de autonomie și autoguvernare, iar orașul este polul opus, și anume cel al centralizării și înregimentării impuse de partidul-stat.

Referințe:

1. Pasat, Valeriu, *Biserica ortodoxă și puterea sovietică în RSS Moldovenească (1940-1991),* Chișinău, Cartier, 2019, p.565
2. Tihonov, Ludmila, *Politica statului sovietic față de cultele din R.S.S. Moldovenească*, Chișinău, Prut Internațional, 2004, p.167
3. Виола, Линн, *Крестьянский бунт в эпоху Сталина: Коллективизация и культура крестьянского сопротивления,* [пер.с. анг. А.В. Бардина] Российская Политическая Энциклопедия, Фонд Первого Президента России Б. Н. Ельцина, 2010, с. 368
4. Скотт, Джеймс, *Благими намерениями государства: почему и как провалилась проекты улучшения условий человеческой жизни,* [пер.с. анг. Э. Н. Гусинского, Ю.И Турчаниновой], Москва, Университетская книга, 2005,с. 578

Recomandat
***Anatol PETRENCU**, dr. hab., prof. univ*

PRIMA CAMPANIE DE EPURARE A CĂRȚILOR ÎN RSSM (1944-1945)

Vlada CONDREA,

studentă, anul III, Facultatea de Istorie și Filosofie

CZU: 002.2:361.751.5(478)″1944/1945″ condreavlada055@gmail.com

Una dintre trăsăturile specifice regimurilor totalitare este cenzura informației difuzate în scris, vizual sau oral. În Uniunea Sovietică, la fel ca și în majoritatea statelor totalitare, a existat un organ special care se ocupa de controlul informației – Direcția Generală pentru Literatură și Edituri (în rusă: Главное управление по делам литературы и издательств), abreviat: Glavlit.

Conform Hotărârii cu privire la Glavlit [8, p. 32-33] din 6 iunie 1922, scopul oficial al înființării acestui organ era unificarea tuturor tipurilor de cenzură. Funcțiile Glavlitului prevedeau și verificarea bibliotecilor și librăriilor în vederea identificării literaturii „dăunătoare" din punct de vedere politic și epurării acesteia. Practica epurării cărților aplicată, inițial, în RSFS Rusă a fost implementată ulterior în toate republicile URSS. Ne propunem să analizăm prima campanie de epurare a cărților din RSSM organizată de către Glavlit-ul RSSM în perioada 1944-1945.

Probabil că Glavlit-ul RSSM și-a început activitatea o dată cu instaurarea puterii sovietice pe teritoriul Basarabiei, posibil în luna august a anului 1940 [3]. Dat fiind retragerea sovietică din Basarabia în 1941, Glavlit-ul, posibil că a fost eveacuat și-a suspendat activitatea pentru o anumită perioadă. Și-a reluat activitatea în 1943, încă aflându-se în evacuație, fapt confirmat documentar [3]. Glavlit-ul și-a reînceput activitatea de facto în primăvara lui 1944 la Soroca, după a doua anexare a Basarabiei. Prima campanie de verificare și epurare a cărților din biblioteci în RSSM a fost organizată în vara lui 1944. La 31 iulie 1944 biroul C.C. al P.C.(b)M. a ordonat: „Comisariatului Poporului al Învățământului, dar și Glavlit-ului RSSM „să facă ordine în biblioteci" și în termeni de două săptămâni să extragă „toată literatura" editată sau adusă în RSSM de către „ocupanții germano-români" [6, p.23]. Dosarele de arhivă ale fondului Glavlitului, din păcate, nu păstrează o listă de titluri și nu cunoaștem titlurile cărților epurate, în baza informației de care dispunem putem să presupunem că au fost epurate cărțile scrise în limba română.

În scopul verificării bibliotecilor din raioanele RSSM au fost trimiși în deplasări angajații Glavlit-ului [1, p.16]. În perioada 25 iulie – 1 august 1944, cenzorul Matvei Krupko a fost delegat să verifice și să retragă literatura din bibliotecile și școlile raioanelor Florești, Drochia, Tîrnova, Otaci și Ocnița, ale județului Soroca [4]. O altă deplasare a fost întreprinsă de cenzorul F.I. Bogatu, în perioada 7 august – 19 august 1944, de această dată fiind verificate bibliotecile din orașul Tiraspol și din raioanele Rîbnița, Camenca, Dubăsari, Grigoriopol, Tiraspol și Slobozia [5].

Verificarea bibliotecilor și epurarea cărților s-a încheiat în primele luni ale anului 1945. Cărțile în limba română editate până în 1940 și care au fost retrase au fost depo-

zitate în „biblioteci de tip închis, în subsoluri sau în depozite neadecvate”, uneori fiind distruse [7, p.515]. În urma războiului și a epurărilor de carte din 1944-1945 au fost distruse cca 12 milioane de cărți care făceau parte din fondul republican, conform cifrei oferite de șeful Guvernului RSSM, Gheorghi Rudi, într-o adresare către vicepreședintele Sovietului de Miniștri al URSS, Kliment Voroșilov [2, pp.107-108]. Secția de propagandă și agitație a C.C. al P.C.(b)M. explica acest deficit de literatură drept „rezultat al devastării și scoaterii din republică de către România a tezaurului livresc” [2, pp.107-108], fără să menționeze activitatea organelor de cenzură în acest domeniu.

În urma cercetării efectuate am stabilit că prima campanie de epurare de carte pe teritoriul RSSM a fost organizată în vara anului 1944 și a continuat până în primăvara anului 1945. Epurarea cărții românești clasificate de către sovietici drept „literatură fascistă” avea drept scop consolidarea puterii sovietice. În această campanie efectuată de către Glavlit-ul RSSM la ordinul organelor de partid epurate au fost epurate cărțile scrise în limba română, contribuind la sovietizarea și rusificarea locuitorilor RSSM.

Referințe:

1. ALEXANDREANU – SÎTNIC, Z. Constituirea organelor de cenzură în RSSM, În Știința, nr.1-2, 1997, p.16;
2. ALEXANDREANU-SÎTNIC, Z. Constituirea și funcționarea sistemului instituțional de cultură în R.S.S. Moldovenească (1944-1950). Teză de doctor în științe istorice. Chișinău, 1998. 178 p;
3. ANA DGAN, F.3209, inv.1, f.1;
4. ANA DGAN, F.3209, inv.2, d.1, ff.4-4 verso;
5. ANA DGAN, F.3209, inv.2, d.1, ff.6-6 verso;
6. BURLACU, V. Instituții culturale în Moldova. Anii 1944-1950. Chișinău, Editura GUNIVAS, 2002. 168 p. ISBN: 9975-70-153-1
7. GROSSU, S., LESCU, M. Mass-media în perioada postbelică. În: Panorama comunismului în Moldova Sovietică: context, surse, interpretări. Ed.:Liliana Corobca; pref. de Radu Preda. Iași, Polirom, 2019, pp.514-530. ISBN: 978-973-46-7846-4
8. БЛЮМ, А. Цензура в Советском Союзе. 1917—1991. Документы. Москва: РОССПЭН, 2004. 576 с. ISBN 5-8243-0520-X

Recomandat
***Liliana ROTARU**, dr., conf. univ.*

ULTIMA INOCHENTISTĂ

Adelina MARIAN,

studentă, Facultatea Istorie și Filosofie

CZU: 929:27-79(478) ademarian21@gmail.com

ORCID: https://orcid.org/0009-0007-1470-4016

Mișcarea inochentistă rămâne o constantă a istoriografiei [1]. Fondatorul inochentismului, Ion Țurcanu (1875, satul nistrean Cosăuți, județul Soroca, Basarabia țaristă – 1917), a fost poslușnic la mănăstirea Dobrușa, județul Orhei sub numele de Ioan Levizor, posibil, pentru a se eschiva de la serviciul militar. A vizitat mai multe lăcașe de cult în Imperiul Rus și a făcut cunoștință cu mai mulți clerici controversați, printre care ieromonahul Iliodor din Țarițân, preotul Gapon (implicat în revoltele muncitorești din 1905) și protoiereul Ioan Serghiev din Kronștadt, fiind sub influența majoră a acestora. Ulterior, a mers la vetrele monahale de la Dobrușa, Noul-Neamț. În 1909 a fost tuns în monahism sub numele de Inochentie, iar în anul următor a fost hirotonisit ca ieromonah, slujind la Mănăstirea „Sfântul Teodosie" din Balta din răsăritul Nistrului [2]. La Balta a întemeiat o sectă, alterând cultul și morala, și mai puțin doctrina Bisericii. S-a evidențiat prin faptul că spre deosebire de ceilalți slujitori ai bisericii, care efectuau slujbele în limba rusă, el a început să citească rugăciunea de exorcizare numită „Molitfele Sfântului Vasile" în limba română [3]. La 30 decembrie 1917, în urma unei răni generate de un militar bolșevic, moare [4]. În pofida faptului că atât Biserica Ortodoxă din cadrul Imperiului Rus, cât și cea din perioada interbelică și postbelică a condamnat mișcarea inochentistă, aceasta așa și nu a putut fi înlăturată. Mai mult ca atât, inochentismul era depistat după cel de-al Doilea Război Mondial și în mediul monahal din Moldova sovietică [5]. Pe baza anchetei orale a fost utilizată tehnica interviului de grup semistructurat, fapt ce permite o extindere a metodei calitative prin interacţiunea actantului la dezbaterea deschisă asupra subiectului abordat [6].

Elisaveta Tomoianu, născută în Andrușul de Sus din raionul Cahul, în 1938, a făcut în tinerețe o alegere asumată, despre care a hotărât să-mi relateze într-un interviu [7]. La Balta a fost pentru prima dată prin 1972, deoarece în 1980, afirmă intervievata a început represiile asupra mișcării inochentiste. A mers acolo împreună cu soțul opt ani la rând, numindu-l „Ierusalimul Nou". „Inochentarii", formula utilizată de doamna Tomoianu, nu frecventau biserica. Grădina „Ierusalimului Nou" nu se afla în orașul Balta, ci în proximitatea localității, într-o depresiune. În mijlocul văii se afla un izvor, având pe margine țevi prin care curgea o apă cristalină. Când începeau rugăciunile, valea răsuna cu ecourile vocilor produse de credincioși. Era o atmosferă sacrală: pasca, colacii, cântare și slăvire. Din considerente religioase, soții Tomoianu au stat închiși la închisoare. Ea, doi ani, la Kotovsk. Nicu (soțul), 12 ani în Mordovia, locul „unde îi duceau pe politicanți". Motivul detenției l-a constituit faptul „că nu aveam pașaport, că nu lucrăm și cu propagandă a inochentismului". A stat în penitenciar un an, după care a fost eliberată, însă după două-trei luni a fost închisă iar pentru un an: „Un fel ca să dezbată din

mine [credința]". În penitenciar, povestea tuturor despre inochentism, cu toate că cel mai des era întrebată: „Și ce-ți dă inochentismul? Tomoianu, ce mai zice Inochentie a tău? De ce crezi în Inochentie?" La care, doamna Tomoianu răspundea prompt: „Vezi soarele, îmi dă lumină, vezi că plouă, îmi dă ploaie, iarba, pâinea".

Potrivit doamnei Tomoianu, părintele Inochentie este Duhul Sfânt în Sfânta Treime, ce s-a născut în Basarabia, din părinții Vasile și Xenia. Mama sa Xenia, când l-a născut pe părintele Inochentie, i-a tras o palmă de i-a tras ochiul deoarece l-a cunoscut că e Duhul Sfânt. De asemenea, când se duceau la Balta a aflat mai multe lucruri: „Posturile, sunt patru posturi pe an, crucea are patru cornuri, cine mănâncă un post, mănâncă un corn de la cruce. Ai mâncat două posturi, ai mai mâncat un corn, ai mâncat al treilea, ai mâncat al patrulea, ai mâncat crucea de tot, și nu mai ai cruce. Așa ne învățau oamenii ceea. Părintele Inochentie a lăsat cât a umblat, și în 17 s-a înălțat la cer".

În colhoz a activat până în anul 1980. Mi-a povestit că lucra cu hărnicie, de nu o întrecea nimeni, acum însă, o dor picioarele și mâinile. Noaptea suferă de insomnie și își aduce aminte de peripețiile vieții.

Așadar, inochentismul poate fi considerat o alternativă la viața spirituală din Basarabia țaristă, prin faptul că peste tot se vorbea doar rușește și oamenilor nu le era oferită învățătura din Biblie în limba română. În fiecare om trăiește setea după lucrurile sfinte și după o relație personală cu Dumnezeu, iar studiul de caz, relevat în comunicarea de față, consider că trebuie abordat anume din această perspectivă.

Referințe:

1. KAPALÓ, James A. *Inochentism and Orthodox Christianity Religious Dissent in the Russian and Romanian Borderlands*, Routledge, 2021, 296 p.
2. FILAT Vasile, Inochentismul și foamea spirituală a moldovenilor. În: *Moldova Creștină*, nr. 25 (213), 25 iunie 2021, p. 4.
3. Alexei și Vasile Zagaevschi, *Cosăuți*, Chișinău, 2005, pp. 436-437.
4. BACIU Gheorghe, *Biografii trucate și asasinate camuflate*, Chișinău: Combinatul Poligrafic, 2020, p. 196.
5. XENOFONTOV Ion Valer, *Complexul monahal Japca: istorie şi spiritualitate*. Ediția a II-a revăzută și adăugită, Chișinău: Lexon-Prim, 2020, 540 p. 138.
6. XENOFONTOV Ion, Istoria recentă şi istoria orală. Perspective de abordare. În: *Revista de Istorie a Moldovei*, 2008, nr. 2, pp. 108-113.
7. Interviu realizat de autoare cu Tomoianu Elisaveta, inochentistă din satul Andrușul de Sus, raionul Cahul, pe data de 05.11.2023.

Recomandat
***Ion Valer XENOFONTOV**, dr., conf. univ.*

PEISAJUL URBAN AL CHIȘINĂULUI: UN SPAȚIUL CULTURAL ÎNTRE EST ȘI VEST

Tatiana EVTODIENCO ,

masterandă, anul II, Facultatea de Istorie şi Filosofie

CZU: 94:711.4(478-25) evtodienco.tatiana@gmail.com

Spațiul geografic dintre râurile Prut și Nistru a fost populat din cele mai vechi timpuri. Din motive pragmatice așezările umane erau amplasate de-a lungul sau la intersecția vechilor căi comerciale și în imediată apropiere a surselor de apă potabilă. În privința originii Chișinăului există diverse opinii, cert este că în tot acest spațiu au fost găsite urme de așezări umane încă din paleolitic [1], urmând și urme ale populațiilor migratoare cum ar fi slavii, ungurii, cumanii, mongolo-tătarii ce au conviețuit cu populația romanizată din regiune. Amplasat la răscrucea drumului care străbătea Moldova de la est la vest și a celor care uneau orașele și cetățile de la Dunăre, Marea Neagră și Nistru, cu orașele și cetățile de la nordul Moldovei, târgul Chișinăului s-a dezvoltat economic și s-a extins teritorial.

Încă de la începuturile sale, satul Chișinău a avut de suferit multiple incendii, jafuri și alte necazuri așa cum se afla pe linia de conflict a Imperiului Otoman și a Imperiului Țarist ce dorea să se extindă spre Bosfor și Dardanele [2]. În anul 1812 are loc anexarea Basarabiei de către Imperiul Țarist, care decid ca orașul Chișinău să devină capitala noii provincii anexate [3].

În următorii ani de ocupație sporește numărul populației pe bază de colonizare cu locuitori strămutați din alte regiuni ale imperiului și cu migranți și bejenari de peste hotare (bulgari, sârbi, greci, armeni). În decurs de 25 de ani orașul și-a întreit populația [4], noii veniți din alte provincii ale Imperiului Rus erau atrași de privilegiile și drepturile, pe care guvernul rus le oferea emigranților ce se stabileau cu traiul în noua provincie cucerită. Etnicii evrei persecutați aspru în interiorul imperiului, printr-un „ucaz" imperial capătă privilegiul de a se așeza în Basarabia fiind scutiți de biruri și impozite pe 2 ani. Conform planului de urbanizare aprobat în 1834 prind contur principalele artere și cartiere, iar străzile se orânduiesc în linii drepte [5]. După 100 de ani de ocupație rusească se intensifică mișcarea pentru drepturile naționale formând un front comun împotriva regimului țarist de asuprire.

La 27 martie 1918 prin votare parlamentară, exprimând voința majorității populației din provincie, se adoptă Declarația de Unire a Basarabiei cu România. Urmează perioada când renasc cultura și arta națională, se dezvoltă învățământul mediu și superior. La a 10-a aniversare a Unirii Basarabiei cu România este inaugurat monumentul lui Ștefan cel Mare [6], care ulterior va deveni unul din simbolurile principale a orașului Chișinău.

La 28 iunie 1940, URSS iar ocupă forțat Basarabia și urmează un proces de sovietizare a vieții publice. 1941-1944 armata română eliberează spațiul de moscali, dar în urma succesiunii evenimentelor celui de-al doilea război mondial, în 1944 trupele sovietice reocupă teritoriile dintre Prut și Nistru. Urmează măsuri de colectivizare, politizare și ideologizare în spirit comunist. La posturile de conducere sunt aduși ruși, iar asupra populației autohtone se i-au măsuri de asuprire și reprimare: persecuții, deportări, foamete organizată [7]. După alți 44 ani de autoritarism, în Basarabia, i-a amploare mișcarea de eliberare națională și la 27 august 1991 este adoptată Declarația de independență a Republicii Moldova. Chișinăul rămâne principalul centru politic, economic și cultural al noului stat format. Orașul este marcat de suflul înfloritor al perioadei de tranziție, dar și de noi provocări adaptându-se la o nouă economie de piață.

Specific țărilor fostei URSS, în general a fost că populația băștinașă a fost diluată cu emigranți ruși, ucraineni, găgăuzi aduși din toate republicile unionale. Multiplele urme lăsate de etniile ce au locuit sau încă locuiesc în perimetrul orașului ne sugerează că cercetarea dimensiunii multiculturale a spațiului urban și interferențele etnicilor de culturi diverse în același cadru comun de conviețuire are un rol important și în era globalizării. În același timp, pentru o dezvoltare urbană sustenabilă trebuie să ținem cont și de faptul că oraşul iradiază spaţiul înconjurător, îl „urbanizează” prin fluxurile de materie, de energie şi de informaţie. Identitatea acestui „palimpsest” are la bază cinci paradigme culturale [8], totuși, până în prezent răsună ecoul perioadei de dominație rusă a Imperiului Țarist și ulterior a URSS. „Ideologia sovietică, ca orice altă ideologie politică și sistem economic, s-a străduit să modeleze spaţiul, adecvat propriilor nevoi şi să reconstruiască modelele existente după propria imagine”[9]. Încă vedem urmările acestui specific dramatic de ștergere și modelare a identității populației băștinașe, iar după cum bine știm, spaţiul şi fiinţa umană sunt interdependente. Nu numai relaţia faţă de celălalt determină formele spaţiale, ci şi locurile determină relaţiile dintre oameni [10].

În zilele noastre, identitatea chișinăuienilor și a întregii populații dintre Prut și Nistru este din nou pusă la încercare. Suntem în secolul 21, dar poziția geografică ne aduce în față aceeași alegere istorică din secolele trecute. Volens nolens alegerea trebuie făcută între est și vest, aderarea la valorile lumii libere din vest sau continuarea aflării în lumea rusă din est. Există totuși și o a treia opțiune de drept istoric și național, dar pentru asta trebuie „să ne amintim cine am fost și suntem”[11].

Referințe:

1. Vasile Chirica, Ilie Borziac. Gravettianul din spațiul Carpato-Nistrean, p.9.
2. Armand Goșu. Rusia de la Dunărea de Jos. Pacea de la București (Mai 1812), SMIMod, Iași, 1996, p.19-95.
3. Andrei Eșanu, Valentina Eșanu. Chișinăul de altădată, București, 2021, p. 81.
4. Sergiu Musteață. Identitățile Chișinăului, Ed. a 3-a, Chișinău, 2016, p.11.
5. Valeriu Lupașcu. Prognozarea dezvoltării urbanistice a municipiului Chișinău, Chișinău, 2019, p.30.
6. Ziarul Timpul: editat de Constantin Tănase, publicat online, 2023. În: https://timpul.md
7. Ludo Martens. Another view of Stalin, EPO, 1994, p.114.
8. Sergiu Musteață. Alexandru Corduneanu, prefață la Chișinăul Istoric, Ed. Prut, București 2021, p.11.

9. Irina Frost. Exploring varieties of (post)Soviet urbanization: reconciling the general and particular in post-socialist urban studies, 2014, p.6.
10. Viorica Palamarciuc, Eudochia Saharneanu. Spațiul cotidian contemporan: interpretări filosofice, În: Studia Universitatis. Seria „Științele educației", 2007, nr. 10, p. 42-43.
11. Poezie de Leonid Ion Barbăroșie publicat în revista Apropo, 27 August 1991.

Recomandat
***Eudochia SAHARNEANU**, dr. hab., prof. univ.*

PEISAJUL SONOR AL MODERNITĂȚII

Felicia NISTOR,

studentă, anul I, Facultatea Istorie și Filosofie

CZU: 165.5.001.76 nistorfelicia2@gmail.com

Astăzi, lumea în care trăim suferă de o supraabundență de sunete. Un drum parcurs prin centrul orașului se poate simți ca un adevărat calvar ca mai ales într-o zi în mod special plăcută. Fundalul auditiv compus din sunetele de transport, lătratul câinilor, șantiere în construcție, oameni în plină conversație, e într-adevăr prea mult. Majoritatea suntem imuni la această gălăgie constantă, fiindcă trebuie cumva să funcționăm în societate, dar la sfârșit de zi simțim supraoboseala cronică ca urmare a îndurării unui abuz auditiv. Suntem bombardați constant cu informație, trăim, până la urmă, în era tehnologiei, nu?

Dar să vedem de unde a pornit problema sunetului modernității. Anglia, între anii 1760 si 1840, a fost prima țară care a trecut prin revoluția industrială, iar primele schimbări tehnologice care au afectat peisajul sonor au fost utilizările noilor metale ca fonta și oțelul, precum și a noilor surse de energie ca aburii și cărbunele. Industria textilă a fost prima care a trecut prin procesul mecanizării, iar alte industrii s-au adaptat rapid. O listă de invenții remarcabile a secolului al XVIII-lea ne va permite să ascultăm imaginativ procesul prin care a trecut peisajul sonor odată cu industrializarea: 1711 - mașina de cusut; 1714 – tiparul; 1738 - tramvaiul făcut din fontă; 1765-1769 - motor îmbunătățit de pompare a aburului cu condensator separat; 1787 - nava cu aburi de fier; 1791 - motor pe gaz; 1796 - presa hidraulică.

Factorii economici care au contribuit la dezvoltarea sunetului industrializării au turnat apă pe jăratic. Agricultorii erau nevoiți să vină în orașe pentru a lucra în fabrici. Ziua de lucru era deja de 16 ore sau mai mult, având doar o ora liberă pentru a lua masa. Aceștia fiind departe de casă, și neavând locuri de recreere, se adunau în baruri care, astfel, deveneau centre pentru și mai mult zgomot decât vreodată înaite. Cred că imaginea creionată e destul de sugestivă. Industrializarea a continuat în toată Europa, iar conform martorilor auditivi, sunetele constante din orașe erau inevitabile.

Pentru a explica procesul de tranziție a peisajului sonor de la rural la urban, Murray Schafer - compozitor, scriitor și ecologist acustic, folosește termenii de „hi-fi” și „lo-fi”. Un sistem „hi-fi” este unul care posedă un raport semnal/zgomot favorabil. Peisajul sonor „hi-fi” este unul în care sunetele discrete pot fi auzite din cauza nivelului scăzut de zgomot ambiant. Câteva exemple pentru astfel de sistem sonor: abilitatea de a auzi stropii de ploaie căzând pe frunzele uscate, un câine lătrând la o distanță mare, un râu curgând în depărtare, ciripitul păsărilor. Mediul rural ne permite să vedem și să auzim la o distanță mai mare, pe când orașul ne prescurtează din această abilitate, și ne simțim închiși ca într-o cutie, fapt care ne schimbă radical percepția despre lumea în care trăim.

Pe de altă parte în cadrul peisajului acustic „lo-fi”, Murray afirmă că sunetele individuale sunt blurate într-o supraabundență de semnale, astfel că noi nu putem face distincția clară dintre ele. Nu putem ușor să atragem atenția la sunetul pașilor prin zăpadă.

padă, a clopotului din biserică, a mașinei care prepară cafeaua. Perspectiva e pierdută, magia sunetelor e pierdută. La fel cum atunci când amesteci toate culorile la un loc într-o paletă obții o nuanță tristă de maro, așa și sunetele fiecare cu autenticitatea sa sunt estompate într-un tablou haotic urban.

Una din cele mai importante revoluții în educația estetica din secolul al XX-lea a fost cea a școlii de artă Bauhaus, care unind artele fine și meșteșugurile industriale a inventat o nouă disciplină care este design-ul industrial. Scopul scolii de arta Bauhaus era de a îmbina creativitatea cu funcționalitatea, meșteșugul și producția artistică. Această școală de artă l-a inspirat pe Schafer de a crea „Proiectul peisajului sonor mondial". În cadrul acestui proiect compozitorii nu erau văzuți doar ca niște designeri acustici a compozițiilor muzicale dar și designeri acustici a vieții de zi cu zi. În loc de a face muzică abstractă care probabil avea sa fie ascultată de cercuri restrânse de oameni, aceștia au decis să își utilizeze abilitățile artistice în plan funcțional și să se provoace în a studia multe aspecte ale sunetului care pot fi transpuse în situații reale.

Ecologia constă în studiul relației dintre viețuitoare și mediul înconjurător. Respectiv, ecologia acustică este studiul relației dintre sunete și societate. Dacă în ziua de azi, peisajul acustic ajunge la așa proporții încât urechea umană este iritată și desensibilizată, putem spune că am creat un mediu inuman de trai.

Omul are nevoie de liniște ca să-și restabilească metabolismul spiritual, în moduri în care zgomotul constant nu poate permite. Liniștea este la momentul de față un lux al modernității, o nostalgie față de modul în care trăiau strămoșii noștri, într-o armonie cu natura, aceasta fiind mediul cel mai accesibil pentru a percepe sunetele în individualitatea lor, așa cum am subliniat mai sus. Este un lux fiindcă chiar stând în apartamentul tău, nu poți fi complet izolat de sunetele urbane. Practicile meditative care presupun liniște și concentrare sunt disponibile numai pentru o categorie restrânsă de oameni care au timp, resurse și locul necesar pentru a medita. Unde vă găsiți voi liniștea într-o lume care a uitat demult de ea?

Referințe:

1. MORTON, Timothy, *Hyperobjects: Philosophy and Ecology After the End of the World*
2. THOMPSON, Emily, *The Soundscape of Modernity: Architectural Acoustics and the Culture of Listening in America, 1900-1933,* 2002
3. SCHAFER, R. Murray, *The tuning of the world,* 1977
4. HART, William, *The art of living,* 1987
5. WESTERKAMP, Hildegard, *Bauhaus and Soundscape Studies - Exploring Connections and Differences,* 1994, October 3

Recomandat
***Alexandru LUPUȘOR**, asist. univ.*

ANULAREA VIITORULUI ŞI VIITORURI PIERDUTE. FENOMENUL *HAUNTOLOGIEI(HAUNTOLOGY)*

Maxim TUCHILUŞ,

student, anul II, Facultatea Istorie şi Filosofie

CZU: 111:001.18 tuchilusmaxim69@gmail.com

Un spectru bântuie civilizaţia şi cultura vestică, acel spectru e *Viitorul*. De ce filozoful şi criticul cultural Mark Fisher, ajunge în lucrările sale (*Ghosts of My Life: Writings on Depression, Hauntology and Lost Futures,* 2014*)* la concluzia că viitorul este un lucru anulat, iar noi în prezent suntem un soi de gazdă care este vizitată şi revizitată de nişte viitoruri pierdute, şi fantasmatice [1]? După Fisher, faptul dat creează un impas şi un blocaj cultural paralizant în care putem doar să reciclăm constant, prin forme culturale, ceea ce credem că este, sau ar putea fi viitorul. Afirmaţii de genul dat par bizare la prima vedere, şi contraintuitive într-o lume în care pedala de acceleraţie a progresului este apăsată la maxim. Totuşi, ce are în vedere şi la ce se referă Fisher în studiile sale? Mai întâi, trebuie să recurgem la conceptul de hauntologie a lui Jaques Deridda.

Deridda foloseşte termenul de *hauntologie* pentru a descrie felul în care nu întâlnim lucrurile ca fiind prezente în totalitate [2]. În toate experienţele pe care le avem, prezentul se amestecă mereu cu trecutul şi viitorul.Prezentul poate avea un sens, doar în contrast şi comparaţie cu ce a fost şi cu ce anticipăm să se întâmple.Viitorul şi trecutul îşi pot căpăta sensuri doar prin relaţie de reciprocitate. Doi poli nu sunt niciodată total prezenţi, fiind mereu amestecaţi cu opusul lor. De aici, experienţele noastre sunt bântuite de ceea ce s-a întâmplat şi de ceea ce se va întâmpla. Totodată şi opusul este valabil. Experienţele noastre sunt bântuite de ceea ce s-ar fi putut întâmpla şi de ceea ce nu s-a întâmplat. Ce face Mark Fisher cu conceptul dat este să-l popularizeze şi să-l aplice în teoria culturală (cultural theory), ajungând la un soi de *hauntologie culturală*, o hauntologie la nivel macro [3, p.17].

Suntem bântuiţi de trecutul nostru, prin divertisment, artă, film, muzică şi modă. După Mark Fisher, din cauza dominaţiei neoliberalismului, s-a ajuns la un impas şi blocaj cauzat de cerinţa şi preferinţa acestui sistem pentru soluţii rapide, rezultate imediate, scurtături inovative, şi recurgere la forme culturale deja existente, gata să fie reambalate şi reciclate, gata de a fi puse în bucle şi cicluri repetitive [4]. Oamenii s-au oprit din a mai anticipa viitorul, din a aştepta următorul mare *WOW*. Suntem prinşi în trăirea şi retrăirea anticipărilor despre viitor, recurgând în mod paradoxal la trecut.

Vorbind constant de trecut şi viitor, în tot acest fenomen, un rol important este jucat de timp, de experienţa subiectivă a timpului şi de experienţa colectivă a acestuia. Un fel în care realitate capătă sens, este prin relaţionarea unui tip de artă cu o perioadă de timp [5]. De exemplu, muzica din anii 70’, 80’, 90’, în toate aceste perioade, muzica a fost marcată, reînoită, şi reîmprospătată de un ceva nou, venind cu ceva original - o anumită estetică, noi tehnologii, cum ar fi sintetizatoarele de sunete ş.a. Dacă este să ascultăm piese din aceste perioade, vom recunoaşte ce şi unde se încadrează: Led Zep-

plin din 70', Bon Jovi din 80' și Nirvana din 90' [6]. În prezent, nu putem vorbi de ceva cu adevărat nou sau diferit, în sensul în care am spune de saltul în muzică din 70' în 80'. În prezent însă, totul este un soi de mix și amestec estetic din toate aceste perioade și genuri. Anume aici ajungem la elementul hauntologic al anulării lente a viitorului. Nu mai suntem capabili să conceptualizăm, să ne imaginăm sau anticipăm ceva total futuristic, inovator, ceva nou și complet original, un nou „nou". Aspectul hauntologic, îi această retrăire și reîntoarcere la viziunile despre viitor din trecut, cu scopul de a ne orienta și oferi o perspectivă asupra propriului viitor. Fisher compară această condiție cu cea a lui Lenard, personajul principal din filmul Memento(2000) [7]. Lenard suferă de amnezie anterogradă, adică are anumite amintiri doar până într-un punct al vieții, fiind incapabil de a produce unele noi. Acesta se folosește de poze, notițe, și tatuaje, pentru a se orienta în prezent și în schimbările din jurul lui. Condiția noastră culturală e asemenea unei amnezii anterograde colective – incapabilitatea de a crea noi forme culturale, și de a fi condamnați să ne orientăm spre același trecut. Ați putea spune că nu e așa din cauza progresului și a inovațiilor în tehnologie, dar există totuși o diferență de cum e acum și de cum a fost în trecut. În trecut, cu apariția inovațiilor tehnologice avea loc și emergența unor noi forme culturale, acum însă, noile tehnologii sunt subordonate repetiției și restuarării vechilor forme culturale deja stabilite.

Dacă este să analizăm filmele futuriste contemporane, vom vedea că sunt caracterizate de această dorință de a reînvia trecutul, fie prin repetarea scenariilor și temelor din blockbuster-le din deceniile trecute, sau prin adaptarea esteticii anilor 80', prezența referințelor la cultura anilor 80', și coloane sonore care imită sintetizatoarele din acea perioadă [8]. O mulțime de videoclipuri muzicale par să caute o retrăire a trecutului, fiind filmate cu camere VHS, sau sunt editate pentru a avea un aspect *grainy („granulat")* [9]. Am devenit mult mai entuziasmați pentru retrăirea trecutului, decât pentru imaginarea unor noi viitoruri. Suntem mult mai interesați în estetica pe care o putem reînvia și emita, decât în estetica pe care o putem creea. Un paradox îl întâlnim și în industria jocurilor video, în care jocurile pixelate sunt reînviate din nou, noile tehnologii emergente ajung să fie folosite la crearea și imitarea vechilor tehnologii [10].

Acest lucru nu se limitează doar la muzică, filme și jocuri, *„Moda, de asemenea, prezintă un model similar în care curentul mainstream astăzi este compus doar din stiluri vechi, mai degrabă decât ceva nou. Fisher a spus într-un interviu că „Moda este un alt exemplu: pare a fi blocată, re-modernizând ciclic stilurile vechi. Nici măcar nu e la modă așa cum era înainte." Acum, o observație pe care a-ți putea să o faceți este că „moda a fost întotdeauna ciclică", dar nu asta contestă Fisher. Ceea ce susține Fisher este că astăzi tot ce avem cu adevărat în mainstream este modă ciclică. Da, oamenii din anii 70' purtau uneori haine din anii 50' din cauza așa-numitelor cicluri de modă, dar, cu toate acestea, anii 70' și-au dezvoltat propriul stil."* [11].

Dezvoltarea noastră culturală încetinește, nimerind într-o mișcare circulară de buclă, permițând trecutului să se întoarcă. Acum, nu este ceva inerent greșit sau rău în faptul că ne întorcem sau inspirăm din trecut, întrebarea reală este, de ce este trecutul atât de atrăgător, de ce anume acum? Fisher nu oferă doar o critică a culturii curente, acesta se întreabă dacă aceste tendințe și direcții în cultură nu sunt de fapt un simptom

a ceva mult mai grav. Ce putem extrage din acest simptom, și ce ne poate spune despre condiția curentă? Pentru Fisher, condiția în care ne-am trezit, ne face să fim atrași de ceea ce este deja prestabilit, de a ne încorseta în brațele a ceva familiar, sigur și cunoscut. Imaginați-vă o structură care nu se poate descompune, nu poate să se uzeze, rezultatul este o arhitectură a culturii învechită, dar și neschimbată, care nu lasă spațiu pentru survenirea a ceva nou. O lume blocată în timp, pentru Fisher, aceasta a ajuns să fie lumea noastră.

Referințe:

1. FISHER, Mark, Ghosts of My Life: Writings on Depression, Hauntology and Lost Futures, zer0books, 2014;
2. DERIDDA, Jacques, Specters of Marx: The State of the Debt, the Work of Mourling and the New International, 1993;
3. Ibidem, FISHER, Mark, p.17
4. REARTON, Alex, Hauntology and the Slow Cancellation of the Future, Farrago edition six, 2022, În:https://farragomagazine.com/article/farrago/Hauntology-and-the-Slow-Cancellation-of-the-Future/;
5. DIAZ, Nicolas, Introducing Mark Fisher: Part 2 — "The Slow Cancellation of the Future" and Postmodern Culture, În: https://medium.com/@nicholasadiaz7/introducing-mark-fisher-part-2-the-slow-cancellation-of-the-future-postmodern-culture-1f9ed51280b8;5.
6. Epoch Philosophy, Ghosts of Mark Fisher: Hauntology, Lost Futures, and Depression În:https://www.youtube.com/watch?v=gFyaNG9xbEU&t=367s;
7. Ibidem., Epoch Philosophy
8. Jonas Čeika - CCK Philosophy, Hauntology, Lost Futures and 80s Nostalgia
9. În:https://www.youtube.com/watch?v=gSvUqhZcbVg;
10. Ibidem, Jonas Čeika;
11. Ibidem, Jonas Čeika;
12. Ibidem, Jonas Čeika;
13. Ibidem, DIAZ, Nicolas

Recomandat
***Alexandru LUPUȘOR**, asist. univ.*

BAZA LEGISLATIVĂ A ÎNVĂȚĂMÂNTULUI FEMININ ÎN A DOUA JUMĂTATE A SECOLULUI AL XIX-LEA - ÎNCEPUTUL SECOLULUI AL XX-LEA ÎN BASARABIA ȚARISTĂ

Diana MOCANU,

studentă, anul I, Facultatea de Istorie și Filosofie

CZU: 351.851-055.2(478)″19″ dianaamocanu144@gmail.com

Problema învățământului feminin a reprezentat dintotdeauna un subiect interesant, deoarece vizează accesul femeilor la educație și dezvoltare, dar puțin studiat în literatura de specialitate din Republica Moldova.

Scopul prezentei investigații este de a realiza o analiză a bazei legislative a învățământului feminin din a doua jumătate a secolului al XIX-lea - începutul secolului al XX-lea în Basarabia țaristă prin intermediul regulamentelor adoptate în Imperiul țarist în acest timp.

În calitate de surse la tema dată am folosit Statutul gimnaziilor și progimnaziilor Ministerului învățământului public din Imperiul Rus(1864) [1], Regulamentul despre gimnaziile și progimnaziile feminine din anul 1870 [2], Statutul gimnaziilor din 1871 [3] și Statutul gimnaziilor și progimnaziilor din anul 1901 [4].

Regulamentul din anul 1864 fixează principiile funcționării liceelor, taxa de școlarizare fiind foarte costisitoare, accesul la studii îl aveau doar copiii dvorenilor, clericilor și militarilor. În același timp, se adoptă legi privind învățământul primar laic, prevăzându-se transformarea școlilor ținutale în școli urbane. Toate studiile pe teritoriul Imperiului Rus se efectuau în limba rusă, iar obiectele de studii în școlile primare rurale erau: religia (catehismul și istoria sfântă), citirea pe baza cărților laice și bisericești, scrierea, primele patru operații aritmetice și cântul bisericesc. În aceste condiții se dezvolta și sistemul de învățământ din Basarabia.

Anul 1871 este anul în care Basarabia devine gubernie în cadrul Imperiului Rus. Conform ucazului emis de către țar, era stipulat că *„în Imperiul Rus nu se studiază limbile locale și se suspendă studierea limbii române în școlile din Basarabia”*. În același an, la 11 ianuarie, Consiliul de Stat a luat decizia ca în orașul Chișinău să fie deschisă o instituție de învățământ laic. Astfel, învățământul feminin se afla încă într-o etapă incipientă, situația fiind acutizată de politica de rusificare, care capătă tot mai mult teren.

Regulamentul gimnaziilor din 1871 stipula că elevilor ar trebui să le fie oferite informații precise, să li se dezvolte nu un mod de gândire rațional și să fie evitate raționamentele superficiale. Aceste idei au fost ghidate de ministrul Educației Publice, contele Tolstoi, care a reușit să-l convingă pe țarul Alexandru al II-lea de corectitudinea lor. Proiectul Cartei gimnaziului, întocmit sub conducerea ministrului a întâmpinat însă o atitudine dușmănoasă din partea înaltei birocrații ruse. Drept consecință, Consiliul de Stat a respins Proiectul cu 29 de voturi împotrivă și 19 pentru, dar, în pofida acestui rezultat, pe 20 iulie 1871 țarul a aprobat opinia minoritară.

În Basarabia țaristă au fost întreprinse și unele măsuri din partea autorităților imperiale pentru a crește nivelul de educație. Cu toate acestea, evoluția acestor progrese și impactul lor a fost destul de limitat. Chiar dacă reforma școlii din anul 1864 în Basarabia avea ca obiectiv modernizarea sistemului de învățământ rusesc, ea nu impunea obligativitatea studiilor sau responsabilitatea statului pentru înființarea școlilor în toate localitățile din Basarabia. Până la sfârșitul domniei lui Alexandru al II-lea, această reformă nu a dus la schimbări semnificative și calitative în învățământul secundar laic din Basarabia.

Conform Regulamentului din 1901, pentru gimnazii se păstrau aceleași principii conservatoare, bazate pe studiul *Bibliei*, limbii grecești și latine, fizicii, matematicii, desenului, limbilor franceză sau germană, istoriei și logicii. Analiza materialului factologic atestă mărirea numărului instituțiilor de învățământ feminin, dar creșterea a fost însoțită de consecințele negative ale politicii țariste de uniformizare și rusificare a sistemului de învățământ în periferiile naționale. Politica țarismului a avut un impact semnificativ asupra sistemului de învățământ din Basarabia. Aceasta a dus la excluderea limbii române din toate aspectele oficiale și funcționale ale educației, precum și la ignorarea tradițiilor culturale românești în procesul de instruire. deși au fost întreprinse acțiuni pentru creșterea gradului de educație pentru femei, accesul lor la educație a rămas limitat în comparație cu bărbații. Numărul femeilor cu diplome de studii era încă redus, iar școlile pentru fete erau subfinanțate și subdezvoltate în comparație cu cele pentru băieți.

În concluzie, putem afirma că baza legislativă a învățământului feminin în a doua jumătate a sec. al XIX-lea - începutul sec. al XX-lea în Basarabia a fost influențată de politicile guvernului imperial, de contextul social și cultural al vremii, dar nu s-a ținut cont de specificul local. În ciuda unor progrese destul de timide înregistrate în dezvoltarea rețelei de școli pentru fete, accesul la educație și calitatea acesteia au rămas sub nivelul mediu general din cauza politicii de uniformizare și a lipsei de investiții adecvate din partea statului.

Referințe:

1. Устав гимназий и прогимназий ведомства Министерства народного просвещения. СПб., 1864.
2. Высочайше утвержденное Положение о женских гимназиях и прогимназиях Министерства Народного Просвещения. 24 мая/5 июня 1870. В: Полное собрание законов Российской Империи. Собрание Второе. Том XLV. Отделение 1. 1870 г. СПб., Тип. II Отделения Собственной Его Императорского Величества Канцелярии, 1874.
3. Устав гимназий и прогимназий ведомства Министерства народного просвещения. СПб., 1871.
4. Устав гимназий и прогимназий ведомства Министерства народного просвещения. СПб., 1901.

Recomandat
***Ion EREMIA**, dr. hab., prof. univ.*

CASA ZEMSTVEI - NUCLEUL SCENEI CULTURALE INDEPENDENTE DIN ȚARĂ. STUDIU DE CAZ

Marina SCALEȚCHI,

studentă, anul II, Facultatea de Istorie și Filosofie

CZU: 008(478)(091) skaletsskaya@gmail.com

Scena culturală independentă reprezintă un sector distinct al culturii, în care artiști, activiști și organizații neguvernamentale își desfășoară activitatea autonom, fără imixtiunea statului sau a sectorului comercial în politicile lor culturale. Casa Zemstvei din Chișinău, Republica Moldova, se afirmă ca un nucleu al acestei scene culturale independente, găzduind numeroase organizații și inițiative de acest fel.

Metodologia cercetării. În cadrul cercetării realizate, metoda utilizată a fost analiza de conținut aplicată informației existente privind platformele culturale independente în rețeaua online precum și paginile Coaliției Sectorului Cultural Independent, platzforma.md, zpațiu. md, oberliht.org, zilelespațiuluipublic.md, Ritmuri de Rezistență, Queer Cafe, Moldox. Principala sursă pentru analiza de date cantitativ-calitativă a fost calendarul Zpațiu care înscrie evenimente petrecute în cadrul Casei Zemstvei din mai 2013, până în prezent.

Metoda interviului individual aprofundat a permis discuții cu reprezentanții scenei culturale independente: activiști culturali, reprezentanți ai Coaliției Sectorului Cultural Independent, fondatorul producerii samizdatelor Kolhoz și Drujba în cadrul 3rdSpaceStudio, reprezentanți Queer Cafe, membri ai Studioului de Sunet, reprezentanți ai organizației ArtLabyrinth, membri ai organizației Oberliht.

Rezultate obținute. Casa Zemstvei a devenit un simbol al scenei culturale independente. În urma cercetării realizate în baza calendarului Zpațiu și datelor colectate în urma discuțiilor cu beneficiarii spațiului Casa Zemstvei, la fel analiza articolelor și documentelor existente am depistat date cantitative și calitative a activității organizațiilor și inițiativelor culturale în incinta Casei Zestvei care și-a deschis ușile în calitate de centru cultural în anul 2012, (de opt ani, Muzeul Zemstvei a ajuns să funcționeze ca o platformă culturală independentă, bazată pe incluziune, deschidere, accesibilitate și auto-organizare), cu ocazia organizării la Chișinău a festivalului TANDEM, care a reunit 47 organizații culturale independente din Moldova, Ucraina și Uniunea Europeană. În 2020, când inițiativele au primit aviz de evacuare, în acest centru cultural își desfășurau activitatea peste 20 organizații și inițiative printre care se numără Art-Labyrinth (muzică, artă), Oberliht (artă și spațiu public), Rhythms of Resistance Chișinău (activism civic), Centrul de Urbanism (arhitectură și urbanism), Teatrul Spălătorie (teatru politic), Azart Centru de Proiecte Culturale (arte performative), Moldox (film), Art Platforma (fotografie) și altele, unele din ele activând sub umbrela proiectului Zpațiu. Acestea organizau anual aproximativ 150 de evenimente cu participarea a peste 8000 de oameni, oferind un program divers, de la festivaluri de film, expoziții de artă, lecturi, concerte ale muzicienilor locali și străini și performance-uri, până la dezbateri, ateliere și școli

de vară. De asemenea, în aproximativ 10 colective de artiști, ecologiști și sportivi își desfășurau regulat activitatea în aceste spații.

Asociația Oberliht a continuat activitatea în muzeul Zemstvei, revenind la folosirea spațiilor în iulie 2020. Pe 27 martie 2021, organizația Coaliția Sectorului Cultural Independent a obținut statutul de personalitate juridică, având în calitate de fondatori 10 organizații neguvernamentale neafiliate politic și inițiative necomerciale din Republica Moldova. Aceasta a fost creată ca o platformă națională de advocacy și activism cultural, care, în calitate de organizație-umbrelă, reunește organizații neguvernamentale și inițiative necomerciale din sectorul culturii ce își desfășoară activitatea într-un mod autonom, fără imixtiunea statului sau sectorului comercial în politica lor curatorială și editorială. Scopul: contribuirea la menținerea unui dialog cu autoritățile publice, consolidarea, susținerea și dezvoltarea sectorului cultural independent, inițierea unor activități de cercetare, desfășurarea unor campanii de informare și educare, formarea unor rețele de susținere mutuală și dezvoltarea unor relații de colaborare pe plan național și internațional.

Punctele forte din strategia coaliției: colaborarea cu alte scene culturale independente din lume și dezvoltarea direcțiilor strategice; întâlniri în cadrul Parteneriatul public-civic care vine cu un nou design instituțional în care forul democratic al cetățenilor este cuplat cu stabilitatea instituțională a administrației publice. Aceste parteneriate au o putere de transformare, deoarece apar ca încercări de a modifica un oarecare bun, într-un bun comun, prin democratizarea modelelor de guvernare. Programul Spațiilor Culturale Alternative a dezvoltat un discurs artistic și teoretic alternativ față de cel dominant, rămânând imun în fața (auto) cenzurii și autonom față de sectorul comercial al industriilor creative, reunind spații de proiect care să găzduiască activități organizate de inițiative independente în cadrul instituțiilor publice de cultură

În *concluzie* afirmăm că Casa Zemstvei a devenit casa scenei culturale independente prin:

- Deschidere și incluziune: spațiu inclusiv și accesibil pentru artiști, activiști și membri ai comunității.
- Flexibilitate și adaptabilitate: adaptarea la nevoile și dorințele schimbătoare ale comunității culturale, mediu flexibil și receptiv pentru o varietate de activități și evenimente.
- Capacitate de găzduire a diferitor tipuri de proiecte culturale, de la expoziții de artă și concerte la dezbateri, ateliere și mese rotunde a rezultat consolidarea poziției sale ca nucleu.
- Sprijinirea inițiativelor independente: activitate fără imixtiunea statului sau sectorului comercial.
- Colaborări și alianțe: colaborări cu scenele culturale independente ale altor țări (totaldobze, Free Riga), discuții, vizite de studiu, rezidențe artistice, studierea modelelor existente de legi, networking și solidificarea comunității prin oferirea sprijinului structural și financiar.
- Organizație umbrelă pentru toți reprezentații scenei: menținerea unui dialog cu autoritățile publice, consolidarea, susținerea și dezvoltarea sectorului cultural

independent, inițierea activităților de cercetare, desfășurarea campaniilor de informare și educare, formarea unor rețele de susținere mutuală și dezvoltarea unor relații de colaborare pe plan național și internațional.

Referințe:

1. Zpațiu [citat pe 13 martie 2024]. În: https://zpatiu.wordpress.com/agenda/
2. Art-Labyrinth, pe cale de dispariție. Muzeul Zemstvei, de la care asociația închiria spațiul, nu semnează un contract nou, Agora, Chișinău, 29 ianuarie 2020. [citat pe 9 martie 2024]. În: https://agora.md/stiri/66310/art-labyrinth--pe-cale-de-disparitie--muzeul-zemstvei--de-la-care-asociatia-inchiria-spatiul--nu-semneaza-un-contract-nou
3. Zilele Spațiului Public. [citat pe 6 martie 2024]. În: https://zilelespatiuluipublic.wordpress.com/
4. Zpațiu, Pădurea Fermecată. [citat pe 5 martie 2024]. În: https://zpatiu.wordpress.com/2023/12/22/padurea-fermecata-interviu/#more-6532
5. Zpațiu, Lumânări. [citat pe 5 martie 2024]. În: https://zpatiu.wordpress.com/2023/02/13/lumanari/
6. Împreună putem contribui la reducerea deșeurilor, Eco Presa. Chișinău, 12 mai 2023. [citat pe 5 martie 2024]. În: https://ecopresa.md/impreuna-putem-contribui-la-reducerea-deseurilor-la-atelierul-repair-cafe-iti-repari-gratuit-castile-tastatura-sau-mixerul-defect/
7. Zilele Spațiului Public, 3rdSpace Studio. [citat pe 5 martie 2024]. În: https://zilelespatiuluipublic.wordpress.com/sca-2022/casa-zemstvei/3d-space/

Recomandat

***Tatiana MĂRGĂRINT**, dr., lector univ.*

ASPECTE ALE OMONIMIEI BILINGVE

Irina MUTAF,

studentă, anul IV, Facultatea de Litere

CZU: 81`373.423=00 roe20mutaf.irina@gmail.com

Tema omonimiei bilingve reflectă complexitatea și interconectarea diferitelor limbi și culturi. Omonimia poate fi definită ca o relație lingvistică între două sau mai multe cuvinte, morfeme sau construcții care au aceeași formă, dar sensuri diferite. Cuvintele sau construcțiile omonime, de obicei, au proveniență diferită [1, p. 336]. De exemplu: *bancă* poate însemna fie *o instituție financiară*, fie *un obiect (scaun lung) pe care te poți așeza în parc*, iar *broască* poate avea sensul de *animal amfibiu* sau *încuietoarea ușii*.

Cercetătoarea I. Condrea consideră că echivalentele false sau omonimele bilingve sunt cuvintele care au asemănare completă sau aproape completă, „ca aspect sonor, cu lexemul din limba sursă, dar care are alt (sau și alt) sens decât acesta” [2, p. 61]. Potrivit lingvistului V. Akulenco, omonimele bilingve reprezintă unități interlingvistice care se identifică între ele prin similitudine grafică și/sau fonetică, dar care nu corespund între ele sau coincid doar parțial în conținut și utilizare [3].

Analizând exemple din limbile română, engleză, găgăuză și rusă, observăm că vorbitorii de limbă română sau rusă pot confunda lexemul ***library*** cu ***librărie***. În limba engleză acesta are sensul de *bibliotecă*, nu *magazin de cărți*. ***Rude*** în limba română este substantiv, ce înseamnă *persoană care face parte din aceeași familie cu alte persoane, unite între ele prin legături de sânge sau prin alianță; rudenie.* În limba engleză adjectivul ***rude*** are sensul de *nepoliticos.*

Termenul ***magazine*** în limba engleză se referă la un tip de *revistă*, însă creează confuzie pentru vorbitorii de limbă rusă, care pot interpreta cuvântul ***магазин*** ca *loc de vânzare al produselor*. În limba română cuvântul ***magazine*** are trei sensuri: *1. publicație periodică (ilustrată), 2. emisiune periodică de radio sau televiziune, 3.cutie din care se alimentează o mașină*. În limba română ***vrednic*** înseamnă *harnic, iute, demn,* iar în limba rusă ***вредный*** semnifică *nociv*. Lexemul ***obraz*** în limba română are sensul de *fiecare dintre cele două părți laterale ale feței; pielea care acoperă aceste părți.* ***Образ*** în limba rusă înseamnă *imaginea (unei persoane).* În limba română ***prilej*** semnifică *moment oportun sau motiv, pretext, pricină.* În limba rusă ***прилежный*** are sensul de *sârguincios, harnic.*

Termenul ***bal*** în română [4, p. 46] se referă la o *petrecere cu dansuri,* dar poate fi confundat de vorbitorii de română cu ***балл***, folosit cu mai multe sensuri: 1) *unitate de măsură*, greșit: *cutremur de 8 baluri,* corect: *8 puncte;* 2) *notă medie,* greșit: *bal mediu,* corect: *notă medie*; 3) *punctaj* (la un concurs sau test), greșit: *a luat 10 baluri,* corect:

a *luat 10 puncte***.** În acelaşi timp, în limba găgăuză cuvântul are cu totul alt sens, *bal* înseamnă *miere.*

Termenul ***caraghios*** de origine turcă (*karagöz < kara - negru; göz - ochi)* în limba română se referă la ceva *comic* sau *ridicol*. Vorbitorii de limba găgăuză pot traduce greşit ***karagöz***, deoarece în limba găgăuză are sensul de *om cu ochi negri, cu pielea întunecată*.

Pentru a evalua precizia cunoaşterii şi traducerii omonimelor bilingve de către vorbitori de limbă rusă şi, concomitent, vorbitori nativi de limbă găgăuză, am efectuat un sondaj în rândul elevilor din clasele 8-9. Am elaborat un chestionar din 30 de cuvinte în limbile română şi engleză, pentru care elevii au stabilit echivalente în limbile rusă şi găgăuză.

În urma sondajului, am constatat că, din 30 de participanţi, 77% au tradus cuvântul *caraghios* ca *смуглый*, în timp ce doar 23% au ales traducerea corectă *забавный*. Pentru cuvântul *bal* 37% din respondenţi au ales greşit traducerea ca *miere*, în loc de *petrecere cu dans.* Cuvântul *fabric*, care înseamnă *ţesătură*, a fost tradus greşit ca *fabrică* de către 90% din elevi. Un alt omonim, *magazine*, a fost înţeles greşit de către 15 dintre 30 de respondenţi, 50% au tradus ca *магазин* în loc de *revistă*. În ceea ce priveşte cuvântul *priză* (*dispozitiv care permite conectarea la reţeaua electrică*), toţi elevii l-au tradus greşit ca *приз* (*выигрыш*). De asemenea, toţi respondenţii au tradus cuvintele din limba engleză *accurate*, *actual* şi *anecdote* ca *аккуратный*, *актуальный* şi *анекдот*, în loc de *exact, real şi o scurtă istorie amuzantă sau interesantă despre un incident sau o persoană reală.*

În concluzie, considerăm că utilizarea mai multor limbi în procesul de studii sau în cadrul traducerii poate duce la distorsionarea sensurilor unor cuvinte omonime. Rezultatele sondajului au arătat că un număr mare de cuvinte rămân în continuare „falşi prieteni" pentru elevi, evidenţiind necesitatea acordării unei atenţii suplimentare omonimelor bilingve, eventual, includerea unor liste de omonime bilingve în manualele de limbă română/rusă/găgăuză ca limbă nematernă.

Referinţe:

1. BIDU-VRĂNCEANU, A., CĂLĂRAŞU, C. ş.a. Dicţionar general de ştiinţe. Ştiinţe ale limbii. Bucureşti: Editura Ştiinţifică, 1997. 573 p. [citat 30.03.2017]. În: https: //www. academia. edu /10986209/87525919-DSL-Dictionar-de-Stiinte-Ale-Limbii].
2. CONDREA, I. *Traducerea din perspectivă semiotică*. Chişinău: Cartdidact, 2006. 266 p.
3. АКУЛЕНКО, В. О ложных друзьях переводчика. Lib.ru: Журнал „Самиздат": Проза. [citat 15 martie 2024]. În: http://samlib.Ru/w/wagapow_a_s/akulenko.Shtml
4. CONDREA, I. *Norma literară şi uzul local*. Chişinău: Firma Editorial Poligrafică „Tipografia Centrală", 2001. 46 p.

Recomandat
***Aliona SOBOL**, dr., lector univ.*

PARTICULARITĂȚI ALE LIMBAJULUI TINERILOR

Anghelina UNGUREANU,

studentă, anul IV, Facultatea de Litere

CZU: 81`276.3-053.6 roe20ungureanu.anghelina@gmail.com

În societatea contemporană, tinerii se caracterizează prin dorința de a se diferenția de adulți și copii, exprimându-și identitatea nu doar prin stil vestimentar și interese, ci și printr-un limbaj distinctiv. Această evoluție a limbajului tinerilor este un subiect actual, deoarece surprinde schimbările rapide din mediul sociocultural. Interesul pentru studiul limbajului uman a apărut în jurul secolului al XVII-lea. Lingvistul elvețian și fondatorul structuralismului lingvistic, Ferdinand de Saussure, a definit limbajul ca fiind,, *capacitatea naturală, inerentă și universală a ființelor umane de a construi limbaje, adică coduri de comunicare"* [1, p. 39].

Astfel, prin efectuarea unui studiu de caz, ne-am propus să examinăm particularitățile limbajului tinerilor, implicând 30 de elevi cu vârsta cuprinsă între 16-18 ani. Scopul acestei cercetări a fost de a reliefa trăsăturile specifice ale comunicării online a tinerilor, evidențiind xenismele, utilizarea nickname-urilor, analizând dinamica limbajului și înțelegând evoluția acestuia într-un context sociocultural.

În prezent, limbajul tinerilor este profund influențat de tehnologia digitală și de mediul online. În comunicarea online, tinerii utilizează, de obicei, nickname-uri în locul numelor reale. Potrivit cercetătoarei Elena Ungureanu, „Nick-ul pare să fie o expresie a unei libertăţi unanim recunoscute: îmi aleg un nume după bunul meu plac, mi-l asum, mă ataşez de el şi îl las să-mi însoţească opiniile în spaţiul virtual. În timp, el devine la fel de important fiinţei mele pe cât este numele din buletin" [2, p. 222]. Răspunsurile date de participanții la sondaj au confirmat faptul că tinerii din Republica Moldova utilizează în rețelele de socializare diverse nickname-uri, printre care: *Karamelka* (provine de la numele de familie Caramilea), *Gioria* (provine de la prenumele Gloria), *Mondiala* (a participat la competiții mondiale), *Olesea.94* (provine de la prenume și anul nașterii).

Analizând particularitățile conversației în internet, cercetătoarea Elena Trohin a selectat o listă cu cele mai frecvente abrevieri ale expresiilor englezeşti utilizate în camerele de chat. Potrivit rezultatelor sondajului, și tinerii vorbitori de limbă română utilizează astfel de abrevieri din limba engleză ca: *BRB (Be Right Back,* rom. *Mă întorc imediat.); BTW (By The Way,* rom. *Apropo.); GL (Good Luck,* rom. *Baftă!); F2F (Face to Face,* rom. *Față în față. (În lumea reală.) etc.* [3, p. 70].

Printre caracteristicile comunicării online, mai pot fi evidențiate câteva, precum: lipsa semnelor diacritice, utilizarea excesivă a majusculelor și a semnelor de punctuație, abrevierea nejustificată a multor cuvinte: *cf* (ce faci?), *nb* (noapte bună), *supi* (supărată), *obo* (obosită), *vb* (vorbim/vorbesc) etc.

Vocabularul tinerilor prezintă tendința de a folosi excesiv neologisme și xenisme, în special, anglicisme. De exemplu, „Bună ziua!" devine „Hello". Termeni precum *mouse, chat, e-mail, computer, weekend, wireless, tutorial, topic* etc. sunt utilizați frecvent de

tineri și nu numai. Totodată, relevăm și utilizarea superlativelor absolute folosite exagerat, „încât avem impresia că trăim într-o lume a neobișnuitului: muzica este „super”, discoteca este „super”, bluza este și ea „super”, toată vârsta adolescenței este „super” [4, p. 3].

Totodată, limbajul tinerilor evoluează, reflectând schimbările din mediul social, politic, cultural etc. al unei societăți. De exemplu, în timp ce, acum 20-30 de ani, limbajul tinerilor din Republica Moldova conținea multe rusisme, în prezent, deși sunt utilizate în continuare rusisme, mai frecvente sunt anglicismele [5, p. 98].

În cadrul studiului de caz am observat și faptul că tinerii sunt conștienți de modul în care limbajul lor influențează felul în care sunt percepuți de cei din jur. Ei recunosc că un limbaj corect și respectuos poate crea o impresie pozitivă, în timp ce utilizarea unui limbaj nepotrivit sau agresiv poate genera respingere sau antipatie.

În concluzie, limbajul tinerilor reflectă schimbările rapide din mediul sociocultural, fiind puternic influențat de tehnologiile informaționale și globalizare. Studiul de caz relevă și evoluția limbajului tinerilor, trecând de la utilizarea predominantă a rusismelor acum 20-30 de ani la anglicisme în prezent. Prin urmare, limbajul tinerilor reprezintă un indicator esențial al transformărilor culturale și sociale, ilustrând modul în care aceștia se adaptează și reacționează la schimbările din societate.

Referințe:

1. SAUSSURE, F. de. *Scrieri de lingvistică generală.* Iași: Polirom, 2003. 341 p.
2. UNGUREANU, E. *Dincolo de text: hypertextul.* Chișinău: Arc, 2014. 280 p.
3. TROHIN, E. *Unele particularități lingvistice ale conversației în internet*. Chișinău, 2007. 115 p.
4. RADAUȚA, M. *Particularitățile lingvistice și culturale ale limbajului tinerilor.* [citat 18.02.2024]. În: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/178-182_22.pdf.
5. CONDREA, I. *Studii de sociolingvistică.* Chișinău: CEP USM, 2007. 192 p.

Recomandat
***Aliona SOBOL**, dr., lector univ.*

ANATOL MORARU ȘI DISCURSUL NARATIV POSTMODERN

Corina DEMENCIUC,

studentă, anul III, Facultatea de Litere

CZU: 821.135.1-3(478).09 corinademenciuc@gmail.com

Postmodernismul literar românesc reprezintă o expresie a schimbărilor culturale după declinul modernității, fiind caracterizat prin acceptarea și reinterpretarea tradiției într-un mod ludic și ironic, prin indeterminare, fragmentare, hibridizare și experimentalism, reflectând o pluralitate de interpretări și refuzul linearității [1]. Totodată, se disting două tipuri de postmodernist: unul „soft livresc", cu accent pe ludic și hedonism, și unul mai recent, influențat de cultura consumului și a discursului mediatic.

În contexul posmodernismului din Republica Moldova, proza lui Anatol Moraru ilustrează, deopotrivă, perspectiva textualistă şi cea minimalistă, romanul său „*Turnătorul de medalii"* fiind o expresie a efortului de integrare în rațiunea modelului european, conceput ca unul interactiv şi structural deschis: „De unde nici nu pot să ştiu ce va fi în esenţă naraţiunea dată: „artă de a iubi", „tratat de luptă", „carte uşoară", adică un „romance story", „povestire decoltată", „roman de gară", „cronică a trivialităţii existenţei", „roman epidermic"... Ar putea rezulta, risc să afirm, „un mozaic de glume", ca la Kurt Vonnegut... Mai ştiu că nu va fi un text corpolent ca al lui Norman Mailer-americanul, ştie lumea, dacă nu scrie 1000 de pagini, nici nu-l consideră roman. Principalul e să fie literatură spre luminarea şi delectarea cititorului, adică să aibă read-appeal" [2, p.12].

Prin *Turnătorul de medalii*, scriitorul se înscrie „în cel mai recent pluton al prozei românești din Basarabia", dar, cum remarcă subtil exegetul Nicolae Leahu în prefața cărții, „În front, este, totuşi, un insolit: nu are intensitatea gravă a lui Constantin Cheianu, la fel cum nu e un administrator de palme retorice ca Sandu Vaculovski. Poziţionat undeva între Iulian Ciocan şi Vasile Ernu, el explorează cam acelaşi rezervor de amintiri made in U.R.S.S." [2].

Romanul conturează toposul literar „bolțean", surprins pe două linii narative: una ficţională, avându-l în centru pe studentul Dorin Pânzaru şi alta memorialistică, documentară, susținută de lectorul-narator. Personajele se raportează la mediul academic, fiind profesori și studenți care sunt nevoiți să locuiască în mediul agresiv al unui oraș din Republica Moldova, situat la margine, puternic rusificat, plin ochi cu „specialişti" din fostul imperiu urss-ist. Este un univers bântuit de ciuma camusiană, cu oameni deposedaţi, cu unele excepţii, de atributele umanităţii. Protagoniştii par anonimizaţi, lipsiţi de biografii particulare, chiar, „fără însuşiri", psihologia lor e cea a „reflexului condiţionat social". Autorul nu e altceva decât un marionetist (de multe ori ludic), ce dublează prin tuşele sale ironice profilul uneori caricatural al „eroilor" săi. „Romanul devine un fel de Arcă a lui Noe încărcată cu biete făpturi ce s-au salvat de la înec: o lume de supravieţuitoare" [3], o încercare continuă de regăsire a stabilităţii pierdute prin recurs la persoana autorului sau, mai bine spus, prin recurs la un narator deghizat în persoana autorului, valorificând trăsăturile romanului corintic.

Firul narativ este susținut prin secvenţe metaliterare, referinţe intertextuale şi inserţii (auto)ironice, definitorii pentru scriitura lui Anatol Moraru. Dialogurile intertextuale vizează o galerie amplă de scriitori români, precum C. Negruzzi, V. Alecsandri, M. Eminescu, I.L. Caragiale, I. Creangă, M. Preda, Mateiu I. Caragiale, M. Eliade, L. Rebreanu, Urmuz, G. Călinescu, N. Stănescu, I. Druţă, Gr. Chiper, C. Cheianu ș.a.

Descrierile inedite, grațioase sau fin-grotești relevă cochetarea cu poezia, limbajul ludic, ironic: „…un rotocol de fum propulsat artistic cum o poate face (patriarhal) doar un hogeag de la ţară într-o iarnă cu temperaturi scăzute”; „Moş Aristide contempla delicat prin geamul plâns melancolia frunzelor seduse de luturile ogrăzii”; „un dans proteic asamblat din procedee şi figuri la modă, mixate cu cele intrate în tradiţie”; „… landşaftul defila în viteză pe retinele pasagerilor”; „Răcoarea dimineţii făcea ravagii în siluetele vorniceilor”; „Expediţia studenţească înainta vesel pe portativele cântecului de voie bună”.

În ansamblu, proza postmodernistă a lui Anatol Moraru denotă deschiderea către alte texte, coduri, semne, textul fiind întruchiparea mai multor texte infinite care şi-au pierdut originea. Romanul analizat semnalează expresii ale umanului transpus în idee, gândire, formă, care se datorează faptului că autorul are o relaţie specială cu eroii săi, mizând pe vocația dialogală și investind în conștiința autonomă a personajelor.

Referințe:

1. GRATI, A. *Fenomenul literar postmodernist*. *Note de curs*, Chișinău, 2013.
2. MORARU, A. *Turnătorul de medalii*. Chișinău: Prut Internațional, 2008.
3. MANOLESCU, N. *Arca lui Noe. Eseu despre romanul românesc.* Bucureşti: Editura Gramar, 2004.

Recomandat
***Dorina ROTARI**, dr., conf. univ.*

PSIHOLOGIA FEMININĂ ÎN PROZA LUI IOAN SLAVICI

Mădălina SAMOIL,

studentă, anul II, Facultatea de Litere

CZU: 821.135.1-3.09 madalinasamoil@gmail.com

Opera prozatorului Ioan Slavici rămâne actuală atât prin modul în care a radiografiat fenomenele sociale, cât şi prin redarea vieţii sufleteşti a personajelor. O trăsătură esenţială a prozei slaviciene care îl înscrie pe autor în contextul prozei moderne este interesul sporit pentru analiza psihologică. Referindu-se la statutul psihologic şi subiectiv al personajelor, Ioan Slavici porneşte de la ideea că acestea trebuie să întruchipeze un eu individual, să fie ele însele. Zbaterea psihică, puternicile complicaţii sufleteşti înlătură eroul linear, schematic, din proza antecesorilor.

Remarcabil este felul în care este surprinsă lumea interioară a personajelor feminine. Eroinele lui Slavici reprezintă caractere în devenire, drumul lor în operă nefiind unul liniar, ci implicând modificări sufleteşti substanţiale, în funcţie de cumpănirea sau descumpănirea etică. Personajele feminine sunt modelate de lupta dinafară, dar şi de cea din sufletele lor, „cu ceea ce lui Slavici îi plăcea să numească firea omenească" [1, p. 19]. Ele trăiesc pentru viitor, au un ideal, un scop de atins, nu se mulţumesc cu ceea ce sunt (cu excepţia bătrânei din ***Moara cu noroc***), iar autorul participă la visurile şi lupta lor, manifestându-şi aderenţa sau inaderenţa.

În opera lui Ioan Slavici femeile capătă rost şi îşi câştigă drepturi pe fundalul unor experienţe şi a unor situaţii care le silesc la acest lucru. Putem vorbi, în acest sens, de devenire, de asumare, de cunoaştere a lumii lăuntrice. Factorul declanşator al evoluţiei personajelor feminine este instinctul de apărare, care poate fi instinctul biologic de conservare şi perpetuare a speciei, sau/şi instinctul de apărare psihologică. Un alt factor ce influenţează evoluţia eroinelor slaviciene este iubirea – *nucleul* şi, totodată, *nodul gordian* al oricărei relaţii umane. Autorul se opreşte, surprinzător şi profetic parcă, în întreaga sa creaţie asupra acestui sentiment, care surprinde spiritul în devenire. Cu cât sentimentul zguduie interioritatea feminină, cu atât intimitatea este mai vizibilă.

Relevant în acest sens este cazul Anei din *Moara cu noroc*, prezentată drept o victimă a incapacităţii sale de a se raporta la simţul măsurii şi al echilibrului în tot ceea ce întreprinde. Slavici înregistrează cu subtilitate evoluţia Anei de la iubirea bazată pe respect şi încredere în soţul ei, la iubirea însoţită de compasiune, până la dispreţuirea şi înşelarea soţului, care nu echivalează cu pierderea iubirii pentru acesta. O analiză atentă a relaţiei dintre Ana şi Ghiţă pune în evidenţă însă şi puterea în slăbiciune a Anei, or, până la momentul judecăţii (cap. XI) singura care luptă pentru menţinerea cuplului prin comunicare şi implicare e femeia. Răceala şi laşitatea soţului o aruncă pe Ana treptat în braţele lui Lică, într-un gest de răzbunare disperată. Ultimile zvâcniri ale eroinei, înjunghiată de Ghiță, sugerează totul: „ura şi dispreţul pentru soţul nedemn, setea de răzbunare, dar şi patima neostoită pentru Lică, conştiinţa vinovăţiei şi în acelaşi timp a nevinovăţiei" [2, p. 187].

O evoluţie psihologică surprinzătoare cunoaşte şi Persida din romanul *Mara*, care parcurge drumul adolescenţei orgolioase, a iubirii adevărate, urmată de degradarea fizică şi morală a căsniciei sale, ajungând în cele din urmă la apogeul recunoaşterii şi al admiraţiei unanime. Persida, iubindu-l pe Naţl şi căsătorindu-se cu el, parcurge un traseu iniţiatic ce o face să înţeleagă altfel lucrurile din jurul ei, viaţa în general, îi formează personalitatea, o maturizează. Ea este un model de prelucrare liberă şi conştientă a propriei identităţi. Este surprinsă evoluţia sentimentelor, trăirilor şi convingerilor eroinei în condiţiile unor schimbări majore de perspectivă: criza devenirii, discrepanţele dintre „lumea mamei" şi „lumea fiicei", confruntarea dintre „legea mamei" şi „legea fiicei", „labirintul unei iubiri controlate dar extrem de naturale totodată" [3, p. 37]. Ioan Slavici stăruie asupra destinului Persidei pentru a pune în evidenţă latura „dramatică", de „maximă încordare" etică şi psihică prin care se transformă într-un „destin fericit". Împlinirea destinului se realizează prin traversarea limitelor şi a unei existenţe profane, căreia îi va succede, neapărat, o nouă existenţă durabilă.

Adâncirea analizei caracterologice şi a profunzimilor sufleteşti ale personajelor feminine pune în paralel destine care „au forţat limitele impuse de canon, de lege, de obişnuinţă şi de acel *comun* care cenzurează individualitatea, promovand identitatea" [3, p. 92]. O trăsătură comună acestor personajelor este forţa morală şi puterea de voinţă prin care reuşesc să schimbe o mentalitate, chiar dacă numai a familiei lor sau a comunităţii. Reuşita lor este nu una ascunsă, ci una afişată şi recunoscută public. Tărie manifestă Persida pentru a-şi finaliza *drumul* pe care nu i-l asigurase nimeni. Şi Ana, care *vede* şi *înţelege*, însă este doar o femeie care încearcă, dar nu reuşeşte, să protejeze orgoliul masculin al lui Ghiţă, pierdut printe meandrele gloriei deşarte.

Fie că sunt învingătoare sau învinse, eroinele lui Ioan Slavici ascund în străfundul lor o forţă, care, canalizată în a le sluji minţii şi sufletului, scoate la lumină trăsături care sunt departe de a le cataloga drept nişte personaje plate. Tumultul vieţii, ca şi procesele cele mai adânci şi obscure care le caracterizează, înlătură caracterul linear, schematic al acestor personaje, dezvăluind natura lor complexă şi lumea interioară bogată, de o veritabilă densitate psihologică.

Referinţe:

1. POPESCU, Magdalena. *Slavici*. Bucureşti: Cartea Românească, 1974.
2. MARCEA, Pompiliu. *Ioan Slavici. Evaluări critice*. Timişoara: Facla, 1977.
3. TOMUŞ, Mircea. *Slavici. Evaluări critice*. Timişoara: Facla, 1997.
4. POPOVICI, Vasile. *Lumea personajului*. Cluj-Napoca: Echinox, 1998.

Recomandat
***Dorina ROTARI**, dr., conf. univ.*

AFIRMAREA POEZIEI FEMININE: TEORIE ȘI CREAȚIE

Patricia COTLĂU,

masterandă, anul II, Facultatea de Litere

CZU: 821-1.09 cotlaupatricia@gmail.com

Într-o societate predominant masculinizată, subiectul esenței feminine a fost dintotdeauna un generator de controverse. Relevant pentru studiul conceptelor de feminism și scriitură feminină este eseul Virginiei Woolf *„O cameră doar a ei”*, care explorează posibilitățile pe care le are o femeie în literatură. Autoarea punctează faptul că „poezia este dependentă de libertatea intelectuală (...).Femeile au avut mai puțină libertate decât fiii sclavilor atenieni. Și, astfel, femeile nu au avut nici cea mai mică șansă de a scrie poezie” [1, p.112]. Printre postulatele determinante pentru evoluția studiilor feministe se numără existența unui raport între genul literar și genul scriitorului. În acest sens, eseul Virginiei Woolf conturează predilecția pentru autobiografie, pornind de la ideea că „toată educația literară pe care o primea o femeie la începutul secolului XIX era o educație a observației caracterului și a analizei emoțiilor” [1, p. 70].

Analiza textelor scrise de femei în diverse secole și în spații geografice diferite a relevat recurența tipologică a temelor, imaginilor și simbolurilor legate de ceea ce veacuri de-a rândul a fost considerat „univers tipic feminin” (familia, „focul din vatră,” claustrarea domestică, „fazele” vieții feminine etc.), iar strategiile și mecanismele de marketing cultural (codul moral, imaginile și rolurile sexuale, drepturile femeilor, cenzura etc.) au defavorizat accesul femeilor la „marea literatură”. Totodată, descoperirea și inventarierea scriitoarelor din epoci și țări diferite a scos în evidență faptul că femeile n-au încetat niciodată să contribuie la producerea literaturii și că unele texte sunt conforme criteriilor estetice care determină statutul operei, iar excluderea lor din procesul constituirii canonului nu poate fi explicată altfel decât prin sexismul criticii literare [2].

Exegetul român Eugen Lovinescu susținea faptul că literatura nu e în genere o vocație feminină, ci bărbătească. Criticul desconsidera scrisul feminin, privindu-l ca pe un soi de poncif senzual, brăzdat de sentimentalism lipsit de greutate. Pe de altă parte, Tudor Vianu anunța despre resurecția literaturii române feminine: „Se înfiripează, sub ochii noștri, literatura feminină românească [...], unanima aspirație a sufletului feminin dovedește formarea unei noi feminități” [3, p. 38]. Printre cele mai cunoscute nume din poezia românească menționăm următoarele: Matilda Cugler-Poni, Iulia Hașdeu, Elena Farago, Veronica Micle, Natalia Negru, Lotis Dolenga, Ada Umbră, Alexandrina Scurtu, Mia Frollo, Alice Soare, Otilia Cazimir, Ecaterina Pittiș, Maria Cunțan, Elena Simion, Eta Boeriu, Vioara Ignat, Claudia Goga, Claudia Minulescu, Anișoara Odeanu, Veronica Russo, Ecaterina Cavarnali etc.

După a doua jumătate a secolului XX, lirica feminină nu mai este un fapt întâmplător, ci începe să capete amploare și să-și afirme direcții artistice inedite, inspirate, deseori, din biografia și viața poetelor, prin versuri menite să exprime tribulațiile ființei umane. Câteva texte ilustrează această tendință de reconectare și actualizare a liricii

feminine: o poezie dedicată de Magda Isanos poetei Sappho: „Străbuno, chipul tău i-așa divin,/ că piatra-n care-i migălit respiră viață/ și-aievea parcă buzele suspin/ pe palida și oacheșa ta față.// Iar dac-aș îndrăzni să te sărut/ în lutul modelat și ars la soare/ de peste-atâtea veacuri ce-au trecut,/ m-ar frige gura ta nemuritoare" (*Sapho*) [4, p. 242]; dedicația Stelianei Grama pentru poeta neoromantică Gabriela Melinescu: „Și nu doar Poezia vi-i sublimă/ Ci sufletul, el însuși vi-i sublim/ și noi, cei muritori de rând, grăbim,/ să vi-l pătrundem, rimă după rimă" (*Oază de sinceritate*) [5, p. 81]; un poem semnat de optzecista Mariana Marin dedicat autoarelor predecesoare: „Mutilarea artistului la tinereţe la –15 grade./ Nici gazul Sylviei Plath nu este posibil,/ nici frânghia Veronicăi Micle nu are săpun./ Din când în când amintirea stinsă a Ţvetaevei,/ tăcerea în care se îneacă Ahmatova/ şi mizeria, sărăcia acelui Ierusalim/ din care Else mă cheamă./ Da, Sapho, s-a mai îngrăşat pământul/ de când ne-ai lăsat./ Celebra ta urâţenie şi gingăşia lui Emily/ n-au făcut să ajungă până la mine decât aceşti mărăcini/ ce-mi strâng aidoma unor cătuşe/ talentul şi viaţa" (*Elegie*) etc.

Concluzionând, potențialul creator al femeii este condiționat, în timp, de diverși factori, de la un grad de experiență și cunoaștere limitat, până la capacitatea de a-și camufla identitatea în scopul de a accede mai ușor pe arena literară. Totuși, existența manifestului feminist și perspectiva de evoluție a acestuia îi oferă individualitatea necesară pentru a trece de la o categorie protejată la o voce independentă, demnă de explorare.

Referințe:

1. WOOLF, V. *O cameră doar a ei*. București: Black Button Books, 2018.
2. CIOCOI, T. Eva în Agora. Scurt istoric al gândirii critice feministe din secolul al XX-lea, în: *Metaliteratură*, anul XII, nr. 5-6 (31), 2012.
3. VIANU, T. *Scriitori români din secolul XX*. București: Minerva, 1979.
4. ISANOS, M. *Confesiuni lirice*. Chișinău: Literatura artistică, 1989.
5. GRAMA, S. *101 poeme*. București: Biodova, 2011.

Recomandat
***Dorina ROTARI**, dr., conf. univ.*

ABORDAREA PSIHANALITICĂ A NATURALISMULUI ÎN ROMANUL „LA REGENTA” DE LEOPOLDO ALAS (CLARÍN)

Valentina LIPCAN,

studentă, anul III, Facultatea de Litere

CZU: 821.134.2-31.09 valenlipcan@gmail.com

Literatura clasică spaniolă din secolul al XIX-lea, în care se stabilește o inedită abordare a naturalismului, tinde să caracterizeze personajele din *perspectivă etologică* (studiul comportamentului). Configurările psihanalizei intensificate de elemente de naturalism transced spațial și temporal, conectându-se cu problemele nu doar ale burgheziei spaniole, dar și cu cele ale societății contemporane. Studiul atent al literaturii poate aduce argumente importante pentru sfera *etiologiei* (ramură a medicinei care studiază cauzele și factorii care determină apariția diverselor boli); în cazul personajelor noastre: etiologia isteriei, nevrozei, psihozei, psihopatiei.

Leopoldo Alas (Clarín) este considerat, probabil, cel mai bine informat critic în legătură cu teoria naturalistă expusă de ilustrul scriitor francez Emile Zola. Din acestea derivă și o intenție a noastră de a stabili o linie de demarcație între teoria naturalismului francez și cea a naturalismului spaniol. Clarín considera că dincolo de constanta fiziologică pozitivistă, există „rezultanta lumii morale sociale” [1]; prin expresia artistică se prezintă nu doar scene grotești autonome, fără justificare, dar și analize psihologice care implică adevărul, iar adevărul reprezintă analiza profundă a realității.

Înainte de a fi fost scris romanul, se formează importante descrieri clinice ale psihanalizei: Ernst von Feuchtersleben, Joseph Breuer, Sigmund Freud [2]. Metoda psihanalizei este concentrată pe caracterul narativ al ședințelor dintre pacient și psihoterapeut și este similară celei pe care o exploatează Clarin în cazul personajelor sale. Un prim pas pe care-l efectuează Clarin pentru a elucida motivele atacurilor nervoase ale Anei Ozores este procedeul *analepsă (flash-back),* de la criza prezentată naturalist a Anei derivă narațiunea în retrospectivă a copilăriei sale, a comportamentului ostil al familiei sale, prejudecăților celorlalți, a iubirii pe care o neagă, o reprimă și refulează conștient, și bineînțeles, a lecturilor sale. Lectura, în acest sens, este contaminată de elementele nocive ale mediului și devine element declanșator al căderilor nervoase; lectura poate fi un *catalizator al paroxismului isteric*, *un stimulator al metodei terapeutice* [Ibidem] (Ana găsește remediu în scris, este și ironizată de ceilalți care îi spun Jorge Sandío [George Sand]) și aparent poate fi un tip de *autohiponoză* (prin literatură Ana săvârșește incursiuni extreme în lumea onirică). Din studiile lui Joseph Breuer și din ședințele cu pacienta sa, al cărei pseudonim în mod ironic era Anna O., se desprinde o metodă similară celei pe care o utilizează Clarín: *metoda catartică* [2], care implică purificarea sufletului, re-

latarea tuturor evenimentelor, identificarea tuturor antecedentelor ce ar fi putut duce la acest delir. Aceasta este identificabilă în mod special în timpul confesiunilor pe care i le oferă Ana parohului orașului Vetusta, Fermín de Pas.

Grotescul în abordarea naturalistă a lui Clarín implică descrierea sinistră a personajelor, a dualismului lor: iluzia superiorității și pornirile vulgare instinctive, dar și *antropomorfismul/zoomorfismul*. Zoomorfismul îi caracterizează pe cei doi bărbați între a căror forțe manipulatoare se regăsește Ana, dar și pe acolitul lui Fermín de Pas, Celedonio. Acesta este „el sapo", acea broască respingătoare a întregului cadru, omul repulsiv, care stabilește relații intratextuale cu starea, condiția Anei. Ana, văzând aceste vietăți, le asociază cu un cor sinistru care îi reproșează, care o urmărește, astfel stabilindu-se vădite semne ale nevrozei.

Experimentul ca procedeu naturalist în romanul lui Clarín are nevoie de *frumusețea Anei Ozores* ca element declanșator pentru a fi realizat, și ulterior pentru a subjuga ființa umană și a colecta întregul ansamblu de reacții. Personajul principal nu este doar o femeie frumoasă dintr-un roman realist care provoacă o atracție efemeră în cazul bărbaților și invidii infantile în rândul femeilor, dar este una care trezește mari pasiuni și care revelează natura latentă perversă și psihopatică a societății din Vetusta. Celedonio, de exemplu, o sărută pe Ana în stare de leșin; acest sărut *cvasi-necrofilic*[3] se desprinde din concepția naturalismului pozitivist, obscur, dar în același timp, mărcile verbale, sintagmele acestei scene indică și impulsul absurd, pervers, distrugător care ne atrage atenția asupra problemei subconștientului uman.

Frígilis, prietenul lui Quintanar (soțul Anei), acest *personaj darwinist*, dar și *personaj bucolic* [4, p.451] este singurul care găsește echilibrul între tricotomia viață-inteligență-știință, fiind o figură reprezentativă a naturalismului pragmatic, benefic. Cum este firesc ca într-un caz psihiatric să se identifice un tratament, Clarín își salvează personajul predilect, pe Ana Ozores, alăturând-o lui Frígilis în grădina seacă a liniștii, studiului, într-o stare de vagă amorțeală.

Într-un final, ne dăm seama că de la prezentarea în ascendență a personajelor după formula: *mediu-determinism-pozitivism-naturalism-caz psihiatric*, ajungem la identificarea unor mărci comportamentale care au o justificare, o explicație clinică, fiindcă personajele au un fond psihic, un trecut care poate fi studiat și înțeles prin literatura intelectuală, clasică. Astăzi, datorită studiului literaturii, aceste comportamente pot fi înțelese, interpretate, inclusiv evitate.

Referințe:

1. *El Naturalismo de la "La Regenta"*. Biblioteca Virtual Miguel de Cervantes. Citat: [24.03.2024]. Disponibil: https://www.cervantesvirtual.com/
2. *Histeria y narración en «La Regenta»*. Biblioteca Virtual Cervantes
3. *El beso del sapo: configuraciones grotescas en "La Regenta"*. Biblioteca Virtual Cervantes
4. ALAS, L. *La regenta,* Tomo II. Arte y Literatura, La Habana, 1976.

Recomandat
***Sergiu PAVLICENCO**, dr. hab., prof. univ.*

LA LECTURE POUR LA CONSTRUCTION DE LA COMPÉTENCE DISCURSIVE

Ana PETCU,

studentă anul IV, Facultatea de Litere

CZU: 81`243:316.77 petcuanna@gmail.com

La maîtrise du Français Langue Étrangère (FLE) implique le développement d'une compétence discursive essentielle pour une communication efficace. Cette recherche se concentre sur l'importance de la lecture, non seulement comme acquisition de connaissances mais aussi comme processus actif et interactif, contribuant ainsi au développement de la compétence discursive dans l'apprentissage du FLE.

Dans le contexte du Cadre européen commun de référence pour les langues (CECRL), nous considérons l'existence des compétences générales individuelles (les savoirs, les savoir-faire, les savoir-être et les savoir-apprendre) et des compétences communicatives langagières. [1] Selon D. HYMES, pour qu'une communication soit efficace, « il ne suffit pas de connaître la langue, le système linguistique ; il faut également savoir s'en servir en fonction du contexte social. » [2]. Ainsi, la compétence discursive, composante de la compétence pragmatique, dépasse la simple capacité à former des phrases grammaticalement correctes. Elle englobe l'art de structurer ses pensées, d'articuler des arguments logiques, d'employer des techniques persuasives et de répondre de manière appropriée dans des interactions. [3, p.79] J. C. BEACCO définit la compétence discursive comme « la capacité de produire et d'interpréter des formes discursives conformes aux régulations partagées dans une communauté de communication donnée » [4, p.84].

Autrefois perçue comme une démarche passivement réceptive, la lecture est aujourd'hui un processus actif et dynamique. [5, p.6] La lecture implique un engagement cognitif où différents types d'indices sont exploités pour interpréter le texte : syntaxiques, sémantiques et graphiques. Pour démontrer cela, J. GIASSON nous propose de lire un extrait d'*Alice aux pays des merveilles* qui contient plus de lettres cachées que de lettres révélées : *« Il étxxt xxx foxx xxx petixx fixxx xxx s'appxxxxt Axxxe. »* Même en l'absence d'informations complètes, le lecteur est capable de reconstruire le sens grâce à ces diverses compétences et connaissances qui fonctionnent ensemble de manière fluide et souvent inconsciente.

Considérons la lecture comme un processus holistique. Les différentes compétences requises pour lire sont interdépendantes et s'intègrent dans un ensemble cohérent. J. GIASSON compare cela à l'apprentissage du vélo, où combiner plusieurs habiletés mène à l'efficacité. [5, p.11]

J. GIASSON nous présente sous forme d'un diagramme la compréhension en lecture comme un processus interactif, mettant en évidence la relation entre le lecteur, le texte et le contexte. [6]

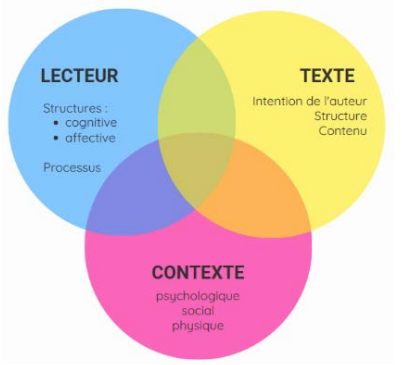

Fig. 2, Modèle interactif de compréhension en lecture (J. GIASSON)

Le lecteur est analysé à travers ses structures cognitives et affectives, qui englobent ses connaissances sur la langue et le monde, ainsi que ses attitudes émotionnelles envers le texte, jouant un rôle crucial dans sa compréhension. Le texte est examiné sous l'angle de l'intention de l'auteur, sa structure formelle, et son contenu, ces éléments influençant directement la réception et l'interprétation par le lecteur. Enfin, le contexte englobe les éléments externes influençant l'acte de lire, divisé en contextes psychologique, social, et physique, chacun affectant la perception du texte et l'engagement du lecteur. [6, p.19]

En conclusion, cette recherche réaffirme la nécessité d'une compétence discursive bien développée, enrichie par un processus de lecture holistique qui prend en compte les interactions dynamiques entre le lecteur, le texte et le contexte. En reconnaissant la lecture comme une activité complexe et multidimensionnelle, nous encourageons le développement de stratégies éducatives novatrices, favorisant une assimilation profonde et une implication active des apprenants.

Bibliographie :

1. ROSEN, E. *Le point sur le Cadre européen commun de référence pour les langues : Paris : CLE International* 2007 ;
2. BERARD, E. *Approche communicative. Théorie et pratiques*, CLE international, Paris, 1991, ch.1, p.18 ;
3. KUCHARCZYK, R. *Vers la compétence discursive à l'oral en classe de FLE*, *Synergies Pologne n°6*, 2009, p.79 ;
4. BEACCO, J. C. *L'approche par compétences dans l'enseignement des langues*, Didier, chapitre 4, p.84 ;
5. GIASSON, J. *La lecture : de la théorie à la pratique*, Gaëtan Morin éditeur, 1995 ;
6. GIASSON, J. *La compréhension en lecture*, Gaëtan Morin éditeur, 1990.

Recomandat
***Lidia MORARU,** dr., conf. univ.*

IMPLEMENTING VISIBLE THINKING ROUTINES IN THE EFL CLASSROOM

Inga SUHARI,

studentă anul IV, Facultatea Litere

CZU: 81`243:159.955.5 suharinga16@gmail.com

Learning is considered a consequence of thinking. Therefore, different types of thinking, primarily *critical* and *creative thinking,* are of paramount importance in the process of language acquisition. Critical thinking incorporates lower thinking skills such as remembering, identifying, understanding, and classifying, and higher thinking skills such as analysis, problem-solving, imagination, evaluation, etc. Additionally, creativity is a type of thinking that implies exploring ideas, formulating alternatives, searching for many right answers rather than just one, and partaging of results. In other words, creative thinking aims at developing learners' curiosity in discovering something new, *i.e.* their openness to acquire new skills [1, p.1-2].

To nurture both critical and creative thinking, researchers of Project Zero at Harvard Graduate School of Education proposed a new method of teaching – *Visible Thinking*. According to them, visible thinking is not only a simple approach but also a flexible and systematic conceptual framework, which aims at integrating the development of students' thinking with content learning across subject matters [2, p.3].

In *Making Thinking Visible or How to Promote Engagement, Understanding, and Independence for All Learners,* to explain the complexity of visible thinking routines, the authors classify them according to the three distinguished criteria: as tools, because with their help learners achieve certain goals or perform the given tasks (e.g. Think – Puzzle – Explore), as structures, because they serve as scaffolds that guide learners' thinking towards higher-order levels, such as *mind mapping* (e.g. Generate – Sort – Connect – Elaborate), and as patterns of behaviour, because the repertoire of routines plays an important role in establishing the context shared between learners and teachers as well as their behaviour (creates a dynamic classroom environment). In the same book, the authors sort several thinking routines according to several categories: Introducing and Exploring Ideas (e.g. See, Think, Wonder), Synthesizing and Organizing Ideas (e.g. Colour, Symbol, Image), and Digging Deeper into Ideas (e.g. Values, Identities, Actions) [3, p.30].

The aim of the conducted research consists of evaluating the effectiveness of implementing visible thinking routines in the process of language acquisition through the activation of thinking skills. The conducted research hypothesis is that implementing visible thinking practices in a language classroom boosts learners' engagement and motivation to learn a foreign language. The corresponding routines of this approach foster learners' metacognitive skills. In addition, visible thinking establishes a positive, open-minded, active, and collaborative environment in an EFL classroom. The formulated objectives of the research are: to investigate how visible thinking routines develop

learners' critical thinking; to identify different thinking practices, that help learners develop their language learning; to examine how visible thinking strategies foster different language areas and foster learners' competences; to explore the influence of visible thinking techniques in nurturing the creativity of EFL learners; to determine the role of the teacher in activating learners' visible thinking skills.

To prove the hypothesis of the research, a quasi-experimental design was conducted at the "Mircea Eliade" Theoretical High School in Chișinău. The group involved was the 8th graders. The input used for the group included materials from National Textbook *English: Level A 2.4* (2023) and additional sources suitable for integrating visible thinking activities. The tasks implemented during the quasi-experimental design targeted three areas: Core Thinking Skills (*Making observations (noticing)* – See, Think, Wonder), Introducing and Exploring Ideas (*Activating schemata (elicitation)* – Think, Puzzle, Explore), Digging Deeper into Ideas (*Summarising* – Colour, Symbol, Image). The group had the pre- and posttests that were focused on four major visible thinking routines targeting each of the above-mentioned areas. In terms of the pretest, the results showed that an average of 57,8% of the initial group used visible thinking routines in doing the tasks. The posttest results indicated that an average of 78,2% of students have successfully used the visible thinking routines in doing the tasks. Therefore, the number of students who applied visible thinking practices within the test has considerably increased.

In conclusion, visible thinking is not a simple set of strategies or routines, it is a new approach to studying that allows learners to take ownership of their learning journey. Using visible thinking routines, students develop critical thinking skills, metacognitive skills, and a deeper understanding of the language content. These essential 21st-century skills go beyond the classroom and help them in all aspects of life. Additionally, they foster a culture of inquiry, where creativity and curiosity are nurtured, questions are valued, and diverse perspectives are taken into account.

References:

1. HUGHES, J. *Critical Thinking in the Language Classroom*, 2014, 28 p. [accessed 8.11.2023]. Available: https://cdn.ettoi.pl/pdf/resources/Critical_ThinkingENG.pdf
2. PERKINS, D. *Making Thinking Visible*, Harvard Graduate School of Education, American Educational Research Association, San Francisco, 20 p.
3. RICHHART, R., CHURCH, M., MORRISON, K., *Making Thinking Visible, How to Promote Engagement, Understanding, and Independence for All Learners*, 989 Market Street, San Francisco, CA 94103-1741, 2011, 285 p.

Recomandat
***Oxana CREANGĂ**, dr., conf. univ.*

TEACHING GRAMMAR CREATIVELY

Maria-Magdalena-Francesca DUGNEANU,

studentă anul IV, Facultatea de Litere

CZU: 811.111`36:37.026.9 dugneanu.maria.magdalena.francesca@usm.md

The teaching of grammar has been a central focus in language education for centuries, and at the same time "one of the most controversial and least understood aspects of language teaching" [1, p.9]. As the traditional, rote memorization-based approaches have faced criticism raised by many teachers and scholars, there has been a growing interest in exploring alternative, more creative approaches to teaching grammar, which represents a shift fuelled by advancements in technology and changes in educational pedagogy that prioritise learners' creative thinking as one of the major life competencies, especially in the 21 century.

According to Maley and Peachey, "Using creative techniques for grammar practice can motivate students by making the learning process more enjoyable and engaging. This approach boosts self-esteem, helps with retention of grammar rules, and fosters a sense of ownership over the new language" [2, p.51]. Furthermore, creative grammar teaching methods can cater to diverse learning styles and abilities, so in Gerngross and colleagues' view, "teachers need to know how to balance their reliance on visual, auditory and kinaesthetic input modes if they are to cater successfully for individual learning styles within a group" [3, p.7].

The aim of the study is to conduct quantitative and qualitative research with a view to assessing the effectiveness of the creative approach to grammar acquisition. The research hypothesises that incorporating creative and interactive approaches into grammar instruction can lead to improved learning outcomes for students. To accomplish the above-mentioned targets, the following objectives should be fulfilled: to determine the relevance of the creative approach to teaching grammar; to detail the most efficient creative skills in studying English grammar; to develop a range of methods for practising grammar in a creative and motivating way.

A comprehensive literature review was conducted related to creative teaching methods in grammar instruction. Various theories of language acquisition, pedagogical approaches, and case studies highlighting the effectiveness of creative techniques were explored by several applied linguists, including Scott Thornbury, the author of the books *How to Teach Grammar* and *Teaching Grammar Creatively*. His main theoretical insights and the critical thinking component skills can be correlated with the stages of grammar instruction in a creative grammar practice lesson, which are:

- *Restricted Exposure,* which triggers the interest by contextualising the grammar items;
- *Guided Discovery*, which consists of activities focusing on accuracy, guided practice exercises, and interactive games;

– *Restricted Output,* which transitions to fluency-focused activities and encourages the use of grammar in communicative tasks;
– *Authentic Output*, which encourages creation, fostering fluency and confidence in language use through a balanced approach that integrates accuracy and fluency effectively.

Incorporating creative skills throughout each stage of grammar instruction can enhance student learning and understanding of grammar topics related to form, meaning, and use. First, imaginative thinking allows learners to visualise grammar rules in different contexts. Secondly, creative problem-solving skills enable learners to approach grammar challenges from different angles. Original thinking encourages learners to explore grammar rules in innovative ways and come up with unique mnemonic devices, analogies, or metaphors. Finally, yet importantly, critical thinking skills are essential for analysing and evaluating grammar ruleDuring six weeks of the pedagogical practice led in an international Cambridge school from Moldova, a quasi-experimental design was conducted in two parallel classes of the 7th grade. The control group was exposed to traditional grammar teaching methods, and the experiment group was exposed to creative teaching activities, among which role-playing, multimedia presentations, and collaborative projects. The experimental results indicated that the creative teaching methods led to higher levels of engagement, motivation, and retention of grammatical concepts. The standardised grammar assessments, administered to students before and after implementing creative teaching methods to measure students' proficiency levels and track their learning progress, revealed a significant improvement in grammar scores after exposure to creative teaching methods.

To conclude, the results of the study highlight the importance of incorporating creative teaching methods to make grammar instruction more engaging and effective. By applying interactive activities, real-life examples, visual aids, role-playing, multimedia presentations, and collaborative projects, students are more likely to retain grammar concepts and skillfully apply them in effective communication.

Bibliography:

1. THORNBURY, S. *How to Teach Grammar.* Essex: Pearson Education Limited, 1999. 182 p.
2. MALEY, A., PEACHEY, N. *Creativity in the English language classroom.* London: British Council, 2015. 172 p.
3. GERNGROSS, G., PUCHTA, H., THORNBURY, S. *Teaching Grammar Creatively.* First Edition. Helbling Languages, 2006. 267 p.

Recomandat
***Oxana CREANGĂ**, dr., conf. univ.*

SOCIAL MEDIA INFLUENCE ON CHILDREN

Victoria NEAGU,

studentă anul II Facultatea de Litere

CZU: 316.77:004.773/.774 viktorrya.md@gmail.com

Social media has a major impact on our lives. The internet is everywhere now days, and everyone has access to it, including children. In a recent study it is shown that they spend nearly 3 to 4 hours a day on social media. They keep themselves occupied online for hours on end either scrolling, sharing, texting etc. But does it have a good or bad influence on them? And how can we help them use the internet in a better, moderate way?

To start I want to point out the good influence social media has on kids. Many children now days lack support offline. Either they have no friends and are being marginalized. Or they have a bad relationship with their teacher or parents, especially when the parents are either emotionally distant or just physically distant, so the children don't feel comfortable getting help from them. And even though therapy is a good solution, many don't feel comfortable sharing with a therapist, either from the fear of being judged or the fear of the therapist sharing their thoughts with their parents or teachers. So, what can a child do in a situation where they do not feel able to freely share how they feel? They tend to get help through social media. Sharing their problems and getting help from people they do not know, knowing that they won't feel judged or exposed to people they do not want to know about their issues. People online can help them overcome their problem with good advice and show them support. Another positive influence the internet can provide for children is "A positive learning experience". The internet is a tool that if put to good use can provide infinite information. There are millions of videos online that can provide help with any task, be it cooking, sewing or even help with the math homework. Can provide any needed books as well, if before when you wanted to read a book you needed to go to the library and pray that the book you needed was available, now you can easily find it online. The social media has so many great videos and tips that can help our children better themselves and their skills.

But just like any other thing, the internet is not all sunshine and rainbows, there is a negative side to it, that sometimes can even outshine all the great possibilities. First, which is a thing many parents complain about, is that social media is a distraction from work, either their chores or homework. Let's be honest, even us as adults chose to procrastinate on our work to have some fun on social media, so how can we expect kids, that want entertainment more than work, choose work over the internet and their friends. Another big problem is that it disrupts their sleep. Just like back in the day when our parents, grandparents chose to read a book under the candlelight at night to have some entertainment, the kids now days choose the same, except instead of a book they are on their phones or computers. Another few big problems that are present are the exposure to cyberbullying and predators. Kids are, which can be both a good and a bad thing, too trusting. They tend to trust people easily, which can attract predators. If

kids think that the person, they are talking to is either nice, or another kid they might accidentally, or not, overshare things about themselves, either their location, school or full name, and things like that can end very badly, be it in sexual assaults, rape, kidnapping and even murder. And cyberbullying is at a fulltime peak now, especially with the rapid evolution of the internet and social media. Let's peek at a recent case that happened, where a 10-year-old girl killed herself after being severely bullied on and offline, with the advancement of AI (artificial intelligence) the bullies made fake porn of the child and made fun of her social media posts as well. This is to show how easy it is these days to bully someone if they are online.

So, as parents or older siblings, how can we protect them? There are a few tips for that. First being by simply setting some rules and limits on their internet consumption. But for that we need to use another tip, which is to be a role model. As the role model of the child, we cannot expect them to respect their limit online, when we ourselves are chronically online and spend any given moment on social media, we must show them how to use it moderately. As parents we also need to monitor their account. Of course, we must respect their privacy, but we also need to make sure they are safe and are consuming content that is for their age. But for that we also need to explain to them what is ok and what isn't. If we tell them what to avoid and what not to do they will know, instead of giving them full freedom and then be surprised when they see or find something unsuitable for them. We should also encourage offline friendships and activities, encourage them to go play with their friends outside or to pick up a hobby such as sports, knitting, reading etc. But the best tip for new or future parents is to simply delay the age of first use. New parents may find it tempting to just give their children a tablet or phone to calm them down and keep them quiet and occupied, but then they are shocked when the child becomes addicted to it.

In conclusion we can see how social media, or the internet per se is a great and amazing tool that can be both helpful or harmful, but what's important is how our children use it and how we monitor them and teach them how to use it.

References:

1. https://www.aecf.org/blog/social-medias-concerning-effect-on-teen-mental-health
2. https://childmind.org/article/how-using-social-media-affects-teenagers/
3. https://www.lbc.co.uk/news/schoolboys-tormented-mia-janin-friend-group-suicide-squad-before-death/
4. https://www.mayoclinic.org/healthy-lifestyle/tween-and-teen-health/in-depth/teens-and-social-media-use/art-20474437

Recomandat
***Daniela PASCARU**, dr., conf. univ*

ANALIZA CONTRASTIVĂ A LIMBAJULUI FORMAL DIN SERIALUL „THE CROWN”

Mihaela RUSU,

studentă, anul III, Facultatea de Litere

rusu.mihaela.01@mail.ru

Trăim într-o lume în care producțiile cinematografice nu sunt doar simple forme de divertisment, ci devin oglinda societății noastre, reflectând și modelând perspectivele, valorile și normele noastre culturale. Aceste opere nu numai că ne atrag atenția, ci și ne oferă o platformă importantă pentru analiza și înțelegerea limbajului formal, care este adesea utilizat cu iscusință pentru a transmite mesaje profunde și subtile despre lumea în care trăim.

Serialul „The Crown” reprezintă un fenomen cultural remarcabil, o dramă istorică creată de Peter Morgan, care explorează viața Reginei Elisabeta a II-a, de la încoronarea ei în 1952 și continuând pe parcursul domniei sale. Prin prisma unui conținut bogat în evenimente istorice, intrigi politice și dramă familială, „The Crown” oferă o incursiune fascinantă în culisele monarhiei britanice și în povestea unei femei care a devenit un simbol al stabilității și al puterii în lumea contemporană.

Pentru a analiza modul în care limbajul formal este utilizat în serialul „The Crown”, este esențial să înțelegem conceptul de limbaj formal, care a fost studiat de către foarte mulți lingviști. Potrivit lui George Lakoff, lingvist și filosof american, limbajul formal reprezintă un sistem simbolic public, compus dintr-un set finit de simboluri și un set finit de reguli pentru combinarea acestor simboluri [1; p.23]. În esență, limbajul formal este un tip de limbaj care este folosit în situații formale sau în situații în care este nevoie de un nivel mai ridicat de formalitate, seriozitate și respect.

Caracteristicile limbajului formal sunt variate. Acestea includ utilizarea unui vocabular precis și clar, o structură sintactică complexă și corectă, folosirea adresărilor formale și a titlurilor, un ton politicos, respectuos și obiectiv, evitarea abrevierilor sau prescurtărilor, corectitudinea utilizării pronumelor și conectorilor. De asemenea, se remarcă utilizarea cuvintelor și expresiilor formale, precum și utilizarea adverbelor și prepozițiilor arhaice sau compuse. Evitarea argoului și a regionalismelor, pronunția corectă și o intonație adecvată sunt, de asemenea, trăsături semnificative ale limbajului formal, conform surselor teoretice lingvistice [2].

Limbajul ceremonial este un tip special de limbaj folosit în contexte oficiale sau în ceremonii, caracterizat prin structuri gramaticale complexe și utilizarea unui vocabular

formal și protocolar. Acesta poate fi observat în discursuri regale, politice și în ceremonii de învestitură și de încoronare.

Prin examinarea atentă a discursurilor din serial, se pot evidenția numeroase aspecte, ce facilitează observarea diferențelor dintre versiunea originală a discursului, în limba engleză, și traducerea sa în limba română. În primul rând, observăm că în ambele variante ale discursurilor, vocabularul și expresiile utilizate reflectă un ton formal și solemn, adecvat contextului oficial al evenimentelor redate. De exemplu, în discursul reginei Elisabeta a II in Nairobi în engleză se folosesc expresii precum „vibrant city", „a striking tribute to people", fiind traduse prin: „oraș înfloritor", „un impresionant omagiu adus oamenilor". În discursul lui Eduard al VIII-lea în care anunță abdicarea sa putem observa expresii precum „reasons which have impelled me to renounce the throne" tradus ca „motivele care m-au împins să renunț la coroană"; „to discharge my duties" - „să-mi împlinesc îndatoririle", „succeeded by" - „m-a urmat la tron", „God bless you all" - „Dumnezeu să vă binecuvânteze pe toți !"; „my allegiance" - „declarația de credință". Iar în discursul de la ceremonia de învestitură a Prințului Philip se evidențiază expresiile formale ca: „to renounce his Greek nationality" – „a renunța la cetățenia greacă"; „from henceforth" – „de aici înainte"; „I grant you and the heirs, male of your body, the dignities of…" - „Vă confer, ție și moștenitorilor tăi de sex bărbătesc zămisliți legitim, titlurile de..".

În discursuri observăm utilizarea titlurilor și adresărilor formale, cum ar fi „King George", „Duke of York", „His Royal Highness Prince Philip of Greece and of Denmark", „Lieutenant Philip Mountbatten, Royal Navy", „Baron Greenwich", „Earl of Merioneth and Duke of Edinburgh", „Knight Companion of our Most Noble Order of the Garter". Traducerea păstrează în mare măsură structura originalului, folosind aceleași titluri și onoruri: „Regele George", „Ducele de York", „Alteța Sa Regală prințul Philip al Greciei și Danemarcei", „locotenentul Philip Mountbatten din Marina Regală", „baron de Greenwich, conte de Merioneth și duce de Edinburgh" și „cavaler al nobilului Ordin al Jartierei".

În ambele variante ale discursurilor, nu se observă forme prescurtate ale cuvintelor (abrevieri), construcții verbale abreviate, se evită utilizarea argoului sau a regionalismelor. Atât în engleză, cât și în română, tonul discursurilor este formal și protocolar, reflectând statutul și importanța fiecărui dintre vorbitori. Limbajul utilizat în ambele variante este adecvat contextului oficial al discursurilor, menținând o atmosferă de solemnitate și respect.

Analiza contrastivă relevă diferențele și similitudinile dintre limbajul formal original și traducerea sa, subliniind importanța adaptării lingvistice și culturale. Limbajul formal este un instrument esențial în comunicarea oficială și ceremonială, contribuind la autoritatea și impactul mesajului transmis în diferite contexte sociale și culturale.

Referințe:

1. LAKOFF, G. *Women, Fire, and Dangerous Things: What Categories Reveal About the Mind*. Chicago: University of Chicago Press, 1990. 632 p.
2. HARRIS, Z. *Methods in Structural Linguistics*. Chicago: University of Chicago Press, 1986. 400 p.

Recomandat
***Rodica CARAGIA**, magistru, lector univ.*

LES PARTICULARITÉS DE L'ADAPTATION PRAGMATIQUE DANS LA TRADUCTION DU ROMAN « MAITREYI » DE MIRCEA ELIADE DU ROUMAIN VERS LE FRANÇAIS

Violeta RUSU,

studentă anul III, Facultatea de Litere

rusuvioleta51@gmail.com

La littérature est une partie importante de la culture de tout peuple. L'interaction entre les peuples est facilitée par la traduction de la littérature d'une langue à l'autre. Elle augmente également la transmission d'informations culturelles et spirituelles nationales ainsi que la découverte et l'assimilation de nouvelles informations sur la vie, la tradition et la société d'une nation.

La traduction du roman « *Maitreyi* » présente plusieurs défis pour les traducteurs. Les références culturelles et les expressions utilisées dans le roman peuvent être difficiles à comprendre pour les lecteurs qui ne sont pas familiers avec cette période de l'histoire indienne. Cet aspect de traduction est défini par Angela Grădinaru comme : « […] information socioculturelle qui est la plus difficile à traduire, parce qu'elle nécessite à être intégrée dans la culture et la spécificité de la langue d'arrivée et à motiver l'intérêt aux lecteurs et aux locuteurs de cette langue pour les événements et les aspects mentionnés dans l'œuvre qu'on traduit. » [1, p.103]. Ce roman est un exemple intéressant de la façon dont les différences culturelles peuvent affecter la traduction d'un texte. Selon Murillo, le texte littéraire est « un élément intégratif et identitaire des cultures autres ainsi qu'un moyen pour appréhender la dimension culturelle d'une langue » [2, p.9]. Nous nous sommes concentrés sur l'identification d'éléments culturels, en déterminant leurs particularités, puis sur les techniques de traduction appliquées, afin d'obtenir une réaction et compréhension de la part du lecteur envers la traduction.

La présence des mots-réalités dans le roman est une preuve de l'intraduisibilité de certains éléments de la langue et de la nécessité de recourir à l'adaptation lors d'un processus de traduction. Inkeri Vehmas-Lehto regroupe les procédés d'adaptation pragmatique dans quatre catégories : les ajouts, les omissions, les substitutions et le changement de la typologie syntaxique [3, p.100].

L'ajout consiste à ajouter certains éléments au texte cible, cette procédure est utilisée pour faciliter la compréhension du public cible : *[...] inspector la vreo plantaţie de iută sau Department Agent.* [4, p. 30] = *[...] un inspecteur des plantations de jute, un agent anglais du Departement ...* [5, p. 35], on détermine l'ajout du mot « *anglais* » pour l'encadrement du texte dans le système de concepts du public français.

L'omission indique l'écartement de certains éléments : *Unde pleci, dadà ? Unde pleacă Allan* ***dadà*** *?* [4, p.140] ; *Où pars-tu, Allan ? Où part-il ?* [5, p.218]. Nous notons l'absence du mot ; « *dadà* », qui est un élément de la culture indienne, soulignant une réalité sociale de la vie, une forme respectueuse de s'adresser à une personne.

La substitution vise le remplacement des éléments mentionnés par d'autres éléments, qui peuvent être divers et avoir des maintes dimensions. *[...] beam împreună o sticlă de whisky.* [4, p. 30] = *[...] nous buvions ensemble un verre de whisky* [5, p. 35]. Le traducteur a substitué le mot sticlă par verre pour la même raison – faire assimiler le texte par le système de concepts du public français.

Un autre exemple, qui oscille entre ***l'adaptation*** et ***l'équivalence*** est : *[...] Mi-era dor de tine.* [4, p. 109] = *[...] Je désirais beaucoup te voir.* [5, p.168]. Le mot roumain « *dor* » se caractérise par son caractère intraduisible. La couleur sentimentale du mot roumain « *dor* » est difficile à transmettre d'une langue vers une autre. La traduction réalisée dans « La nuit bengali » ne réussit pas à sauvegarder la spécificité de ce mot, le traducteur neutralise le message.

Le traducteur a également utilisé d'autres techniques d'adaptation par équivalence de concepts issus de la réalité. *[...] Pleca întotdeauna mai devreme, ca să mănânce* ***pan*** [4, p. 40] = *Elle partait toujours la première et s'en allait manger du* ***pan*** [5, p. 53]. […] *îmbrăcată într-o* ***sari*** *albastră.* [4, p. 23] = […] *Elle portait un* ***sari*** *bleu.* [5, p. 22].

Ces exemples permettent de constater que les mots *realia* ne sont pas traduits, car leur préservation est essentielle pour transmettre la couleur locale dans le texte cible. Il est donc important de trouver un équilibre entre la fidélité au texte source et la nécessité de préserver l'authenticité et l'ambiance du texte original.

En conclusion, traduire les éléments de la culture d'une société reste un processus difficile, au cours duquel le traducteur doit reproduire fidèlement dans le texte cible les caractéristiques de la culture du texte source et le message, les émotions, les valeurs de cette culture. Lorsque le traducteur rencontre des mots considérés comme intraduisibles, il devient crucial de rechercher la bonne expression dans la langue cible qui véhicule le même phénomène. De ce point de vue, il est très intéressant d'étudier la traduction des mots-réalités dans le roman « La nuit bengali » afin d'analyser en détail les différentes modalités et techniques employées par le traducteur pour transposer ces mots dans une autre langue.

Références bibliographiques :

1. GRĂDINARU, Angela. Les particularités de l'adaptation pragmatique dans la traduction française du roman *Maitreyi* de Mircea Eliade. In *Etudes interdisciplinaires en sciences humaines,* Tbilisi : Editura Universității de Stat Ilia, 2017, nr.4, pp. 103-125, ojs.iliauni.edu.ge/index.php/eish
2. MURILLO, Jiménez. *La littérature comme voie d'accès à la culture*. Paris : Harmattan, 2013. 29 p.
3. VEHMAS-LEHTO, Inkeri. Copying or Communication? An *Introduction to Translation Theory*, Helsinki: OyFinn Lectura Ab, 2002. 156 p.
4. ELIADE, Mircea. *Maitreyi*. Bucureşti: Ed. Tana, 2011. 175 p.
5. ELIADE, Mircea. *La nuit bengali*. Paris : Gallimard, 2007. 285 p.

Recomandat
***Angela GRĂDINARU**, dr., conf. univ.*

A CONTRASTIVE ANALYSIS OF ROMANIAN AND ENGLISH MUSEUM TEXTS

Mihaela AVRAM,

studentă anul III, Facultatea de Litere

mihaeelaavram@gmail.com

Translation Studies have the widest application; therefore, one can pose the question: *What does translation studies and museum studies have in common?* The answer is that both of them allow people to discover new things and experience the world thanks to a very special process—translation. The purpose of this study is to reveal the contrastive dimension between Romanian and English museum texts, by determining their formal and linguistic peculiarities from a translation perspective.

Formal peculiarities pinpoint the following aspects: well-structured texts with short paragraphs; titles and subtitles to make the information visible, clear and accessible for all; presence of signs, symbols, images, text arrangement [3].

In Figures 1 and 2 we provide two examples of wall texts. While in Fig 1. the text is structured and easy to read in both languages, Fig 2 causes low visibility due to high-density text.

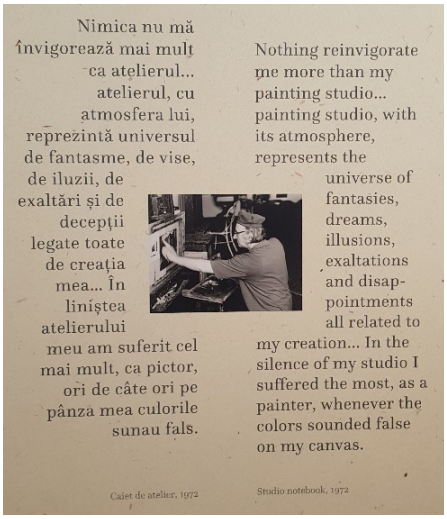

Fig. 1. Caiet de atelier, 1972, Studio notebook, 1972

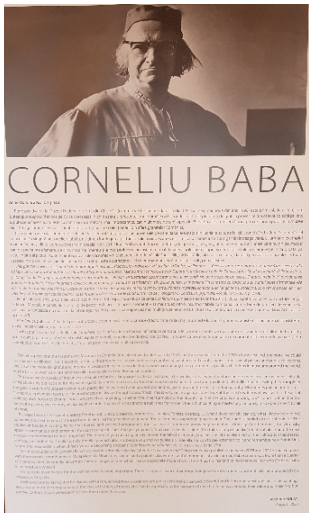

Fig. 2. Corneliu Baba

Lexical translation peculiarities pertain to aspects of terminology, depending on the exhibition, its theme and audience; comprehensibility: using monosemantic unequivocal lexical units; correlation between object and referent. These are illustrated in the museum labels below.

- *Cosaș – Grasshopper* (Moisei Gamburd, 1939): the painting depicts a man holding a scythe. In Romanian, the word 'cosaș' is polysemantic (denoting both an insect and the person that cuts grass). In English, most probably the translator did not have access to the painting, hence the discrepancy between object and referent;

Additionally, we have identified *stylistic peculiarities* which refer to the presence of stylistic devices; specific terms related to the field of the exhibition or culture-bound words in translation; informative function of the text [2]. Selective examples include:

- *Haiduc – Haiduc (outlaw)* (Iosif Chitman, 1987). The cultural nuance of the term is kept through borrowing, while providing an additional correspondent hypernym in English.
- *Cucuteancă – A woman from Cucuteni* (Iurie Platon, 1992). The culture-bound term was carried across in translation through explicitation.
- *Proverb*: *Învață lucruri, vor fi utile – Learn the art and put it aside* (Franco Cattapan, 2015): The translation preserves its informative function in English along with the communicative effect.

Syntactic peculiarities of museum texts underline such features as: length sentence variation to be easily to follow in order to be understood by the general public; coherent sentences and cohesion of the source text and the target text; juxtaposition. We have analysed the following examples:

- *'[...] în dialogurile cu mine însumi, se adaugă pasiunea pentru portretul fără biografie care îmi asigură apelul la fantezie și m-a condus mai târziu [...]' – ' [...]by talking to myself; these came with the passion for portrait devoid of biography, one I could approach using fantasy; the latter led me [...]'*. The translator's intervention is in the use of juxtaposition to facilitate comprehension and text reading fluency.

In conclusion, we have determined that based on the aforementioned peculiarities, the museum texts analysed in Romanian and English call for some minor differences. There is a correlation between object and referent and juxtaposition; similarities in both languages regarding terminological units and culture-bound words, concise sentences, serving informative and communicative function.

Bibliography:

1. Exhibitions from The National Museum of Art of Moldova and The National Museum of Ethnography and Natural History.
2. MCLEAN, K. *Planning For People in Exhibitions*. Washington: Association of Science Centres-Technology Centres, 1993, pp. 103-112.
3. SERRELL, B. *Exhibit Labels: An Interpretive Approach*, Second Edition. USA: The Rowman & Littlefield Publishing Group, Inc., 2015, pp. 36-46.
4. STRACHAN, H. *Developing Effective Museum Text: A Case Study from Caithness*, Scotland. Thesis. Rochester Institute of Technology, 2017, pp. 23-30. Accessed from: RIT Libraries.

Recomandat
***Ina SÎTNIC**, dr., lector univ.*

MIJLOACELE DE ECHIVALARE A UNITĂȚILOR FRAZEOLOGICE TOPONIMICE

Maria BUCILĂ,

studentă, anul III, Facultatea de Litere

bucila606@gmail.com

Toponimia reprezintă o ramură fascinantă a lingvisticii și a studiului culturii, concentrându-se pe numele de locuri și semnificațiile acestora. În cadrul acestei discipline, întâlnim adesea unități frazeologice toponimice, grupări de cuvinte care poartă în ele istorie, tradiție și sensuri profunde legate de locurile pe care le desemnează. Cu toate acestea, transpunerea și echivalarea acestor unități în alte limbi și contexte culturale reprezintă adesea un proces complex și subtil, care necesită sensibilitate lingvistică și culturală. În acest articol, ne propunem să explorăm mijloacele de echivalare a unităților frazeologice toponimice, analizând modurile în care acestea contribuie la înțelegerea mai profundă a sensului și a profunzimii locurilor din diverse perspective lingvistice și culturale.

Fraseologismele sunt expresii fixe sau semi-fixe care sunt utilizate în limbajul cotidian și care au o semnificație ce nu poate fi dedusă întotdeauna din sensul literal al cuvintelor componente. Acestea sunt adesea metaforice și reflectă particularități culturale, fiind un element important în studiul limbilor și traducerilor. Charles Bally a fost unul dintre primii care a folosit termenul „frazeologie” în sens lingvistic, referindu-se la grupuri de cuvinte în care fiecare element își pierde parțial sau total sensul individual, conferind grupului un sens aparte [1]. De asemenea, lingviști precum V. V. Vinogradov și E. D. Polivanov au contribuit la stabilirea frazeologiei ca disciplină distinctă în lingvistică [2], [3].

Expresiile frazeologice toponimice în limba franceză sunt bogate în istorie, tradiție și semnificație culturală. Acestea sunt grupări de cuvinte care exprimă sensuri profunde legate de locurile geografice sau de caracteristicile acestora. Caracteristicile expresiilor frazeologice toponimice în limba franceză includ: *istorie și tradiție* - multe expresii frazeologice toponimice au o istorie bogată și sunt legate de evenimente istorice, legende sau tradiții locale. Acestea poartă în ele nu doar un nume de loc, ci și povestea acestuia.; semnificație culturală - expresiile frazeologice toponimice sunt adesea încărcate de semnificații culturale profunde, reflectând valori, credințe și tradiții specifice regiunii sau localității respective.; *legătura cu elementele naturale sau geografice* - mulți termeni toponimici francezi sunt legați de caracteristicile naturale sau geografice ale locului, precum munți, râuri, păduri sau forme de relief specifice. ; *evoluție lingvistică* - expresiile frazeologice toponimice au evoluat de-a lungul timpului, reflectând schimbările lingvistice și culturale din regiunile respective. Unele dintre aceste expresii pot avea origini în limbi mai vechi sau pot fi influențate de limbi străine. ; *diversitate regională* - limba franceză este bogată în dialecte și variante regionale, ceea ce se reflectă și în expresiile frazeologice toponimice. Astfel, un nume de loc sau o expresie frazeolo-

gică poate avea variante diferite în funcție de regiunea geografică în care este folosită.; *conexiuni cu mitologia sau legende locale* - unele expresii frazeologice toponimice din limba franceză sunt legate de mituri sau legende locale, reflectând imaginația și cultura populației din acea zonă. În ansamblu, expresiile frazeologice toponimice în limba franceză sunt o parte importantă a patrimoniului lingvistic și cultural al Franței și al altor țări vorbitoare de limbă franceză, oferind o fereastră fascinantă către istoria, tradițiile și identitatea culturală a diferitelor regiuni. Mijloacele de echivalare a acestor unități sunt esențiale pentru înțelegerea lor corectă și pentru transpunerea lor în alte limbi sau contexte culturale. În continuare, vom explora câteva dintre aceste mijloace și modurile în care contribuie la înțelegerea mai profundă a locurilor.

Unele unități frazeologice toponimice au semnificații culturale profunde în limba și cultura de origine și pot fi dificil de transpus în alte limbi fără a pierde din subtilități. În aceste cazuri, este important să se facă o transpunere care să păstreze cât mai mult din esența culturală a locului. Astfel de unități frazeologice toponimice pot fi *adaptate* în alte limbi pentru a se potrivi mai bine specificului limbii țintă. De exemplu: *C'est Byzance ! - Asta-i Moldova !.*

O serie de unități frazeologice toponimice pot fi traduse *literal* sau prin *calchiere* în limba română, păstrându-se astfel sensul lor inițial. De exemplu, expresia *avoir un oncle d'Amérique* este tradusă în română *a avea un unchi din America* (a beneficia de asistență financiară din partea unei rude îndepărtate) este un exemplu de traducere care păstrează structura și semnificația unității frazeologice, fără a necesita adaptări suplimentare. Această tehnică este eficientă pentru exprimarea precisă a numelui locului fără a pierde din semnificația inițială.

Expresia *les trompettes de Jéricho* este folosită în limba franceză ca o metaforă pentru o acțiune sau o strategie care pare ineficientă sau improbabilă, dar care, în cele din urmă, se dovedește a fi de mare eficacitate sau are un impact puternic. Astfel, *les trompettes de Jéricho* este o expresie folosită pentru a sublinia puterea credinței, a perseverenței și a creativității în fața dificultăților, sugerând că uneori soluțiile surprinzătoare sau neașteptate pot fi cele care duc la succes sau la înlăturarea obstacolelor și este tradusă în limba română prin *echivalență: trompetele de la Ierihon.* Prin echivalență sunt traduse și următoarele expresii: *À la mode de Bretagne - A patra roată de la căruță* ; *Bâtir des châteaux en Espagne - A zbura cu capul în nori ; Tomber comme à Gravelotte - A turna cu găleata* ; *L'œil de Moscou - A fi numai ochi și urechi.*

În concluzie, mijloacele de echivalare a unităților frazeologice toponimice sunt variate și necesită atenție și sensibilitate culturală pentru a transmite corect sensul și profunzimea locurilor în diverse contexte lingvistice și culturale. Aceste mijloace contribuie la bogăția și diversitatea studiului toponimiei și la înțelegerea mai profundă a legăturii dintre limbă, cultură și spațiul geografic.

Referințe:

1. BALLY, Charles. *Linguistique générale et linguistique française*. Berne: A. Francke, 1932, 172 p.
2. VINOGRADOV, V. V. *Osnovy frazeologii*. Moscova: Izdatel'stvo Akademii Nauk SSSR, 1947, 212 p.

3. POLIVANOV, E. D. La perception des sons d'une langue étrangère. In *Travaux du Cercle Linguistique de Prague*, 1931, pp.45-52.
4. GUIRAUD, Pierre. *Les locutions françaises*. Presses Universitaires de France, 1973, 122 p.
5. BALLY Charles. *Traité de stylistique française*. Paris: Librairie C. Klincksieck, vol. I, 1951, 322 p.

Recomandat
***Angela GRĂDINARU**, dr., conf. univ.*

ACTUALIZAREA JOCULUI DE CUVINTE ÎN LIMBAJUL PUBLICITAR

Pînar YÎLDÎZ,

studentă anul II, Facultatea de Litere

yildiz.pinar1308gmail.com

În sfera comunicării publicitare, cuvintele sunt pietre de temelie ale mesajelor transmise către public. În acest context, jocul de cuvinte devine un instrument esențial, care nu doar servește scopului pragmatic al transmiterii informației, ci și îmbogățește mesajul publicitar prin subtilitățile și conotațiile sale semantice. Acest articol abordează importanța și relevanța studierii profunde a aspectelor teoretice și practice ale unei tehnici stilistice precum calamburul, precum și dezvoltarea unei probleme-cheie în teoria traducerii - problema traductibilității. În contextul lingvisticii, atât la nivel național, cât și internațional, există încă incertitudine în ceea ce privește înțelegerea esenței jocului de cuvinte, deși există numeroase lucrări dedicate acestui subiect. Traducerea jocului de cuvinte reprezintă o provocare serioasă, ce necesită o analiză riguroasă din punct de vedere literar, psihologic și, în special, lingvistic. Jocurile de cuvinte au capacitatea de a spori memorabilitatea și atenția audienței, crescând probabilitatea ca aceasta să rețină și să reacționeze la mesajul publicitar. Prin explorarea structurilor fonetice, lexicale și semantice ale cuvintelor, publicitatea modernă poate crea mesaje care să surprindă atenția consumatorilor într-un mod unic și memorabil. Conținutul mesajului devine esențial și modul în care acesta este prezentat și transmis, prin utilizarea jocului de cuvinte într-o manieră inteligentă și creativă.

Dicționarele lingvistice precum Le Grand Robert, Larousse și QDicționar oferă definiții și interpretări diverse ale acestui concept. Conform *Le Grand Robert*, jocul de cuvinte se concentrează pe ,,utilizarea plăcută a cuvintelor care au o asemănare fonetică, dar cu sensuri diferite" [1]. Acest aspect subliniază importanța sunetului și a semnificației cuvintelor în crearea unor efecte verbale și estetice în publicitate. Pe de altă parte, jocurile de cuvinte sunt definite în dicționarul *Larousse* ca fiind ,,de natură ambiguă și jucăușă, rezultând din similitudinea dintre cuvinte" [2]. Această perspectivă evidențiază caracterul ludic al jocului de cuvinte, care poate genera umor și interes în mesajele publicitare. *QDicționarul* oferă o explicație similară, prezentând jocul de cuvinte ca fiind o ,,glumă bazată pe asemănarea de sunete dintre două cuvinte cu înțeles diferit; calambur" [3]. Acest aspect subliniază capacitatea jocului de cuvinte de a crea ambiguitate și dublu înțeles în comunicarea publicitară. Pe lângă aceste definiții, teoreticienii precum Sigmund Freud, Pierre Guiraud și Dirk Delabastita au oferit perspective interesante asupra funcțiilor și caracteristicilor jocului de cuvinte în limbajul publicitar. După părerea lui Sigmund Freud ,,jocurile de cuvinte pot fi o formă de eliberare și fuziune, dar și pot ascunde declarații controversate sau obscene" [4, p.185]. Pierre Guiraud susține că ,,jocul de cuvinte este o tehnică lingvistică și stilistică care utilizează cuvinte sau expresii cu multiple sensuri sau sunete similare

pentru a crea efecte comice, poetice sau retorice" [5, p.120]. Această perspectivă subliniază rolul creativ și expresiv al jocului de cuvinte în comunicarea publicitară. Dirk Delabastita definește jocul de cuvinte ca „o denumire generală pentru diferite fenomene textuale care exploatează caracteristicile structurale ale limbii pentru a crea o confruntare semnificativă între structuri lingvistice cu forme și semnificații mai mult sau mai puțin similare, care constitue pentru lingviști o problemă importantă" [6, p. 210]. Această abordare evidențiază diversitatea și complexitatea jocului de cuvinte în publicitate și modul în care acesta poate influența percepția și interpretarea mesajelor publicitare.

Funcțiile jocului de cuvinte în publicitate sunt esențiale pentru crearea unor mesaje eficiente. Jocurile de cuvinte pot sintetiza esența unui mesaj într-un mod concis și memorabil, evitând subiectele generale și captând atenția publicului. Mesajele publicitare care folosesc jocuri de cuvinte trebuie să fie interesante și inovatoare pentru a fi ușor de reținut de către public. Creativitatea în utilizarea cuvintelor este cheia succesului în comunicarea eficientă în publicitate. Frazele și expresiile care creează imagini vii și emoționale sunt esențiale pentru a avea un impact puternic în publicitate.

Pierre Guiraud a identificat peste o sută de tematici ale jocurilor de cuvinte, pe care le-a repartizat în trei tipuri principale [7, p. 428]: 1) *Jocuri de substituție*: acestea constau în înlocuirea unui cuvânt sau a unei expresii cu un alt cuvânt care sună similar, dar are un sens diferit, generând astfel un efect comic sau un dublu înțeles. Un exemplu celebru este calamburul creat de Paul Valéry, bazat pe omonimia franceză dintre „*mots*" (cuvinte) și „*maux*" (substantivul „*rele*"): *„Entre deux mots/maux il faut choisir le moindre"*. 2) *Jocuri de înșirare*: Acestea operează pe axa sintagmatică a combinării, cunoscută și ca axa contiguității sau metonimică. Un exemplu este aliterația, precum în fraza: *„Pour qui sont ces serpents qui sifflent sur vos têtes?"* (Racine). 3) *Jocuri de incluziune*: Acestea sunt acele jocuri de cuvinte în care un mesaj mai mult sau mai puțin secret este încorporat în interiorul unui text dat. Un exemplu este folosirea cuvintelor-valiză, care combină două sau mai multe cuvinte pentru a crea un sens nou și surprinzător: *SPÛRE (spontanee et sûr)*.

În final, este important să subliniem că jocul de cuvinte reprezintă un instrument puternic în arsenalul publicitar, care poate fi folosit cu succes pentru a transmite mesaje memorabile și pentru a influența percepția și comportamentul consumatorilor. Studierea și înțelegerea profundă a acestui fenomen lingvistic și stilistic sunt esențiale pentru profesioniștii din domeniul publicității în eforturile lor de a crea campanii eficiente și de succes.

Referințe:

1. Le dictionnaire *Le Grand Robert,* În : https://dictionnaire.lerobert.com/definition/jeu
2. Le dictionnaire *Larousse* În : https://www.larousse.fr/dictionnaires/francais/jeu/44887
3. *QDicționarul* În : https://www.qdictionar.com/ce-inseamna/joc-de-cuvinte-2945.php
4. FREUD, Sigmund. *Le mot d'esprit et sa relation à l'inconscient*. Paris : Gallimard, 1992, 185 p.
5. GUIRAUD, Pierre. *Les jeux de mots*. Paris : Vendôme, 1976, 120 p.

6. MAVRIKAKIS, C., DELABASTITA, Dirk. *There's a Double Tongue: an Investigation into the Translation of Shakespeare's Wordplay, with Special Reference to Hamlet*. Amsterdam/ Atlanta: Éditions Rodopi B.V., 1993, 522 p., În : https://www.erudit.org/fr/revues/ttr/1994-v7-n2-ttr1481/037186ar.pdf
7. *Jocuri de cuvinte* În : https://ro.scribd.com/document/503198242/jocuri-de-cuvinte

Recomandat
***Angela GRĂDINARU**, dr., conf. univ.*

АНАЛИЗ СЛОВАРЯ ЯЗЫКА ПИСАТЕЛЯ В КОНТЕКСТЕ ПОВЕСТИ «ТОЛСТЫЙ И ТОНКИЙ» А. П. ЧЕХОВА

Elizaveta SERBICEAN,

masterandă anul I, Facultatea de Litere

CZU: 821.161.1.09 serb.elizabeth@gmail.com

Филологический анализ способствует освоению методики сознательного чтения. Знание основ филологического анализа текста является неотъемлемым требованием школьной программы по русскому языку и литературе. Важной задачей современной методики следует признать разработку эффективных и малозатратных по времени методов и приёмов анализа, причем особую важность обретают те, которые можно систематически использовать на этапах повторения и закрепления изученного. К таким методам можно отнести работу со словарями языка писателей при анализе текста.

Результаты характеристики типов словарей языка писателей и подробного прочтения рассказа показали, что филологический анализ служит основой для методики осознанного чтения. При этом словари писателей – незаменимый ресурс.

В ходе исследования мы рассмотрели примеры применения словаря языка писателя при анализе рассказа Чехова «Толстый и Тонкий».

Словари языка писателей пригождаются уже в понимании и описании образов главных персонажей. Толстый и тонкий – это не только физическая характеристика. Это еще и коннотация значительности, широты натуры, необремененности, некоторой независимости. Тонкий – это маленький человек, но не только в привычном положительном смысле. Это еще и мелочный, мелкий, старающийся быть незаметным, но в то же время хитрый, ищущий выгоду и т.д.

В процессе филологического анализа рассказа с применением словаря языка писателя мы обратили внимание на разнообразные сведения о языковых единицах, которые встречаются в произведении:

1. Словари яз пис. пригождаются уже в понимании и описании образов главных персонажей. Толстый и тонкий – это не только физическая характеристика. Это еще и коннотация значительности, широты натуры, необремененности. В процессе филологического анализа рассказа с применением словаря языка писателя мы обратили внимание на разнообразные сведения о языковых единицах, которые встречаются в произведении.
2. Словари помогают также понять неизвестные современным школьникам слова. Например, в произведении встречается слово «флёрдоранж», которое трактуется в общих словарях как принадлежность головного убора невесты. В

авторском словаре слово получает более точное толкование: флёрдоранж – это дорогой мужской одеколон с ароматом цветков апельсинового дерева. Именно это толкование в контексте углубляет и уточняет характеристику толстого, особенно в контрасте с запахом кофейной гущи, характеризующем тонкого.

3. Авторский словарь дает сведения и об использовании слова не в общеизвестном значении. Например, слово «навьючить» обычно применяется по отношению к ослу, лошади. Когда Чехов употребляет этот глагол по отношению к тонкому, это опять-таки принижает образ, готовит читателя к восприятию персонажа не как просто маленького, а мелкого человека.
4. Авторский словарь толкует и историзмы, например, награду Орден святого Станислава. Словарь дает определение, не только соответствующее приведенному контексту, но и приводит комментарий акцентологический.
5. В авторских словарях отражается и тонкая контекстуальная ирония. Слово «приятно» в обычном контексте здесь вряд ли самое подходящее, но только не у Чехова. Сначала речь идёт о толстом и тонком «Оба были приятно ошеломлены». В результате обращения к словарю языка писателя, мы приходим к выводу, что в начале диалога присутствует ирония, хотя и на уровне подтекста: становится понятно, что тонкий всегда завидовал своему другу, но не до абсурда. Совсем иначе теперь фраза «Все трое (здесь уже тонкий, его жена и сын) были приятно ошеломлены». Слово «приятно» приобретает противоположное значение и придаёт иронично-сатирическое звучание, а словосочетание «приятно ошеломлены» воспринимается теперь как оксюморон.

Таким образом, нам удалось подтвердить практическую значимость использования словаря языка писателя на уроках русского языка и литературе в школе.

Литература:

1. БЛАУ М. А.П. *Чехов и «Табель о рангах»: насколько «Толстый» обошел «Тонкого»?* Москва: Юрайт, 2007. 147 с.
2. ЗВИНЯЦКОВСКИЙ В.Я. *Миф Чехова и миф о Чехове.* Санкт-Петербург: Нева, 2009. 156 с.
3. МАСЛОВА В. А., БАХТИКИРЕЕВА У. М. *Филол. анализ художественного текста: учеб. пособие для академического бакалавриата.* Москва: Канон, 2018. стр. 196-198.
4. РЕБЕЦКАЯ Н. А., ШАЙКЕВИЧ А. Я. *Словарь языка Чехова: Словарь языка Чехова и проблемы авторской лексикографии.* Москва: ЯСК, 2022. стр. 480-500.

Recomandat
***Nadejda DONȚU**, dr., conf. univ.*

СЛАВЯНСКИЙ ФОЛЬКЛОР ВО ВСЕЛЕННОЙ АНДЖЕЯ САПКОВСКОГО «ВЕДЬМАК»

Xenia-Alexandra POTIOMCHINA,

studentă anul II, Facultatea de Litere

CZU: 821.162.1.09:398(=161.1) alexandra.pierce.wr@gmail.com

Жанр фэнтези с момента своего основания вызывает значительный интерес, поскольку выходит из литературных традиций разных народов и служит универсальным способом объединения многих культур. Это жанр с богатой историей создания, которая корнями уходит в фольклор и оттуда берет основные сюжетные схемы, идеи, темы, образы и архетипы, видоизменяя и преображая их в зависимости от веяний определённого времени. «Сага о Ведьмаке», написанная польским писателем Анджеем Сапковским, несомненно, является одной из самых популярных фэнтези книг. Автор умело соединяет кельтские, немецкие, греческие и славянские мотивы фольклора, создавая гармоничную мозаику своей вымышленной вселенной.

Прежде всего обратимся к образу главного героя – ведьмака Геральта, представителя так называемых «охотников на чудовищ», чей прототип уходит в славянскую мифологию. В отличие от ведьмы ведьмак является персонажем исключительно восточнославянской демонологии. В его образе объединились черты фольклорного персонажа и особенности представителя нечистой силы (кошачьи глаза, белые волосы). По преданиям, ведьмак обладал двумя душами, человеческой и бесовской, что в свою очередь, обусловило его многофункциональность: он мог быть враждебен человеку и в то же время настроен дружелюбно. В книге Геральт регулярно попадает в ситуации, где он оказывается меж двух зол, и как говорится в пословице, ему приходится выбирать из них меньшее.

Славянская атмосфера чувствуется во всем, начиная от местных обычаев и заканчивая монстрами, легендами и разговорами. Из наиболее ярких противников в бестиарии Геральта можно выделить такое существо, как Леший. В славянской мифологии это хозяин леса, который следит за тем, чтобы все в лесу было сбалансировано и гармонично. Леший Сапковского также является хозяином леса, контролирующем животных и растений на своей территории. Тому, кто душой нечист, он никогда помогать не будет, а наоборот, начинает всячески пакостить, вплоть до того, что может погубить человека, заведя в непроходимое болото или медвежью берлогу.

Следующей идет Полуденница (или же Полудница) – дух, появляющийся в конкретное время суток (в полдень) в поле. Согласно народным поверьям, ее можно встретить на полях и перекрестках, когда дневная жара достигает своего пика. Она может являться в двух ипостасях – молодой красавицы в прозрачном платье или сгорбленной старухи. У Сапковского Полудница – это разновидность призраков, встречается в ясный и погожий день, когда солнце высоко. Это духи женщин

и молодых девушек, которые умерли насильственной смертью непосредственно перед своей свадьбой или сразу после нее. Полуденница является опасным духом, убивающим каждого встреченного ею человека. Отдельно рассмотрим славянский фольклор, появившийся в результате перевода «Саги о Ведьмаке», на примере Кощея. Дело в том, что в оригинальном тексте имеется слово Kościej, которое означает «кости». Но в некоторых переводах название данного существа перевели как «Костец», а в других же взяли исходное слово без перевода, что может привести к путанице, ведь в книге Сапковского Кощей описан как искусственное создание, не встречающееся в природе, оно появляется только тогда, когда его создаст могущественный чародей. Это сильно отличается от типичного представления о Кощее как о наделенном бессмертием костлявом и злом старике, обладающем огромным богатством, царе, оборотне и чародее, похищающем красавиц.

Также в славянской мифологии берет начало и Право Неожиданности – в сказках и легендах попавшие в беду крестьяне, купцы и дворяне часто слышали от своего нежданного спасителя, что в благодарность за спасение они отдадут ему то, что «оставили дома, но о чем не знают и чего не ожидают увидеть» либо же попросту «первое, что они увидят, вернувшись домой». Так, воспользовавшись Правом Неожиданности, Геральт, одинокий Белый Волк, обретает дочь, воспитанницу в лице юной княжны Цириллы, ставшую новым смыслом жизни для ведьмака.

Таким образом, Анджей Сапковский, используя славянские символы в своем произведении, хотел обогатить созданный фэнтези мир, обогатить его народным духом времен средневековья. Выбранные автором славянские элементы фольклора отображают ярко атмосферу, в котором происходят главные события из жизни Геральта из Ривии.

Литература:

1. ГАРЦЕВИЧ Е. Славянское фэнтези. *Мир фантастики,* 2005, № 20, стр. 32-35.
2. ОЛДИ Г.Л. Фантастическое допущение. *Мир фантастики*, 2008, № 54, стр. 23-26.
3. САПКОВСКИЙ А. *Ведьмак. Последнее желание. Меч Предназначения. Кровь эльфов. Час Презрения. Крещение огнем. Башня Ласточки. Владычица Озера.* Пер. Е.П. Вайсброт, ред. Е.А. Барзова. Москва: Астрель, 2017. 1344 с.
4. САФРОН Е.А. *«Славянская» фэнтези: фольклорно-мифологические аспекты семантики.* Петрозаводск, 2012. 274 с.

Recomandat
***Vsevolod CERNELEV**, dr., conf. univ.*

УХОДЯЩИЙ МИР «МАЛЕНЬКИХ ЛЮДЕЙ» В ПРОИЗВЕДЕНИЯХ А.П. ЧЕХОВА

Alina CUCERUC,

studentă anul IV, Facultatea de Litere

CZU: 821.161.1.09 iamalyaalya@mail.ru

Тема «маленьких людей» – это одна из ключевых тем в творчестве Антона Павловича Чехова. Он изображал обычных людей, их повседневные радости, страдания, надежды и разочарования. Чеховские персонажи часто борются с обстоятельствами, но редко достигают яркого успеха.

Чеховский мир «маленьких людей» отличается тонким психологизмом, глубоким пониманием человеческой природы и умением отразить важные жизненные моменты в жизнях обычных людей. Его произведения до сих пор остаются актуальными и понятными для читателей разных поколений, так как в них затронуты вечные темы человеческой жизни. [1]

Выражение «уходящий мир» в контексте творчества Чехова отражает идею о постепенном исчезновении старых порядков, ценностей и образа жизни. В его произведениях часто звучит тема изменений, эволюции общества и утраты старых истин. Чехов описывает период перехода от старого, феодального общества к новому, индустриальному, что делает его мир «уходящим». Этот процесс изменения приводит к некоторой ностальгии по ушедшему времени и размышлениям о неизбежности перемен.

Вот несколько примеров из произведений Чехова, где наблюдается уходящий мир «маленьких людей».

Так, в рассказе «Душечка» Чехов выделяет не только утраченные идеалы и ценности, но и отчаяние героини перед лицом неумолимой реальности. Душечка олицетворяет человека, оказавшегося вне времени и пространства, неспособного приспособиться к изменяющемуся миру. Ее история становится символом многих людей, пойманных в ловушку собственной неприспособленности и отсталости. В этом рассказе Чехов ярко показывает, как ностальгия по ушедшим временам может стать тяжким бременем, мешающим принять реальность и искать новые возможности.

В пьесе «Вишневый сад» мы видим падение знатного рода и его борьбу за сохранение старых традиций и имущества, что отражает невозможность адаптации к новым временам. «Вишневый сад» также подчеркивает тему утраты и ностальгии за прошлым, за утраченным миром и детством, что усиливает ощущение бессилия перед переменами и неизбежностью ухода старого мира. Персонажи пьесы сталкиваются с вызовами современности и новыми обстоятельствами, но они часто неспособны или не готовы адаптироваться к ним, что в конечном итоге приводит к их собственному краху и утрате.

Повесть «Степь», называемая самим писателем «степной энциклопедией», стала своеобразной разделительной чертой между творчеством Антоши Чехонте и Антона Павловича Чехова. В ней соединились юмор, мастерство зарисовок пейзажа и быта, лиризм и философский смысл. Повествование ведётся от третьего лица, но всё происходящее зачастую пропускается сквозь призму восприятия девятилетнего Егорушки, неизбежно окрашиваясь его субъективными эмоциями. Маленький мальчик связывает воедино все сюжетные линии произведения, в котором герои, имеющие каждый свою правду, вовлечены в размышления о жизни и оцениваются порой с точки зрения счастья или несчастья. Эта повесть ярко демонстрирует не только красоту сельской жизни, но и глубокие душевные трудности, с которыми сталкиваются «маленькие люди» в условиях быстро меняющегося мира. [2]

В пьесе «Три сестры» Чехов создает мощный портрет трех женщин, плененных идеей о более смысловой и насыщенной жизни, чем та, что предоставляет им провинциальная рутина. Их борьба с монотонностью и стремление к чему-то высокому сталкиваются с преградами в виде собственных недостатков, социальных условий и неудач. Чехов описывает их внутреннюю борьбу и разочарования с потрясающей эмпатией, позволяя зрителям и читателям почувствовать их страхи, надежды и тоску за утраченными мечтами.

Эти примеры демонстрируют, как Чехов исследует уходящий мир «маленьких людей» через различные аспекты их жизни и внутренней борьбы.

Таким образом, из произведений Чехова о «маленьком человеке» вытекает единый вывод: он ярко и непреклонно изображает уходящий мир «маленьких людей», показывая их борьбу с утратой, невозможностью адаптации к изменяющемуся обществу и поиском смысла в своей жизни.

Электронные источники:

1. https://nauchniestati.ru/spravka/iz-vospominanij-ob-a-p-chehove/
2. https://www.livelib.ru/review/900819-step-anton-chehov

Recomandat
***Vsevolod CERNELEV**, dr., conf. univ.*

ЯЗЫКОВЫЕ ОСОБЕННОСТИ ОПИСАНИЯ ПРИРОДЫ В «ЗАПИСКАХ ОХОТНИКА» И. С. ТУРГЕНЕВА

Daria DANILIȘCENCO,

studentă anul III, Facultatea de Litere

CZU: 821.161.1.09 dashadanilis@gmail.com

И. С. Тургенев, подобно многим писателям и поэтам, в том числе древности и средневековья, связь человека с природой неотъемлемой и через свое слово мастерски передавал красоту окружающего мира. Мировоззрение писателя формировалось на основе русской усадебной культуры, в которой слились воедино природа, живопись, народное искусство и охота. Прелесть орловских ландшафтов вдохновляли писателя в его работе над циклом рассказов «Записки охотника» — произведением, отражающим красоту родной природы и мощь духа русского крестьянства на фоне протеста против крепостного права.

Исследователи творчества И. С. Тургенева (И. А. Гончаров, П. Г. Пустовойт, С. Е. Шаталов, А. Г. Цейтлин) подчеркивали яркость и красочность пейзажей, которые не только являются фоном для действия, но и помогают характеризовать персонажей.

Так, описывая родник в рассказе «Малиновая вода» при помощи эпитетов и метафор, автор создает образ уединенного уголка природы, а через него — образ свободного, независимого героя: *«с веселым и болтливым шумом»* родник впадает в реку и *«солнечные лучи почти никогда не касаются его холодной, серебристой влаги...».* Свободный и независимый ни от чего родник живёт своей жизнью, так же, как и Стёпушка. Этот герой не занимает какое-то определенное положение в обществе, у него нет ни связей, ни родных (по крайней мере, о них ничего не известно). Он свободен и волен, как родник. Так Тургенев соотносит своих героев с природой, связывает между собой их судьбы, сравнивает их.

Подробное описание природы встречается и в рассказе «Бирюк». Писатель использует сравнения, эпитеты и олицетворения: *«гроза надвигалась», «ракиты шевелились и лепетали», «тени густели»,* чтобы показать динамичность природы, передать звуки, запахи и краски, которые видит, слышит и ощущает рассказчик. Картина надвигающейся грозы подготавливает центральный эпизод рассказа: столкновение между Фомой Кузьмичом и пойманным им вором. Бирюк отпускает крестьянина не из-за страха перед его угрозами, а из сочувствия ему. Жизнь лесника и крестьян безрадостна и темна. Это передает писатель в том числе и через пейзаж. Так картины природы углубляют смысл рассказа, напоминают о непростой судьбе народа и играют важную композиционную и экспрессивную роль.

Чаще других тропов писатель использует прямые сравнения: (облака), *«черноватые и неопределенные, как дым, ложатся розовыми клубами напротив заходящего солнца...»*, и вот-вот на небе, *«мигая, как бережно несомая свечка, затеплится вечерняя звезда ...».*

Эпитеты составляют весомую часть пейзажей, поскольку автор не оставляет незамеченной ни одну деталь: *«приветно-лучезарное солнце», «лиловый туман», «томительный и свежий запах… русской летней ночи».*

Разное время суток писатель изображает с помощью метафор. Например, в «Бежином луге»: утром *«заря не пылает пожаром»,* а *«разливается кротким румянцем»,* днем облака, *«подобно островам, разбросанным по бесконечно разлившейся реке, обтекающей их глубоко прозрачными рукавами ровной синевы..., почти не трогаются с места...»,* а затем *«льется темнота»* и *«вздымается угрюмый мрак»* – наступает ночь.

Писатель также вводит диалектизмы для стилизации атмосферы рассказа. Некоторые местные слова и выражения автор вводит с познавательной целью, т. е. чтобы расширить представления читателя об особенностях Орловщины. Он поясняет их: *майер* – густой тростник, *вальдшнеп* – лесная птица с рыжевато-бурым оперением, *заказ* – лес.

С той же целью и в соответствии с темой очерков в «Записках охотника» употребляется и профессиональная лексика, например, *поршок* – молодой перепел. Молодые всходы хлебов автор называет «зеленями» (некоторые исследователи полагают, что писатель сам придумал это слово).

Характерной для пейзажных зарисовок также является лексика растительного мира: *крыжовник, татарская жимолость, шиповник, хмель, крапива и др.*

Поражает умение писателя выражать точные понятия образными выражениями, например, водоросли представляются автору *«зелеными нитями подводных трав»*, а поднятые ветром и крутящиеся столбом частицы пыли – *«вихрями-круговоротами».*

Таким образом, используя разнообразные языковые средства, такие как сравнения, эпитеты, метафоры и олицетворения, И. С. Тургенев не просто раскрывает перед нами величие и красоту мира, но и призывает каждого человека к обретению гармонии с природой и с самим собой. Его произведения – это ключ к глубокому осмыслению ценности каждого момента жизни, в котором звучит призыв беречь и любить все живое на Земле.

Литература:

1. ЛЕБЕДЕВ, Ю. В. *Тургенев.* М: Молодая гвардия, 1990. (ЖЗЛ). 605 с.
2. НИКОЛИНА, Н.А. Композиционно-стилистическое своеобразие рассказа И. С. Тургенева «Бежин луг». В: *Русский язык в школе*, 1983, № 4, стр. 53-59.
3. Иван Сергеевич Тургенев. © I-S-TURGENEV.RU, 2013-2020. [дата обращения: 15.03.24]. Доступно: http://i-s-turgenev.ru/books/item/f00/s00/z0000006/st003.shtml

Recomandat
***Nadejda DONȚU**, dr., conf. univ.*

ПАЛИНДРОМЫ В ИЗОБРАЗИТЕЛЬНОМ ИСКУССТВЕ

Nadejda BADEA,

studentă anul IV, Facultatea de Litere

CZU: 82-845:75 nadialev@mail.ru,

Палиндромы, эти загадочные слова или фразы, которые читаются одинаково как слева направо, так и справа налево, всегда были объектом интереса в литературе, математике и языковедении. Однако многие могут удивиться, узнав, что палиндромы также находят свое место в изобразительном искусстве.

Художники на протяжении веков экспериментировали с формами и темами, включая палиндромы в свои произведения. Они используют их не только для игры со зрителем, но и для создания уникального визуального опыта.

Также существует множество работ, где художники играют с буквами, создавая абстрактные композиции, которые можно прочитать как палиндромы. Это добавляет еще один слой интерпретации к произведениям искусства, вызывая у зрителя дополнительный интерес и внимание.

Палиндромы в изобразительном искусстве могут быть источником веселья и развлечения, а также подталкивать зрителя к размышлениям о природе языка и формы. Они демонстрируют, как художники используют не только цвет и форму, но и текстуру и структуру, чтобы вызывать эмоции и мысли у зрителя. В сфере изобразительного искусства палиндромы встречаются не так часто, как в языке, однако их появление в произведениях придает им особую загадочность и глубину. Это может быть симметричное размещение объектов на холсте, использование зеркальных отражений или даже введение слов или фраз, читаемых в обе стороны.

Один из наиболее известных примеров – работы художника и гравера Ма́урица Эшера (знаменитый голландский художник XX века). Эшер славится своими оптическими иллюзиями и изометрическими пространствами, но он также создал несколько произведений, которые можно рассматривать как палиндромы. Например, его литография «Рисующие руки» изображает две руки, каждая из которых рисует друг друга. Это создает бесконечный цикл, где каждая рука порождает другую, образуя завораживающий эффект саморефлексии и бесконечности. [1]

Ещё примеры перевёртышей мы можем найти в творчестве Джузеппе Арчимбольдо (итальянский художник, живописец и декоратор XVI века). Он создает уникальные портреты с элементами «метаморфозы», где лица составлены из фруктов и овощей, растений и морских существ, и других объектов. Благодаря этим работам Джузеппе Арчимбольдо оставил памятный след в истории мирового искусства.

Картина «Корзина с фруктами» изображает корзину, наполненную разнообразными фруктами. Однако при ближайшем рассмотрении становится ясно, что фрукты аккуратно сложены так, чтобы образовать лицо человека (груша превратилась в нос, яблоки – в румяные щеки, маслина и кожура каштана – в глаза,

гранат – в подбородок, листья – в бороду, вишни – в губы, а гроздья винограда – в свисающие локоны. Корзина стала головным убором). Это является примером того, как Арчимбольдо играл с идеей «метаморфозы» и создавал уникальные и оригинальные портреты, которые в то же время имели элементы природы. [2]

Сейчас, в современном мире, также есть художники, которые рисуют картины-перевертыши. Один из самых известных – **Валентин Дубинин (российский** *художник-карикатурист* и аниматор). **Он известен своими карикатурами**, однако его основным жанром и предпочтением являются перевертыши, **на которых в зависимости от точки зрения можно увидеть разных героев и предметы**.

Например, его картина «Ёжик и охранник», на которой зритель может увидеть спящего ёжика, у которого на иголках фрукты, но если перевернуть картину, то ёжик сразу превращается в мужчину с бородой и шапкой, а фрукты стали его глазами и носом. Такая игра образов создает удивительную игру с восприятием. [3]

Таким образом, палиндромы не ограничиваются только миром слов и литературы. Они представляют собой уникальный элемент, способный обогатить и углубить восприятие произведений искусства, оставаясь одновременно загадочным и привлекательным аспектом художественного творчества. Они также напоминают нам о том, что истина может быть отражена не только в словах, но и в образах.

Электронные источники:

1. https://ru.wikipedia.org/wiki/%D0%AD%D1%88%D0%B5%D1%80,_%D0%9C%D0%B0%D1%83%D1%80%D0%B8%D1%86_%D0%9A%D0%BE%D1%80%D0%BD%D0%B5%D0%BB%D0%B8%D1%81
2. https://dzen.ru/a/YDlqdYL8IXVNlzWz
3. https://opennov.ru/?q=news/society/2020-03-20/26671

Recomandat
***Vsevolod CERNELEV**, dr., conf. univ.*

СЕТЕВАЯ СВОБОДА: «ИССЛЕДОВАНИЕ НАРКОТИЧЕСКИХ И АЛКОГОЛЬНЫХ АДДИКЦИЙ ПОДРОСТКОВ В СОЦИАЛЬНЫХ СЕТЯХ И МЕТОДЫ ДЛЯ ИХ ПРЕДОТВРАЩЕНИЯ»

Дарья МАТЕЙ, Валерия ИСТРАТИ, Анастасия КЛИМАУЦАН,

Студенты факультета «Право»

CZU: 343.57:159.9.072.5:004.73-053.6 mateidasa24@gmail.com

За последние годы в нашей стране возросли условия, способствующие распространению аддиктивного поведения среди подростков. Низкий адаптационный потенциал, неуверенность и страх перед действительностью, кризис духовных и семейных ценностей - все эти факторы, без сомнения, оказывают давление на нестабильную личность подростка, находящегося в переходном этапе между детством и взрослостью, и способствуют формированию аддиктивного поведения.

Актуальность этой проблемы обусловлена тем, что в наши дни этот вид девиантного поведения считается наиболее распространенным среди подростков и противоречит принятым в обществе нормам и проявляющиеся в несбалансированности психических процессов, неадаптивности, нарушении процесса самоактуализации и уклонении от нравственного и эстетического контроля над собственным поведением**.** Аддиктивное поведение появляется не случайно, оно представляет собой непрерывный процесс формирования зависимости *а именно :злоупотребление различными веществами, изменяющими психическое состояние: табак, алкоголь, наркотики.*

Можете ли Вы представить себе сколько молодых, перспективных жизней было загублено алкогольной и наркотической зависимостью из-за несвоевременной поддержки и внимания? С целью того, чтобы подтвердить вышесказанное нами, мы бы хотели представить вам результат наших изысканий. Наша команда изучила 106 профилей подростков, зарегистрированны в таких социальных сетях как: тик-ток, инстаграм и вк, которые на данный момент пользуются особой популярностью. При этом мы соблюдали строгую конфиденциальность и не вступали в контакт с ребятами. Мы смогли сделать соответствующие выводы, благодаря анализу их постов в социальных сетях, выставленным фотографиям, видеороликам, историям, прямым эфирам. Мы были удивлены тому как сигареты, алкоголь и наркотики становятся частью повседневной жизни некоторых молодых людей. Приведем пример для того , чтобы показать каким образом мы обрабатывали профили и на что обратили внимание:

Пользователь № 1 мужского пола – 17 лет, злоупотребляет алкоголем, на одной из выставленных фотографий вместе со своим другом держит в руках бутылки с алкогольными напитками, при этом ещё и курят. А также демонстрирует неприличный жест.

Пользователь № 2 мужского пола –лет 15, находясь в публичном месте, курит сигарету и держит в руках бутылку с алкогольным напитком. Посредством иных его публикаций можно проследить, что он часто гуляет по заброшенным зданиям, где на постоянной основе распивает алкогольные напитки в компании ровесников.

Пользователь № 3 женского пола – 16 лет выходит в прямой эфир, находится в большой шумной компании, которая распивает различные алкогольные напитки в больших размерах. Девушка находится уже не в трезвом состоянии, употребляет ненормативную лексику, проявляет агрессивное поведение и вступает в споры с другими ребятами. При этом на широкую публику оправдывает своё поведение и говорит о приятном эффекте алкоголя.

Пользователь № 4 женского пола - 17 лет, выставила видео, в котором признаётся в том, что принимает наркотические вещества, при этом заявляет о их приятном воздействии, о сопутствующих и приятных ощущениях, от хорошего самочувствия до мистической эйфории.

Если родители и близкие родственники обнаруживают отрицательную девиацию у своих детей, они могут предпринять следующие действия, чтобы помочь им справиться:

1. Открытый разговор: Слушать его точку зрения и попытаться понять, что привело к девиации, задавать вопросы и проявлять интерес к его мыслям и чувствам.
2. Поддержка и понимание: Помочь ребенку почувствовать поддержку и понимание.
3. Границы и правила: Установить четкие границы и правила, которые помогут ребенку развивать положительное поведение и отвергать девиацию.
4. Образование и развитие: Предоставить ребенку возможности для образования и развития в областях, которые могут помочь ему открыть новые горизонты и развиться как личность.
5. Положительный пример: Быть положительным примером для ребенка. Показать ему, как вести себя правильно и решать проблемы конструктивно.
6. Поиск помощи: Если девиация становится серьезной или требует специализированной помощи, необходимо обратиться за помощью к профессиональным психологам, педагогам или консультантам.

Проведенное исследование позволяет нам сделать вывод, подростки, склонные к девиантному поведению, это те подростки, которые пытаются заполучить признание общества, которое их окружает либо же они находятся в поисках своей идентичности и места в обществе, что приводит к экспериментам с различными формами поведения, в том числе и с девиантным поведением. Меры предотвращения девиантного проведения требует четкого определения средств, форм и ме-

тодов воздействия. Для адекватного функционирования правовые нормы должны быть усвоены подростком на уровне сознания, став, таким образом, регуляторами убеждений, что достигается через процесс воспитания.

Литература:

1. Профилактика девиантного поведения школьников средствами психологического сопровождения учебно-воспитательного процесса / под общ. ред. Ю.А. Клейберга и Г.В. Юдаковой. - Ульяновск, 2004.
2. Менделевич, В.Д. Психология девиантного поведения. - СПб., 2005.
3. Змановская, Е.В. Девиантология. - М., 2008.
4. Тагирова, Г.С. Психолого-педагогическая коррекционная работа с трудными подростками. - 2003.
5. Миннегалиев, М.М. Роль физической культуры и спорта в профилактике девиантного поведения учащейся молодежи: материалы Междунар. науч.-практ. конф. , 2010.

Рекомендовано

***Лилия ГЫРЛА**, докт. права, доцент*

АДДИКТИВНОЕ ПОВЕДЕНИЕ, КАК ПСИХОЛОГИЧЕСКАЯ ПРОБЛЕМА В ПОДРОСТКОВОМ ВОЗРАСТЕ

Екатерина БОСЫНЧАН, Рената КОСТЕЦКАЯ, Екатерина ОЛЕЙНИК,

студенты 2 курса, Факультет Права

CZU: 159.922.8:316.624:615.851 o.k.11062002@gmail.com

По статистике 86% подростков в Молдове сталкиваются с издевательствами в школе. А в некоторых случаях, жертва издевательств и агрессор являются одним человеком. Это большая психологическая проблема для подростка. И именно этой проблемой обусловлено наше исследование.

Целью нашей работы является просмотр и анализ аккаунтов подростков в социальных сетях, выявление девиаций и обнаружение аддикций.

Аддиктивное поведение – это один из типов девиантного (отклоняющегося) поведения с формированием стремления к уходу от реальности путем искусственного изменения своего психического состояния посредством приема некоторых веществ или постоянной фиксации внимания на определенных видах деятельности [2].

Существует 2 вида аддиктивного поведения:

1. Химические аддикции: зависимость от ПАВ – алкоголя, наркотиков, токсических веществ, табакокурение.

2. Нехимические аддикции: переедание, голодание, коллекционирование, сексуальная аддикция, азартные игры, трудоголизм, компьютерные игры и Интернет, фанатное движение в музыке, просмотр «мыльных опер», созависимость [1].

На примере нескольких подростков мы рассмотрим, как аддикции (положительные и отрицательные) повлияли на их жизнь. Объектом исследования являются 15 несовершеннолетних, проживающих на территории Республики Молдова, а именно *г. Бельцы, г. Кишинев, с. Коада-Язулуй.*

Среди 15 несовершеннолетних 53% женского пола и 47% мужского пола. У 26% подростков обнаружено агрессивное поведение и аддикция курение, 21% имеют положительную девиацию, 15% являются жертвами буллинга и 10% - жертвы насилия.

Пользователь 1 - 15-ти летний подросток женского пола из города Бельцы.

Фотографии, на которых пользователь постоянно скрывает лицо, например, руками, фотографируется со спины, в профиль. На всех фотографиях пользователь в капюшоне.

Проанализировав страницу данного пользователя, хотели бы отметить, такой предмет одежды, как капюшон. Нам кажется, что для этого подростка капюшон, служит “защитой” от внешнего мира и таким образом она демонстрирует нежелание общаться с внешним миром.

Пользователь 1- одинокий подросток, которому не хватает внимания, как таковых друзей у нее нет, можем предположить, что семья у нее неблагополучная.

Пользователь 2 - 17 лет, город Кишинев.

Пользователь ведет свой блог в Instagram, под фотографиями или видео он пишет про свои планы, цели, тренировки. Подросток занимается спортом с 7 лет (плаванье), любовь к спорту привил ему отец, который тоже занимался плаванием. В своих постах продвигает спорт, здоровый образ жизни. Нет вредных привычек. Подросток из многодетной семьи. Много фотографий с семьей и с друзьями из разных путешествий, походов, развлекательных заведений.

Нельзя сказать, что у подростка присутствует спортивная аддикция, определенно есть дисциплина и режим тренировок, но мы считаем, что без этого сложно достичь успеха в любой сфере деятельности.

Пользователь 3, 14 лет, село Коада-Язулуй.

На странице большинство фотографий лица, во весь рост фотографий нет, были фото с ее домашним питомцем- собакой. Где-то на 5 день нашего исследования, в Instagram она выложила фото в полный рост, где было видно, что у подростка присутствует лишний вес.

Можем предположить, что у подростка присутствует комплекс из-за лишнего веса, проблемы с самооценкой и с расстройством пищевого поведения, скорее всего подвергается буллингу в школе.

ВЫВОД: Девиации у несовершеннолетних проявляются в зависимости от того, в какой среде они находятся. Подростки из села Коада-Язулуй имеют бОльший процент положительных девиаций и меньший процент неблагополучных семей. Большинство несовершеннолетних имеют склонность к зависимому поведению- курению. Также большинство подростков не умеют справляться со своими эмоциями, проявляя агрессию к сверстникам, те в свою очередь сталкиваются с буллингом.

Исходя из вышесказанного хотели бы высказать основные предложения:

1. Профилактическую на отказ от курения, употребления алкоголя и наркотиков.
2. Уделить внимание формированию личностных качеств несовершеннолетнего
3. Доступные занятия в различных спортивных секциях, творческих кружках.
4. Психологическую помощь подросткам, которые оказались в трудной ситуации.

Литература:

1. Воробьева Т.В., Ялтонская А.В. Профилактика зависимости от психоактивных веществ. Особенности работы с подростками группы риска. Методическое пособие. - М.,РФ, 2008
2. Кулаков С.А. Диагностика и психотерапия аддиктивного поведения у подростков. М. - 1998.
3. Курек Н.С. Нарушение психической активности и злоупотребление психоактивными веществами в подростковом возрасте: научное издание - СПб.: Алетейя, 2001.
4. Сирота Н.А., Ялтонский В.М. Проблемы подростковой адаптации с позиций профилактики и психотерапии личностных и поведенческих расстройств и зависимости от психоактивных веществ ННЦ наркологии Росздрава Москва, МГМСУ, Фонд «Система профилактических программ», 2007

Рекомендовано

***Лилия ГЫРЛА**, доктор права, доцент*

PROPAGANDA RĂZBOIULUI ȘI CONSTRUCȚIA IDENTITĂȚII NAȚIONALE

Mihaela EFROS,

studentă, anul III, Facultatea de Drept

CZU: 343.346.8:32.019.57:355.4 efmihaela2002@gmail.com

Propaganda își are încă începuturile în negura istoriei, chiar din perioadele antice, cum ar fi războaiele greco-persane sau războaiele punicilor, existau forme primitive de propagandă, cum ar fi inscripțiile pe monumente și scrierile propagandistice care încurajau și mobilizau populația în sprijinul războiului.

Potrivit unui sondaj efectuat de Magenta Consulting, 26% din respondenții din Moldova cred că Federația Rusă desfășoară o „operațiune militară" în Ucraina și nu un război [1].

Conform legislației naționale, propaganda războiului în varianta-tip este incriminată la alin.(1) art.140 CP RM și reprezintă fapta de răspândire de informații tendențioase ori inventate, instigatoare la război sau orice alte acțiuni orientate spre declanșarea unui război, săvârșite verbal, în scris, prin intermediul radioului, televiziunii, cinematografului sau prin alte mijloace. La rândul său, propaganda războiului în varianta agravată, prevăzută la alin.(2) art.140 CPRM, este prezentă atunci când aceasta este săvârșită de o persoană cu funcție de demnitate publică.

Propaganda războiului este un act preparatoriu *sui generis* al dezlănțuirii războiului. În acest sens, în conformitate cu alin.(3) art.32 din Constituția Republicii Moldova, se interzice și se pedepsește prin lege îndemnul la războiul de agresiune.

Mai mult, propaganda în favoarea războiului a fost încorporată ca atare în statutul Tribunalului de la Nürnberg, care la lit.a) art.6, prevede nu doar războiul, ci și orice acte pregătitoare în vederea dezlănțuirii unui război de agresiune. De asemenea, conform textului normativ al art.20 din Pactul internațional cu privire la drepturile civile și politice – orice propagandă în favoarea războiului este interzisă prin lege. Totodată, Declarația Organizației Națiunilor Unite referitoare la relațiile pașnice dintre state, în cuprinsul căreia, în cadrul prevederilor referitoare la principiul nerecurgerii la forță, stabilește în mod expres: „conform scopurilor și principiilor Națiunilor Unite, statele au obligația de a se abține de la orice propagandă în favoarea războiului de agresiune" [2, p.30].

Cercetătorii din cadrul Institutului de Analiză a Propagandei au identificat câteva tipuri de tehnici de propagandă, și anume: bandwagon, propaganda de mărturie, propaganda oamenilor simpli, transfer propaganda, propaganda de nume, propaganda de stivuire a cărților, generalități sclipitoare, propaganda publicitară [4].

Este de menționat că, din perspectiva dimensiunii externe, Republica Moldova este o țintă constantă a activităților de dezinformare. Spațiul informațional al Republicii Moldova este grav afectat de propagandă internă și de activități interne de dezinformare, acestea fiind promovate cu precădere de mass-media afiliate politic, care servesc anumite interese particulare. Totuși, un sondaj realizat la comanda proiectului „StopFals" al Asociației Presei Independente, a identificat un clasament diferit al încrederii unde pre-

sa moldovenească apare pe primul loc (66,7%), fiind urmată de cea europeană (46,4%), cea din România (43,3%) și, la urmă, cea din Federația Rusă (40,3%) [3].

În alt sens, propagandei îi este recunoscută capacitatea de a exercita o influență semnificativă asupra societății și culturii, putând fi utilizată atât în scopuri constructive, cum ar fi mobilizarea populației pe timp de război, cât și în scopuri distructive, cum ar fi manipularea și controlul maselor în interesul autorităților politice sau militare [4]. Abilitatea de a penetra și explora spațiul informațional al Republicii Moldova este unul din instrumentele principale ale unui agresor străin, într-un tip de război modern, de natură hibridă. În primul rând, este dificil de a identifica, pentru că se explorează instituții democratice cum sunt libertatea de exprimare, mass-media liberă etc [1].

O provocare majoră, în special în Republica Moldova, unde spațiul public e saturat de speculații și învinuiri reciproce, este identificare măsurilor de agresiune hibridă și separarea lor de procese politice naturale. Identificarea este un lucru foarte dificil, pentru că Rusia explorează și procese naturale, încercând pe valurilor lor să submineze instituțiile democratice și să multiplice conflictul în societate, erodând structura socială [1].

În cele din urmă, venim cu unele recomandări în vederea stopării oricăror forme de propagandă a războiului, cum ar fi:

- Investigarea detaliată a agresiunii hibride ruseşti și elaborarea unui sistem de avertizare timpurie;
- Crearea unui sistem de răspuns timpuriu, care să integreze capacitățile naționale;
- Înființarea agențiilor naționale independente de informații militare și contrainformații;
- Revizuirea relațiilor economice pentru a evita influența politică externă și a asigura suveranitatea;
- Consolidarea capacităților naționale de comunicare strategică și cooperarea cu partenerii de dezvoltare;
- Inițierea negocierilor cu Uniunea Europeană pentru deschiderea unei Misiuni de Asistență UE în Republica Moldova;
- Intensificarea cooperării cu Statele Unite pentru asistență tehnică.

Referințe:

1. Analiza și strategia de sporire a rezilienței la dezinformare în Republica Moldova, elaborate în cadrul proiectului infor MD, Chișinău, Decembrie 2021. [citat la 17.04.2024] În: https://www.ipis.md/wp-content/uploads/2021/12/ANALIZA-SI-STRATEGIA_compressed.pdf
2. TRATAT DE DREPT PENAL PARTEA SPECIALĂ, VOLUMUL II, S. BRÎNZA, V. STATI, Chișinău 2015.
3. Notă analitică „Identificarea mecanismelor războiului hybrid în Republica Moldova și măsurilor de contracarare ale acestuia'', nr. 5, 2021. Autor: Dumitru Mînzărari, Universitatea Michigan-Ann Arbor, cercetător afiliat IPRE. [citat la 18.04.2024] În: https://ipre.md/wp-content/uploads/2019/07/natao-pb-nato-minzarari-final.pdf
4. BECCIU S. Efectul propagandei asupra statelor în proces de modernizare. [citat la 17.04.2024] În: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/p-51-57_0.pdf

Recomandat
***Dorina GUREV**, dr. în drept, conf. univ.*

VINOVĂȚIA PERSOANEI JURIDICE ÎN DREPTUL PENAL

Mădălina-Camelia SÎLNIC,

studentă, anul II, Facultatea de Drept

CZU: 343.222:347.19:343(478)(094.4) mcameliasilnic@gmail.com

Problema existenței elementului subiectiv în cazul persoanelor juridice constituie obiectul diferitor dezbateri în literatura de specialitate, pornindu-se de la ideea că vinovăția, ca atitudine psihică este specifică doar ființei umane și nu poate fi atribuită unei persoane juridice. Chiar dacă, datorită Legiuitorului s-a pus oarecum capăt acestor dezbateri teoretice, persoana juridică fiind recunoscută în calitate de subiect al infracțiunii, sub aspect practic, există totuși încă anumite carențe în ceea ce privește motivarea argumentată și explicită a vinovăției persoanei juridice.

Principala întrebare care apare în acest context este: dacă totuși tragem la răspundere penală o persoană juridică, cum explicăm vinovăția acesteia? Vinovăția reprezintă atitudinea psihică a persoanei față de fapta prejudiciabilă săvârșită și față de urmările prejudiciabile ale acesteia. O persoană juridică nu are procese psihice volitive proprii și pentru a explica vinovăția acesteia, s-au conturat mai multe teorii ale vinovăției, dar totuși cea la care s-a raliat parțial și Legiuitorul nostru este **teoria identificării/teoria alter ego**. Este o teorie inspirată din dreptul englez, conform căreia în cadrul persoanei juridice există anumite persoane fizice care, datorită împuternicirilor și atribuțiilor care le revin, manifestarea obiectivă și subiectivă a acestora se identifică cu manifestarea obiectivă și subiectivă a persoanei juridice înseși. Această teorie a fost introdusă pentru prima dată prin decizia Camerei Lorzilor în cauza Lennard's Carrying Co. Ltd. v. Asiatic Petroleum Co., 1915: „*O corporație este o abstractizare. Nu are conștiință proprie, așa cum nu are nici corp propriu; voința sa activă și diriguitoare, prin urmare, trebuie căutată în persoana cuiva care în anumite scopuri, poate fi numit agent, dar care în realitate este conștiința și voința diriguitoare a corporației, ego-ul și centrul personalității corporației"*[1]. Transpunerea acestei teorii în legislația penală națională o regăsim în art. 21 alin. (3) Cod Penal. Din prevederile legale rezultă că una din condiții este ca fapta ilicită să fi fost atribuită unei persoane fizice împuternicite cu funcții de conducere. În acest caz, vinovăția persoanei juridice se raportează la vinovăția persoanei decidente, care va fi considerată „ego-ul" persoanei juridice.

În sensul art. 21 alin. (3^1), pentru a putea asimila manifestarea obiectivă și subiectivă a persoanei fizice cu cea a persoanei juridice, persoana fizică respectivă trebuie să aibă cel puțin una din următoarele funcții: (1) de reprezentare a persoanei juridice; (2) de luare a deciziilor în numele persoanei juridice; (3) de exercitare a controlului în cadrul persoanei juridice [2].

Deci, nu orice persoană fizică având o legătură cu persoana juridică poate angaja răspunderea persoanei juridice. Observăm, așadar că Legiuitorul a pus accent pe fapta ilicită a persoanei fizice cu împuterniciri de conducere care este asimilată persoanei juridice. O altă întrebare care apare este: ce facem atunci când identificarea persoanei

fizice vinovate nu este posibilă, spre exemplu, în cazul unui decizii ilegale adoptate de un organ al persoanei juridice prin vot secret.

Și aici Legiuitorul pare să fi dat un răspuns, dar un răspuns mai vag (în comparație, spre exemplu, cu legislația penală din România sau Belgia). Art. 21 alin. (3) lit. (a) stabilește: „fapta a fost săvârșită în interesul persoanei juridice respective de către o persoană fizică împuternicită cu funcții de conducere, care a acționat **independent** sau ca **parte a unui organ al persoanei juridice".** În doctrină s-a subliniat că prin formularea ***„acționând (...) ca parte a unui organ al persoanei juridice"*** se înțelege că nu este absolut necesar să identificăm persoana fizică concretă, dacă infracțiunea a fost comisă printr-o faptă a organului persoanei juridice [3].

Cum funcționează această teorie în practică? În cauza SC „Tur-Retur" SRL (dosarul nr. 1-311/18, 24 decembrie 2019), societatea comercială a fost acuzată de organizarea migrației ilegale a trei cetățeni ai RM pe teritoriul Bulgariei. Societatea a fost găsită vinovată deoarece ***„nu a îndeplinit dispozițiile directe ale legii ce stabilesc îndatoriri sau interdicții pentru efectuarea activității, prin acțiunile nemijlocite ale contabilului-șef (...), acționând împreună și de comun acord cu fondatorul (...), care îndeplinea funcția de manager (...), acționând din numele întreprinderii, urmărind scopul obținerii direct a unui folos financiar (...)"[4].***

Respectiv, aici, în baza faptelor directe săvârșite de persoanele fizice cu funcții de conducere din cadrul societății (contabil-șef, fondatorul-manager) care au acționat în numele companiei (întrucât, din faptele speței, toate contractele turistice au fost încheiate din numele societății) și în interesul acesteia (sumele de bani primite au fost introduse în casa societății sub formă de plată pentru pachetul turistic, întocmindu-se dispozițiile de încasare), societatea a fost găsită vinovată. Referitor la aspectul practic al acestui subiect, există anumite carențe, însăși pornind de la specificul pe care îl are subiectul vinovăției persoanei juridice. Nu există o practică judiciară uniformă când vine vorba de tragerea persoanei juridice la răspundere penală. Am analizat diferite sentințe publicate pe portalul instanțelor și am ajuns la concluzia că în majoritatea cazurilor, nu se intră în esența laturii subiective a infracțiunii săvârșite de persoana juridică, iar când vine vorba de motivarea sentinței, instanțele doar reproduc dispozițiile legale ale Codului Penal, fără a realiza o subsumare adecvată. În majoritatea cazurilor, instanțele se rezumă la aceeași frază, când vine vorba motivării tragerii la răspundere penală a persoanei juridice- ***„persoana juridică X, acționând prin intermediul persoanei fizice Y, care la rândul său, acționând împreună și de comun acord cu alte persoane nestabilite de către organul de urmărire penală (...)".*** Poate este o practică comună folosită în mod automat de aproape toți judecătorii atunci când vor să evidențieze de ce anume persoana juridică a fost trasă la răspundere penală și nu orice altă persoană fizică decidentă, care *de facto*, a săvârșit infracțiunea.

O atare lipsă a unei calificări juridice clare, concise, și mai presus de toate, exacte denotă că ar trebui să i se acorde o mai mare importanță acestui subiect, dat fiind faptul că el nu este pe deplin explorat în jurisprudența națională și înțeles în general. În concluzie, vinovăția persoanei juridice reprezintă un aspect complex al legislației penale, care necesită a fi studiat în vederea stabilirii unui cadru juridic clar și coerent pentru

responsabilizarea entităților juridice, dar și a asigurării unei aplicări uniforme și corecte a dispozițiilor legale în acest sens.

Referințe:

1. Lennard's Carrying Company v. Asiatic Petroleum Company, House of Lords, 1915 March 8 În: https://www.uniset.ca/other/cs2/1915AC705.html [accesat la 30 martie 2024];
2. Cod Penal al Republicii Moldova nr. 985 din 18.04.2002, art. 21 alin. (3^1),
3. ULIANOVSCHI X., DOGARU M., Elementul subiectiv și caracterul personal al răspunderii penale în cazul persoanelor juridice. În Revista națională de drept n3r. 3, 2015, p. 14,
4. Cauza Tur-Retur SRL, dosarul nr. 1-311/18, 24 decembrie 2019. În: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/C12764E6-C00B-49BF-9A91-95A5BBB9F112 [accesat la 30 martie 2024].

Recomandat
***Mihaela VIDAICU**, dr. în drept, conf. univ.*

NECESITATEA IMPLEMENTĂRII CONSIMȚĂMÂNTULUI VICTIMEI ÎN CALITATE DE CAUZĂ CARE ÎNLĂTURĂ CARACTERUL PENAL AL FAPTEI

Sandu SARACUȚA,

student, anul II, Facultatea de Drept

CZU: 343.135:343.988:343(478)(094.4) sandu.saracuta@gmail.com

Consimțământul victimei reprezintă un subiect controversat în teoria dreptului penal, din cauza trăsăturilor sale caracteristice şi impactului asupra activităţii infracţionale. Totuși, consimțământul victimei în dreptul penal poate fi perceput în calitate de: cauză care înlătură caracterul penal al faptei; circumstanță atenuantă, semn al unor infracțiuni. În accepțiunea lui Slăvoiu Radu, consimțământul victimei reprezintă „voința victimei manifestată în exterior de a accepta o modificare a stării juridice a unei valori sociale al cărei titular este prin săvârşirea unei fapte prevăzute de legea penală[1]".

La moment, în Republica Moldova, în prisma art. 76, alin. (2) din CP, la stabilirea pedepsei infractorului, consimțământul victimei poate fi perceput ca o circumstanță atenuantă, întrucât „instanța de judecată poate considera drept circumstanțe atenunate și alte circumstanțe, neprevăzute la alin. (1)" din art. 76. De asemenea, consimțământul victimei este un semn al eutanasiei, care este incriminată de legea penală, în art. 148. Astfel, putem conchide că în practica penală a Republicii Moldova, consimțământul victimei reprezintă fie o circumstanță atenuantă, fie un semn al unei infracțiuni.

Pe de altă parte, în practica internațională consimțământul victimei este și o cauză care înlătură caracterul penal al faptei. Consimţământul victimei, ca o cauză justificativă, apare încă din dreptul roman. După Ulpian, „volenti non fit injuria: nulla injuria est quae in volentem fiat (nici o nedreptate nu i se poate face aceluia care voieşte fapta)". În concepţia jurisconsulţilor romani, consimţământul victimei era interpretat extrem de larg, putând să justifice orice faptă contra celui care a consimţit, susţinându-se că fiecare cetăţean are dreptul să dispună liber de persoana sa (inclusiv asupra vieţii, integrităţii corporale etc.).[2]

În prezent, consimțământul victimei este o cauză care înlătură caracterul penal al faptei în Statele Unite ale Americii, în Regatul Unit al Marii Britanii și al Irlandei de Nord, în baza practicii judiciare, care ulterior a fost codificată. De asemenea, această normă este direct reglementată direct în Codurile Penale al Germaniei (art. 228[3], al Portugaliei (art. 38)[4], al Suediei (art. 7 din capitolul XIV)[5] , al României (art. 22)[6] [6], al Italiei (art.50)[7].

Principalele condiții înaintate consimțământului victimei pentru a înlătura caracterul penal al faptei sunt:

1) Victima trebuie să conştientizeze caracterul acţiunilor care vor fi comise şi să dorească producerea lor, adică să fie responsabilă;

2) Victima trebuie să aibă vârsta începând cu 16 ani pentru ca consenţământul acesteia să fie considerat valabil. Capacitatea persoanei de a realiza pe deplin consecinţele consimțământului; (să nu fie sub influența alcoolului sau a altor substanțe cu efect similar).

3) Acordul victimei la comiterea infracţiunii trebuie să fie exprimat până la realizarea acesteia.

4) Acordul victimei trebuie să fie benevol şi să nu existe o constrângere asupra fizicului sau psihicului persoanei ori a altor persoane ce ar impune pe victimă să îşi de-a consinţământul

5) Consimţământul trebuie dat voluntar, ca rezultat al liberului arbitru al persoanei, evaluat în contextul circumstanţelor înconjurătoare.

6) Apartenența dreptului care a consimțit să fie lezat.

Astfel, în prisma celor enunțate mai sus, putem conchide că în Republica Moldova, de asemenea ar trebuie sa fie inclus consimțământul victimei în calitate de cauză care înlătură caracterul penal al faptei. Ne vom axa punctul de vedere pe 3 argumente :

1. Aplicarea practică în cadrul infracțiunilor privind viața sexuală și alte cauze din practica judiciară a Republicii Moldova
2. Mecanimsele dezvoltate până în prezent de asigurare a unui consimțământ neviciat și conșient.
3. Caracterul subiectiv al dreptului al persoanei care a oferit consimțământul.

Includerea respectivei cauze care înlătură caracterul penal al faptei:

1. Va elucida noțiunea de consimțământ în cadrul infracțiunilor cu caracter sexual.
2. Nu va avea influență asupra infracțiunilor precum eutanasia ori când legea exclude efectul justificativ al acestuia. În acelaşi timp, influenţa consimţământului victimei asupra infracţiunilor contra vieţii şi sănătăţii persoanei, urmează a fi luată în considerare în calitate de circumstanță atenuantă la stabilirea pedepsei penale în cazul prezenţei acestuia.
3. Va da un grad de autonomie al persoanelor cu discernământ asupra drepturilor pe care le dețin.

Referințe:

1. Codul Penal al Republicii Moldova
2. SLĂVOIU R. *Renunțarea la urmărirea penală, 2023, p. 80*
3. VIDAICU M. Articol: *Consimțământul victimei în dreptul penal,* Revista științifică a Universității de Stat din Moldova, 2007, nr.3, p. 201
4. *Codul Penal al Germaniei* [Citat la 16.03.2024], În:https://www.gesetze-im-internet.de/englisch_stgb/englisch_stgb.html
5. *Codul Penal al Portugaliei* [Citat la 16.03.2024], În: https://wfrtds.org/wp-content/uploads/2021/02/Portugal-Criminal-Code-2006-EN.pdf
6. *Codul Penal al Suediei* [Citat la 17.03.2024], În:https://www.government.se/government-policy/judicial-system/the-swedish-criminal-code/
7. Codul Penal al României , [Citat la 17.03.2024] În:https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocumentAfis/223635
8. Codice Penale, Aggiornato al 23/02/2024, [Citat la 17.03.2024] În:https://www.brocardi.it/codice-penale/

Recomandat
***Doina-Cezara GALAN**, asist. univ., doctorand*

CONTEXTUL LIBEREI CIRCULAȚII A CAPITALURILOR ȘI A PLĂȚILOR ÎN UE

Victor MOSNEAGA,

masterand, anul I, Programul de master Drept Internațional, Facultatea de Drept

CZU: 341.645.2:339.727:061.1 UE victormosneaga9@gmail.com

Libera circulație a capitalurilor este una dintre cele patru libertăți fundamentale ale pieței unice a UE. Aceasta nu este doar cea mai recentă libertate, ci și cea mai largă, având în vedere dimensiunea sa unică ce include țările terțe [1].

Chiar dacă fondatorii Comunității Economice Europene au definit această libertate ca parte a integrării economice și au cerut cel puțin o liberalizare minimă a fluxurilor de capital și de plăți [2], evoluția nu a fost satisfăcătoare. Dezvoltarea mai lentă a acestei libertăți este asociată cu o eliberare îndelungată a piețelor de capital și cu reticența statelor față de o liberalizare mai profundă în acest domeniu [3, p.129-145]. Domeniul suveranității monetare, precum și domeniul politicilor economice și al autonomiei fiscale a unui stat, toate acestea sunt atribute distinctive ale statalității, iar statele membre ezită să renunțe la competențele lor în aceste domenii.

În perioada inițială de integrare, libera circulație a capitalurilor și libera circulație a plăților au fost tratate ca libertăți separate. Din cauza diferențelor dintre cele două categorii, se vorbea despre ele ca despre a patra și a cincea libertate a pieței comune. Acest lucru a fost sugerat în principal de reglementările și bazele juridice separate. Libera circulație a capitalurilor a fost stabilită la articolul 67 alineatul (1) din TCE. Libera circulație a plăților a fost stabilită la articolul 106 alineatul (1) din TCE. Acesta consta în faptul că aceleași excepții de la restricția de interdicție se aplicau ambelor regimuri și, de asemenea, în faptul că libera circulație a capitalurilor, respectiv dispozițiile tratatului care o reglementează, nu aveau efect direct, în timp ce libera circulație a plăților putea fi aplicată în fața instanțelor naționale.

Caracterul diferit al acestei libertăți a fost confirmat și de Curtea de Justiție. În decizia sa fundamentală 203/80 Casati [4], Curtea a subliniat că libera circulație a capitalurilor, pe lângă libera circulație a mărfurilor, persoanelor și serviciilor, constituie libertatea fundamentală în cadrul Comunității.

Mai târziu, în hotărârea Lambert [5], Curtea a confirmat ipoteza că acestea sunt două componente distincte ale pieței comune. Aceasta a subliniat că, în cazul plăților, există un transfer de contravaloare, o plată pentru bunurile primite sau serviciile prestate, iar în cazul liberei circulații a capitalurilor, există o circulație autonomă a valorilor financiare cu scopul de a face investiții și nu remunerarea unui serviciu. Libera circulație a plăților este legată în primul rând de o datorie existentă și de îndeplinirea acestei

datorii. Dimpotrivă, libera circulație a capitalurilor nu este legată de nicio tranzacție anterioară; în acest caz, este vorba de investiții și de circulația fructelor investițiilor (dobânzi, dividende) [3, p.135].

De asemenea, în cazul Luisi et. C. Carbone [6], Curtea de Justiție a oferit o definiție a plăților curente, axându-se mai mult pe elementele care le diferențiază de mișcările de capitaluri. În acest caz, Curtea a concluzionat următoarele:

- transferurile corespunzătoare unei obligaţii de plată decurgând dintr-o tranzacţie în domeniul schimburilor de mărfuri sau de servicii nu pot fi calificate ca mişcări de capitaluri;
- plăţile corespunzătoare călătoriilor în interiorul Comunităţii, efectuate pentru afaceri, studii şi turism, au caracter de plăţi curente corespunzătoare achiziţiei de bunuri sau prestări de servicii;
- transferurile de capitaluri nu au ca obiect remunerarea unei prestări ci plasamentul şi investiţiile, spre exemplu plata primei de asigurare de daune sau de responsabilitate intră în categoria plăţilor curente, pe când plata primei de asigurare de viaţă sau care are ca obiect constituirea unui capital este o operaţie de transfer de capitaluri [7, p.3].

Plățile curente sunt transferuri de valută care constituie contraprestația în contextul unei tranzacții subiacente, în timp ce mișcările de capital sunt operațiuni financiare care vizează în principal investirea fondurilor în cauză, mai degrabă decât remunerarea unui serviciu. Din acest motiv, mișcările de capital pot da naștere la rândul lor la plăți curente, după cum reiese din articolul 67 alineatul (2) și articolul 106 alineatul (1) [8, p.10]. Ulterior, reforma Tratatului de la Maastricht a eliminat într-un mod fundamental diferențierea problematică existentă între libera circulație a capitalurilor și libera circulație a plăților.

În prezent, articolul 63 din TFUE interzice orice restricție privind plățile și circulația capitalurilor între statele membre, precum și între statele membre și țările terțe. Curții de Justiție a Uniunii Europene îi revine sarcina de a interpreta dispozițiile referitoare la libera circulație a capitalurilor, existând o jurisprudență amplă în acest domeniu. Libera circulație a capitalurilor și cea a plăților sunt acum semnificativ mai apropiate una de cealaltă. Ambele libertăți au un regim paralel în cadrul Uniunii, fac obiectul unei reglementări juridice uniforme și al unui grup de excepții.[6]

În ceea ce privește plățile, Directiva privind serviciile de plată (DSP 2) [9], constituie temeiul juridic pentru stabilirea setului de norme aplicabile tuturor serviciilor de plată în UE. Noua directivă sporește gradul de transparență și de protecție a consumatorilor și adaptează normele astfel încât să încurajeze serviciile de plată inovatoare, cum ar fi plățile prin dispozitive mobile și prin internet [1]. Directiva a intrat în vigoare la 12 ianuarie 2016 și a devenit aplicabilă la 13 ianuarie 2018.

Referințe:

1. Fișe descriptive despre Uniunea Europeană. [citat 13 martie 2024]. În: https://www.europarl.europa.eu/factsheets/ro/sheet/39/libera-circulatie-a-capitalurilor
2. Raportul de la Bruxelles privind piața comună generală (Raportul Spaak) [citat 13 martie 2024]. În: http://aei.pitt.edu/995/1/Spaak_report.pdf.

3. Hamulak O. Unveiling the overlooked freedom – the context of freemovement of capital and payments in the EU law. International and Comparative Law Review, 2012, Vol. 12., No. 2.
4. Hotărârea din 11 noiembrie 1981, Casati, 203/80, Rec. 1981 [citat 14 martie 2024]. În: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/?uri=CELEX%3A61980CJ0203
5. Hotărârea din 14 iulie 1988, Lambert, 308/86, Rec. 1988 [citat 14 martie 2024]. În: https://curia.europa.eu/juris/liste.jsf?language=en&num=C-308/86
6. Cauzele reunite C-286/1982 şi C-26/1983, G. Luisi et C. Carbone c. Ministerul de Finanţe, Hotărârea Curţii de Justiţie din 31 ianuarie 1984 [citat 16 martie 2024]. În: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/?uri=CELEX:61982CJ0286
7. HUNT J. Free movement of capital 2019 [citat 15 martie 2024]. Disponibil: https://ro.scribd.com/document/409278179/Libera-Circulatie-a-Capitalurilor
8. Ghid de jurisprudență a Curții Europene de Justiție. Libera circulație a capitalurilor [citat 16 martie 2024]. În: https://finance.ec.europa.eu/system/files/2018-11/160223-guide-case-law-free-movement-capital_en.pdf
9. Directiva (UE) 2015/2366 a Parlamentului European și a Consiliului din 25 noiembrie 2015 privind serviciile de plată în cadrul pieței interne, de modificare a Directivelor 2002/65/CE, 2009/110/CE și 2013/36/UE și a Regulamentului (UE) nr. 1093/2010, și de abrogare a Directivei 2007/64/CE [citat 12 martie 2024] În: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/?uri=celex%3A32015L2366

Recomandat
***Lilia GRIBINCEA**, dr., conf. univ.*

PRINCIPIUL NEDISCRIMINĂRII ÎN DREPTUL COMERȚULUI INTERNAȚIONAL

Liviana FRUNZĂ ,

studentă, anul 4, Facultatea de Drept

CZU: 341.241.8:339.542.2 frunza. liviana11@gmail.com

În contextul unei economii globale tot mai interconectate, Organizația Mondială a Comerțului (OMC) reprezintă o instituție centrală care se ocupă de elaborarea și aplicarea normelor de comerț între state.

Organul decizional suprem al Organizației Mondiale a Comerțului este Conferința Ministerială.

Organul de Soluționare a Litigiilor (Dispute Settlement Body) are următoarele atribuții:

1. Instituie Paneluri;
2. Instituie Panelul care va examina litigiile în apel (Appelate Body);
3. Adoptă rapoartele Panelurilor.

Acordurile Organizației Mondiale a Comerțului care garantează principiul nediscriminării:

Acordul General privind Tarife și Comerț (GATT) este un acord internațional încheiat inițial între 23 țări, al cărui scop a fost promovarea comerțului internațional prin reducerea sau eliminarea barierelor comerciale, cum ar fi tarifele sau cotele. Conform preambulului său, scopul său era „reducerea substanțială a tarifelor și a altor bariere comerciale și eliminarea preferințelor, pe o bază reciprocă și reciproc avantajoasă". Acum acesta este parte a cadrului legal al OMC, cu modificările din 1994.

Acordul General privind Comerțul de Servicii (GATS) este un tratat al OMC care a intrat în vigoare în ianuarie 1995, ca urmare a negocierilor de la Uruguay. Tratatul a fost creat pentru a extinde sistemul comercial multilateral la sectorul serviciilor, în același mod în care Acordul General pentru Tarife și Comerț (GATT) prevede un astfel de sistem pentru comerțul cu mărfuri.

Acordul privind Subvenții și Măsuri Compensatorii (ASCM), care abordează două subiecte distincte, dar strâns legate între ele: prevederile multilaterale care reglementează acordarea de subvenții și utilizarea măsurilor compensatorii pentru a compensa prejudiciul cauzat de importurile subvenționate.

Respectarea principiului nediscriminării se manifestă prin următoarele obligații:

1. Tratamentul Națiunii celei mai Favorizate (Most-Favoured-Nation Treatment)- prevăzut de Articolul I:1 GATT, Articolul II:1 GATS;
2. Tratamentul Național (National Treatment)- prevăzut de Articolul III GATT, Articolul XVII GATS, ASCM.

Tratamentul Națiunii celei mai Favorizate, stipulat în GATT și GATS, implică acordarea unui tratament egal tuturor partenerilor comerciali, fără favorizarea unei țări în detrimentul altora. Acest principiu are drept scop să ofere șanse egale tuturor membrilor OMC în ceea ce privește importul și exportul de bunuri și servicii.

Tipuri de discriminare în contextul Articolului I:1 GATT şi II:1 GATS:

Discriminare de jure- este identificată propriu-zis în textul legii/ politicii publice;

Discriminare de facto- nu se conține în prevederile legale, dar poate fi identificată în modalitatea de aplicare a legii.

Scopul acestei obligații: Să asigure egalitatea tuturor membrilor OMC, şanse egale de a importa de la sau de a exporta către alți membri ai OMC bunuri sau servicii (sau către orice altă țară).

Esența obligațiilor de nediscriminare constă în faptul că produsele similare/ serviciile similare ar trebui să fie tratate în mod egal, indiferent de originea lor.

Obligația de Tratament Național impune fiecărei țări să trateze produsele, serviciile şi furnizorii de servicii din alte țări în acelaşi mod în care tratează produsele, serviciile şi furnizorii săi de servicii similare. Acest principiu are ca scop eliminarea discriminării față de produsele străine şi promovarea unei concurențe corecte pe piața internă.

Pentru a se asigura respectarea principiului nediscriminării, criterii clare sunt stabilite pentru determinarea similarității produselor şi serviciilor. Aceste criterii includ caracteristicile fizice ale produselor, utilizarea lor finală şi preferințele consumatorilor. În ceea ce privește serviciile, criteriile de evaluare a similarității sunt adaptate pentru a ține cont de caracteristicile specifice ale comerțului cu servicii.

Articolul III:2, GATT: Produsele de pe teritoriul oricărei părți contractante importate pe teritoriul oricărei alte părți contractante nu vor fi supuse, direct sau indirect, unor impozite interne sau altor taxe interne de orice fel, mai mari decât cele aplicate, direct sau indirect, produselor naționale similare. În plus, nici o parte contractantă nu va aplica în alt mod impozite interne sau alte taxe interne produselor importate sau naționale într-un mod care să contravină principiilor enunțate la alineatul (1).

Pentru a determina dacă o măsură încalcă Articolul III:2, prima propoziție, următoarele criterii vor fi aplicate:

1. Dacă măsura în cauză este o taxă internă;
2. Dacă produsele importate şi cele naționale sunt similare;
3. Dacă produsele importate sunt impozitate în exces față de produsele naționale.

Cu toate acestea, implementarea principiului nediscriminării poate fi afectată de diverse provocări. Diferențele de dezvoltare între statele membre pot crea dificultăți în aplicarea uniformă a acestui principiu. De asemenea, statele membre pot avea interese naționale şi economice diferite, ceea ce poate influența modul în care respectă principiul nediscriminării în practică.

În concluzie, principiul nediscriminării joacă un rol crucial în dreptul comerțului internațional, asigurând un mediu comercial echitabil şi promovând o concurență corectă între statele membre OMC. Cu toate că există diverse provocări în implementarea acestui principiu, eforturile continue ale OMC şi ale statelor membre sunt esențiale pentru menținerea integrității şi eficacității sistemului comercial internațional.

Referințe:

1. Peterv Van den Bosche, Werner Zdouc, *The Law and Policy of the World Trade Organization,* 2022;

2. Acordul General privind Tarife și Comerț, În: https://www.wto.org/english/docs_e/legal_e/gatt47_01_e.htm#art1;
3. Acordul General privind Comerțul de Servicii, În: https://www.wto.org/english/docs_e/legal_e/26-gats_01_e.htm;
4. Despre Organizația Mondială a Comerțului, În: https://www.wto.org/english/thewto_e/whatis_e/whatis_e.htm;
5. Joachim Englisch, Tatiana Falcão, *EU Carbon Border Adjustments and WTO Law, Part One*, 2021;
6. Joost Pauwelyn, *Carbon leakage measures and border tax adjustments under WTO law,* 2012.

Recomandat
***Lilia GRIBINCEA**, dr., conf. univ.*

SANCȚIONAREA PREA BLÂNDĂ A MALTRATĂRILOR - ANALIZA JURISPRUDENȚEI CtEDO ÎN CAUZELE MOLDOVENEȘTI

Valeria BUTORINA,

studentă, anul III, Facultatea de Drept

CZU: 341.231.14:341.638:343(478) valeriabutorina@gmail.com

Pentru protejarea integrității fizice și psihice a persoanei și demnității umane, Articolul 3 al Convenției Europene a Drepturilor Omului (Convenția) impune statului obligații pozitive și negative. Printre obligațiile pozitive se enumeră obligația de a desfășura o investigație efectivă. Pentru ca o anchetă să fie eficientă, condiția prealabilă este ca statul să adopte un cadru legal penal care să combată practicile contrare Articolului 3 [2, §117]. Desfășurarea acesteia „*nu este o obligație de rezultat, ci de mijloace*": nu orice anchetă trebuie să fie neapărat finalizată cu succes, însă ar trebui să fie capabilă să conducă la stabilirea circumstanțelor cauzei și, dacă alegațiile se dovedesc a fi adevărate, să conducă la identificarea și pedepsirea celor responsabili [1, p.67]. Deși nu există nicio obligație absolută că urmărirea penală să aibă ca rezultat condamnarea vinovaților, instanțele naționale nu pot fi, indiferent de circumstanțe, pregătite să permită ca atacuri grave la adresa integrității fizice sau psihice **să rămână nepedepsite** sau ca infracțiuni grave să fie pedepsite prin **pedepse excesiv de ușoare** [6, p. 33].

Potrivit datelor statistice din anii 1997-2023, în privința Republicii Moldova CtEDO a constatat 188 de încălcări ale Articolului 3 al Convenției, trei dintre acestea se referă la sancționarea prea blândă a relelor tratamente [7, p. 7], constatate în următoarele trei cauze.

Valeriu și Nicolae Roșca c. Moldovei

Reclamanții s-au plâns că autoritățile nu au respectat obligații pozitive sub aspectul Articolului 3 al Convenției: de a asigura efectul disuasiv a legislației care interzice rele tratamente.

În această cauză trei colaboratori de poliției au fost găsiți vinovați de rele tratamente aplicate reclamanților și au fost condamnați la pedeapsa cu închisoare pe trei ani cu suspendarea condiționată a executării pedepsei pe un an, precum și interdicția de a ocupa funcții în organele de drept timp de doi ani, aceasta fiind pedeapsa minimă prevăzută de lege. La aplicarea acestei pedepse blânde, instanțele s-au referit la ceea că polițiștii sunt relativ tineri, au familie, nu au fost anterior condamnați și se bucură de respect în societate. Curtea atrage atenția că nimeni dintre polițiști nu a fost suspendat din funcție pe durata urmăririi penale. Curte crede că efectul preventiv al legii, destinate combaterii relelor tratamente, poate fi asigurat atunci când normele acesteia vor fi aplicate atunci când circumstanțele specifice cer aplicabilitatea lor.

Curtea a notat că procedurile împotriva celor trei colaboratori de poliție, inclunzând blândețea pedepsei aplicate și omisiunea de ai urmări penalmente conform prevederilor

legii penale special destinate problemei torturii, nu a asigurat suficient un efect preventiv întru a preveni astfel de acte de tortură [3].

Pădureț. c. Moldovei

Reclamantul s-a plâns despre omisiunea autorităților de a efectua o investigație adecvată și de a *sancționa corespunzător* responsabilii de rele tratamente (trei colaboratori ai poliției: A.R., A.P. și unul neidentificat).

Reclamantul a pretins că autoritățile au urmărit să eschiveze făptuitorii de la răspundere şi au făcut puţin pentru a-l compensa pentru suferinţele cauzate lui. Nici unul din cele trei persoane acuzate de rele tratamente ale reclamantului nu au fost până la urmă pedepsite de comiterea infracţiunii de tortură. Unul din aceştia (A.R.) a decedat şi, prin urmare, nu putea fi pedepsit, iar A.P. a fost eliberat de orice răspundere datorită expirării termenului de prescripție.

Mai mult, A.P. nu a fost niciodată suspendat din funcţia sa. Investigarea şi procedurile în faţa instanţelor au durat mult timp, fapt care a servit principala cauză de intervenţie a termenului de prescripţie. Prin refuzul de a califica faptele ca tortură, pentru care termenul de prescripție de tragere la răspundere penală este mai mare, autoritățile naţionale prin utilizarea unui termen de prescripţie mai mic au permis eschivarea de la răspundere penală a lui A.P.

Curtea ca autoritățile au omis să ofere o redresare corespunzătoare prin omisiunea sa de a investiga adecvat, într-un termen rezonabil, rele tratamente aplicate reclamantului, precum şi prin neasigurând efectul preventiv a normelor de lege [4].

O.R. și L.R. c. Moldovei

Reclamantele s-au plâns pe ineficiența investigației cu privire la plângerile lor de rele tratamente și *impunitatea polițiștilor* (A.C., V.D. și M.T.) care i-au maltratat prin intimidare psihologică și dezbrăcare în fața persoanei de sex opus.

Curtea a constatat că fapta lui A.C. nu a fost calificată ca tortură și nici ca depășirea atribuțiilor de serviciu conform Codului penal, ci ca depășirea atribuțiilor în sensul Codului contravențional, care prevede un termen de prescripție de tragere la răspundere administrativă foarte scurt (3 luni). După expirarea acestui termen A.C. a fost liberat de la răspundere administrativă și a continuat să activeze ca polițist. Mai mult, pe parcursul urmăririi penale și apoi a investigației administrative A.C. nu a fost suspendat din funcție.

În ce privește ceilalți doi polițiști, pe durata urmăririi penale aceștia la fel nu au fost suspendați din funcție. Instanțele naționale i-au condamnat pe ambii ofițeri pentru infracțiunea de tortură la pedeapsa minimă prevăzută de lege (închisoare pe cinci ani), însă cu suspendarea condiționată a executării pedepsei de cinci ani.

Curtea a considerat că astfel de indulgență în tratarea ofițerilor de poliție acuzați de o infracțiune foarte gravă este incompatibilă cu scopul prevenirii apariției în viitor a relelor tratamente din partea poliției [5].

CtEDO a constatat până acum doar trei încălcări a Articolului 3 al Convenției sub aspectul sancționării blânde a maltratărilor. Aceasta poate fi datorată adoptări mai multor instumente internaționale în domeniul prevenirii și combaterii torturii, dar și faptului că relele tratamente sunt pedepsite mai drastic datorită modificărilor la Codul penal (de

ex., adoptarea Legii pentru modificarea și completarea unor acte legislative nr. 252 din 08.11.2012) prin ceea că și ar trebui să asigure efectul preventiv al legii penale prin aplicarea pedepselor corespunzătoare. Totodată, mereu există riscul ca maltratările ar putea fi pedepsite mai blând, ținând cont de faptul că este discreția autorităților naționale de a alege pedeapsa potrivită.

Referințe:

1. POALELUNGI, M., SÂRCU, D., DORUL, O. [et al.] *Convenția Europeană a Drepturilor Omului: Comentariu asupra hotărârilor Curții Europene a Drepturilor Omului versus Republica Moldova: Concluzii și recomandări.* Chișinău: Institutul Național al Justiției, 2018 (Tipogr. „Bons Offices"). 576 p.
2. Cauza Gäfgen c. Germaniei nr. 22978/05 din 01.06.2010. În: https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-123256
3. Cauza Valeriu și Nicolae Roșca c. Moldovei nr. 41704/02 din 20.10.2010. În: https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-144513
4. Cauza Pădureț c. Moldovei nr. 33134/03 din 05.01.2010. În: https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-144499
5. Cauza O.R. și L.R. c. Moldovei nr. 24129/11 din 30.10.2018. În: https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-187481
6. Ghid privind Articolul 3 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului. În: http://ier.gov.ro/wp-content/uploads/2018/11/Ghid_art_3_31_08_2022_RO.pdf
7. Notă analitică "Republica Moldova la Curtea Europeană a Drepturilor Omului în anul 2023". În: https://crjm.org/republica-moldova-la-curtea-europeana-a-drepturilor-omului-in-anul-2023/19342/

Recomandat
***Valentin ROȘCA**, dr., conf. univ.*

ÎNCĂLCAREA DREPTULUI INTERNAȚIONAL DE CĂTRE VENEZUELA ÎN CONTEXTUL DISPUTEI TERITORIALE ASUPRA REGIUNII ESSEQUIBO

Gabriel VESCU,

student, anul III, Facultatea de Drept

CZU: 341.645.2:341.221:34(87) gabrielvescu25@gmail.com

Regiunea Essequibo este o parte componentă a Guyanei care reprezintă circa 70% din teritoriul statului [1], aceasta aflându-se la vest de râul care poartă același nume. În același timp, regiunea e revendicată și de către Venezuela. Aceasta e bogată în zăcăminte minerale precum aurul și cuprul. De asemenea, Venezuela revendică o zonă maritimă specială care se suprapune cu Zona Economică Exclusivă a Guyanei și a altor state (Zona Economică Exclusivă a Guyanei conține o cantitate mare de zăcăminte de petrol) [2]. Disputele cu privire la regiunea Essequibo își au originile încă în secolul al XIX-lea. În baza tratatului anglo-olandez din 1814, aceasta a fost încorporată în Imperiul Britanic. Tratatul, însă, nu a stabilit în mod clar granița occidentală a Guyanei Britanice. Venezuela considera că hotarul lor cu Guyana Britanică îl constituie râul Essequibo, revendicând, prin urmare, regiunea Essequibo. Ulterior, exploratorul german Robert Hermann Schomburgk, care lucra pentru Societatea Regală de Geografie din Marea Britanie, a stabilit un concept al graniței care, conform exploratorului, corespundea cu hotarul vestic al teritoriului revendicat de către britanici, Londra optând pentru stabilirea graniței de-a lungul liniei Schomburgk. Venezuela a respins noul hotar și a cerut intervenția Statelor Unite ale Americii. În 1865, Washingtonul a exercitat presiuni pentru organizarea unui arbitraj internațional. În 1899, conform Arbitrajului de la Paris, linia Schomburgk a devenit graniță oficială [1] (cu două abateri) [2]. La mijlocul secolului al XX-lea au apărut dezvăluiri care sugerau că britanicii au colaborat în secret cu juristul rus - Friedrich Martens, care fusese judecător în cadrul Arbitrajului. Caracasul a anulat decizia în 1962 și a raportat neregulile la Organizația Națiunilor Unite (în continuare ONU) [1].

Acordul de la Geneva din 1966 a recunoscut Essequibo ca regiune disputată. [2] Potrivit art. IV, alin. 2 din Acordul pentru rezolvarea controversei asupra frontierei dintre Venezuela și Guyana Britanică, în cazul în care, în termen de trei luni de la primirea raportului final, Guvernul Guyanei și Guvernul Venezuelei nu ar fi trebuit să ajungă la un acord cu privire la alegerea unuia dintre mijloacele de soluționare prevăzute la articolul 33 din Carta ONU, vor trimite decizia privind mijloacele de soluționare către un organ internațional adecvat asupra căruia ambele sunt de acord sau, în lipsa unui acord asupra acestui punct, Secretarului General al ONU. Dacă mijloacele astfel alese nu conduc la soluționarea controversei, respectivul organ sau, după caz, Secretarul General al ONU va alege un alt mijloc dintre mijloacele prevăzute la articolul 33 din Carta ONU, și așa mai departe până când controversa a fost rezolvată sau până când toate mijloacele de reglementare pașnică contemplate au fost epuizate [3]. Conform

art. 33, alin. 1 din Carta ONU, părţile la orice diferend a cărui prelungire ar putea pune în primejdie menţinerea păcii şi securităţii internaţionale trebuie să caute să-l rezolve, înainte de toate, prin tratative, anchetă, mediaţie, conciliere, arbitraj, pe cale judiciară, recurgere la organizaţii sau acorduri regionale sau prin alte mijloace paşnice, la alegerea lor [4]. Potrivit art. 33, alin. 2 din Carta ONU, Consiliul de Securitate, când socoteşte necesar, invită părţile să-şi rezolve diferendul prin asemenea mijloace. [4] În 2018, Secretarul General al ONU, António Guterres, a anunțat că va sesiza Curtea Internațională de Justiție (în continuare CIJ) despre disputa de lungă durată cu privire la frontiera dintre Guyana și Venezuela. Această decizie a fost luată după o lungă perioadă de mediere efectuată de către diverși Secretari Generali. Secretarul General se pare că a invocat art. IV, alin. 2 din Acordul pentru rezolvarea controversei asupra frontierei dintre Venezuela și Guyana Britanică. Anunțul acestuia indică faptul că el consideră CIJ drept mijloc pentru soluționarea disputei. CIJ ar intra în categoria „pe cale judiciară" enumerată în art. 33, alin. 1 din Carta ONU [5]. Conform, art. 36, alin. 1 din Statutul CIJ, competența CIJ cuprinde toate cauzele cu care părțile se adresează acesteia și toate aspectele prevăzute în mod special în Carta ONU sau în tratatele și convențiile în vigoare [6]. Problema constă în faptul că nu este clar dacă art. IV, alin. 2 din Acordul pentru rezolvarea controversei asupra frontierei dintre Venezuela și Guyana Britanică face automat decizia CIJ obligatorie din punct de vedere juridic, deoarece nici Guyana, nici Venezuela nu a acceptat jurisdicția obligatorie a CIJ [5]. Trebuie menționat și faptul că Caracasul a respins jurisdicția CIJ [1].

Totuși, consider că există o legătură directă între art. IV, alin. 2 din Acordul pentru rezolvarea controversei asupra frontierei dintre Venezuela și Guyana Britanică și art. 33, alin. 1 din Carta ONU, deoarece primul îl înglobează pe cel din urmă, precum și o legătură indirectă între art. IV, alin. 2 din Acordul pentru rezolvarea controversei asupra frontierei dintre Venezuela și Guyana Britanică (care înglobează și art. 33, alin. 1 din Carta ONU) și art. 36, alin. 1 din Statutul CIJ. Conform Art. IV, alin. 2 din Acordul pentru rezolvarea controversei asupra frontierei dintre Venezuela și Guyana Britanică, Secretarul General al ONU va alege un mijloc stipulat în art. 33 din Carta ONU pentru rezolvarea disputei – lucru făcut de către acesta, Secretarul General alegând mijlocul „pe cale judiciară" enumerat în art. 33, alin. 1 din Carta ONU. Potrivit art. 36, alin. 1 din Statutul CIJ, competența CIJ cuprinde toate aspectele prevăzute în mod special în Carta ONU sau în tratatele și convențiile în vigoare. Chiar dacă în art. IV, alin. 2 din Acordul pentru rezolvarea controversei asupra frontierei dintre Venezuela și Guyana Britanică nu este stipulată direct competența CIJ, este prevăzut faptul că Secretarul General va alege un mijloc de rezolvare a disputei conform art. 33 din Carta ONU, Secretarul General selectând CIJ care ar intra în categoria „pe cale judiciară" enumerată în art. 33, alin. 1 din Carta ONU. Prin urmare, cred că este de competența CIJ să rezolve această dispută teritorială. Trebuie menționat și faptul că în 2020, CIJ și-a exprimat jurisdicția asupra acestei cauze [1].

În privința disputei în cauză este relevant art. 2, alin. 3 din Carta ONU. [4] De asemenea, este pertinent art. 2, alin. 4 din Carta ONU care interzice membrilor ONU să utilizeze forța sau să recurgă la amenințarea cu forța [4]. Totuși, folosirea forței este

permisă potrivit Cartei ONU în două cazuri: autoapărare (art. 51 din Carta ONU) și autorizare de către Consiliul de Securitate al ONU (art. 42 din Carta ONU) [4]. Intervenția umanitară este o altă excepție care permite utilizarea forței (fără autorizarea Consiliului de Securitate al ONU) [7-8]. Aceasta este, însă, contestată [7].

Venezuela revendică regiunea Essequibo [2]. Caracasul a organizat un referendum cu privire la preluarea controlului asupra regiunii, 95% din participanții la plebiscit pronunțându-se în favoarea acestei acțiuni [1], (la referendum au participat circa 10% din votanții eligibili) [9] deși prin Ordinul CIJ din 1 decembrie 2023 Caracasului i-a fost ordonat să se abțină de la compromiterea status quo-ului cu privire la regiunea disputată [10]. Unitățile militare venezuelene au afișat pancarte care transmiteau mesajul că regiunea Essequibo îi aparține Venezuelei, cerând anexarea acesteia. Ministrul Apărării al Venezuelei a afirmat că țara sa va „mărșălui împotriva imperialismului în Guyana" [1]. Caracasul a trimis forțe armate la granița sa cu Guyana [11].

Din acest șir de acțiuni, rezultă o amenințare cu forța. În acest caz, nu putem vorbi despre autoapărare, despre o autorizare a Consiliului de Securitate al ONU sau despre intervenție umanitară pentru a putea justifica această amenințare cu forța conform *jus ad bellum*. Prin urmare, Venezuela a încălcat art. 2, alin. 4 din Carta ONU. La fel, Caracasul, prin organizarea referendumului cu privire la preluarea controlului asupra regiunii Essequibo, a încălcat Ordinul CIJ din 1 decembrie 2023 prin care Venezuelei i-a fost ordonat să se abțină de la compromiterea status quo-ului cu privire la regiunea Essequibo. De asemenea, Caracasul, prin organizarea referendumului cu privire la preluarea controlului asupra regiunii Essequibo, a încălcat art. 2, alin. 3 din Carta ONU, ignorând Ordinul CIJ din 1 decembrie 2023, periclitând astfel justiția. Prin recurgerea la amenințare cu forța și prin respingerea jurisdicției CIJ, Venezuela a încălcat, la fel, art. 2, alin. 3 din Carta ONU, refuzând soluționarea diferendelor prin mijloace pașnice. Venezuela, prin respingerea jurisdicției CIJ, a mai încălcat art. IV, alin. 2 din Acordul pentru rezolvarea controversei asupra frontierei dintre Venezuela și Guyana Britanică. Caracasul, la fel, prin respingerea jurisdicției CIJ, a încălcat art. 33, alin.1 din Carta ONU. Venezuela, de asemenea, prin respingerea jurisdicției CIJ, a încălcat art. 36, alin. 1 din Statutul CIJ. Concluzionăm faptul că Venezuela a încălcat dreptul internațional.

Referințe:

1. Venezuela To Annex 70% Guyana's Territory?. Good Times Bad Times [citat 15 martie 2024]. În: https://www.youtube.com/watch?v=ZpfBHKC4-Uo&t=267s.
2. Why Venezuela wants to invade Guyana. CaspianReport [citat 15 martie 2024]. În: https://www.youtube.com/watch?v=1YrvGgzBlXo&t=47s.
3. Agreement to resolve the controversy over the frontier between Venezuela and British Guiana. United Nations [citat 16 martie 2024]. În: https://treaties.un.org/doc/publication/unts/volume%20561/volume-561-i-8192-english.pdf.
4. United Nations Charter. United Nations [citat 16 martie 2024]. În: https://www.un.org/en/about-us/un-charter/full-text.
5. Does the ICJ Have Binding Jurisdiction Over the Guyana-Venezuela Border Controversy? Probably, But Maybe Not,. OpinioJuris [citat 16 martie 2024].În: http://opiniojuris.org/2018/02/12/does-the-icj-have-jurisdiction-over-the-guyana-venezuela-border-controversy-probably/.

6. Statute of the International Court of Justice. International Court of Justice [citat 16 martie 2024]. În: https://www.icj-cij.org/statute.
7. Use of force. Rule of Law in Armed Conflicts [citat 16 martie 2024]. În: https://www.rulac.org/legal-framework/use-of-force.
8. JMO Lecture | Michael Schmitt: International Law and the Use of Force (The Jus ad Bellum). U. S. Naval War College [citat 16 martie 2024]. În: https://www.youtube.com/watch?v=fcGfvWSXEHA&t=433s.
9. Essequibo: Venezuela moves to claim Guyana-controlled region. BBC [citat 17 martie 2024]. În: https://www.bbc.com/news/world-latin-america-67635646.
10. Summary of the Order of 1 December 2023. International Court of Justice [citat 17 martie 2024]. În: https://www.icj-cij.org/node/203344.
11. Guyana says Venezuela's military is on the move again near their joint border. AP News [citat 17 martie 2024]. În: https://apnews.com/article/guyana-venezuela-oil-dispute-essequibo-border-maduro-621435b792524e9732a6ccd01f06fb23.

Recomandat
***Olga DORUL**, dr., conf. univ.*

ISTORICUL ŞI ANALIZA REGLEMENTĂRILOR PRIVIND PROTECŢIA CONSUMATORILOR ÎN UNIUNEA EUROPEANĂ

Olga LEGOŞINA,

masterandă, anul I, Programul de master Drept Internaţional, Facultatea de Drept

CZU: 340.13:341.217(4):366.5 olga.legoshina@comfone.com

Realizările Uniunii Europene în apărarea drepturilor şi asigurarea protecţiei consumatorilor pot fi structurate în trei domenii principale:

a) introducerea unui minim de reguli, de principii directoare, de norme cu caracter obligatoriu, atât pentru fiecare stat membru, dar şi pentru celelalte state europene, în condiţiile în care acestea ar dori să se integreze în Piaţa Europeană Unică, principii ce se constituie într-un însemnat suport în stabilirea obiectivelor specifice protecţiei consumatorilor;
b) crearea la nivelul Uniunii Europene a unui cadru instituţional adecvat protecţiei consumatorilor, a unor organisme cu atribuţiuni în acest important domeniu şi în felul acesta, crearea premiselor ca în fiecare stat în parte să funcţioneze organisme guvernamentale sau neguvernamentale pentru protecţia consumatorilor;
c) continua preocuparea pentru armonizarea legislaţiei şi a cadrului instituţional în domeniul protecţiei consumatorilor, preocupare ce se regăseşte atât în activitatea de ansamblu a instituţiilor Uniunii Europene, cât şi a fiecărei ţări în parte.

Analizând principiile directoare, regulile impuse de piaţa europeană unică, acestea se constituie de fapt, într-un cod de norme obligatorii, materializându-se într-un număr de directive fiecare având un rol unic în asigurarea drepturilor şi intereselor cât cetăţenilor UE atât şi agenţilor comerciali. În acest articol, vom examina aspectele cheie şi punctele importante ale directivelor, care, în opinia mea, au o importanţă deosebită şi un impact semnificativ asupra sistemului juridic, evidenţiind importanţa lor pentru spaţiul juridic european şi protecţia drepturilor consumatorilor.

Directiva 2011/83/UE a Parlamentului European şi a Consiliului din 25 octombrie 2011 privind drepturile consumatorilor [1], reprezintă un pilon esenţial în arhitectura legislativă a Uniunii Europene în ceea ce priveşte protecţia consumatorilor. Un aspect crucial al acestei directive îl reprezintă obligaţia comercianţilor de a furniza consumatorilor informaţii clare şi inteligibile înainte de încheierea unui contract. Aceste informaţii includ detalii despre identitatea comerciantului, caracteristicile principale ale produsului sau serviciului oferit, condiţiile contractuale şi drepturile consumatorilor, inclusiv dreptul de retragere. Directiva impune restricţii stricte asupra costurilor suplimentare percepute de către comercianţi. Aceştia nu au voie să impună consumatorilor comisioane care să depăşească costurile efective legate de modalitatea de plată utilizată. De asemenea, consumatorii nu trebuie să suporte costuri nejustificate în cazul apelurilor telefonice către comercianţi sau în situaţia achiziţiilor suplimentare de servicii.

Directiva 2005/29/CE a Parlamentului European şi a Consiliului din 11 mai 2005 privind practicile comerciale neloiale între întreprinderi faţă de consumatori pe piaţa inter-

nă [2], reprezintă un cadru legal fundamental pentru reglementarea practicilor comerciale neloiale în Uniunea Europeană. Adoptată pentru a proteja interesele economice ale consumatorilor, această directivă se aplică la nivelul întregii UE şi stabileşte standardele pentru promovarea, vânzarea şi furnizarea de produse de către comercianţi către consumatori.

Directiva (UE) 2020/1828 a Parlamentului European şi a Consiliului din 25 noiembrie 2020 privind acţiunile în reprezentare pentru protecţia intereselor colective ale consumatorilor [3] vizează reglementarea acţiunilor în reprezentare pentru protecţia intereselor colective ale consumatorilor.

Concluzii şi Perspective: Directiva (UE) 2020/1828 marchează o evoluţie semnificativă în protejarea intereselor consumatorilor în Uniunea Europeană. Prin stabilirea unui cadru clar şi coerent pentru acţiunile în reprezentare, aceasta contribuie la consolidarea încrederii consumatorilor în piaţa internă şi la promovarea unui mediu comercial echitabil şi transparent. Cu toate acestea, implementarea şi punerea în aplicare a directivei vor fi cruciale pentru a asigura că beneficiile sale se realizează pe deplin în beneficiul consumatorilor europeni.

Perspectivele viitoare ale dreptului consumatorilor în UE sunt marcate de continuarea eforturilor pentru consolidarea protecţiei acestora în contextul evoluţiilor tehnologice şi al schimbărilor economice. Se preconizează că vor fi adoptate şi aplicate mai multe măsuri pentru a asigura transparenţa şi echilibrul în relaţiile dintre consumatori şi întreprinderi, în special în domeniul comerţului electronic şi al serviciilor financiare. De asemenea, se va acorda o atenţie deosebită protejării drepturilor consumatorilor în ceea ce priveşte practicile comerciale abuzive, publicitatea înşelătoare şi clauzele contractuale neechitabile. În plus, se va continua promovarea educaţiei şi conştientizării în rândul consumatorilor, pentru a le spori capacitatea de a lua decizii informate şi de a-şi exercita drepturile în mod eficient.

Referinţe:

1. Directiva 2011/83/UE a Parlamentului European şi a Consiliului din 25 octombrie 2011 privind drepturile consumatorilor, de modificare a Directivei 93/13/CEE a Consiliului şi a Directivei 1999/44/CE a Parlamentului European şi a Consiliului şi de abrogare a Directivei 85/577/CEE a Consiliului şi a Directivei 97/7/CE a Parlamentului European şi a Consiliului. În: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/?uri=CELEX%3A02011L0083-20220528&qid=1711960517593.
2. Directiva 2005/29/CE a Parlamentului European şi a Consiliului din 11 mai 2005 privind practicile comerciale neloiale ale întreprinderilor de pe piaţa internă faţă de consumatori şi de modificare a Directivei 84/450/CEE a Consiliului, a Directivelor 97/7/CE, 98/27/CE şi 2002/65/CE ale Parlamentului European şi ale Consiliului şi a Regulamentului (CE) nr. 2006/2004 al Parlamentului European şi al Consiliului. În: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/?uri=CELEX%3A02005L0029-20220528&qid=1711960728094
3. Directiva (UE) 2020/1828 a Parlamentului European şi a Consiliului din 25 noiembrie 2020 privind acţiunile în reprezentare pentru protecţia intereselor colective ale consumatorilor şi de abrogare a Directivei 2009/22/CE. În: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/?uri=CELEX%3A02020L1828-20240217&qid=1711958838537

Recomandat
***Lilia GRIBINCEA**, dr., conf. univ.*

INFLUENȚA INSTRUMENTELOR TEHNOLOGICE ASUPRA CERCETĂRII ȘI SCRIERII JURIDICE

Luiza ACHIRUȘ,

studentă, anul II, Facultatea de Drept,

CZU: 340.13:303.83:004

dianaachirus22@gmail.com

Introducere

Cercetarea și scrierea juridică sunt activități esențiale în practica juridică, reprezentând elementele de bază ale oricărei activități profesionale în domeniul dreptului. Evoluția tehnologică a facilitat accesul la informații relevante și transformând modul în care cercetătorii și profesioniștii din domeniu își desfășoară activitatea. Astfel scopul studiului este de a analiza impactului tehnologiei asupra procesului de scriere a documentelor juridice.

Tehnologia în cercetarea juridică

Utilizarea tehnologiei a dus la reducerea timpului alocat căutării informațiilor, creșterea gradului de exhaustivitate a cercetării, standardizarea organizării rezultatelor și o mai bună fundamentare a analizei juridice. Există diverse instrumente tehnologice utilizate în cercetarea juridică, atât la nivel național cât și internațional. Exemple includ baze de date juridice online, software-uri de gestionare a referințelor, instrumente de căutare avansată, software-uri de analiză a datelor, având un impact semnificativ asupra eficienței și acurateții cercetării juridice în era digitală.

Tehnologia în scrierea juridică

Evoluția tehnologică a adus inovații în domeniul juridic, prin automatizarea procesului de redactare a actelor juridice, trecerea la redactarea electronică, utilizarea programelor de redactare asistată. Aceste evoluții au crescut viteza, eficiența și calitatea actelor juridice, modernizând procesul de redactare în domeniul juridic, realizându-se prin diverse instrumente de gestionare a referințelor, software-uri de creare și gestionare a bazelor de date juridice, programe de redactare asistată etc. Aceste instrumente facilitează procesul de redactare juridică, sporind eficiența și calitatea actelor.

Studiu de caz

Tehnologia a avut un impact semnificativ asupra practicilor de cercetare și scriere juridică, ilustrat prin cazul avocatului Gheorghe Popescu ce a avut succes în extinderea cabinetului său, prin implementarea sistemului integrat *Legal Suite*, care utilizează instrumente de inteligență artificială. Implementarea acestui sistem a condus la o creștere semnificativă a productivității cabinetului, creșterea satisfacției clienților, evidențiind beneficiile tehnologiei în domeniul juridic.

Provocări și tendințe viitoare

Integrarea tehnologiei aduce cu sine provocări precum costurile de implementare, posibilitatea de erori, securitatea informatică precară. Pe de altă parte, tendințele tehnologice care vor influența viitorul practicii juridice includ integrarea tot mai profundă a inteligenței artificiale în asistarea cercetării juridice, implementarea *smart contracts* pentru securitate și transparență. Aceste tendințe vor transforma fundamental practica juridică, aducând beneficii semnificative dar și provocări noi.

Concluzie

Tehnologia reprezintă cheia viitorului în practica juridică, iar adoptarea sa este esențială pentru îmbunătățirea calității actului de justiție și a competitivității economice într-un mediu juridic din ce în ce mai digitalizat.

Referințe:

1. Popescu, G., Ionescu, D. (2023). Impactul tehnologiei asupra cercetării și scrierii juridice. Chișinău: Editura Universității de Stat din Moldova.
2. Sandu, I., Constantinescu, C. (2025). Transformarea digitală a practicii juridice. Iași: Editura Universității Alexandru Ioan Cuza.
3. Articole din publicații științifice:
4. Popa, M., Gheorghe, V. (2024). Beneficiile utilizării instrumentelor digitale în cercetarea juridică. Revista Română de Drept, (3), 12-25.
5. În:https://www.asociatiajuristilor.ro/tehnologie-si-drept/
6. În:https://www.just.gov.md/ro/content/tendinte-si-provocari-digitalizarea-sistemului-juridic

Recomandat

***Nătălița GARVILENCO**, magistru, asist. univ.*

APLICAREA PRINCIPIULUI *NON REFORMATIO IN PEJUS* ÎN CADRUL PROCESULUI CIVIL

Daniela DUȚUL,

studentă, anul III, Facultatea de Drept

CZU: 347.95:347.91/.95(478)(094.4) danieladutul17@gmail.com

Principiul *non reformatio in pejus*, consacrat în Codul de procedură civilă a Republicii Moldova, are o importanță practică majoră, asigurând un echilibru între necesitatea de a corecta erorile judiciare și protejarea drepturilor părților implicate în proces. Principiul garantează că o parte nu va fi pusă niciodată într-o situație mai defavorabilă ca urmare a exercitării unei căi de atac. Acest lucru contribuie la consolidarea încrederii în justiție și la stimularea părților de a-și apăra drepturile.

Principiul *non reformatio in pejus* concentrează, în substanţa sa, interdicţia de creare a unei situaţii procesuale în defavoarea titularului căii de atac exercitate în mod exclusiv, prin raportare la situaţia deja stabilită prin hotărârea judecătorească supusă controlului jurisdicţional [1].

În prezent principiul dat își găsește consacrare legală în cadrul art.373, alin.6 conform căruia apelantului nu i se poate crea, în propria cale de atac, o situaţie mai dificilă decât aceea din hotărârea atacată cu apel, cu excepţia cazurilor când consimte şi când hotărârea este atacată şi de alţi participanţi la proces. CPC al României consacră principiul dat în articol separat cu denumirea de *neînrăutăţirea situaţiei în propria cale de atac* prevăzut în cadrul art. 481.

Ca trăsături esențiale ale principiului dat putem să evidențiem faptul că el este limitat la propria cale de atac a apelantului/recurentului, are un caracter dispozitiv, produce efecte pentru toți membrii grupului procesual, fiind o excepție de la principiul legalității.

Legislația Republicii Moldova prevede unele excepții de la aplicarea principiului *non reformatio in pejus,* astfel apelantului/recurentului îi poate fi înrăutățită situația în propria cale de atac atunci când el consimte la agravarea situației (art. art.373, alin.6), la fel această situație este prevăzută și de CPC a României în art.481, totuși aici este evident faptul că aceasta este o înrăutățire formală. O altă excepție este atunci când hotărârea este atacată și de alți participanți la proces, în acest caz, înrăutăţirea situaţiei apelantului (recurentului) va avea loc ca urmare a respingerii apelului (recursului) lui şi admiterii căii de atac, exercitate de partea adversă. Și ultima excepție este atunci când cauza a fost trimisă spre rejudecare, astfel apreciind probele administrate, instanță va emite o hotărâre legală și întemeiată, care poate să difere de cea pronunțată anterior, astfel aplicarea principiului invocat nu este posibilă.

Există două controverse nesoluționate în doctrină referitoare la principiul *non reformatio in pejus,* aici vorbim despre posibilitatea derogării de la principiul invocat în favoarea normelor fundamentale de procedură civilă și dacă se aplică principiul invocat la rejudecarea cauzei.

Există opinii divergente cu privire la posibilitatea ca temeiurile de casare prevăzute de art. 388 alin. 2 CPC RM pot să agraveze situația apelantului. Unii doctrinari consideră că agravarea este posibilă în caz de încălcare a normelor fundamentale de procedură, deoarece principiul *non reformatio in pejus* nu trebuie să conducă la menținerea unor hotărâri ilegale. Alții susțin că agravarea nu este posibilă în temeiul art. 388 alin. 2 CPC RM, deoarece legea nu prevede expres această posibilitate. Astfel este evident faptul că temeiurile din art. 388 alin. 2 CPC al RM nu ar trebui instituite legal ca excepție de la *non reformatio in pejus.*

Privind înrăutățirea situației apelantului/recurentului la rejudecarea cauzei, legislația procesuală civilă în vigoare nu prevede expres răspunsul la întrebarea dacă principiul neagravării situației în propria cale de atac este aplicabil şi la rejudecarea cauzei după casarea hotărârii. Argumentul fiind că instanței de rejudecare i se oferă libertate deplină în administrarea probelor și stabilirea faptelor, părțile pot reformula argumentele și dovezile, iar hotărârea pronunțată la rejudecare poate fi diferită de cea inițială. Această opinie vine în opoziție cu opinia doctrinarilor români, care consideră că situația apelantului nu poate fi agravată la rejudecare chiar dacă hotărârea inițială a fost pronunțată de o instanță necompetentă, nu se poate agrava situația părții datorită căreia, prin apelarea soluției inițiale, cauza a ajuns să fie judecată de către instanța competentă, în acest sens s-a pronunțat Înalta Curte de Casație și Justiție a României în *Decizia nr. 2052 din 20 octombrie 2016* [2].

Deci putem afirma faptul că există două polemici nesoluționate în doctrină referitoare la două aspecte legate de principiul nominalizat. Primul se referă la posibilitatea sau imposibilitatea derogării de la acest principiu în favoarea normelor fundamentale de procedură civilă și al doilea are în vedere aplicabilitatea principiului *non reformatio in pejus* la rejudecarea cauzei.

Pentru a pune capăt polemicilor privitor la aplicarea principiului *non reformatio in pejus* consider că este necesar modificarea legislației prin prevederea expresă a aplicării principiului *non reformatio in pejus* și la rejudecarea cauzei, cu excepția cazului în care apelantul consimte la o agravare a situației sale și în cazul în care situația de fapt este considerabil modificată, dar nu și în cazurile prevăzute de art.388, alin.2 CPC a RM, fiindcă efectul principiului neagravării situației în propria cale de atac ar trebui temperat cu scopul de a se pronunța o hotărâre temeinică, în concordanță cu situația de fapt reținută de către instanța de rejudecare.

Referințe:

1. CRIZANTEMA PANAINTE E., *Delimitări și aplicații practice ale principiului non reformatio in pejus în materie civilă*, în Revista Dreptul(Uniunea Juriștilor), nr.6/2018, [citat 30.03.2024, ora 18:48]. În: https://lege5.ro/App/Document/gm3dqmjxgi4q/delimitari-si-aplicatii-practice-ale-principiului-non-reformatio-in-pejus-in-materie-civila
2. Decizia nr. 2052 din 20 octombrie 2016 pronunțată în recurs de Secția I civilă a Înaltei Curți de Casație și Justiție a României, [citat 30.03.2024, ora 16:30]. În: https://www.scj.ro/1093/Detaliijurisprudenta?customQuery%5B0%5D.Key=id&customQuery%5B0%5D.Value=133343

3. Codul de procedură civilă al Republicii Moldova nr. 225 din 30.05.2003, Publicat: 03.08.2018 în Monitorul Oficial, nr. 285-294, art. 436, [citat:30.03.2024]. În: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=142098&lang=ro
4. Codul de procedură civilă al României din 1 iulie 2010, [citat 30.03.2024, ora 17 :35]. În : https://lege5.ro/App/Document/gyztaojtgy/codul-de-procedura-civila-din-2010
5. JÎMBEI I., *Neagravarea situației în propria cale de atac (non reformatio in pejus).*,[citat 30.03.2024, ora.19:01]. În : https://juridicemoldova.md/6747/neagravarea-situatiei-in-propria-cale-de-atac-non-reformatio-in-pejus.html
6. CRUGLIȚCHI T., *ANALIZA REGULILOR COMUNE DE EXERCITARE A CĂILOR DE ATAC ÎN PROCESUL CIVIL,* [citat 30.03.2024]. În: http://dspace.usarb.md:8080/jspui/bitstream/123456789/5700/1/Cruglitchi_Tatiana_analiza.pdf

Recomandat
***Veaceslav BOTNARI**, mag. în drept, lector univ.*

IMPACTUL PLĂȚILOR ÎN NUMERAR ASUPRA SISTEMULUI MONETAR AL STATELOR. STUDIU COMPARAT

Cătălina CARAMAN,

studentă, anului II, Facultatea de Drept

CZU: 340.5:342.7:336.7 catalinacaraman2003@gmail.com

În mod incontestabil, plățile în numerar, circulația acestora precum și limitarea lor posedă o importanță semnificativă asupra sistemului monetar al statelor, posedând atât efecte pozitive cât și negative asupra drepturilor cetățenilor în ansamblu. Republica Moldova, prin *Legea privind efectuarea decontărilor în numerar nr. 34/2024* [1], se aliniază statelor care reglementează în mod expres limitele decontărilor aferente operațiunilor de plată, scopul constituind în stimularea plăților efectuate prin intermediul instrumentelor de plată fără numerar în vederea creșterii nivelului de transparență și de securitate al acestora. Astfel, începând cu 1 ianuarie 2025 se instituie obligația pentru persoanele prenotate (persoane juridice indiferent de tipul de proprietate sau forma juridică de organizare, cu excepția autorităților și instituțiilor publice, organizații necomerciale; persoanelor fizice care desfășoară o activitate de întreprinzător; persoanelor fizice care desfășoară o activitate profesională în sectorul justiției sau în domeniul sănătății etc.) de a efectua plățile prin transfer**.** Limitele de efectuare a decontărilor în numerar constituind în mediu 100000 MDL lunar.

Persoanele fizice care nu desfășoară o activitate de întreprinzător și care cumpără bunuri imobile sau mijloace de transport de la alte persoane fizice care nu desfășoară o activitate de întreprinzător au dreptul să efectueze achitarea în numerar doar dacă prețul bunului imobil nu depășește echivalentul a 100 de salarii medii lunare pe economie prognozate și, respectiv, echivalentul a 50 de salarii – în cazul mijlocului de transport, altfel, plata urmează să fie efectuată prin transfer bancar, cu excepția sumei de până la 200000 lei, care poate fi achitată în numerar.

Argumentum per a simile, analizând cu minuțiozitate legislația altor state, în special cea a Bulgariei, potrivit articolului 3 din *Zakon za ogranichavane na plashtanyata v broy* [2], „Plățile pe teritoriul țării se efectuează exclusiv prin virament sau prin plata într-un cont de plăți atunci când acestea au: 1. […] o valoare egală sau mai mare de 10 000 [de leva bulgărești (BGN) (aproximativ 5 110 euro)]; 2.[…] o valoare mai mică de 10 000 BGN, reprezentând o parte dintr-o prestație pecuniară contractuală a cărei valoare este egală sau mai mare de 10 000 BGN.

În România, limita pentru plățile către persoane juridice este de 5000 de lei (1000 de euro) în prezent, iar pentru livrarea de bunuri și servicii, de 10.000 de lei pe zi (2000 de euro). Plățile între consumatori, de exemplu, pentru achiziționarea unui bun, a unui

serviciu sau pentru închiriere, pot fi efectuate numai în numerar, atât timp cât suma este mai mică de 50.000 de lei (10.000 euro) pe zi.

Per a contrario, există o serie de țări în care nu există nicio limită. Mai exact, doar 17 din cele 27 de țări europene au impus limite în privința numerarului. Uniunea Europeană dorește însă să reducă aceste disparități. În cadrul luptei împotriva spălării banilor și a finanțării terorismului, Comisia Europeană a propus o limită unică de 10 000 de euro. Dacă Parlamentul European își va da acordul, aceasta va fi redusă la 7 000 euro, dar negocierile finale sunt încă în curs de desfășurare [3].

Printre avantajele modificărilor legislative operate se numără: asigurarea creșterii transparenței și securității tranzacțiilor, combaterea evaziunii fiscale și a concurenței neloiale, dezvoltarea economiei digitale și utilizarea unor soluții rapide de efectuare a plăților. Dezavantajele rezidă în: instituirea unui control riguros al statului ce ar încălca libertatea cetățenilor, dificultăți în efectuarea tranzacțiilor pentru persoanele în vârstă înaintată, dificultăți pentru cei ce nu au acces la internet.

Astfel, în vederea diminuării impactului negativ al limitărilor ce urmează a fi implementate, considerăm oportun de a opera modificări ce ar contribui la dezvoltarea și facilitarea modului de efectuare a tranzacțiilor bancare, evoluarea sistemului de acces pentru efectuarea tranzacțiilor, crearea condițiilor necesare accesului tuturor păturilor sociale la sistemul plăților fără numerar, instituirea măsurilor de către stat ce ar contribui la conștientizarea de către societate a importanței limitării plăților în numerar, în scopul stopării fraudelor și a escrocheriilor, precum și instituirea unei certitudini juridice în mediul în care trăim, dar totodată respectând cu strictețe drepturile fundamentale ale tuturor indivizilor.

Referințe:

1. Legea nr. 34 din 29.02.2024 privind efectuarea decontărilor în numerar și pentru modificarea unor acte normative, In *Monitorul Oficial* nr.86-88 din 01.03.2024.
2. Legea privind limitarea plăților în numerar, DV nr. 16 din 22.02.2011, denumită „ZOPB”, (accesat 31.03.2024).
3. Info Curia, Jurisprudență, Hotărârea Curții (Camera întâi) 6 octombrie 2021, (Consultat la 31.03.2024), În : https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=247051&pageIndex=0&doclang=RO&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=5591936https://www.g4media.ro/grafice-noua-lege-a-limitarii-platilor-cash-ar-fi-fost-cea-mai-restrictiva-din-europa-daca-intra-in-vigoare-romania-este-deja-in-top-3-la-restrictii-grecia-a-renuntat-recent-la-un-proiect-similar.html

Recomandat

***Doina CUCIURCA**, magistru, asist. univ.*

DIGITALIZAREA ADMINISTRAȚIEI PUBLICE

Steliana COȘCODAN,

student, anul I, Facultatea de Drept

CZU: 351:004:342.51 steliana99cn@gmail.com

Fiind conținutul principal al activității puterii executive a statului, administrația publică trebuie să își exercite atribuțiile la nivelul superlativ, ca să asigure ordinea în stat [1, p.8]. În ultimele decenii, digitalizarea a devenit un element central în transformarea și modernizarea administrației publice în întreaga lume. Această evoluție aduce cu sine numeroase oportunități și provocări, cu impact direct asupra eficienței, transparenței și calității serviciilor oferite cetățenilor și mediului de afaceri. Scopul acestei cercetări este de a analiza și de a evalua progresele, beneficiile și dificultățile întâmpinate în procesul de digitalizare a administrației publice locale și centrale. Fiind un lucru inevitabil pentru Republica Moldova, este oportun să identificăm la ce nivel de digitalizare se află țara noastră și, analizând detaliat experiențele din diverse țări, să oferim recomandări relevante pentru autoritățile publice în procesul de digitalizare a administrației publice.

Societatea se află într-o complexă revoluție în domeniul tehnologiei informației şi comunicațiilor, iar digitalizarea reprezintă o parte din acest proces. Digitalizarea în administrația publică aduce numeroase avantaje, printre care eficiență sporită a proceselor prin automatizarea sarcinilor administrative, contribuind la oferirea serviciilor mai rapide și mai eficiente. De asemenea, accesibilitatea serviciilor publice este îmbunătățită, deoarece cetățenii și companiile pot accesa informațiile și serviciile on-line, eliminând necesitatea deplasării fizice la autorități. Transparența și responsabilitatea sunt promovate prin accesul facil la informațiile publice și la procesele decizionale, ceea ce sporește încrederea în administrație și responsabilizarea acesteia. Digitalizarea conduce și la economisirea costurilor, deoarece automatizarea proceselor administrative reduce cheltuielile, iar calitatea serviciilor poate fi îmbunătățită, conducând la o mai bună satisfacție a cetățenilor și a mediului de afaceri. Rapoartele globale privind digitalizarea atestă progresele semnificative ale Republicii Moldova în accesul la internet și dispozitive IT, precum și în crearea platformelor de e-guvernare. Cu toate acestea, țara rămâne sub media subregiunii Europei de Est, evidențiind necesitatea unor eforturi suplimentare pentru a menține competitivitatea în dezvoltarea digitală. După încheierea Strategiei Naționale „Moldova Digitală 2020”, este crucial să se reevalueze sistematic oportunitățile de transformare digitală, cu o abordare cuprinzătoare care să implice cetățenii, sectorul privat și administrația publică locală. Implementarea unor strategii precum „Moldova Electronică” și „Transformarea Digitală” este esențială pentru reproiectarea serviciilor publice și creșterea eficienței, acordându-se o atenție deosebită securității cibernetice. Scopul principal al acestor strategii este dezvoltarea unei societăți digitale educaționale, care să ofere acces la competențe și servicii digitale de calitate. Cu toate acestea, este important să se conștientizeze și să se gestioneze eficient riscurile implicate în procesul de transformare digitală, inclusiv supra-optimismul, in-

stabilitatea politică, riscurile de securitate cibernetică și lipsa de resurse financiare [2]. Prin înțelegerea și asumarea acestor riscuri, se poate asigura succesul implementării strategiei naționale de transformare digitală, contribuind la îmbunătățirea calității vieții și promovarea inovației și dezvoltării economice în Republica Moldova.

Comparativ cu alte state, Estonia se distinge prin infrastructura sa digitală avansată și serviciile publice electronice inovatoare. Implementările precum X-Road, e-ID, sistemul de vot online și e-residency au consolidat poziția Estoniei în topul administrației publice digitale [3]. În comparație, Republica Moldova se află într-un stadiu incipient al digitalizării administrației publice, dar eforturile continue ar putea duce la îmbunătățiri semnificative în viitor. România, pe de altă parte, a făcut progrese notabile în digitalizare, iar orașe precum Cluj-Napoca au implementat servicii online avansate pentru cetățeni, precum plățile online, poliția locală în format electronic, depunerea cererilor cu privire la diverse domenii ale sectorului public, dar și achitarea impozitelor online, facilitând astfel accesul la serviciile publice și eficientizând procesele administrative [4]. Aceste inițiative demonstrează angajamentul autorităților locale pentru modernizarea administrației publice și îmbunătățirea relației cu cetățenii.

În concluzie evidențiem că, digitalizarea administrației publice este crucială pentru modernizarea serviciilor, cu impact direct asupra cetățenilor și afacerilor. Deși Moldova este încă într-o fază incipientă, implementarea Strategiei de transformare digitală a Republicii Moldova 2023-2030, ar putea aduce îmbunătățiri semnificative. Este esențial să se gestioneze eficient riscurile și să se colaboreze între toți actorii implicați, inspirându-se din exemplele de succes precum Estonia și România.

Referințe:

1. ALEXANDRU Ioan. *Tratat de administrație publică*. București: Editura Universul Juridic, 2008, 161 pag.
2. Hotărârea Guvernului RM cu privire la aprobarea Strategiei de transformare digitală a Republicii Moldova, pentru anii 2023–2030, nr. 650 din 06.09.2023. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2023, nr. 383-386
3. Explaining the e-government success in Estonia. [citat 05.03.2024] În: https://www.researchgate.net/publication/221584877_Explaining_the_egovernment_success_in_Estonia
4. Portalul orașului tău. [citat 02.03.2024] În: https://www.mycluj.ro//

Recomandat

***Oxana CHISARI-LUNGU**, dr. în drept, lector univ.*

DREPTUL COPILULUI LA PROTECȚIE ÎMPOTRIVA ABUZULUI

Ionela EFTODI, Nicoleta IURAȘ,

studente, anul II, Facultatea de Drept

CZU: 342.7:343.224.1 eftodiionela393@gmail.com

În societatea contemporană, copiii reprezintă nu doar viitorul unei națiuni, ci și unul dintre pilonii esențiali ai progresului și dezvoltării comunităților. Asigurarea unui mediu sigur și protejat pentru dezvoltarea lor armonioasă și sănătoasă este crucială în îndeplinirea acestui scop. Cu toate că fiecare copil are dreptul la protecție împotriva abuzului, statisticile din Republica Moldova pentru anul 2023 dezvăluie o realitate alarmantă. Astfel, s-a constatat că 957 de minori au fost victime ale abuzului în diverse forme, iar din aceștia, 362 au fost supuși unuia dintre cele cinci tipuri de violență sexuală recunoscute de Codul Penal.

Prin urmare, scopul prezentului studiu este de a examina și de a sublinia importanța protejării drepturilor copiilor la siguranță împotriva abuzului în această țară.

Analiza se va concentra pe evaluarea legislației și a politicilor existente privind protecția copilului, cu accent pe impactul abuzului asupra copiilor și identificarea măsurilor eficiente de prevenire a acestuia. Prin abordarea atentă și detaliată a acestor aspecte, se urmărește promovarea unui cadru legal și a unor politici corespunzătoare, menite să ofere copiilor un mediu sigur și sănătos pentru dezvoltarea lor armonioasă și fericită.

Abuzul, în conformitate cu definiția Organizației Mondiale a Sănătății (OMS), se referă la orice formă de maltratare fizică și/sau psihică care poate provoca daune reale sau potențiale pentru sănătatea, supraviețuirea, dezvoltarea sau demnitatea unui copil în cadrul unei relații de responsabilitate, încredere sau autoritate. Iar din perspectiva juridică, abuzul reprezintă încălcarea normelor legale care protejează relațiile sociale ce contribuie la o creștere și dezvoltare psiho-fizico-socială adecvată și normală a copilului. În ceea ce privește clasificarea, Raportul Global privind Sănătatea și Violența identifică patru forme distincte de abuz asupra copilului: abuzul emoțional, abuzul fizic, abuzul sexual și neglijarea. Este important de remarcat că aceste forme de abuz pot fi interconectate, astfel încât abuzul sexual poate include și aspecte ale abuzului fizic sau emoțional, iar abuzul fizic poate cuprinde și neglijarea sau abuzul emoțional.

Dreptul copilului la protecție împotriva abuzului este subsumat unui cadrul normativ complex care acoperă o gamă largă de aspecte legate de siguranța și bunăstarea copiilor. Este esențial să se stabilească și să se respecte aceste reglementări pentru a asigura un mediu sigur și protejat în care copiii să poată crește și să se dezvolte în mod sănătos și fericit. La nivel național, legislația relevantă pentru protecția copilului împotriva abuzului cuprinde mai multe acte normative, printre care se numără: Constituția Republicii Moldova (art. 49), Codul Familiei, Codul Civil, Codul Contravențional, Codul Penal, Legea nr. 370 din 2023 privind drepturile copilului, Legea cu privire la prevenirea și combaterea violenței în familie. Pe lângă aceste reglementări interne, Republica Mol-

dova este parte la mai multe tratate internaționale care protejează drepturile copilului și care includ prevederi specifice privind protecția copilului împotriva abuzului.

Consecințele abuzului asupra copiilor sunt grave și pot afecta în mod semnificativ toate aspectele vieții lor. Din punct de vedere emoțional, aceste consecințe pot include traume psihologice profunde, anxietate, depresie și scăderea stimei de sine. Copiii abuzați pot manifesta și comportamente problematice, cum ar fi agresivitatea sau izolarea socială, iar dificultățile în relaționare pot persista și în adolescență și în viața adultă. În ceea ce privește aspectul educațional, abuzul poate afecta negativ procesul de învățare al copilului, ducând la dificultăți de concentrare și la performanțe școlare scăzute. Aceste probleme pot influența parcursul educațional și pot limita oportunitățile de viitor ale copilului. Abuzul asupra copiilor poate provoca și consecințe fizice serioase, cum ar fi leziuni, boli cronice și întârzieri în dezvoltare. În plus, copiii afectați pot avea dificultăți în formarea și menținerea relațiilor sănătoase și pot fi expuși la riscul de delincvență juvenilă sau la abuz de substanțe.

Instituțiile publice din Republica Moldova, împreună cu organizațiile neguvernamentale, joacă un rol crucial în asigurarea respectării dreptului copilului la protecție împotriva abuzului. Ministerul Muncii și Protecției Sociale are responsabilitatea de a elabora și implementa politicile de protecție a copilului, coordonând activitățile în acest domeniu și monitorizând respectarea legislației. El contribuie la crearea unui cadru legal și instituțional adecvat pentru protejarea copiilor împotriva abuzului. Iar serviciile raionale/municipale de asistență socială reprezintă o sursă esențială de sprijin pentru copiii și familiile aflate în dificultate. Acestea oferă asistență și protecție socială, evaluează situația copilului și iau măsurile necesare pentru asigurarea protecției sale. Și poliția are un rol crucial în investigarea și soluționarea cazurilor de abuz, neglijare sau exploatare a copiilor. Prin investigațiile lor și aplicarea legii, poliția contribuie la asigurarea justiției și protecției copiilor împotriva violenței și abuzului. În ultima perioadă, organizațiile neguvernamentale au un impact major, acestea activează și oferă o gamă largă de servicii, precum consiliere psihologică, asistență juridică și reabilitare. Prin activitatea lor, aceste organizații completează eforturile instituțiilor publice și contribuie la oferirea unui suport holistic și adaptat nevoilor individuale ale copiilor afectați de abuz.

Pentru a înțelege mai bine experiența și cunoștințele copiilor referitoare la abuz, am efectuat o cercetare pe un eșantion de 127 de elevi din zonele rurale. Rezultatele cercetării au furnizat informații valoroase cu privire la cunoștințele, percepțiile și nevoile acestora în domeniul protecției împotriva abuzului. *Cunoștințe despre abuz:* Conform studiului, 74% dintre elevii chestionați cunosc ce este abuzul și formele sale de manifestare. Acest lucru indică o conștientizare semnificativă a problemei abuzului în rândul elevilor. *Sprijin în caz de abuz:* În ceea ce privește sprijinul în caz de abuz, cei mai mulți elevi (40%) au încredere în profesori, urmați de părinți, cu 37% din răspunsuri. Aceste rezultate subliniază importanța relației cu adulții de încredere pentru copii în situații dificile. *Cunoașterea legislației:* 63% dintre elevi cunosc despre existența Convenției ONU cu privire la Drepturile Copilului și a Consiliului Național pentru Protecția Drepturilor Copilului din Republica Moldova, însă exprimă și dorința de a afla mai multe despre conținutul acestora. *Importanța informării:* Rezultatele arată că majoritatea elevilor se

consideră puțin informați despre abuz și că 55% dintre ei ar dori să aibă o disciplină sau un spațiu dedicat pentru a discuta despre acest subiect. Aceasta subliniază necesitatea unei mai bune informări și educație în ceea ce privește protecția împotriva abuzului. *Prevenirea abuzului:* Elevii consideră că educația și implicarea autorităților și părinților sunt esențiale pentru prevenirea abuzului. Aceste concluzii subliniază importanța eforturilor comunitare și a educației continue în domeniul protecției copilului împotriva abuzului.

Concluzionând, putem spune că combaterea abuzului asupra copiilor este o responsabilitate comună. Creșterea alarmantă a cazurilor de abuz asupra copiilor ne obligă să luăm atitudine imediată și să implementăm măsuri concrete pentru a stopa acest fenomen. Iar lipsa de conștientizare a copiilor cu privire la abuz și lipsa accesului la sprijin și protecție accentuează gravitatea problemei. De aceea, credem că este necesară o implicare mai activă și strategică din partea autorităților și a societății în ansamblu. Implementarea unor programe eficiente de prevenire și combatere a abuzului, precum și oferirea de asistență specializată victimelor, necesită o colaborare strânsă între instituțiile publice și organizațiile neguvernamentale.

Referințe:

1. Maria STRULEA, Dorina GUREV, Mihaela BOTNARENCO, *Suport de curs: Delicvența juvenilă,* Chișinău, 2017
2. Efrosinia HAHEU-MUNTEANU, *Suport de curs: Strategii de prevenire a abuzului la vîrsta timpurie*, Chișinău, 2017
3. Constituția Republicii Moldova, adoptată la 29 iulie 1994
4. Legea nr. 370 din 30 noiembrie 2023, privind drepturile copilului
5. *Raportul de activitate al Procuraturii pentru anul 2023* În:(https://procuratura.md)
6. Campania *Pe mine cine mă protejează?,* Centrul Național de Prevenire a Abuzului față de Copii
7. În:https://www.cnpac.md/ro/ce-este-abuzul-asupra-copilului/
8. În:https://www.cnpac.md/ro/care-sunt-tipurile-de-abuz-asupra-copilului/

Recomandat

***Rodica NICHITA**, dr. în drept, conf. univ.*

PILONII STABILITĂȚII FINANCIARE: O INCURSIUNE ÎN PRINCIPIILE FUNDAMENTALE ALE DREPTULUI FINANCIAR

Vlada ȘIMON,

studentă, Facultatea de Drept

CZU: 347.73:336.02:336.13 vladasimon93@gmail.com

Principiile dreptului financiar sunt mai actuale ca niciodată în contextul actual, caracterizat de complexitatea sistemelor financiare, necesitatea consolidării încrederii în administrația publică și creșterea riscurilor financiare. Respectarea principiilor este esențială pentru a asigura o gestionare eficientă, transparentă și responsabilă a resurselor financiare publice, pentru a preveni corupția și abuzurile, pentru a promova echitatea socială și a consolida statul de drept.

Lucrarea este actuală deoarece caută soluții de a implementa în practică principiile generale aprobate prin Constituția Republicii Moldova din 1994. Complexitatea sporită a sistemelor financiare necesită o reglementare solidă bazată pe principii fundamentale. Scandalurile legate de corupție și gestionarea defectuoasă a resurselor financiare au erodat încrederea cetățenilor în administrația publică. Crizele economice, schimbările climatice și alte riscuri globale fac necesară o gestionare prudentă a resurselor financiare publice. Principiile generale au fost consacrate legal, dar aplicarea lor practică este o problemă majoră.

Principiile dreptului financiar sunt o temă importantă cu implicații semnificative pentru buna funcționare a statului și pentru bunăstarea cetățenilor. Respectarea lor este esențială pentru a adresa provocările actuale și a construi un sistem financiar durabil și eficient.

Sistemul juridic, deși complex, se bazează pe principii fundamentale care oferă direcție și coerență legilor și normelor. Asemenea farurilor, aceste principii ghidează legiuitorul, interpretul legilor și practicianul, asigurând un sistem just, echitabil și coerent. Principiile fundamentale ale dreptului sunt idei generale și obligatorii care stau la baza întregului sistem juridic. Ele servesc ca o busolă morală și juridică, oferind direcție și coerență legislației, interpretării legilor și practicii juridice. Rolul lor este esențial în asigurarea unui sistem juridic just, echitabil și coerent.

Principiile oferă o bază solidă pentru legiferare, interpretarea legilor și practica juridică, contribuind la promovarea valorilor fundamentale ale societății. Principiile fundamentale ale dreptului financiar guvernează atât diversele sale instituții, cât și ansamblul său. Ele se aplică la elaborarea, aprobarea și executarea bugetului de stat, la constituirea veniturilor publice și la efectuarea cheltuielilor statului. Respectarea lor este esențială pentru o bună funcționare a sistemului financiar public, pentru o gestionare transparentă și responsabilă a resurselor financiare ale statului și pentru asigurarea echității și a bunăstării sociale.

Referințe:

1. *Constituția Republicii Moldova* din 29-07-1994, Publicat : 29-03-2016 în Monitorul Oficial Nr. 78 art. 140.
2. *Constituția Republicii Moldova. Comentariu*, Editura Arc, Chișinău, 2012.
3. Cosmin Flavius COSTAȘ, *Drept financiar*, București 2019.
4. Dan Drosu Șaguna, *Drept financiar public.*
5. Emil BĂLAN, *Drept financiar*, Editura Juridica.
6. Oleg TELEVCA, *Autonomia financiară*, Conferința corupului didactic-științific: *Bilanțul activității științifice a USM în anii 2000-2002*, Chișinău 2003.
7. Oleg TELEVCA, Doina CUCIURCA, *Drept financiar*, CEP USM, 2023.
8. Tatiana MANOLE, *Finanțele publice locale – rolul lor în consolidarea autonomiei financiare la nivelul autorităților administrative-teritoriale*, Editura Epigraf.
9. Tatiana MANOLE, *Finanțele publice locale: rolul lor în consolidarea autonomiei financiare la nivelul unităților administrativ-teritoriale*, Editura Epigraf, 2003.
10. Vasile IANCU, *Dreptul finanțelor publice*.
11. Viorel ROȘ, *Drept financiar,* Editura All Beck.
12. Кайряк, *Финансовое право*, Славянский университет Республики Молдова, Chișinău 2008.

Recomandat
***Oleg TELEVCA**, dr. în drept, conf. univ.*

PROTECȚIA MINORILOR AFLAȚI ÎN CONFLICT CU LEGEA

Valeriu LUPAN, Natalia TCACI,

studenți, anul I, Facultatea de Drept

CZU: 343.224.1:342.7:341.231.14

lupan.valeriu.09@gmail.com
natalkatcaci@gmail.com

Când un copil intră în contact cu statul, acest lucru poate fi în diverse contexte, cum ar fi în sistemul de învățământ, în sistemul de asistență socială sau în justiție juvenilă. Protecția drepturilor copilului în aceste situații este esențială pentru a asigura că copilul beneficiază de o îngrijire și un tratament adecvat, respectându-i-se în același timp demnitatea și drepturile. Statul are responsabilitatea de a promova și proteja drepturile copilului în toate interacțiunile cu aceștia, asigurându-se că sunt asigurate condiții sigure, acces la servicii de calitate și respectarea proceselor legale corecte și echitabile.

Protecția drepturilor copilului în contact cu statul este crucială pentru asigurarea bunăstării și dezvoltării acestora. Acest lucru implică garantarea accesului la educație de calitate, îngrijire medicală adecvată, protecție împotriva abuzului, exploatării și discriminării, precum și asigurarea unui mediu sigur și stimulant pentru creșterea și dezvoltarea lor sănătoasă. Legislația specifică, politici și programe dedicate protecției drepturilor copilului sunt implementate pentru a asigura că aceste obiective sunt atinse. Drepturile copilului reprezintă un aspect fundamental al drepturilor umane și au fost consacrate de-a lungul timpului prin numeroase tratate și convenții internaționale. În acest context, familia este recunoscută ca mediul natural și esențial pentru dezvoltarea optimă a copilului, iar statul are responsabilitatea de a asigura respectarea acestor drepturi. Începând cu inițiativele din secolul al XX-lea și continuând cu tratatele și declarațiile ulterioare, legislația internațională și națională*(Anexa 1)* a evoluat în direcția protejării și promovării drepturilor copilului.

Minorul totuși are nu doar drepturi dar și obligațiuni impuse de lege, astfel minorul sub 18 ani nu este scutit de răspundere contravențională totală, de la vârsta de 16 ani putând fi tras la răspundere contravențională pentru săvârșirea contravențiilor. Articolul 16 alin. (2) din Codul Contravențional al Republicii Moldova ne spune pentru ce contravenții acesta poate fi tras la răspundere contravențională *(anexa 2)*.

Din punct de vedere penal conform Articolului 21 alin. (1) Cod penal al Republicii Moldova sunt pasibile de răspundere penală persoanele fizice responsabile care, în momentul săvârșirii infracțiunii, au împlinit vârsta de 16 ani. Deci minorii între 16-18 ani sunt pasibili de răspundere penală pentru faptele lor.

Tot în articolul 21 la aliniatul (2) vedem că minorii între 14-16 ani de asemenea poartă răspundere penală pentru unele infracțiuni*(anexa 3)*.

Totuși statul are unele lacune în legislația sa eliberând de orice tip de răspundere copii până la 14 ani care conform statisticii pentru anul 2020-2021-2022*(anexa 4, tabelul 2)* au săvârșit infracțiuni care nu ar trebui trecute cu vederea, ar fi oportun de alcătuit mecanisme pentru a fi pedepsiți si ei ca să înțeleagă că nimic nu poate fi trecut cu vede-

rea, de exemplu în Regatul Unit pentru infracțiuni grave copii sunt trași la răspundere penală de la 10 ani.

Lipsa mecanismelor de trage la răspundere a copiilor sub 14 ani duce la ceea că micii infractori care comit infracțiuni grave stricând posibil viața altor copii sau altor persoane să rămână nepedepsiți. Astfel avem antecedente când minorii până la 14 ani au violat, au ucis, au maltratat și au rămas nepedepsiți. Nu doar țara noastră are asemenea probleme, astfel vecinii noștri România se confruntă cu aceeași problemă, un caz recent la ei când doi minori au violat în toaleta școlii un copil de 8 ani și aceștia nu au fost trași la răspundere din cauza că nu au 14 ani. Cazuri similare se produc și la noi ele nefiind mediatizate și aduse la cunoștința publicului din diferte motive unul din care fiind faptul ca să se respecte interesul superior al copilului.

De asemenea o problemă mare o constituie și lipsa mecanismelor de a lua măsuri cu minorii ce comit infracțiuni și sunt psihic bolnavi, astfel avem cazuri cu minori care după săvârșirea mai multor infracțiuni chiar având vârsta de peste 14 ani ei fiind declarați psihic bolnavi sunt eliberați de răspundere penală iar Centrele de reabilitare psihologică nu au posibilitatea de a îi ține permanent sub supraveghere, de acea sunt integrați în societate unde aceștia își repetă acțiunile ilegale punând în pericol viața altor membri ai societății.

Statul de asemenea trebuie să garanteze și să asigure respectarea drepturilor copiilor ce intră în interacțiune cu legea, acești copii au nevoie de o atenție deosebită ei fiind viitorii maturi, iar datoria statului este ca acești copii să poată fi reintegrați în societate, sancțiunile care au fost aplicate să aibă efect coercitiv asupra copiilor facilitând reîncadrarea lor în rândurile societății. Trebuie să asigure drepturile deținuților minori ca aceștia revenind în societate să nu se abată din nou de la lege neputându-se reîncadra și întâlnindu-se cu bariere nu doar psihologice dar și sociale.

Delicvența juvenilă este o problemă socială și juridică complexă care poate avea consecințe pe termen lung pentru indivizi și societate în ansamblu.

Urmărind statistica pentru anii 2020-2021-2022-2023 (anexa 4, tabelul 1) observăm că numărul de infracțiuni săvârșite de către minori este în scădere ceea ce este foarte bine și arată că statul și societatea lucrează asupra acestei probleme.

Săvârșirea unei fapte ilicite de către un minor poate fi rezultatul mai multor factori și probleme complexe, care pot include: Mediu familial disfuncțional: Un mediu familial instabil, abuzul fizic, emoțional sau sexual pot contribui la comportamente antisociale și atitudini negative față de lege, Experiențe traumătoare: Minorii care au fost expuși la traume severe, cum ar fi violența domestică, abandonul sau neglijarea, pot dezvolta tulburări de comportament și sănătate mintală, care să îi împingă spre comportamente delincvente, Grupurile de prieteni: Asocierea cu grupuri negative poate influența comportamentul minorului și poate determina implicarea acestuia în activități ilegale sau violente, Consumul de substanțe: Abuzul de droguri sau alcool poate reduce inhibițiile și poate afecta judecata, ceea ce duce la luarea deciziilor impulsive și la implicarea în comportamente ilegale, Lipsa educației și a oportunităților: Accesul limitat la educație sau la servicii sociale poate duce la disperare și la implicarea în activități ilegale ca mijloc de supraviețuire sau pentru obținerea unui statut social, Factori biologici și psihologici: Anumite tulburări de sănătate mintală sau factori biologici pot influența com-

portamentul minorului și pot crește riscul de implicare în comportamente violente sau delincvente.

În final, abordarea problemelor legate de delincvența juvenilă necesită angajament și colaborare între toți actorii implicați, inclusiv familii, comunități, instituții guvernamentale, ONG-uri și sectorul privat. Numai printr-o abordare integrată și concentrată pe prevenirea și intervenția timpurie se poate spera la o reducere semnificativă a acestui fenomen și la crearea unui mediu mai sigur și mai sănătos pentru copiii noștri și pentru societate în ansamblu.

Rezultatele studiului au constat următoarele restanțe în partea ce vizează alinierea cadrului normativ la prevederile Convenției ONU cu privire la drepturile copilului și standardele internaționale:

- lipsa/insuficiența unor instrumente, instrucțiuni, cum ar fi: lipsa unui mecanism intersectorial de cooperare în procesul de stabilire și realizare a măsurilor și serviciilor destinate copiilor cu comportament deviant;
- inexistența mecanismelor de funcționare a consiliilor de familie;
- lipsa responsabilității a părinților care pleacă peste hotare și lasă copiii fără a institui custodia.

La nivel de comunități rurale copiii au acces redus la servicii din cauza că majoritatea acestora sunt concentrate în oraș. Cu aceeași problemă se confruntă și copiii de etnie romă, care nu beneficiază de prestații sociale în baza nevoilor individuale din cauza că nu sunt documentați.

Chiar dacă Republica Moldova a făcut pași importanți în reglementarea serviciilor sociale pentru copil și familie, cu toate acestea serviciile sociale specializate sunt localizate neuniform, astfel încât există unități administrativ teritoriale care nu dispun de nici un tip de servicii sociale specializate. Acest lucru se întâmplă deoarece nu există un mecanism național.

Referințe:

1. https://www.unicef.org/moldova/ce-facem/protec%C5%A3ia-copilului
2. CODUL CONTRAVENȚIONAL AL REPUBLICII MOLDOVA
3. CODUL PENAL AL REPUBLICII MOLDOVA
4. https://statistica.gov.md/ro

ANEXE.

Anexa 1:

- Convenția internațională cu privire la drepturile copilului
- Declarația privind drepturile copilului
- Fondul Internațional pentru Urgențe ale Copiilor al Națiunilor Unite (UNICEF),
- Declarația universală a drepturilor copilului,
- Convenției cu privire la drepturile copilului
- Declarația privind drepturile copilului din 1924,
- Declarația drepturilor copilului din 1959
- Convenția ONU cu privire la drepturile copilului
- Carta Africană a drepturilor și bunăstării copilului.
- Convenția europeană privind exercitarea drepturilor copilului

- Protocolul opțional la Convenția cu privire la drepturile copilului asupra participării copiilor la conflictele armate și Protocolul opțional la Convenția cu privire la drepturile copilului asupra vânzării, prostituției și pornografiei copiilor
- Dispozițiile Convenției cu privire la drepturile copilului, proclamând drepturile tuturor copiilor aflați sub jurisdicția statelor-părți, stipulează în mod explicit și dreptul la protecție specială a anumitor categorii de copii: celor temporar sau definitiv lipsiți de mediul lor familial, copiilor handicapați mental sau fizic, copiilor victime ale oricăror forme de neglijență, exploatare și abuz sau oricare alte forme de rele tratamente, copiilor refugiați, a copiilor aflați în conflict cu legea etc. Imediat după intrarea în vigoare a Convenției internaționale cu privire la drepturile copilului, la 12 decembrie 1990 Sovietul Suprem al Republicii Socialiste Moldova a aderat la această Convenție,

Reglementarea drepturilor copilului în Republica Moldova este realizată prin:

- Constituția Republicii Moldova,
- Legea privind drepturile copilului,
- Legea cu privire la tineret,
- Legea privind protecția specială a copiilor aflați în situație de risc și a copiilor separați de părinți,
- Codul familiei și alte acte normative care consacră drepturile copilului și un șir de acte normative menite să asigure protecția acestora:
- Hotărârea Guvernului privind instituirea Consiliului național pentru protecția drepturilor copilului,
- Hotărârea Guvernului privind aprobarea Regulamentului Consiliului Național pentru Protecția Drepturilor Copilului,
- Hotărârea Guvernului pentru aprobarea Regulamentului privind organizarea și funcționarea Ministerului Muncii, Protecției Sociale și Familiei, structurii și efectivului-limită ale aparatului central al acestuia și alte acte normative incidente.
- Legea privind drepturile copilului prevede expres dreptul copilului la viață, dreptul la un nume și o cetățenie, dreptul la inviolabilitatea persoanei, la protecție împotriva violenței fizice și psihice, dreptul la apărarea demnității și onoarei, dreptul la libertatea gândirii și conștiinței, dreptul la dezvoltarea capacităților intelectuale, dreptul la învățătură, dreptul la muncă, dreptul la odihnă, dreptul la asociere în organizații obștești, dreptul la abitație în familie, dreptul la spațiu locativ, dreptul la proprietate și alte drepturi reglementate de lege.

Anexa 2: ***Contravenții pentru care răspunde minorul de la 16 ani***

Contravențiile pentru care minorul este tras la răspundere contravențională:

- Injuria Articolul 69 alin. (1)
- Vătămarea integrității corporale Articolul 78.
- Procurarea ori păstrarea ilegală de droguri, precursori, etnobotanice și a analogilor acestora în cantități mici sau consumul de droguri fără prescripția medicului Articolul 85.
- Cultivarea ilegală a plantelor ce conțin droguri, precursori și analogi ai acestora și fabricarea etnobotanicelor fără scop de înstrăinare, dacă faptele nu constituie infracțiuni, Articolul 87.
- Aducerea minorului la starea de ebrietate produsă de alcool sau de alte substanțe Articolul 88 alin. (1)
- Practicarea prostituției Articolul 89.
- Consumul băuturilor alcoolice în locuri în care acesta este interzis și comercializarea băuturilor alcoolice către minori Articolul 91 alin. (1).
- Distrugerea sau deteriorarea intenționată a bunurilor străine Articolul 104.

- Sustragerea în proporţii mici din avutul proprietarului Articolul 105.
- Cruzimea fată de animale Articolul 157 alin. (1)–(4), (6), (7) şi (9)–(12).
- Încălcarea regulilor de conduită de către pasagerii şi conducătorii vehiculelor Articolul 203.
- Călătoria fără bilet de călătorie Articolul 204 alin. (1), (2) şi (3).
- CONTRAVENŢII ÎN DOMENIUL CIRCULAŢIEI RUTIERE art. 228–245.
- Nesubordonarea cu rea-voinţă dispoziţiei sau cererii legitime a colaboratorului organelor de ocrotire a normelor de drept Articolul 336.
- Chemarea intenţionat falsă a serviciilor specializate Articolul 342.
- Ultragierea militarului Articolul 352.
- Ultragierea colaboratorului organelor de ocrotire a normelor de drept, opunerea de rezistenţă Articolul 353.
- Huliganismul nu prea grav Articolul 354.
- Consumul de băuturi alcoolice în locuri publice şi apariţia în astfel de locuri în stare de ebrietate produsă de alcool Articolul 355.
- Cerşitul însoţit de simularea unei dizabilităţi sau prezentarea de date false referitoare la starea de sănătate Articolul 3551.
- Jocurile de noroc şi ghicitul în locuri publice Articolul 356.
- Tulburarea liniştii Articolul 357.
- Distrugerea sau deteriorarea intenţionată a obiectelor activităţii de publicitate Articolul 365.
- Neîndeplinirea îndatoririlor privind evidenţă militară Articolul 366 alin. (1).
- Deteriorarea sau nimicirea cu intenţie ori pierderea din neglijenţă a documentelor de evidenţă militară Articolul 367.
- Eschivarea de la examenul medical Articolul 368.
- Eschivarea de la încorporare în serviciul civil (de alternativă) Articolul 370.
- Introducerea în uz sau purtarea ilegală a uniformei militare şi a însemnelor gradului militar, ale genului de arme şi ale apartenenţei departamentale Articolul 372 alin. (2).

Anexa 3: ***Infracţiuni pentru care răspunde minorul cu vârsta intre 14-16 ani:***

Infracţiunile pentru care este pasibil de răspundere penală minorul de la 14 la 16 ani:

- Omorul intenţionat Articolul 145.
- Pruncuciderea Articolul 147.
- Vătămarea intenţionată gravă a integrităţii corporale sau a sănătăţii Articolul 151.
- Vătămarea intenţionată medie a integrităţii Articolul 152 alin.(2).
- Răpirea unei persoane Articolul 164.
- Privaţiunea ilegală de libertate Articolul 166 alin.(2) şi (3).
- Violul Articolul 171.
- Acţiuni cu caracter sexual neconsimţite Articolul 172.
- Acţiuni cu caracter sexual săvârşite cu o persoană care nu a împlinit vârsta de 16 ani Articolul 175.
- Furtul Articolul 186.
- Jaful Articolul 187.
- Tâlhăria Articolul 188.
- Şantajul Articolul 189 alin. (2)–(6) .
- Escrocheria Articolul 190 alin. (2)–(5).
- Pungăşia Articolul 192 alin. (2)–(4).

- Răpirea mijlocului de transport Articolul 1921 alin. (2) şi (3).
- Cauzarea de daune materiale prin înşelăciune sau abuz de încredere Articolul 196 alin.(4).
- Distrugerea sau deteriorarea intenționată a bunurilor Articolul 197 alin.(2).
- Contaminarea cu virusul HIV Articolul 212 alin.(3).
- Circulația ilegală a drogurilor, etnobotanicelor sau analogii acestora fără scop de înstrăinare Articolul 217 alin.(4) lit.b).
- Circulația ilegală a drogurilor, etnobotanicelor sau analogilor acestora în scop de înstrăinare Articolul 2171 alin.(3) şi alin.(4) lit.b) şi d).
- Circulația ilegală a materialelor şi utilajelor destinate producerii sau prelucrării drogurilor, etnobotanicelor sau analogii acestora Articolul art.2173 alin.(3) lit.a) şi b).
- Sustragerea sau extorcarea drogurilor sau etnobotanicelor Articolul 2174.
- Introducerea ilegală intenționată în organismul altei persoane, împotriva voinţei acesteia, a drogurilor, etnobotanicelor sau analogii acestora Articolul 2176 alin.(2) .
- Producerea, importul, comercializarea sau punerea ilegală la dispoziție a mijloacelor tehnice sau produselor program Articolul 260.
- Deteriorarea sau distrugerea intenționată a căilor de comunicație şi a mijloacelor de transport Articolul 268.
- Oprirea samavolnică, fără necesitate, a trenului Articolul 270.
- Blocarea intenționată a arterelor de transport Articolul 271.
- Deturnarea sau capturarea unei garnituri de tren, a unei nave aeriene, maritime sau fluviale Articolul 275.
- Luarea de ostatici Articolul 280.
- Comunicarea mincinoasă cu bună-știință despre actul de terorism Articolul 281.
- Banditismul Articolul 283.
- Crearea sau conducerea unei organizații criminale Articolul 284.
- Dezordini în masa Articolul 285.
- Acțiunile care dezorganizează activitatea penitenciarelor Articolul 286.
- Huliganismul Articolul 287 alin.(2) şi (3).
- Vandalismul Articolul 288 alin.(2).
- Purtarea, păstrarea, procurarea, fabricarea, repararea sau comercializarea ilegală a armelor şi munițiilor, sustragerea lor Articolul 290 alin.(2)
- Fabricarea, procurarea, prelucrarea, păstrarea, transportarea, folosirea sau neutralizarea substanțelor explozive ori a materialelor radioactive Articolul 292 alin.(2) .
- Evadarea din locurile de deținere Articolul 317 alin.(2).
- Atentarea la viața Președintelui Republicii Moldova, a Președintelui Parlamentului sau a Prim-ministrului Articolul 342.

Anexa 4*: **Statistica pentru anii 2020-2021-2022-2023 a minorilor care au comis infracțiuni***

	2020	**2021**	**2022**	**2023**
Total	1137	1163	1039	735
Omor (Art.145-147 Cod Penal)	4	7	C	-
Vătămare intenționata grava	5	C	C	-
Viol	14	C	4	-
Furt	684	666	573	-

Jaf	98	113	111	-
Tâlhărie	13	23	21	-
Huliganism	57	103	82	-
Infracțiuni legate de droguri (Art. 217-219 Cod Penal)	13	16	22	-
Alte	249	226	221	-

		Minori care au comis infracțiuni			
		Total minori	pina la 14 ani	14-15 ani	16-17 ani
2020	Ambele sexe	1137	66	377	694
	Fete	81	11	36	34
	Băieți	1056	55	341	660
2021	Ambele sexe	1163	72	427	664
	Fete	76	10	42	24
	Băieți	1087	62	385	640
2022	Ambele sexe	1039	49	292	698
	Fete	65	7	19	39
	Băieți	974	42	273	659

Recomandat
***Rodica NICHITA**, dr. în drept, lector univ.*

TENDINȚELE CONTEMPORANE ÎN DOMENIUL DETENȚIEI FEMEILOR – CONSIDERAȚII GENERALE

Veronica POZNEACOVA,

masterandă, anul 1, Facultatea de Drept

CZU: 343.15:343.811-055.2(478)

veronicapozneacova@gmail.com
https://orcid.org/0000-0003-0762-5049

Introducere. Comiterea infracțiunilor de către femei reprezintă un fenomen complex prezent în toate statele lumii. Din cauza condițiilor sociale, economice și financiare precare se atestă creșterea numărului femeilor, care comit infracțiuni și sunt condamnate la pedeapsa privativă de libertate. Datele statistice arată că în lume, în perioadă 2000-2022, numărul femeilor deținute a crescut cu aproximativ 60%[1]. În Republica Moldova din contra, se atestă descreșterea numărului femeilor private de libertate, ceea ce arată tendință pozitivă de aplicare a sancțiunilor non-privative de libertate și diminuarea numărului infracțiunilor grave, deosebit și excepțional de grave comise de către femei [2].

Femeile reprezintă o categorie vulnerabilă de subiecți în cadrul justiției penale, din cauza prezenței fenomenului victimizării, abuzului de substanțe de toxice, narcotice, psihotrope, instabilității emoționale determinate de faptul că sunt victimele violenței sexuale, fizice și psihologice[3]. Vulnerabilitatea sporită a deținutelor determină necesitatea analizei profilului psihologic al acestora, problemelor cu care ei se confruntă în mediul penitenciar și posibilității îmbunătățirii nivelului de respectare a drepturilor lor.

Metodologie. În cercetarea respectivă, am recurs la metodele fundamentale de investigație juridică, printre care metoda logică, care se bazează în linii generale pe interpretarea logică a datelor statistice privind detenție femeilor în lume, în general, și în Republica Moldova, în particular. Am utilizat metoda deducție, stabilind problemele cu care se confruntă femeile deținute în sistemul penitenciar din Republica Moldova. Am aplicat metoda statistică, pentru a determina evoluția numărului femeilor deținute în ultimele 5 ani și gravitatea infracțiunilor comise de către acestea. Am apelat la metoda comparativă, pentru a determina evoluția tendințelor globale în domeniul detenției femeilor în diferite state ale lumii.

Rezultatele cercetării. Femeile reprezintă o categorie vulnerabilă de subiecți în cadrul justiției penale, care necesită o atenție sporită. Ratele ridicate a infracțiunilor comise de femei și a condamnărilor la pedeapsa privativă de libertate a acestei categorii de persoane subliniază, pe de o parte, necesitatea elaborării programelor de asistența socială, psihologică, psihiatrică, reproductivă axate pe necesitățile femeilor, iar, pe de altă parte, subliniază lipsa acută a programelor de prevenire a criminalității feminine în mai multe state, cât și neaplicarea sancțiunilor alternative sau neprivative de liberate. Doar în Europa, în prezent, se constată descreșterea numărului condamnărilor femeilor la pedepse privative de libertate, ceea ce arată eficiența politicii penale adaptate de către state, aplicarea sancțiunilor neprivative de libertate față de această categorie de persoane, cât și numărul relativ mic al infracțiunilor grave comise de către femei. În Republica

Moldova, se atestă o tendință a diminuării numărului deținutelor în sistemul penitenciar datorită aplicării sancțiunilor alternative și aplicării pedepselor privative de libertate doar în cazul comiterii infracțiunilor grave, deosebit și excepțional de grave.

Profilul psihologic al femeilor se caracterizează prin instabilitatea emoțională, prezența fenomenului victimizării, istoricul abuzului de droguri, alcool, substanțe narcotice, toxice. Aceste aspecte determină necesitatea elaborării programelor de asistență psihologică, psihiatrică, socială, reproductivă adaptate la necesitățile femeilor private de libertate pentru a asigura reintegrarea lor în mediu social și prevenirea recidivei. Prin urmare, urmează să fie implementate acțiuni complexe, pentru a garanta respectarea plenară a drepturilor deținutelor și reintegrarea socială a acestora.

Concluzii. Principalele probleme cu care se confruntă deținutele în sistemul penitenciar din Republica Moldova se rezumă la: 1) lipsa unor programe de asistență psihologică, psihiatrică, socială necesare pentru reintegrare socială a femeilor private de libertate și adaptate la necesitățile specifice ale lor și 2) aplicarea preponderentă a metodelor punitive decât cele de stimulare și motivare în procesul de executare a pedepselor.

Pentru garantarea respectării plenare a drepturilor femeilor deținute este necesară elaborarea strategiei complexe axate pe 1) implementarea conceptului securității dinamice și schimbarea relației între personalul penitenciar și deținute; 2) implementarea măsurilor de prevenire a conflictelor; 3) trecerea de către psihologi a cursurilor speciale, care se referă la acordarea asistenței psihologice a persoanelor din grupul țintă cu comportament deviant; 4) asigurarea independenței funcționale a psihologilor și reglementarea obligației de păstrare a confidențialității conținutului intervențiilor, 5) trecerea medicilor din subordinea ANP în subordinea Ministerului Sănătății, 6) instruirea personalului penitenciar în domeniul gestionării situațiilor de conflict, a tehnicilor psihologice de „de-escaladare" a situației și a celor de aplanare a conflictelor prin metode non-violente, 7) adoptarea abordării bazate pe gender și adoptarea procesului executării pedepselor privative de libertate la necesitățile femeilor, care fac parte din grupuri de risc, 8) acordarea asistenței psihologice calificate pe toată durata de aflarea a femeilor în instituție penitenciară, asistență centrată pe înlăturarea cauzelor agresivității și soluționarea problemelor psihologice în familie, 9) susținerea contactelor deținutelor cu familii și copii, în special prin acordarea cu frecvență sporită a vizitelor de scurtă și lungă durată.

Referințe:

1. World Female Imprisonment List fifth edition Women and girls in penal institutions, including pre-trial detainees/remand prisoners Helen Fair and Roy Walmsley În: world_female_imprisonment_list_5th_edition.pdf (prisonstudies.org)
2. Date statistice privind persoanele condamnate care execută pedeapsa cu închisoare în penitenciare la 01.01.2023 În: *Statistica pe infrcatiunea cea mai grava 01.01.2023.pdf (gov.md)
3. World female prison population up by 60% since 2000 În: World female prison population up by 60% since 2000 | World Prison Brief (prisonstudies.org)

Recomandat
***Victor ZAHARIA**, dr. ,conf. univ.*

LIBERTATE – DREPT DE PROPRIETATE – CAPITALISM

Victor SECRIERU,

student, anul 2, Facultatea de Drept

CZU: 342.721:347.23:330.342.14 victorsecrieru15@gmail.com

Proprietatea privată, celebrată ca bază a libertății personale, stabilește întregul nostru sistem juridic, economic și cultural. La etapa actuală libertatea este concepută drept o acumulare fără limite, în alte cuvinte, extinderea cantitativă infinită a proprietății. Aceste teze derivă din teoria capitalistă, care a devenit treptat mult mai mult decât o simplă doctrină economică.

Membrul Curții Supreme a Statelor Unite, Louis D. Brandeis, a scris: „Putem avea democrația sau bogăția concentrată în mâinile câtorva, dar nu le putem avea pe amândouă". Printre primele 100 de entități economice globale (după veniturile guvernamentale și cifra de afaceri) 28 sunt guverne de stat și 72 sunt corporații multinaționale [1, p.13]. Acest raport duce cel puțin la slăbirea valorilor democratice, deoarece „capitalismul a instalat cu succes o ontologie de afaceri în care este pur și simplu evident că totul în societate, inclusiv sănătatea și educația, ar trebui să fie condus ca o afacere" [2, p.17]. Ontologie ce vine în luptă directă cu vestita „guvernarea poporului, prin popor și pentru popor". Implicațiile politice ale acestor puteri economice fac ca cei ce dictează regulile să fie adesea în culise. În 2010 în SUA în Cazul faimos numit Citizens United v. FEC [3], corporațiile au câștigat dreptul de a pompa bani fără limite în politica americană. Această decizie, a proclamat în mod faimos că și „corporațiile sunt oameni" și că banii sunt practic o formă de liberă exprimare. Epopeea fiind redusă laconic la teza „un dolar egal un vot". Este clar că puterea economică privată crește în detrimentul interesului public, ducând inegalitatea la un cu totul alt nivel.

Deși dimensiunea economică a capitalismului este cea mai evidentă și mai vizibilă, ea are și o dimensiune juridică foarte pronunțată. Zona de coeziune între capitalism și drept se regăsește pe terenul drepturilor omului. Efectele acestei legături vor fi analizate în lucrarea de față prin prisma a două drepturi distincte: dreptul la un mediu sănătos și dreptul la libera dezvoltare a personalității umane.

Atunci când 14 000 mii de oameni înaintează pretenții cu referire la activitatea gigantului Shell din delta râului Niger, compania declară că, comunitățile nu au bază legală pentru a obliga compania să curețe poluarea și faptul că Shell nu este responsabilă de acțiunile subsidiarei sale nigeriene. Asemenea cazuri sunt nenumărate și anume ele ne ilustrează cum capitalismul își arogă rolul de întruchipator al libertății și proprietății.

Exemplele concrete referitoare la problema de mediu, confirmă datele raportului prezentat în anul 2021 de Agenția Europeană de Mediu [4]. Prin care se afirmă că, creșterea economică este mereu cuplată cu creșterea consumului de materiale și cu cea a emisiilor de gaze. În aceste condiții, conceptul de „creștere economică ecologică", nu prea are cum să existe.

Dacă influența capitalismului asupra mediului înconjurător este o problemă palpabilă, sesizabilă cu ochiul liber, păi influența acestui sistem economic asupra dezvoltării personalității umane necesită o altă abordare. În raport cu personalitatea umană, cea mai puternică lovitură a capitalismului este îndreptată asupra sănătății mintale. Actuala ontologie dominantă neagă orice cauze sociale a bolilor mintale, situație care produce efecte pe cât se poate de puternice. Ample studii din domeniul psihiatriei [5] demonstrează că modul de a trata problemele de ordin mintal din ultimele decenii este unul nu tocmai sustenabil, dar care doar din „coincidență" aduce foloase companiilor farmaceutice. Manualul de diagnostic și statistică al tulburărilor mintale DSM-5 [6] extinde atât de mult parametrii pentru bolile mintale, încât chiar și cele mai nesemnificative devieri vă fac eligibil în a vă fi prescrise niște antideprisante. Necătând la seriozitatea problemelor care se încearcă a fi tratate, medicamentele administrate se caracterizează prin o multitudine de reacții adverse asociate utilizării. Răspunderea juridică în aceste cazuri constituie o altă amplă problemă.

În cadrul acestei lucrări am încercat să ridic o problemă mult prea puțin abordată și de a vă da motive să luați o pauză de gândire în raport cu capitalismul.

Referințe:

1. *Top 200 La Crescita del Potere delle Multinazionali, ed.13*. Centro Nuovo Modello di Sviluppo. [accesat 14 martie 2024]. În: https://www.cnms.it/categoria-argomenti/17-imprese-e-consumo-critico/206-top-200-2023
2. Mark Fisher. *Capitalism realism: Is there no alternative?* Zero Books, 2009. 81 p.
3. *Citizens United v. FEC*. [Accesat 14 martie 2024]. În: https://www.fec.gov/legal-resources/court-cases/citizens-united-v-fec/
4. *Growth without economic growth*. Agenția Europeană de Mediu, 2021. [Accesat 14 martie 2024]. În: https://www.eea.europa.eu/publications/growth-without-economic-growth
5. *The serotonin theory of depression: a systematic umbrella review of the evidence*. Molecular Psychiatry, 2022. [Accesat 14 martie 2024]. În: https://www.nature.com/articles/s41380-022-01661-0
6. *DSM-5: What It Is & What It Diagnoses*. Cleveland Clinic. [Accesat 14 martie 2024]. În: https://my.clevelandclinic.org/health/articles/24291-diagnostic-and-statistical-manual-dsm-5

Recomandat
***Tatiana TABUNCIC**, dr. în drept, conf. univ.*

ASPECTE TEORETICO-PRACTICE: CONCEPTUL DE INEFICIENȚĂ A ACTULUI JURIDIC

Anda OSIPOV, Daniel GARBUZ,

Studenți, anul 1, Facultatea de Drept

CZU: 347.931:347.453

andaosipov@gmail.com,
garbuzdaniel46@gmail.com

În universul complex al dreptului civil, actele juridice sunt temelia relațiilor noastre sociale. Potrivit CC RM Art. 328 [2], ele reprezintă voința noastră exprimată, indiferent dacă este conștientă sau inconștientă, către nașterea, modificarea sau stingerea relațiilor juridice civile.

Acțiunile noastre cotidiene nu sunt doar gesturi oarecare; ele sunt manifestări ale dorinței noastre de a atinge un scop practic, fie că este vorba de a deveni proprietarul unui automobil sau de a lua decizii comerciale complexe [1].

Însă, în universul complicat al legislației, umbrele incertitudinii se strecoară adesea. Conceptul de ineficacitate a actului juridic, provenit din înțelepciunea dreptului german, ne arată că nu toate semnăturile sunt garantate [2].

Într-un efort de modernizare și aliniere cu practicile europene, legislația RM a adoptat conceptul de ineficacitate în 2019, aducând în prim-plan întrebări esențiale despre validitatea și eficiența acțiunilor noastre juridice, urmărind să asigure un cadru mai productiv.

În acest context, teoria ineficacității actului juridic devine o adevărată odisee prin terenuri incerte, căutând răspunsuri într-un labirint de norme și practici. Și totuși, în mijlocul acestui labirint, există o lumină de speranță: posibilitatea de a vindeca un act juridic ineficient, conform principiilor dreptului german, prin intermediul conceptului de „Heilung" [3].

a) Lipsa consimțământului necesar. În astfel de situații, pentru ca un efect juridic să aibă loc, este esențial consimțământul unei terțe părți cu privire la relația juridică, având în vedere patrimoniul acesteia [5]. Imaginează-ți că fiecare semnătură pe un contract are nevoie de acordul unei alte persoane pentru a prinde viață legală. În concordanță cu art. 33 (1) CC RM, lipsa încuviințării anterioare sau ulterioare a autorității tutelare a minorului care a împlinit vârsta de 14 ani, duce la ineficiența unui contract de credit a minorului.

b) Suspans pe termen nedefinit. Prin voința autorului actului juridic, efectul dorit se activează doar în urma unui eveniment viitor și incert. În cazul vânzării unor bunuri de gen, transferul dreptului de proprietate nu operează înainte de individualizarea bunurilor respective [5].

c) Acțiuni fără temei. Actul unilateral neîntemeiat este ca o săgeată aruncată în întuneric. Uneori, voința unei persoane de a schimba cursul lucrurilor este invalidă fără justificarea legală [5]. De la anularea unei donații până la rezoluțiunea nejustificată a unui contract, fiecare gest trebuie să aibă o bază solidă pentru a fi recunoscut legal.

d) Ineficiența subsecventă. Când un act juridic este subordonat unei condiții sau când legea permite retractarea consimțământului dat la încheierea unui contract, acesta poate deveni ineficient ulterior [9].

Ineficiența actului juridic este încă rar întâlnită în practica judiciară autohtonă. Un exemplu recent este litigiul în care, în 26 mai 2020, SRL-ul „Finvest" a acționat împotriva pârâților PF „X" și ÎI „Tomailî Argo" într-o procedură de restructurare și insolvabilitate. Scopul acțiunii a fost constatarea ineficienței unui contract din 2011 de investire în construcție și radierea înregistrării din Registrul bunurilor imobile. Instanța a decis că lipsa unui acord între SRL-ul „Finvest" și PF „X" cu privire la preluarea drepturilor și obligațiilor din contractul inițial cu ÎI „Tomailî Argo"" a determinat ineficiența contractului, dispunând radierea acestuia din Registrul bunurilor imobile.

În practica germană, Curtea Federală de Justiție a confirmat aplicarea ineficienței în cazul unui contract de locațiune modificat fără forma scrisă corespunzătoare. În lipsa acesteia, contractul era ineficient, dar relația contractuală putea fi validată prin efectuarea efectivă a acesteia.

Se propune ca legislația să stabilească că, în cazul în care eficacitatea unui act juridic implică consimțământul a două părți, acesta să fie considerat „ineficient" până la obținerea ambelor consimțăminte, evitând astfel aplicarea nulității în aceste cazuri [2]. Este esențial ca judecătorii și juriștii să înțeleagă distincția corectă între ineficiența actului juridic, nulitatea absolută și nulitatea relativă pentru a evalua adecvat situațiile juridice și a aplica soluțiile legale potrivite.

Introducerea conceptului de ineficiență a actului juridic civil în legislația RM reprezintă un avans important către o mai mare claritate și coerență în aplicarea legii, promovând valabilitatea actelor juridice și limitând nulitatea – un sistem juridic adaptat la cerințele contemporane [4, p. 143].

Referințe:

1. NEUNER, WOLF, LORENZ. *Allgemeiner Teil des Bürgerlichen Rechts.* § 28, nr. 3, p.330.
2. CAZAC, Octavian. *Ineficacitatea actului juridic [online]. Codul civil Adnotat [citat 12.03.2024]. În: animus.md/adnotari/328/*
3. HOFMANN, Frank. *Skript BGB AT.* Repetitorium Hofmann, Septembrie 2022, nr. 3. [citat 12.03.2024] În: https://www.repetitorium-hofmann.de/pdf/skript-bgb-at.pdf
4. PEPTAN, R. *Valorificarea nulității actului juridic civil.* Modalitățile de validare sau valorificare a actului juridic civil nul. În: Analele Universității „Constantin Brâncuși" din Târgu Jiu. Seria „Științe Juridice", 2011, nr. 4.
5. ȘARGAROVSCHI, Mariana. *Actul juridic ineficient în contextul noilor reglementări ale codului civil.* In: Revista Institutului Național al Justiției, 2019, nr. 3(50), pp. 43-47. ISSN 1857-2405. [citat 12.03.2024] În: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/43-47_17.pdf

Recomandat
***Vlad BERCU**, magistru, asist. univ.*

ASPECTE TEORETICO-PRATICE PRIVIND REGULA BUNEI JUDECĂȚI (BUSINESS JUDGEMENT RULE)

Sorin CHIRIȚA, Simona PATRAȘ,

Studenții anul I, Facultatea de Drept

CZU: 347.95:347(478)(094.4)

simonapatrash@gmail.com
sorinkiritsa@gmail.com

Acest document abordează conceptul de Business Judgment Rule (BJR), o doctrină derivată din jurisprudența corporativă dezvoltată inițial de către curțile din Delaware, SUA. Această regulă s-a răspândit și în numeroase jurisdicții europene în ultimii ani, fie codificată, fie aplicată de instanțe chiar dacă nu este codificată explicit.

În legislația națională, această normă se regăsește în Codul Civil, precum și în legile care reglementează gestionarea afacerilor persoanelor juridice, inclusiv Legea Nr. 135 din 2007 privind societățile cu răspundere limitată.

Articolul 177. Capacitatea de exercițiu a persoanei juridice: (1) Persoana juridică își exercită, de la data constituirii, drepturile și își execută obligațiile prin administrator. Persoana juridică poate avea unul sau mai mulți administratori. Articolul 193. Condițiile acțiunii de tragere la răspundere a administratorului: (4) Administratorului îi revine sarcina să demonstreze că a acționat cu competență și diligență (Codul Civil).

BJR reprezintă o prezumție că directorii unei corporații, în luarea deciziilor de afaceri, au acționat pe o bază informată, cu bună-credință și cu convingerea sinceră că acțiunile lor au fost în cele mai bune interese ale companiei. Evidențiem două modele principale referitoare la sarcina probei: modelul aplicat în Germania, Austria, Croația, Grecia, Portugalia, care cere directorilor să demonstreze că decizia a fost complet corectă; și modelul din SUA, România, Danemarca, Finlanda, Suedia, care cere reclamantului (de obicei acționarii) să demonstreze că directorii nu au acționat în mod informat, cu bună-credință și loialitate [1].

Pe lângă discutarea originii și aplicabilității BJR în diferite state, documentul abordează și reglementarea acesteia în România, Austria[3], și Republica Moldova, subliniind diferențele și asemănările în tratamentul juridic al acestei reguli. Se menționează că în Republica Moldova există un proiect de lege pentru a codifica BJR în Codul civil, reflectând o tendință globală de a recunoaște și proteja deciziile de afaceri luate în buna credință și pe baza unei informații adecvate.

Cazurile ,,Dodge v. Ford Motor Company” și ,,Sinclair Oil Corp. v. Levien”” demonstrează aplicarea ,,Business Judgment Rule” (BJR) în jurisprudența corporativă.

În primul caz, ,,Dodge v. Ford Motor Company” (1919), Henry Ford a luat o decizie strategică contestată de acționarii minoritari. Curtea Supremă a decis în favoarea lui Ford, invocând BJR și susținând că conducerea companiei are discreția de a lua decizii comerciale, nu doar pentru a maximiza profitul, ci și pentru alte interese ale companiei. În acest caz, se aplică condiția lipsei conflictului de interese.

În al doilea caz, ,,Sinclair Oil Corp. v. Levien" (1971)[2], BJR a fost aplicată pentru a evalua deciziile consiliului de administrație al ,,Sinclair Oil Corp". Avocații companiei au susținut că deciziile au fost luate în interesul companiei și cu diligență. Instanța a luat în considerare BJR în analiza deciziilor. Aceste cazuri subliniază importanța BJR în evaluarea deciziilor corporative și rolul discreției și expertizei consiliilor de administrație în conducerea afacerilor.

În concluzie BJR reprezintă un echilibru între autonomia decizională a directorilor și necesitatea de a răspunde pentru gestionarea necorespunzătoare, încurajându-i să ia decizii în interesul companiei fără teama de represalii pentru rezultatele nefavorabile, atâta timp cât deciziile sunt luate cu diligență, loialitate și în buna credință.

Referințe*:*

1. Study on Directors' Duties and Liability prepared for the European Commission DG Markt by: Carsten Gerner-Beuerle, Philipp Paech and Edmund Philipp Schuster (Department of Law, London School of Economics), London, April 2013, p. 116-În:http://ec.europa.eu/internal_market/company/ docs/board/2013-study-analysis_en.pdf.
2. Sinclair Oil Corporation v. Levien, 280 A.2d 717, 720 (Del. 1971) - https://casetext.com/case/ sinclair-oil-corp-v- levien-2
3. Australian Corporations Ac. În: https://www.legislation.gov.au/Details/C2013C00003

Recomandat
***Vlad BERCU**, magistru, asist. univ.*

DREPTUL ASUPRA INVENȚIEI CREATE ÎN CADRUL RAPORTURILOR DE MUNCĂ

Teofilia BELEUȚA,

studentă, anul IV, Facultatea de Drept

CZU: 347.77:349.22 teo.beleuta1@gmail.com

Proprietatea intelectuală reprezintă produsul finit al gândirii umane, şi drepturile ce le deține autorul asupra lor. Anume această diversitate, reprezintă epicentrul acestei proprietăți, deoarece cuprinde tot de ce ar putea fi în stare să genereze gândirea umană și să transpună în toate sferele de activitate, precum știința, literatura, industria etc. În opinia autorului Moisei A., proprietatea intelectuală este cea care naşte produsul, este însăşi produsul, este cea care însoţeşte produsul, care oferă siguranţă şi încredere în relaţiile cu produsul, ea există şi a existat tot timpul, chiar dacă noi nu vrem sau nu avem capacitatea de a o vedea sau de a o folosi, de a o scoate în evidenţă şi a beneficia din plin de oportunităţile oferite de această categorie de proprietate [1, p. 28].

Legislaţia care reglementează domeniul proprietăţii intelectuale urmăreşte două scopuri bine definite. Primul constă în stabilirea drepturilor morale şi economice ale creatorilor asupra creaţiilor lor, precum şi a drepturilor publicului de a avea acces la aceste creaţii. Al doilea scop vizează promovarea creativităţii, propagarea şi încurajarea unei valorificări echitabile a rezultatelor acestei activităţi [2].

Regula generală în domeniul proprietății intelectuală, ne dictează următoarele, cel care a creat o invenție, o operă, un procedeu ș.a, are dreptul exclusiv de exploatare a acestora. Dar care e specificul juridic a unui raport de muncă în contextul creării unei invenții? În literatura de specialitate se face o distincție dintre o invenție, și o invenție creată la locul de muncă. Prima reprezintă o rezolvare sau realizare tehnică dintr-un domeniu al cunoașterii, care prezintă noutate și progres față de stadiul cunoscut până atunci, iar a doua se referă exclusiv la o invenție creată în cadrul raporturilor de muncă, astfel aceasta fiind o invenţie care a fost făcută pe durata ocupării forței de muncă și care a fost dezvoltată, fie ca parte a activităților salariatului din unitate sau care se bazează într-o măsură semnificativă, pe experiența unității [3, pag. 39].

Astfel se creează următoarea situație, un salariat care este angajat în baza unui contract de muncă, și care în virtutea funcțiilor sale de serviciu, sau în perimetrul unei cercetări științifice încredințate de angajator, realizează o invenție, cu propria sa putere intelectuală, invenția va aparține unității din care face parte, și doar dacă în contract se va stabili o remunerație suplimentară pentru o asemenea situație, salariatul o va primi, ca rezultat al contribuției sale intelectuale.

Suntem în prezența unui raport juridic, în care salariatul este partea slabă, deoarece chiar dacă o invenție creată de el, întrunește elementele menționate mai sus, aceasta oricum mai este supusă unor excepții. Așadar, legea care reglementează protecția invențiilor, instituie patru situații care limitează dreptul exclusiv de exploatare a imvenției de către inventator. Deci, dacă o invenție este creată de salariat, în următoarele circumstanțe:

1. în exercitarea funcţiilor sale;

2. în domeniul activităţii unităţii;

3. prin cunoaşterea şi/sau utilizarea tehnicii, a mijloacelor specifice ale unităţii sau datelor existente în unitate;

4. cu asistenţa materială a unităţii. [4], acestea din urmă îi vor genera dreptul unităţii de a-şi atribui invenţia sau dreptul de a beneficia în totalitate de drepturile care vor fi oferite de brevet în cazul în care invenţia va fi protejată. Cât de echitabil este acest mecanism?

Susţin faptul că, drepturile salariatului asupra propriei invenţii sunt limitate excesiv, or chiar art. 15, alin (1) din legea nr. 50/2008, privind protecţia invenţiilor, stabileşte că: dacă inventatorul este salariat, în lipsa unei clauze contractuale mai avantajoase pentru el, dreptul la brevet se va reglementa conform prevederilor alin. (2)–(4), adică vor aparţine unităţii [5]. Oare poate un salariat să cunoască la încheierea contractului, că în viitor acesta va crea o invenţie şi această prevedere să o insereze în contract? Cert este că nu, prin această reglementare, limităm într-un mod prea riguros, dreptul salariatului de a beneficia de dreptul său exclusiv asupra invenţiei. În această ordine de idei într-un raport de muncă, avem roluri duble, pe de o parte iniţial identificăm salariatul şi angajatorul (unitatea), iar abia după naşterea unei invenţii, identificăm autorul obiectului de proprietate intelectuală şi beneficiarul [6]. O altă particulariate a acestui raport, este remuneraţia cuvenită salariatului, datorită contribuţiei sale intelectuale la crearea invenţiei. Legea în acest context nu stabileşte expres, care sunt criteriile specifice de fixare a remuneraţiei. Angajatorului i se mai atribuie un drept, prin care unilateral ar putea fixa remuneraţia. Legea în acest context este laconică, întrucât nu există criterii stabilite şi clare de a cuantifica remuneraţia.Totuşi, în toate situaţiile menţionate mai sus, inventatorul şi unitatea se vor informa reciproc despre creare şi asupra stadiului realizării invenţiei şi se vor abţine să divulge informaţia, care ar putea prejudicia exercitarea drepturilor de către fiecare parte [7, p. 236].

În contextul celor expuse, este ferm că activitatea salariatului într-o unitate este esenţială, iar invenţiile create la locul de muncă, sunt o confirmare că experienţa acumulată pe parcursul activităţii sale, contribuie la crearea unei invenţii, şi doar datorită puterii gândirii umane, aceasta se poate materializa sub forma unei invenţii. Este important să încurajăm salariaţii să dea frâu liber imaginaţiei, iar angajatorul să manifeste o atitudine mai atentă în legătură cu obligaţiile părţilor, atât până la încheierea contractului, cât şi după.

Referinţe:

1. Moisei A., Ce este proprietatea intelectuală? În revista Intelectus, 2020, În: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/28-32_24.pdf ;
2. ABC-ul proprietăţii intelectuale, Chişinău, 2016; În: https://agepi.gov.md/sites/default/files/brosuri/ABC-ul_PI-2016.pdf
3. Bodiul T şi Prohin M, Conţinutul drepturilor subiective privind inveţia de serviciu, În revista Intelectus, 2007, În: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/Continutul%20drepturilor_0.pdf
4. Plotnic O, Crudu R, Mogol N, Cimil D, Dreptul proprietăţii intelectuale, Chişinău, 2021;

5. Legea nr. 50 din 07.03.2008 privind protecția invențiilor, În: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=136989&lang=ro#
6. În:https://www.europarl.europa.eu/factsheets/ro/sheet/36/proprietatea-intelectuala-industriala-si-comerciala
7. Boișteanu E, Romandaș N, Dreptul Muncii, Chișinău, 2015, pag. 236;

Recomandat
***Victoria HÎNCU**, magistru în drept, lector univ.*

PROCRASTINAREA ȘI MECANISMELE DE COPING LA ADOLESCENȚII CE UTILIZEAZĂ REȚELELE DE SOCIALIZARE

Laura BANARI,

Facultatea Psihologie, Ştiinţe ale Educaţiei, Sociologie şi Asistenţă Socială

CZU: 316.472.4:004:159.923-053.6 laurabanari03@gmail.com

Procrastinarea, sau amânarea sarcinilor, este o problemă comună întâlnită în rândul adolescenților. Cu toate acestea, legătura dintre procrastinare și utilizarea problematică a rețelelor de socializare a devenit din ce în ce mai evidentă. Adolescenții pot fi adesea tentați să amâne sarcinile și responsabilitățile în favoarea timpului petrecut pe platformele de socializare online, unde pot găsi o gamă largă de distracții și stimulente rapide. În plus, modul în care adolescenții fac față stresului și presiunii poate fi influențat de mecanismele lor de coping. Utilizarea rețelelor de socializare poate juca un rol important în aceste strategii de coping. De exemplu, unii adolescenți ar putea utiliza rețelele de socializare ca pe o formă de evadare sau de relaxare în fața stresului, într-un mod frecvent dezadaptativ.

Procrastinarea este definită ca fiind „Amânarea voluntară și irațională a unei acțiuni prevăzute, în ciuda cunoașterii faptului că această întârziere va avea costuri sau efecte negative asupra individului” [3], respectiv acesta este un comportament disfuncțional [1].

Majoritatea cercetărilor despre abordările de coping o tratează fie ca o reacție - o încercare de a te adapta la anumiți factori de stres specifici; fie ca un stil - o manieră consistentă, de adaptare. Acestea pot fi categorisite ca fiind adaptative sau dezadaptative. Strategiile de coping dezadaptative pot fi definite ca fiind acțiuni întreprinse de individ pentru a alina temporar stresul, care sunt de obicei percepute ca eficiente pe termen scurt, dar care sunt susceptibile să aibă un impact negativ asupra sănătății și bunăstării dacă sunt continuate pe termen lung. Strategiile adaptive de coping includ acțiuni și comportamente care duc la îmbunătățirea rezultatelor de durată [4].

În literatura de specialitate întâlnim concepte ca: dependența de rețelele de socializare, tulburarea legată de rețele sociale, utilizarea excesivă, problematică, compulsivă și patologică a rețelelor de socializare - toate sunt conceptualizate ca probleme ce implică abuzul rețelelor sociale, iar elementele comune al acestor probleme reprezintă modificarea dispoziției, toleranța și recădere, conflictul, proeminența și simptomele de sevraj [2].

Pentru cercetarea realizată cu scopul determinării relației dintre procrastinare și mecanismele de coping la adolescenți din perspectiva tipului de utilizare a rețelelor de socializare, am valorificat instrumentele psihometrice: Coeficientul de Procrastinare

(H.E. Florey), Chestionarul de Măsurare a Strategiilor de Coping ale Adolescenților (Sveinbjornsdottir și Thorsteinsson) și Scala adicției Bergen (Andreassen și colab.). În cercetare au participat 70 adolescenți, dintre care 25 cu vârsta cuprinsă între 13-14 ani, 24 cu vârsta cuprinsă între 15-16 ani și 21 cu vârsta cuprinsă între 17-18 ani; respectiv 42 de gen feminin și 28 de gen masculin.

Aplicând Coeficientul de Procrastinare am identificat următoarele nivele de maniferstare a procrastinării: 20% au înregistrat nivel scăzut, 71,4% - nivel mediu și 8,6% - nivel înalt. De asemenea, am identificat nivele diferite de maniferstare a utilizării rețelelor de socializare: 13% au înregistrat nivel scăzut, 42,9% - nivel mediu și 44,3% au o utilizare problematică a rețelelor. În același context, aplicând Chestionarul de Măsurare a Strategiilor de Coping ale Adolescenților, am stabilit că 30% din adolescenți au mecanismul de coping dominant stoicism, 28,6% - suport social, 18,6% - grijă față de sine, 18,6% - ruminație și 4,3% - comportament impulsiv.

Pentru a identifica relația dintre mecanismele de coping și procrastinare la adolescenți, am comparat adolescenții cu nivel înalt și nivel scăzut de procrastinare. Am determinat că adolescenții cu un nivel înalt de procrastinare ruminează mai mult comparativ cu cei cu un nivel scăzut. Aplicând testul T, am determinat că această diferență este una semnificativă (t=4,055; p=0,001). Aceeași diferență am realizat-o și cu variabila utilizarea problematică a rețelelor de socializare, comparând adolescenții cu un nivel scăzut de utilizare și cei cu o utilizare problematică. Am identificat diferențe semnificative pentru mecanismele de coping dezadaptative: ruminație (t=4,112; p=0,001) și comportament impulsiv (t=3,261; p=0,002).

Pentru a determina corelația dintre procrastinare și utilizarea problematică a rețelelor de socializare am aplicat coeficientul Pearson și am evidențiat corelații pozitive semnificative dintre procrastinare și utilizarea problematică a rețelelor de socializare (r= 0,611**; p= 0,001).

În concluzie, persoanele cu nivel înalt al procrastinării și al utilizării rețelelor de socializare au un mecanism de coping disfuncțional, înregistrând diferențe semnificative pentru mecanismul ruminație pentru procrastinare și ruminație - comportament impulsiv pentru cei ce utilizează rețelele în mod problematic. De asemenea, am identificat corelații între utilizarea problematică a rețelelor de socializare și variabila procrastinare la vârsta adolescenței.

Referinţe:

1. POTÂNG, A. Considerații teoretice ale procrastinării. În: Studia Universitatis Moldaviae, Seria „Științele educației". 2021, nr.5 (145), pp.119-122.
2. GRIFFITHS, M. D., Social Networking Addiction: Emerging Themes and Issues. *Journal of Addiction Research & Therapy*, 2013, 4, e118.
3. SIMPSON, W. K., & PYCHYL, T. A., In search of the arousal procrastinator: Investigating the relation between procrastination, arousal-based personality traits and beliefs about procrastination motivations. In *Personality and Individual Differences*, 2009, 47(8), pp. 906–911.
4. SNYDER, C. R., *Coping : the psychology of what works*. Oxford University Press, 1999, 350 p.

Recomandat

***Oxana PALADI**, dr. hab., conf. univ.*

APTITUDINILE COMUNICATIVE ŞI NIVELUL DE ACTIVISM LA COPIII DE VÂRSTĂ PREŞCOLARĂ

Maria MARDARE,

Facultatea Psihologie şi Ştiinţe ale Educaţiei, Sociologie şi Asistenţă Socială

CZU: 37.015.3:316.77-053.4:303.4 mariapletiniuc@gmail.com

Perioada preşcolară sau a doua copilărie începe de la 3 ani şi este perioada în care copilul trece printr-o intensă dezvoltare psihică. La această vârstă se descoperă realitatea fizică şi umană, fiind, inclusiv, etapa de autodescoperire. Ajuns la această vârstă, copilul se dezvoltă în plan somatic, cognitiv, atitudinal şi relaţional, i se adâncesc procesele de cunoaştere şi se schimbă atitudinea faţă de mediul înconjurător. Treptat se dezvoltă aptitudinile comunicative, se conturează conştiinţa morală şi sporeşte gradul de autonomie a copilului [1].

Jean-Claude Abric defineşte comunicarea drept ansamblul proceselor prin care se efectuează schimburi de informaţii şi de semnificaţii între persoanele aflate într-o situaţie socială dată [2].

P. Popescu-Neveanu ne defineşte conceptul de aptitudine ca „însuşire sau sisteme de însuşiri ale subiectului, mijlocind reuşita într-o activitate, posibilitatea de a acţiona şi obţine performanţe, factor al persoanei ce facilitează cunoaşterea, practica, elaborările tehnice, artistice şi comunicarea" [3]. Aptitudinile comunicative permit diferenţierea situaţiei comunicative, înţelegerea altora în situaţiile de comunicare şi formarea propriului comportament în comunicare.

P. Popescu-Neveanu defineşte termenul activitate ca fiind un mod de existenţă a psihicului uman, aşa cum mişcarea este un mod de existenţă a materiei; o modalitate specific umană de adaptare la mediu şi de adaptare a mediului la condiţia socioumană [3]. Nivelul de activism se referă la gradul de implicare al individului în activităţile senzoriomotorii, comunicative, intelectuale/cognitive etc.

Scopul cercetării a fost să stabilim relaţia dintre aptitudinile comunicative şi nivelul activismului la copiii de vârstă preşcolară.

Pentru a stabili relaţia dintre aceste două variabile am aplicat testul de determinare al aptitudinilor comunicative la preşcolari (А.М. Щетинина, М.А. Никифорова) - pentru determinarea nivelului de dezvoltare a aptitudinilor comunicative ale preşcolarilor; scala de diagnosticare a activismului(А.М. Щетинина, М.А. Никифорова) - pentru a determina gradul de manifestare a activismului.

În cercetare au participat 71 de copii cu vârstă preşcolară medie (5-6 ani), 52% frecventează instituţii preşcolare private şi 48% frecventează instituţii preşcolare de stat.

În urma aplicării testului de determinare a aptitudinilor comunicative am constatat următoarele: 45% din preşcolari au un nivel scăzut al aptitudinilor comunicative, 16% au un nivel mediu al aptitudinilor comunicative, 15% au un nivel înalt al aptitudinilor comunicative şi 24% au un nivel foarte înalt al aptitudinilor comunicative.

Prelucrând rezultatele scalei de determinare a gradului de activism constatăm că 72% din preşcolari au un nivel mediu al activismului, 23% au un nivel înalt al activismului şi 6% au un nivel scăzut al nivelului de activism.

În urma analizării datelor statistice obţinute, concluzionăm că copiii de vârstă preşcolară cu un nivel înalt al aptitudinilor comunicative manifestă un nivel înalt de activism, astfel preşcolarul care are aptitudini comunicative înalte are şi nivelul activismului înalt. Totodată identificăm diferenţe semnificative de medie, din perspectiva de gen, a aptitudinilor comunicative, genul feminin având aptitudini comunicative mai înalte decât genul masculin($t=-2,190$; $p=0,032$). Datele statistice ne arată că nu există diferenţe de medie, din perspectiva de gen a gradului de activism la preşcolari($t=-0,747$; $p=0,458$).

În concluzie, menţionăm că numărul copiilor cu aptitudini comunicative scăzute este mai mare decât cel al copiilor cu nivel mediu sau înalt şi acesta tot continuă să crească. Între aptitudinile comunicative şi gradul activismului, conform rezultatelor statistice, se evidenţiază o corelaţie pozitiv semnificativă. Astfel, cu cât copiii de vârstă preşcolară au aptitudinile comunicative înalte, cu atât sunt mai activi, atât în mediul preşcolar, cât şi în mediul familial. În acest context, instituţiile preşcolare ar trebui să acorde mai multă atenţie acestor aspecte. Părinţii, la fel, trebuie să se implice în procesul de dezvoltare al aptitudinilor comunicative la copiii preşcolari.

Referinţe:

1. SCHIOPU U. VERZA E. *Psihologia vârstelor. Ciclurile vieţii.* Bucureşti: Editura Didactică şi Pedagogică, 1997.
2. ABRIC, J-C. *Psihologia comunicării.* Iaşi: Polirom, 2002.
3. POPESCU-NEVEANU P. *Dicţionar de psihologie.* Bucureşti: Albatros, 1978.

Recomandat
***Oxana PALADI**, dr. hab., conf. univ.*

PROCRASTINAREA LA STUDENȚII CU DIFERIT NIVEL AL ADAPTABILITĂȚII PSIHOSOCIALE

Mariana VERDEȘ,

Facultatea de Psihologie, Științe ale Educației, Sociologie și Asistență Socială

CZU: 316.6 + 159.923.2-057.875:303.4 marinaverdes01@gmail.com

Procrastinarea este un fenomen cu care majoritatea dintre noi suntem familiarizați, fie că am observat-o la alții, fie că am observat acest fenomen la noi. Prima cercetare care viza procrastinarea a fost realizată în anul 1978, prin intermediul unui chestionar care încerca să măsoare prezența acestuia și care ajungea la concluzia că 15% din respondenți au confirmat că procrastinează, în timp ce 1% procrastinează sistematic. În 2006, în urma altei cercetări, aceste procente au crescut în mod simțitor, până la aproximativ 60%. Unii autori susțin că astăzi, cifra ajunge la 95%, iar unul dintre cele mai importante domenii în care se resimt efectele procrastinării îl reprezintă mediul academic. Schimbările frecvente ce au loc în societatea de astăzi afectează personalitatea tinerilor, capacitatea lor de a se adapta și de a interacționa cu ceilalți. Având în vedere problematica procrastinării în mediul academic, cât și importanța adaptabilității psihosociale, este important să cercetăm acești factori în contextul studenților de azi.

Procrastinarea presupune procesul de amânare a sarcinilor pe care un individ trebuie să le îndeplinească până în punctul în care acesta începe să resimtă un sentiment de disconfort. Conform definiției lui Milgram, Mey-Tal și Levinson, procrastinarea se definește ca o trăsătură sau dispoziție comportamentală de a amâna intenția realizării unei sarcini sau luarea unei decizii [3]. După Wendelien van Eerde, acest concept este văzut ca un obicei disfuncțional, cu consecințe psihologice, cum ar fi vinovăția experimentată, bunăstarea afectivă negativă, o scădere a rezultatelor performanței și consecințe sociale, cum ar fi o imagine de nesiguranță [1]. În acest mod, individul care procrastinează are toate resursele necesare pentru a realiza o sarcină, plănuiește să realizeze această sarcină, dar nu este capabil să o finalizeze sau amână în mod excesiv realizare acesteia. În acest sens, o serie de autori au propus mai multe categorii de procrastinatori, printre care: (1) procrastinatorul cronic; (2) procrastinatorul relaxat; (3) procrastinatorul pasiv; (4) procrastinatorul activ; (5) procrastinatorul auto-distructiv [4].

Conceptul de adaptabilitate psihosocială reprezintă un fenomen cercetat în literatura de specialitate. Astfel, conform opiniei lui H. J. Eysenck adaptarea reprezintă o stare de armonie dintre îndivíd și mediul natural sau social, ca proces prin care se realizează o stare armonioasă [2]. С.А. Ларионова afirmă că gradul de adaptabilitate psihosocială este determinat de resursele adaptative ale individului și de caracteristicile mediului concret în condițiile cărora are loc satisfacerea nevoilor de bază ale individului într-o atitudine pozitivă, ceea ce este posibil doar dacă rezultatele activităților individuale corespund cerințelor societății. А.В. Петровски evidențiază că adaptarea psihosocială reprezintă fenomenul includerii omului în mediul social, în activitatea de bază, integrarea lui în grup, în funcție de particularitățile sale individuale [*apud* 2].

Cercetarea realizată are ca scop compararea mediilor în funcție de gen, mediul de proveniență a studenților a conceptelor de procrastinare și adaptabilitate psihosocială. În vederea realizării scopului cercetării în cadrul experimentului de constatare, au participat 31 studenți cu vârsta cuprinsă între 19-22 ani, 26 – genul feminin, 5 – genul masculin; 23 – mediul de proveniență urban, 8 – mediul de provenineță rural.

Au fost aplicate următoarele instrumente de investigare: 1. **Coeficientul de Procrastinare** (H. E. Florey); 2. **Chestionarul multifactorial de personalitate *Adaptabilitatea,*** (A.G. Maklakov și S.V. Cermeanin).

Aplicând **Coeficientul de Procrastinare (**H. E. Florey) subliniem că am identificat următoarele niveluri de manifestare a factorului: 39% dintre subiecți denotă nivel înalt al procrastinării, 58% - nivel mediu, iar 3% dintre subiecți înregistrează un nivel scăzut pentru procrastinare. În același context, aplicând **Chestionarul multifactorial de personalitate *Adaptabilitatea*** (A.G. Maklakov și S.V. Cermeanin) subliniem că pentru factorul adaptabilitate psihosocială dintre subiecții chestionați – 10% au un nivel mediu al adaptabilității psihosociale, iar 90% - nivel scăzut.

În concluzie, menționăm că există diferențe semnificative din perspectivă de gen pentru factorul procrastinare, subiecții de gen masculin având un nivel mai scăzut de procrastinare comparativ cu subiecții de gen feminin.

Referințe:

1. EERDE, W. A meta-analytically derived nomological network of procrastination, *Faculty of Technology Management, Eindhoven University of Technology, PO Box 513, 5600 MB Eindhoven, the Netherlands,* 2002.
2. PALADI, O. The relationship between psychologycal adaptability and emotional intelligence in adolescence, Arhipelag XXI Press, 2020. 75 p.
3. SENECAL, C., KOESTNER, R. Self-Regulation and academic procrastination, *The Journal of Social Psychology,* 607-610 p., 1995
4. VLĂDUCU, A. Procrastinarea academică. Un studiu de caz din SNSPA, 91 p., 2015

Recomandat

***Oxana PALADI**, dr. hab., conf. univ.*

INTERCONEXIUNI DINTRE MANIFESTAREA PERFECȚIONISMULUI ȘI MOTIVAȚIA PENTRU SUCCES LA CADRELE DIDACTICE

Ana PRISACARI ,

Facultatea de Psihologie, Științe ale Educației, Sociologie și Asistență Socială

CZU: 159.923.2:37.011.3-051:303.4 anaprisacari252002@gmail.com

În ultimii ani Biroul Național de Statistică (BNS) atenționează că numărul cadrelor didactice este în scădere. În anii 2022\23, conform BNS, 55,4% dintre cadrele didactice aveau peste 20 ani vechime în muncă, iar cu vechimea până la 2 ani erau doar 5,2%. Motivele prinicipale care scad motivația tinerilor de a se angaja ca pedagogi sunt: salariile cadrelor didactice relativ mici, condiții de muncă dificile (atmosferă stresantă, presiunea de a obține performanțe academice bune) etc. Astfel, în lucrarea de față ne-am propus să investigăm motivația pentru succes la cadrele didactice în funcție de tipul instituției (gimnaziu, facultate) și în funcție de vechimea în muncă (1-10 ani comparativ cu >10 ani) în relație cu perfecționismul. Metodologia de cercetare a cuprins „Chestionarul de măsurare a perfecționismului" N.GARANIAN, care conține 29 întrebări și „Chestionarul de măsurare a motivației pentru succes" de T. ELLERS, ce conține 41 întrebări, aplicate asupra unui eșantion de 60 cadre didactice, 30 din gimnaziu și 30 din facultate.

Termenul de **„perfecționism"** reprezintă o dorință de a efectua sarcinile perfect, asociată cu standardele extrem de înalte și cu autoevaluarea critică (Hewitt și Flett). Astfel, potrivit autorilor, se denotă faptul că perfecționismul poate fi atât o sursă pozitivă cât și una negativă. Manifestarea **perfecționimului pozitiv** sau echilibrat contribuie la creșterea motivației pentru succes și obținerea personală a performanțelor înalte, cât și creșterea performanței academice a elevilor\studenților. Pedagogii ce au acest tip de perfecționism, percep eșecul ca o oportunitate de a învăța, de a se dezvolta, dar nu ca pe un impediment în obținerea succesului. Pe când persoanele care manifestă un tip de **perfecționim negativ** sau excesiv, nu tolerează eșecul, fiind foarte emotivi și sensibili la erori, ei îl percep ca un obstacol în obținerea succesului, iar acest fapt duce la demotivare și la dezvoltarea anumitor tulburări psihologice, cum ar fi: anxietatea, stresul cronic, depresia etc., și nu în ultimul rând scade motivația pentru succes a pedagogilor dar și a elevilor, studenților, întrucât au tendința să ceară de la elevi mai mult decât posibil, fiindcă tind să își stabilească standarte înalte și irealiste atât pentru ei cât și pentru alții. **Motivația pentru succes**, potrivit lui Dweck, se referă la dorința individului de a se dedica foarte mult în obținerea succesului pentru o sarcină sau într-un anumit domeniu. Referitor la conexiunea dintre manifestarea perfecționismului și nivelul motivației pentru succes la cadrele didactice, autoarea Angela Duckworth, a menționat că un anumit nivel de perfecționism poate servi drept accelerator pentru motivarea și străduința în îndeplinirea activităților didactice, iar Duckworth afirmă că persoanele la care predomi-

nă un nivel moderat de perfecționism, care tind spre atingerea scopurilor înalte, însă nu sunt obsedate de perfecțiune, pot fi mai motivate pentru depunerea efortului cu scopul de a obține succes.

Conform cercetării respective cadrele didactice de la facultate au obținut un nivel mai înalt al perfecționimului, cu o percepție mai mare a altor persoane ca având cerințe prea înalte (m1=11,10; m2=14,57; t=-3,171, p=0,003), de a-și stabili standarde mai ridicate în ceea ce privește performanța lor (m1=9,37; m2=11,60; t=-2,689; p=0,010), de a vedea lucrurile în termeni absolutiști, „totul sau nimic" (m1=10,00; m2=11,73; t=-2,142; p=0,036) comparativ cu pedagogii de la gimnaziu. Observăm, astfel, că pedagogii de la facultate sunt supuși unei presiuni mai mari și a unor așteptări de performanță mai ridicate decât cei de la gimnaziu, având în vedere natura mai avansată a poziției lor și a domeniului lor de activitate, în care se include și supervizarea viitorilor specialiști în domeniu. De asemenea, există diferențe în ceea ce ține de vechimea în muncă, pedagogii cu o vechime în muncă de la 1 până la 10 ani au obținut scoruri mai mari în manifestarea perfecționimului comparativ cu pedagogii cu o vechime în muncă mai mare de 10 ani, (m1=14,57; m2=11,76; t=2,419; p=0,019), având tendința de a percepe că alte persoane au cerințe prea înalte, de a-și stabili standarde mai ridicate în ceea ce privește performanța lor (m1=11,65; m2=9,76; t=2,075; p=0,042), de a pune accent în special pe propriile insuccese și greșeli decât pe succes (m1=8,26; m2=6,78; t=2,075; p=0,042). Din motiv că pedagogii aflați la începutul carierei sunt mai motivați și mai ambițioși în ceea ce privește atingerea obiectivelor profesionale și perfecționarea abilităților lor, ajung să fie mai perfecționiști față de pedagogii cu o vechime în muncă mai mare, care au deja o percepție mai echilibrată și mai realistă a standartelor. Însă, la relația dintre manifestarea perfecționismului și a motivației pentru succes, rezultatele atestă faptul că ipoteza se infirmă. Acest rezultat poate fi explicat prin faptul că motivația pentru succes nu poate fi influențată doar de perfecționism, întrucât există și alte aspecte care au o contribuție importantă, cum ar fi: relațiile interpersonale la locul de muncă, condițiile de muncă, posibilitatea creșterii în carieră, factori extrinseci și intrinseci etc.

Referințe:

1. Flett, Gordon L., Paul L. Hewitt, and Andrea D. Dyck. "Perfecționismul academic și motivația pentru succes la profesorii universitari." Editura Academic Press, 2004.
2. Duckworth, Angela. "Grit: The Power of Passion and Perseverance." Editura Scribner, 2016.

Recomandat
***Valentina MIRON**, drd., lector univ.*

TRĂSĂTURI DE PERSONALITATE ȘI CARACTERISTICI ALE ANXIETĂȚII LA DEȚINUȚI

Maria LOZOVAN,

Facultatea de Psihologie, Ştiinţe ale Educaţiei, Sociologie şi Asistenţă Socială

CZU: 159.923:616.89-008.441-058.56 lozovanmaria07@gmail.com

Detenția reprezintă o limitare a libertății individului, iar când această restricție afectează evoluția acestuia, individul resimte nevoia imperioasă de a acționa pentru a-și redobândi libertatea pierdută, ceea ce J. Brehm a numit „*reactanță psihologică*" [1, p.172]. Privarea de libertate influențează semnificativ personalitatea deținutului, având impact asupra diverselor aspecte precum încrederea în sine, nivelul de anxietate, sentimentul de frustrare, stabilitatea emoțională, și manifestările trăsăturilor de personalitate, precum ar fi schizofrenia, tendințele paranoide, isterice sau psihopatice și depresia. Cercetarea s-a concentrat pe trăsăturile de personalitate ale deținuților și anxietatea resimțită de aceștia.

Din studiile științifice cercetate am constatat că anxietatea poate fi influențată de trăsăturile de personalitate pe care individul le dezvoltă în timpul detenției, iar aceste caracteristici pot avea un efect însemnat asupra modului în care deținutul se integrează și interacționează în cadrul sistemului penitenciar. Astfel, anxietatea trăită profund se poate regăsi printre factorii care pot conduce deseori la acte de automutilare, ajungând chiar la sinucidere.

Trăsăturile personalității reprezintă caracteristici considerate a fi variabile și esențiale pentru înțelegerea comportamentului uman. În concepția lui G.W.Allport trăsăturile de personalitate sunt acele *caracteristici generale, relativ stabile şi de durată, care permit explicarea şi evaluarea comportamentului* [2, p.6].

Literatura de specialitate propune două modalităţi de definire a anxietăţii şi anume: *anxietatea este văzută ca o însuşire primară caracteristică omului şi ca o reacţie la o lume exterioară duşmănoasă* [3, p.5]. Spre exemplu, **I. Holdevici** definește anxietatea ca o teamă difuză, fără un obiect bine precizat. Subiectul trăiește o încordare continuă, simțindu-se permanent amenințat. El este foarte nervos și de multe ori nici nu realizează de fapt ce anume îl sperie atât de tare. **D. Petrovai** menționează că anxietatea reprezintă reacția la o amenințare percepută, nu neapărat reală [4, p.5].

În continuare vă propunem analiza rezultatelor cercetării, efectuate cu ajutorul Testului Spilberger și Inventarului multifazic de personalitate Minesotta, forma scurtă (Chestionarul Mini-Mult, Kincannon J.). Această cercetare a implicat selectarea de subiecți din două grupuri diferite, și anume: 30 de condamnați aflați în custodia Penitenciarului nr.15 – or. Cricova și 30 de persoane de gen masculin liberi.

Aplicând Testul Spilberger, evidențiem că, în conformitate cu rezultatele obținute, deținuții manifestă o medie mai ridicată pentru *Anxietate-trăsătură* (32,7), având tendința de a percepe o gamă largă de situații ca fiind amenințătoare, comparativ cu persoanele libere care prezintă un nivel mai ridicat pentru *Anxietate-stare* (36,12), ce re-

flectă emoţii trăite subiective, tensiune persistentă şi îngrijorare reieşită din experienţele acumulate.

Potrivit datelor colectate prin intermediul chestionarului Mini-Mult (Kincannon J.C.), am constatat că trăsăturile predominante la deţinuţi sunt: *paranoia* (23, 33 %) caracterizându-se prin tendinţe de formare a ideilor de grandoare personală, suspiciozitate, sensibilitate excesivă; *psihastenia* (20 %) manifestându-se prin alarmare, îndoieli excesive, obsesii şi frică neîntemeiată şi *depresie* (13,33%) - preocupare excesivă pentru propria sănătate, neîncredere în sine. Însă la persoanele aflate la libertate distingem *isteria* (26,66%) aceştia eschivându-se de la responsabilităţi, tendinţa de a atrage atenţia spre sine; *hipomanie* (20%) demonstrând tendinţe maniacale, energie, stări sufleteşti exaltate, excitabilitate, iritabilitate şi ***devianţa*** *psihopatică* (13,33%) afirmându-se prin dezadaptare socială, agresivitate, abaterea de la normele şi valorile sociale, dispoziţie inconstantă.

În concluzie, putem afirma că există o corelaţie semnificativă dintre variabilele: anxietate-stare, anxietate-trăsătură şi trăsăturile de personalitate la deţinuţi. Dar şi diferenţe în manifestarea nivelurilor de anxietate-stare la deţinuţi comparativ cu persoanele libere.

Referinţe:

1. MATEESCU, O. *Psihologie Judiciară*. Suport curs învăţământ la distanţă, Universitattea Titu Maiorescu, Bucureşti, 2020.
2. NOVAC, C. *Dezvoltarea Personalităţii umane. Teme de curs*. [citat 07 martie 2024] În:http://cis01.central.ucv.ro/eurocomp/dezv_pers_umane.pdf
3. RACU, I., *Psihologia anxietăţii la copii şi adolescenţi.* Chişinău: UPS „Ion Creangă", 2020.
4. RACU, I*., Determinantele psihologice ale anxietăţii în adolescenţă*, In: Revista Psihologie, Pedagogie specială Asistenţă socială. Nr. 2 (55). Chişinău: UPS Ion Creangă, 2019.

Recomandat

***Raisa CERLAT**, dr., conf. univ.*

RELAȚIA DINTRE STIMA DE SINE ȘI CONTROLUL STĂRII DE STRES LA DANSATORI ȘI NON-DANSATORI

Ana BURDUJA,

studentă, anul III,Facultatea Psihologie, Științe ale Educației, Sociologie și Asistență Socială

CZU: 159.923.2:159.944.4-053.6 ana.burduja02@gmail.com

Datorită faptului că stresul reprezintă o problemă extrem de importantă cu care se confruntă omul modern, denumită și „boala secolului", cercetarea acestui aspect, cât și a altor componente interconectate, cum este stima de sine, constituie un țel important și o necesitate în viața omului acestui secol.

Paul Popescu-Neveanu descrie termenul stres în lucrarea „Dicționar de psihologie", ca având, în general două accepțiuni: „a) situație, stimul ce pune organismul într-o stare de tensiune; b) însăși starea de tensiune deosebită a organismului prin care acesta își mobilizează toate resursele sale de apărare, pentru a face față unei agresiuni fizice sau psihice (emoție puternică)" [1, p.685-686].

Alexandra-Cristina Nicolescu (2021) evidențiază mai mulți factori de stres caracteristici pentru dansatori: accidentările, imaginea corporală, înaintarea în vârstă, nevoia de păstrare a locului în companie, spectacolele, concursurile, costumele, partenerul de scenă. Sigur că și evenimentele din viața personală pot crește nivelul de stres al dansatorilor și pot avea un impact negativ asupra atenției, concentrării, performanței și stimei de sine.

Stima de sine este o evaluare subiectivă a propriei noastre valori, reflectată în atitudinile pe care le avem despre noi înșine. Este o evaluare internă care se referă la gradul în care ne simțim confortabil sau mulțumiți cu noi înșine și la cât de valoroși ne considerăm.

Un studiu realizat 2004 pe un eșantion de șaizeci și doi de dansatori, cu vârste cuprinse între 18 și 25 de ani, specializați în balet și dans modern, care și-au evaluat corpurile și propriile lor persoane în diferite contexte, atât în mediul dansului, cât și în afara acestuia, relevă că nivelul de stres al dansatorilor poate influența stima de sine în mod semnificativ. În contextele sociale imaginare, reacția stimei corporale a dansatorilor sugerează că educatorii de dans ar putea modifica aspecte ale cursurilor lor pentru a reduce impactul negativ asupra stimei de sine. Deși o anumită doză de auto-critică în timpul procesului de învățare poate fi necesară și chiar benefică, atitudinea critică predominantă din sălile de dans poate fi deosebit de periculoasă pentru studenții mai vulnerabili. Așadar, este important ca educatorii să exploreze noi tehnici pedagogice, pentru a diminua stresul evaluativ din cadrul lecțiilor de dans și pentru a promova o stimă de sine sănătoasă și echilibrată [3].

Pentru cercetarea realizată în scopul determinării relației dintre stima de sine și controlul stării de stres la dansatori și non-dansatori, am valorificat următoarele instrumente psihometrice: **Scala Rosenberg** (Rosenberg M.) și **Testul Controlul Stării de Stres**

(Victor Bodo). Eșantionul cercetării este alcătuit din 56 de subiecți, cu vârsta cuprinsă între 15 - 20 ani (adolescenți), dintre care 34 sunt dansatori şi 22 nu sunt dansatori.

Aplicând **Scala Rosenberg** (Rosenberg M.) am identificat că 30% dintre subiecții chestionați prezintă un nivel înalt al stimei de sine, iar 70% dintre aceştia prezintă un nivel mediu al stimei de sine. Nivelul scăzut al stimei de sine nu s-a identificat în acest eșantion. În același context, aplicând **Testul Controlul Stării de Stres** (Victor Bodo) am identificat următoarele niveluri a controlului stării de stres: 5% dintre subiecți manifestă un nivel optim de control al stării de stres; 34% - nivel satisfăcător, 13% - nivel intermediar și 13% - nivel scăzut.

În concluzie, evidențiem că dansatorii manifestă un nivel al stimei de sine și al controlului stării de stres mai înalt, decât non-dansatorii. Totodată, rezultatele prelucrării statistice nu au demonstrat că ar exista o relație semnificativă între stima de sine și controlul stării de stres la dansatori și non-dansatori.

Referințe:

1. POPESCU-NEVEANU, P. *Dicționar de psihologie*. București: Editura Albatros, 1978. 784 p.
2. NICOLESCU, A. (2021) Factorii de stres pentru dansatorii specializați în dans clasic. În: *Revista de Științe Socioumane*,, nr.2, pp.67-73. Ediție didactico-metodică a Universității pedagogice de Stat „Ion Creangă".
3. VAN ZELST, L., CLABAUGH, A., & MORLING, B. (2004). Dancers' Body Esteem, Fitness Esteem, and Self-esteem in Three Contexts. În: *Journal of Dance Education*, 4(2), pp.48–57.

Recomandat
***Dorina VASILACHE,** lector univ.*

ASPECTELE NEUROCOGNITIVE ALE DEPRESIEI LA ADOLESCENȚI

Eduard BORTA,

Facultatea de Psihologie, Ştiinţe ale Educaţiei, Sociologie şi Asistenţă Socială

CZU: 616.89-008.454-053.6 eduardborta026@gmail.com

Sentimentul de depresie, a ajuns să fie o cauză pertinentă a tulburărilor emoționale tot mai des întâlnită în cabinetele de psihologie atât cele școlare, cât și în Centrele Comunitare de Sănătate Mintală. Evans et al. (2002) consideră că „depresia este una dintre cele mai trecute cu vederea şi subtratate tulburări psihologice ale adolescenţei". Reinecke şi colab. accentuează faptul că depresia este o tulburare severă, care necesită o intervenţie rapidă având repercusiuni negative asupra funcționării neuropsihologice ale structurilor cerebrale la adolescenți [2].

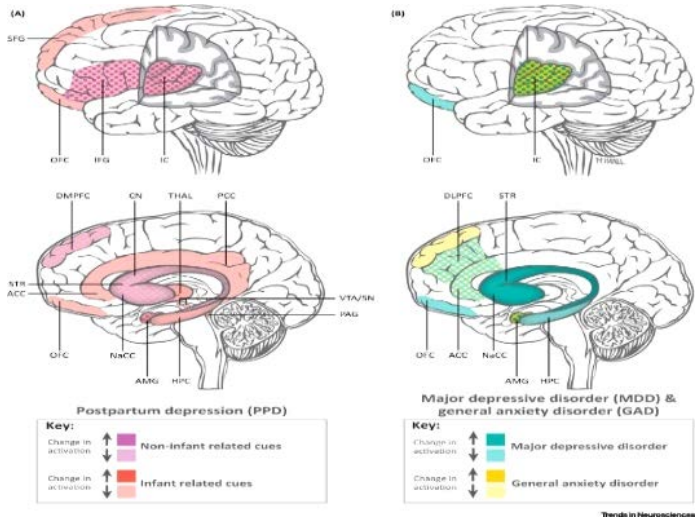
Dacă analizăm literatura de specialitate, potrivit studiilor în domeniu în cazul depresiei, se produc o serie de schimbări la nivel neurocognitiv. De asemenea, s-au descoperit modificări cognitive în cazul atenției, memoriei, și disfuncții ale circuitelor cerebrale. Potrivit cercetătorilor (Oliver, A., Pile, V. *et al*) ,există dovezi consistente care identifică anomalii în mai multe rețele neuronale în cazul adolescenților depresivi, inclusiv disfuncție în și între amigdală, cortexul prefrontal medial și striatul ventral [1]. În acest context, considerăm necesară studierea aspectelor neurocognitive ale depresiei la adolescenți.

Există studii care au comparat particularitățile atenției față de materialele pozitive: persoanele cu depresie în funcție de vârstă și depresie au urmărit mișcările ochilor participanților în timp ce priveau pasiv fețele emoționale, constatând că, spre deosebire de adulții cu depresie, adolescenții depresivi au petrecut mai mult timp la imaginile fericite în comparație cu cele triste, dar acestea au fost moderate de o suprimare ridicată a transportatorului serotoninei. Procesele neurocognitive de ordin superior, în special funcția executivă , care include memoria de lucru, flexibilitatea atenției și controlul inhibitor, sunt importante pentru comportamentul direcționat către obiective și anume: controlul cognitiv.

În condiții de sarcină emoțională, adolescenții depresivi au mai multe șanse să aloce atenția stimulilor negativi (comparativ cu adolescenții non-depresivi), afectând astfel performanța sarcinii. Depresia poate fi asociată cu o reactualizare excesivă și detaliată a materialului negativ, și cu reducerea amintirilor pozitive, inclusiv a materialului autobiographic. Mai mult decât atât, persoanele expuse riscului de depresie din cauza unei adversități timpurii în viață prezintă amintiri excesive cu privire la traumele suportate [1].

La nivel funcțional, în urma efectuării unor cercetări RMN, s-au descoperit diferențe în anumite zone cerebrale, în cazul depresiei. Printre care menționăm: *cortexul prefrontal ventromedial, cortexul orbitofrontal, amigdala* cu diferențe în *cortexul prefrontal dorsolateral*. De asemenea, s-a arătat o hiperactivare în următoarele zone cerebrale: *cortexul dorsolateral prefrontal stâng, cortexul cingulat anterior subgenual stâng, in-*

sula anterioară dreaptă, talamusul bilateral, girusul parahipocampial stâng, cortexul temporal superior stâng (Figura 2) [1].

Concluzii:

În studiul său, (Oliver, A., Pile, V. *et al*) elucidează anumite limite ale cercetării neuropsihologice cu privire la depresia adolescenților:

- Modelele de diferențe neuronale între adolescenții cu și fără antecedente de depresie sunt inconsecvente în cadrul studiilor, posibil deoarece depresia adolescentului este o afecțiune eterogenă, cu diferite dimensiuni ale simptomelor asociate cu anomalii în funcționarea diferitelor circuite neuronale.
- Depresia adolescentului este, de asemenea, legată de disfuncții în cadrul mai multor rețele cerebrale distribuite, dar implicarea precisă a acestor regiuni ale creierului în manifestarea simptomelor, necesită studii suplimentare.

Concluzionăm, că depresia adolescentină are implicații majore la nivel cerebral, cu modificări ale proceselor cognitive.

Referințe:

1. OLIVER, A., PILE, V., ELM, D. *et al.* The Cognitive Neuropsychology of Depression in Adolescents. *Curr Behav Neurosci Rep* **6**, 227–235 (2019). În:https://doi.org/10.1007/s40473-019-00187-0)
2. SAVCA, Lucia. Perspective psihologice în abordarea terapeutică a depresiei la preadolescenți. În: *Psihologie, revista ştiinţifico-practică* , 2010, nr. 4, pp. 28-35. ISSN 1857-250

Recomandat

***Cristina DOLINSCHI**, dr., lector univ.*

RELAȚIA DINTRE OPTIMISM ȘI STRATEGIILE DE COPING LA BOLNAVII CARDIOVASCULARI

Alina BURLACU,

student anul III, Facultatea de Psihologie, Științe ale Educației, Sociologie și Asistență Socială

CZU: 159.923:616.12-008:303.4 burlacualina55@gmail.com

Actualitatea și importanța temei abordate. În 2022, conform datelor provizorii ale Agenției Naționale pentru Sănătate Publică a Ministerului Sănătății, bolile cardiovasculare au reprezentat 58% din totalul cazurilor de deces [4]. Această constatare a fost un imbold semnificativ pentru cercetarea mea, axată pe optimism și strategiile de coping în rândul pacienților cu afecțiuni cardiovasculare, indicatori care pot avea un rol esențial în modul, în care pacienții cu BCV fac față bolii și gestionării tratamentului. Un studiu realizat timp de 10 ani, a investigat dacă optimismul e asociat cu sănătatea cardiovasculară, iar drept rezultat a obținut că acesta poate influența modul în care se dezvoltă sănătatea cardiovasculară în viața adultă [1]. Persoanele optimiste par să aibă o capacitate mai mare de a inhiba durerea fizică. În contrast, persoanele pesimiste au tendința să amplifice experiențele dureroase, prin faptul că sunt percepute mai intens [2]. Din altă perspectivă, optimismul influențează menținerea sănătății prin profilaxie, adoptarea regimurilor de sănătate și căutarea ajutorului medical atunci când este necesar. Într-un studiu desfășurat pe o perioadă de 35 de ani, pe o sută de absolvenți de la Universitatea Harvard, s-a constatat că persoanele pesimiste, consideră că boala este personală, permanentă și generală, și sunt mai susceptibile să se îmbolnăvească, decât persoanele optimisite.

Scopul cercetării. Ne-am propus să identificăm relația dintre optimism și strategiile de coping la bolvanii cardiovasculari, în contextul Republicii Moldova.

Eșantionul cercetării. În cadrul cercetării au fost chestionate 40 de persoane, dintre care 32 sunt de gen feminin, 12 de gen masculin. Participanții chestionați au vârsta cuprinsă între 21 – 85 de ani. 66% din respondenți provin din mediu urban și 34% din respondenți provin din mediu rural.

Rezultatul cercetării. În urma analizei rezultatelor statistice, am obținut că există o relație semnificativă între optimism și reinterpretare pozitivă ($r = 0,597$, $p = 0,01$). Astfel, persoanele cu boli cardiovasculare, cu un nivel mai mare al optimismului dispozițional sunt mai susceptibile să folosească reinterpretarea pozitivă pentru a face față stresului. De asemenea, există o relație pozitivă între optimism și următoarele strategii de coping: planificarea ($r = 0,593$), copingul activ ($r = 0,580$), căutarea suportului social-instrumental ($r = 0,401$), eliminarea activităților concurente ($r = 324$), acceptarea ($r = 0,272$), orientarea spre religie ($r = 0,129$).

În același context, am obținut că există o relație invers proporțională între optimism și pasivitatea comportamentală ($r = -0,460$), descărcarea emoțională ($r = -0,389$), negarea ($r = -0,384$), pasivitatea mentală ($r = -0,347$), recurgerea la alcool și medicamente

(r = -0,304), căutarea suportului social-emoțional (r = 0,116) și reținerea de la acțiune (r = -0,064).

Concluzii. Persoanele cu boli cardiovasculare, cu un nivel mai mare al optimismului dispozițional sunt mai susceptibile să adopte strategii proactive de coping pentru a face față stresului din viața lor. În contrast, persoanele cu un nivel mai scăzut al optimismului dispozițional pot fi mai susceptibile să apeleze la strategii de coping evitative sau pasive în fața stresului. După examinarea datelor statistice, am remarcat că optimismul este în relație invers proporțională cu strategiile de coping precum: descărcarea emoțională și căutarea suportului social-emoțional. Acest fapt sugerează că persoanele optimiste nu-și reduc nivelul distresului prin exprimarea afectelor și emoțiilor negative și nu tind să solicite înțelegere, compasiune sau suport moral de la prieteni, rude, colegi, pentru a diminua distresul. Acest fapt, merită a fi cercetat ulterior într-un alt studiu.

Recomandări. În ultimii ani, studiile demonstrează că optimismul poate contribui semnificativ la îmbunătățirea stării de sănătate. De aceea, e important să dezvoltăm și să cultivăm o abordare pozitivă față de viață, începând cu Seligman și afirmația: „Optimismul se învață". Dezvoltarea optimismului nu se referă la simpla practicare a gândirii pozitive sau la rostirea afirmațiilor pozitive despre sine. Esențial este modul în care gândim atunci, când întâmpinăm eșecuri, utilizând puterea gândirii non-negative. Cheia optimismului constă în schimbarea modului distructiv, în care ne vorbim în momentele dificile [3].

Referințe:

1. BOEHM, J.; QURESHI, F.; CHEN, Y.; SOO, J.; UMUKORO, P.; HERNANDEZ, R.; LLOYD-JONES, D.; KUBZANSKY, L. Optimism and Cardiovascular Health: Longitudinal Findings From the Coronary Artery Risk Development in Young Adults Study. In: *Psychosomatic Medicine,* 2020, vol. 82(8), pp. 774-781. ISSN 0033-3174.
2. CARVER, C.; SCHEIER, M. Dispositional optimism. In: *Trends in Cognitive Sciences*, 2014, vol. 18, pp. 293-299. ISSN 1364-6613.
3. SELIGMAN, M. *Learned Optimism*. New York: Knopf, 1991. 319 p.
4. *Mortalitatea generală după principalele clase ale cauzelor de deces în anul 2022: Biroul Național de Statistică al Republicii Moldova* [citat, 28 martie 2024]. În: https://statistica.gov.md/ro/mortalitatea-generala-dupa-principalele-clase-ale-cauzelor-de-deces-in-anul-2022-9696_60426.html

Recomandat
***Cristina DOLINSCHI**, asist. univ.*

INTERCONEXIUNEA DINTRE INTELIGENȚA EMOȚIONALĂ ȘI SINDROMUL IMPOSTORULUI LA STUDENȚI

Cătălina CARP,

Facultatea de Psihologie și Științe ale Educației, Sociologie și Asistență Socială

CZU:159.942:159.923.2-057.875:303.4 catalina.carp222@gmail.com

În ultimele decenii inteligența emoțională și sindromul impostorului au devenit subiecte tot mai importante în domeniul psihologiei, cu o relevanță specială în contextul studențesc. Actualitatea acestor teme este evidențiată de impactul lor asupra performanței academice, stării de sănătate mintală și a dezvoltării personale a studenților. Totodată, se atestă influența pe termen lung, asupra manifestării în cariera profesională. Persoanele care au sentimente înalte specifice sindromului impostorului, sunt predispuse la a refuza implicarea în diverse provocări și dezvoltarea abilităților.

Inteligența emoțională reprezintă ,,abilitatea de a monitoriza, atât propriile sentimente şi emoţii, cât şi pe ale altora, de a le diferenţia şi de a le folosi în scopul călăuzirii şi acţiunii", ne spun John Mayer și Peter Solovey [2]. Aceiași autori, ne aduc la cunoștință faptul că o persoană cu un nivel înalt de inteligență emoțională dețin 4 abilități și anume: identificarea (perceperea emoțiilor), înțelegerea emoțiilor (conștientizarea și caracterizarea lor), utilizarea emoțiilor (a putea genera emoții și a le valorifica în scopul propriu), gestionarea emoțiilor.

Sindromul impostorului este un fenomen adus în discuție pentru prima dată de către Pauline Clance, care reliefează faptul că acesta are 6 caracteristici: frica de succes (din teama de a nu fi izolat pentru că s-a diferențiat de grup), frica de eșec (care este privit ca având conotație negativă), superman/woman (dorința de a fi excepțional în toate domeniile vieții), negarea propriilor competențe și atribuirea externă a succesului, ciclul impostorului, nevoia de a fi cel mai bun (un singur succes nu este de ajuns pentru demonstrarea măreției).

Studenții sunt susceptibili la sindromul impostorului, ne spune Dompe, care în 2011 a ajuns la ideea că ,,SI pare a fi foarte pregnant la populațiile de studenți, mai ales în primii ani de studiu" [1], așa cum acesta este un moment de tranziție. Același autor susține faptul că datorită competiției și supunerii frecvente la evaluarea cunoștințelor și competențelor, sub formă de examen, concursuri, pot crește așteptările studenților față de sine, astfel ei se vor concentra atât de mult pe succes, încât în final ar putea să îl considere ca fiind obținut datorită norocului. Холодилина Е. (2022) a realizat un studiu în care a demonstrat că studenții care au un nivel de autoblamare înalt, direct au și un nivel înalt al sindromului impostorului.

În scopul determinării relației dintre inteligența emoțională și sindromul impostorului, dar și pentru a vedea dacă există diferențe în manifestarea acestora în funcție de anul de studii, am realizat o cercetare pe un eșantion de 80 de studenți, dintre care 40 din primul an de studii și 40 din ultimul an de studii. Pentru colectarea datelor am utilizat Testul „Sindromul impostorului", conceput de Pauline Clance și Chestionarul

de inteligență emoțională „EmIn”, al lui Dmitri Lyusin. Rezultatele au arătat că 33,75% din studenți au un nivel al sindromului impostorului mare, rezultat care ne confirmă faptul că acest fenomen este prezent printre studenți. Conform rezultatelor obținute în urma aplicării Testului t, am constatat că există o diferență semnificativă în manifestarea sindromului impostorului în funcție de anul de studii, deoarece m1=60,33 (an1), m2=53,28 (an3), iar t=2.088, p=0.040. De asemenea, se atestă diferențe în manifestarea nivelului de inteligență emoțională. În special se constată că nivelul inteligenței emoționale intrapersonale (IEP), cu m1=54%, m2=62,56%, iar t=-2.730, p= 0.008, și înțelegerea emoțiilor (ÎE), cu m1=61,18%, m2=66,63%, t= -2.151, p= 0.035, sunt considerabil mai mari în anul 3, în comparație cu anul 1. În scopul determinării corelației dintre variabile, am utilizat testul Pearson, în urma căruia am constatat că există o relație negativă între inteligența emoțională interpersonală (IER) și sindromul impostorului (r=-0.242; p=0.031), între inteligența emoțională intrapersonală (IEP) și sindromul impostorului (r=-0.418; p=0.000), între înțelegerea emoțiilor (ÎE) și sindromul impostorului (r=-0.320; p=0.004) și între managementul emoțiilor (GE) și sindromul impostorului (r=-0.388; p=0.000). Aceste rezultate ne spun despre faptul că, cu cât crește nivelul inteligenței emoționale, cu atât sentimentele specifice sindromului impostorului se diminuează sau pot fi gestionate mult mai eficient.

Acestea fiind spuse, constatăm că în timpul studenției, persoanele se adaptează la mediul academic, își descoperă capacitățile și le valorifică. Inteligența emoțională poate juca un rol crucial în modul în care studenții se confruntă și gestionează sindromul impostorului. Dezvoltarea acestei abilități poate fi benefică pentru promovarea unei stări de bine și a unei adaptări sănătoase la mediul academic și social al perioadei de studențe, dar și în cariera profesională.

Referințe:

1. Chassangre, K., Callahan, S., Sindromul impostorului. București: Editura Trei, 2022, ISBN 978-606-40-1328-6, 320 pagini
2. Rusu, E., Abordări conceptuale în studiul inteligenței emoționale. În: Instrumentul Bibliometric Național, Chișinău, 2016, paginile 121-130

Recomandat
***Valentina MIRON**, lector univ.*

MANIFESTAREA ANXIETĂȚII ÎN RAPORT CU MECANISMELE DE COPING LA PĂRINȚII COPIILOR CU TSA

Magdalena CUCURUZAC,

studentă anul III, Facultatea de Psihologie, Științe ale Educației, Sociologie și Asistență Socială

CZU: 159.9.072:616.89-008.441-055.52 magdalenaacrz@gmail.com

Ținând cont de faptul că termenul de autism a devenit din ce în ce mai cunoscut, părinții devin din ce în ce mai atenți la semnele timpurii ale acestei tulburări, observând comportamente care par neobișnuite sau inadecvate pentru vârsta copilului lor. În anul 2021, 1 copil din 36 este afecatat cu autism [1] și 90% din părinți prezintă dificultăți în a gestiona comportamentele distruptive a copiilor autiști [2]. Ne-am propus, deci, să investigăm modul în care se manifestă anxietatea și mecanismele de coping la părinții copiilor cu TSA, pentru a le putea oferi un suport psihologic calitativ. În cercetare au fost implicați 20 părinți cu copii tipici și 20 părinți cu copii cu autism. Scopul acestei cercetări este determinarea diferenței dintre nivelurile de anxietate în funcție de mecanismele de coping la părinții copiilor cu Tulburare din Spectru autist (TSA) în comparație cu părinții cu copii tipici. În Tabelul 1 și Figura 1 sunt prezentate diferențele între anxietate și mecanismele de coping.

Tabelul 1. Media referitor la mecanismele de coping la părinții copiilor cu TSA și părinții copiilor tipici

	M1. Tipici	M2. Atipici	t	p
Autoculpabi-litate	10,10	11,70	1,200	0,238
Acceptare	11,65	15,30	4,011	**0,000**
Ruminare	11,55	12,55	0,850	0,401
Refocalizare pozitivă	9,95	10,15	0,188	0,852
Refocalizare pe planificare	15,40	17.30	2,012	**0,050***
Reevaluare pozitivă	15,70	14,55	-0,978	0,335
Punerea în perspectivă	11,90	12,00	0,082	0,935
Catastrofarea	5,80	10,00	3,519	**0,001***
Culpabilizarea celorlalți	6,25	6,60	0,457	0,650

Există diferențe foarte semnificative în rontie privește acceptarea (t=4.011; p=0.000), catastrofarea (t=3.519, p=0.001) și refocalizarea pe planificare (2,012; 0,050). Părinții cu copii cu TSA au obținut scoruri mai înalte la aceste scale comparativ cu

părinții cu copii tipici. În rontie privește celelalte mecanisme de coping diferențele nu sunt semnificative.

În ceea ce privește anxietatea diferențele nu sunt semnificative. Părinții copiilor cu TSA care au fost evaluați în această cercetare sunt implicați activ în terapia cu psihologul, psiho- terapeutul și psihiatrul. Ceea ce explică cunoașterea aplicării controlul emițional și starea de bine a părinților.

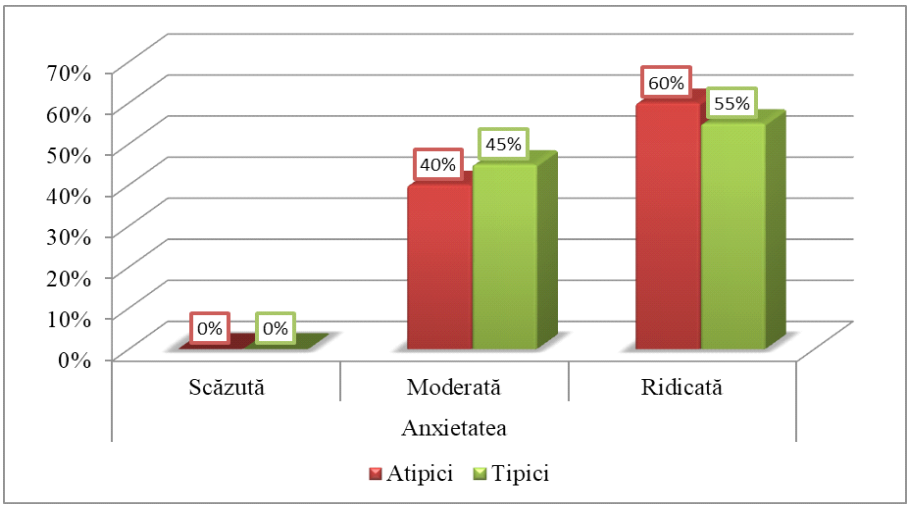

Figura 1. Nivelul de anxietate a părinților copiilor cu TSA în comparație cu părinții copiilor tipici

În concluzie:

- Observăm că părinții copiilor cu Tulburări de Spectru Autist (TSA), participând activ la terapie psihologică, atât în cadrul specializat cât și în afara acestuia, înregistrează progrese semnificative, iar anumite strategii de gestionare a stresului au fost îmbunătățite.
- Este esențial ca în calitate de viitori psihologi să intervenim în gestionarea mecanismelor de coping negative predominante, pentru a sprijini părinții în reducerea acestora. Chiar dacă pă- rinții copiilor cu TSA din cercetarea noastră au catastrofarea ca mecanism de coping mult mai crescut comparativ cu părinții care cresc copii tipici, aceștia în schimb au un nivel crescut de acceptare și refocalizare pe planificare, fapt care îi fac eficienți în suportul copiilor lor. Considerăm că dezvoltarea acestor mecanisme pozitive de coping se datorează la fel terapi- ilor psihologice.
- Observăm, de asemenea, că lucrul cu psihologii a redus anxietatea părinților copiilor cu TSA. În cazul subiecților cercetați nu există diferență în manifestarea anxietății la părinții cu copii tipici și atipici.
- Recomand ca pentru viitor să se studieze diferența dintre anxietate și mecanismele de cop-ing la părinții care nu participă la terapie cu psihologul, pentru a putea scoate și mai mult în evidență eficiența muncii terapeutice.

Referințe:

1. Cuvinte fără frontiere: centrul de control și prevenire a bolilor. [Martie, 2023] CDC United States. Disponibil: https://www.cdc.gov/ncbddd/autism/data.html
2. [Stress, Anxiety and Depression Among Parents of Children With Autism Spectrum Disorder. Published online by Cambridge University Press: 12 February 2016] Disponibil: https://www.cambridge.org/core/journals/journal-of-psychologists-and-counsellors-in-schools/article/abs/stress-anxiety-and-depression-among-parents-of-children-with-autism-spectrum-disorder/45224B6728AC08724002A1DE0EA4DD73

Recomandat
***Valentina MIRON**, lector univ.*

FACTORII PSIHOLOGICI DE RISC PENTRU DELINCVENȚA JUVENILĂ

Alexandra CARMANSCHI, Anna POPOV, Carolina CIUREL,

masterande, anul I, Psihologia Judiciară, Facultatea de Psihologie, Științe ale Educației, Sociologie și Asistență Socială

CZU: 159.9:343.23-053.6

Actualmente, delincvența juvenilă continuă să fie abordată sub aspect variat în diverse societăți, fiind în acest sens elaborate o multitudine de teorii explicative, paradigme, studii, teze – care, fiind cumulate, urmăresc pe final identificarea și evaluarea substanținală a cauzelor și mecanismelor ce stau la baza comiterii de fapte cu caracter penal în rândul delincvenților.

Delincvența juvenilă este una dintre cele mai influente domenii de cercetare în domeniul științelor comportamentale. Aceasta prezintă o serie de manifestări antisociale care are un grad de periculozitate și gravitate din punctul de vedere al consecințelor comportamentelor delincvente ale adolescenților. Noțiunea de *delincvență juvenilă* este suficient de largă și include în conținutul său orice act care încalcă exigențele de conformism impuse de către adulți minorilor și tinerilor [1]. În definirea delincvenței juvenile, un rol important revine vârstei cronologice, care separă, de fapt, criminalitatea adulților de delincvența minorilor și tinerilor.

Există o diferență între devianță și delicvență, *comportamentul deviant* referindu-se la orice comportament care se abate de la normele sociale sau culturale stabilite. Este o noțiune mai largă și poate include comportamente care nu sunt neapărat ilegale, dar sunt percepute ca neobișnuite sau nedorite într-un anumit context. *Comportamentul delincvent* însă, se referă la acțiuni sau comportamente care încalcă normele legale. Este asociat cu încălcarea explicită a legilor și poate implica activități ilegale precum furtul, agresiunea, vandalismul sau consumul de droguri interzise. Cu desăvârșire, fenomenul delincvenței juvenile are o cauzalitate și o condiționare multiplă, care impune analiza complementară a factorilor de natură individuală, ce țin de personalitate, în strânsă relație cu cei legați de mediul socializant al familiei, al școlii, al semenilor și a factorilor ce țin de societate în ansamblu [2].

Pentru o cunoaștere complexă a diverselor cauze care generează fenomenul delincvenței în rândul minorilor și tinerilor, este necesară o analiză interactivă a tuturor teoriilor. Existența a numeroase teorii privind delicvența, în general, și delicvența juvenilă, în special, subliniază complexitatea fenomenului și necesitatea unei abordări integrative. Fiecare teorie are o contribuție explicativă mai mult sau mai puțin importantă. O intervenție eficientă poate fi realizată doar dacă se iau în considerație, complementar, mai multe teorii explicative.

Literatura de specialitate propune o serie de ***factori determinanți ai delincvenței juvenile***:

– Climatul psihologic din familie;

– Influență negativă în mediul imediat/factorii comunitari;
– Utilizarea substanțelor psihoactive;
– Răspunderea pentru infracțiunile juvenile;
– Impulsivitatea și lipsa autocontrolului;
– Experiențe traumatice;
– Influența grupurilor delincvente;
– Stima de sine scăzută;
– Atitudini negative față de autoritate;
– Tendințe narcisiste sau egocentrice;
– Probleme în gestionarea furiei [3].

Analiza agresivității la minorii delincvenți cu ajutorul Chestionarului de agresivitate Buss-Perry a scos în evidență predominanța la aceștia a furiei (29%) și ostilității (30%), urmate fiind de agresivitatea fizică (28,56%) și cea verbală, cu 26,43%. Rezultatele obținute sunt preventive, urmează extinderea eșantionului de cercetare, dar în același timp explică particularitățile agresivității și sugerează modalități concrete de intervenție la nivel psihologic.

Republica Moldova de mai mulți ani se află în proces de tranziție, această perioadă caracterizându-se prin sărăcie, șomaj, corupție, acces redus la servicii de calitate, creșterea violenței, discriminare, migrațiune etc. Acești factori negativi au condus la vulnerabilitatea socială a populației, cel mai mult fiind afectați copiii și tinerii, care sunt la o vârstă de formare și cunoaștere a propriei personalități și au nevoie de o protecție specială și acces la mai multe servicii [5]. Astfel, *Biroul Național de Statistică în anul 2019*, atestă următoarele date cu privire la divizarea ratei criminalității, după principiul zonal și numărul copiilor cu vârsta cuprinsă între 10-18 ani:

- mun. Chișinău a înregistrat 116 infracțiuni săvârșite de către minori sau cu participarea acestora, cu o densitate a populației de 63195 de copii;
- zona Nord a înregistrat 171 infracțiuni săvârșite de către minori sau cu participarea acestora, cu o densitate a populației de 91236 de copii;
- zona Centru a înregistrat 104 infracțiuni săvârșite de către minori sau cu participarea acestora, cu o densitate a populației de 110019 de copii;
- zona de Sud a înregistrat 37 infracțiuni săvârșite de către minori sau cu participarea acestora, cu o densitate a populației de 54619 de copii;
- DP a UTA Găgăuzia a înregistrat 16 infracțiuni săvârșite de către minori sau cu participarea acestora, cu o densitate a populației de 16291 de copii [4].

Încercând să se ofere o explicație cât mai nuanțată și corectă a fenomenului de delicvență juvenilă, diversele perspective și orientări teoretice analizate nu reușesc, totuși, să surprindă totalitatea contextului determinativ al manifestărilor delicvente săvârșite de adolescenți și tineri.

Acestea însă semnalează aspectele și factorii cei mai puternici implicați în etiologia fenomenului de delicvență juvenilă, ca și principalele disfuncții și carențe ale unor instituții cu rol de socializare și control social, indicând, uneori, modalitățile și mijloacele de intervenție și prevenire a actelor delicvente comise.

Referințe:

1. ANDRONACHE A., *Manual de Curs Justiția Juvenilă*, Chișinău, 2007
2. BANCIU D., *Introducere în sociologia delincvenței juvenile*. București: Editura Medicală, 1990
3. GÂDEI S., *Complexitatea factorilor care determină dezvoltarea comportamentului delincvent al minorilor*, În: Studia Universitatis Moldaviae. Chișinău, 2014.
4. RĂDULESCU S., *Introducere în sociologia delincvenței juvenile*. București: Editura Medicală, 1990.
5. NECULAU A., *Psihologia socială. Aspecte contemporane*. Iași: Editura Polirom, 1998.

Recomandat
***Raisa CERLAT**, dr., conf. univ.*

OCCUPATIONAL STRESS OF MEDICAL WORKERS

Liudmyla KELEMAN,

1 course full-time study of the second (master's) level of higher education, specialty 053 Psychology OPP "Practical psychology. Extreme and crisis psychology"), The State institution "South Ukrainian National Pedagogical University named after K. D. Ushynsky" (Odessa, Ukraine)

CZU: 159.944.4:616-051 kelemanl@ukr.net

In the modern world, stress is an important psycho-social problem that affects the stability of human behaviour, professional sphere and life in a whole. Most situations that cause nervous tension are associated with physical and emotional overload in professional activities, with a high pace and volume of work. Of course, occupational stress is an extremely common phenomenon and one of the main factors affecting the decline in working capacity, staff turnover, physiological changes in the body and leads to a decrease in the quality of life. In scientific works, professional stress is considered as a complex of physiological and psychological reactions associated with working moments.

The subject of our research "Signs of occupational stress of medical workers and identification of methods for its prevention" is very relevant. A person of any profession who works in a team faces various negative feelings and experiences of other people. However, the probability of working in emotionally stressful conditions is more pronounced among people who work in "person-to-person" professions, particularly in medicine.

We chose to study the professional stress of healthcare workers because their professional duties are associated with a high level of responsibility for human lives and their health. They need to make quick decisions, to use the ability to maintain high performance in extreme conditions, self-discipline, physical and emotional output, and constant psychological and intellectual stress. The lack of adequate rest and other negative factors further contribute to the deterioration of the psycho-emotional state, the deepening of neurosis and complication of social adaptation. The specifics of the professional activities of healthcare workers are also associated with increased demands on them to maintain emotional neutrality, the ability to show empathy and compassion, to manage the excessive emotions of clients and patients, to counteract mental infection with negative emotions and the ability to control their own strong feelings. However, uncomfortable and not always pleasant working conditions, irregular schedule due to emergency circumstances, lack of modern equipment, low salaries, constant complaints from patients, unstable microclimate of the team and a number of other factors significantly affect to the psychological state of healthcare workers, which further leads to the deterioration of the quality of medical care for the population, and may create a risk of occupational diseases among healthcare workers. The analysis of the above-mentioned factors of increasing professional stress among doctors allows us to understand that they need not only to solve the problems faced by patients, but also to find personal resources

and develop self-help skills to prevent emotional burnout and depression. That is why the problem of studying the signs of occupational stress of healthcare professionals, identifying the causes of its occurrence and ways to overcome it is becoming more relevant than ever.

According to the research of many scientists around the world, the rates of occupational stress in different countries of the world among medical staff range from 31.4% to 85.8% [5, 6, 7]. In Ukraine, this index is higher than in other countries and ranges from 73% to 89.3% [2, 3].

According to the results of an empirical research in 2019 in Lviv and in 2022 in the Vinnytsia region, the mental overload and stress were identified among the surveyed healthcare workers, which are characterized by a state of resource mobilization that develops as a result of the increasing complexity of activities, with the dominance of motivation to overcome difficulties and mental overload, so the excessive influence on a person's mental state causes fatigue, loss of interest and a negative attitude towards the activities they perform [1, 4].

For a healthy, fulfilling and harmonious life, it is important to know what stress is and how to deal with it. Therefore, we consider it is important to study the subject of occupational stress of healthcare workers in more detail, especially now in Ukraine during the war. The goal of the research is to identify the signs of occupational stress of healthcare workers, their impact on the personality and physical condition of a person, their attitude to work, etc.

We should be noted that many foreign and Ukrainian scientists have studied the phenomenon of stress and occupational stress. However, with the appearance of new stressors that can lead to destructive consequences for the emotional and mental well-being of medical workers, this problem is becoming more and more relevant every year, and the number of researches is increasing.

For our master's work, we plan to use the following psychodiagnostic methods: "Professional Life Stress Scale" by T. Cox, "the Methodology for the Differential Assessment of Decreased Performance" by H. Plas and R. Richter (to identify the level of fatigue, monotony, and exhaustion), "Job Anxiety Scale", JAS by B. Mushalla and M. Linden (to identify concerns about the harmfulness of work, social anxiety, inefficiency, and job loss), and a personality questionnaire (BFI-2) Big Five Inventory-2 (O. John, C. Soto) to identify the level of depression, irritability, compassion, persistence, energy, etc. We suppose that there is a correlation between these indicators and the impact of professional stress on personality.

The obtained data will be useful for creating an effective psychological complex for the prevention of mental health of doctors which will lead to an improvement in the quality of medical services.

References:

1. Bakai N. (2019) Teoretyko-empirychnyy analiz rivnya stresu v medycnykh pratsivnykiv. [THEORETICALLY EMPIRICAL ANALYSIS OF STRESS LEVEL IN MEDICAL EMPLOYEES]. [in Ukainian]. URL: http://christian-psychology.org.ua/psy-travma/4681-teoretiko-emprichniy-analz-rvnya-stresu-v-medichnih-pracvnikv.html

2. Karvatska N.S., Grynko N.V., Savka S.D., Kauney T.G. (2018) Emotsiyne vyhorannya u praktytsi likariv zahal`noyi praktyky. [Emotional burnout in the practice of general practitioners]. *World Science*. 2018. № 4 (32). p. 4-7. [in Ukainian]. URL: http://ws-conference.com/
3. Maruta N.O., Chaban O.S., Kalenska G.Yu. (2019) Osoblyvosti emotsiynoho vyhorannya u pratsivnykiv sfery okhorony nevrolohichnoho y psykhichnoho zdorov″ya. Mizhnarodnyy nevrolohichnyy zhurnal. [Peculiarities of emotional burnout among workers in the field of neurological and mental health care]. *International Journal of Neurology*. 2019. No. 7 (109). P. 22-29. [in Ukainian]
4. Chorna V.V., Makhniuk V.M., Mohylnyi S.M., KhliestovaS.S., Podolian V.M., Furman L.B., Larchenko I.V., Chaika A.V. (2022). Stan profesiynoho stresu u medychnykh pratsivnykiv, protydiyi ta yoho podolannya [The state of occupational stress in medical workers, counteraction and overcoming it]. *Dovkillya ta zdorov"ya* [Environment&Health]. № 2. P. 53-62. [in Ukainian]
5. Chorna V.V., Makhniuk V.M., Pshuk N.G., Gumeniuk N., Shevchuk Y., Khliestova S. (2021) Burnout in Mental Health Professionals and the Measures to Prevent it. *Georgian Medical News*. № 1. P. 113-118. [in English]
6. Degen Ch., Li J., Angerer P. (2015). Physicians' Intention to Leave Direct Patient Care: an Integrative Review. Human Resources for Health. Vol. 13 (8). P. 74. [in English]
7. Suleiman-Martos N., Albendin-Garcia L., GomezUrguiza J.L. (2020). Prevalence and Predictors of Burnout in Midwives: F Systematic Review and Meta-Fnaiysis. *Int J Environ Res Public Health.* Vol. 17 (2). pii: E641. [in English]

Supervisor

Oksana VDOVICHENKO, *Doctor of Psychological Sciences, professor of the department of theory and methodology of practical psychology at Ushynsky University*

LIFE RESILIENCE AS A RESPONSE TO THE CHALLENGES OF FORCED MIGRATION OF WOMEN WITH CHILDREN

Tetiana MAISTRENKO,

PhD student in Psychology, The State institution "South Ukrainian National Pedagogical University named after K. D. Ushynsky" (Odessa, Ukraine)

CZU: 159.9:314.74-055.26 maistrenko.tatiana.od@gmail.com

During periods of armed conflicts, research on the ability to survive in conditions of extraordinary difficulties and threats becomes relevant. Survival entails preserving life despite risks. In such situations, there is a necessity to preserve life and stabilize psychological state in order to ensure the possibility of developing new strategies for maintaining the integrity and well-being of families and children.

Uncertain circumstances compel women to abandon their usual behavioral strategies, including changing their way of life and leaving Ukraine. In these conditions of forced migration, women with children try to adapt to the new environment, ensuring the well-being of their family and preserving the mental state of their children.

The term „resilience" was first used by D.O. Leontiev as a translation of „hardiness", defined by S. Maddi, representing a particular structure of attitudes and skills that allow transforming changes into opportunities. This concept reflects the psychological resilience and enhanced effectiveness of a person, associated with their motivation to overcome difficult life situations.

Within the framework of stress psychology research, S. Maddi defined the concept of resilience, based on three resilient attitudes representing a system of beliefs: commitment, control, and challenge [1, p.160].

Commitment is the self-dedication of an individual to themselves and the surrounding world. It is also a characteristic of internal motivation that drives a person to active engagement, significantly influencing self-worth and significance regardless of life circumstances.

Control is the ability of an individual to maintain inner confidence in their ability to overcome difficulties and solve complex situations given their own desire and perseverance in choosing the necessary course of action. Otherwise, it may feel like helplessness and loss of control over one's life.

Challenge is the ability to maintain a creative approach to solving difficulties and the belief that everything happening in an individual's life can and will contribute to development and enrichment of experience, despite probable, including negative consequences.

Using S. Maddi's approach to understanding resilience, discussions were conducted with mothers who have children and are outside of Ukraine. Relevant questions to identify women's issues included: what specifically helped them settle and what was most challenging about emigration. The majority spoke about the desire to save their children and provide them with a safe space. Among the difficult challenges they faced were: language barrier and the need to quickly learn the language of the country they are in; lack of desire to adapt, search for social support and medical services, lost connec-

tions with relatives who remained at home, constant fatigue and anxiety for loved ones, loss of meaning in life and an overwhelming desire to return during the first year of emigration, helplessness in the face of the inability to influence events in Ukraine, feelings of alienation and loss of their Ukrainian identity, lack of further strategy and living in conditions of constant uncertainty. During the discussions, it was clarified that what helped them adapt was the desire to survive and protect their children, the impossibility of returning due to a destroyed home, seeking Ukrainian communities and actively participating in volunteer activities, learning the language and culture of the new country, meeting with friends and relatives, and partial reunification of families.

In summary, preserving partial control (saving myself and my children), restoring engagement (finding what I can do specifically here), and accepting some risk (identifying new opportunities currently available) contribute to the personal development of women with children and their adjustment to life under such conditions.

The extraordinary changes wrought by the perilous impact of war have shattered past meanings of life. Previous strategies are no longer relevant. Loss of control leads to confusion and despair, an inability to see new horizons and prospects, which causes feelings of isolation and incapacity to act.

The analysis of conducted discussions reflects the theoretical aspect of resilience, which was identified as the ability of an individual to adapt to stress and survive in conditions of uncertainty. It was revealed that women find ways to maintain some control (saving themselves and their children), regain a sense of engagement (seeking opportunities in the new country), and take certain risks (finding new opportunities in emigration). Hence, personal development and adaptation to new conditions become possible for them.

War has become a factor that has posed a significant challenge to every Ukrainian. The preceding analysis of the problem in the context of the conducted discussions underscores the importance of understanding and developing resilience in the conditions of war and emigration. It also emphasizes the significance of developing programs for psychological support and social adaptation for mothers with children.

References:

1. Maddi S. (2006). Hardiness: The courage to grow from stresses. *The joumal of Positive Psychology*, T. 1. 160–168.
2. Mund P. (2016). Kobasa concept of hardiness: A study with reference to the 3Cs. *International Research Journal of Engineering, IT & Scientific Research*, 2(1), 34–40. URL: https://sloap.org/journals/index.php/irjeis/article/view/243
3. Tytarenko T.M., Larina T.O. (2009). Zhyttyestiykist′ osobystosti: sotsial′na neobkhidnist′ ta bezpeka [Life resilience of the individual: social necessity and security]. URL*: http://www.psylife.com.ua/sites/default/files/readdownloads/Zhiznestoykost_lichnosti*.pdf. *[in Ukrainian]*
4. Chykhantsova O. A. (2018). Zhyttyestiykist′ ta yiyi zv″yazok iz tsinnostyamy osobystosti. Problemy suchasnoiy psykholohiiy [Life resilience and its connection with personal values. Problems of modern psychology]. Vyp. 42. S. 224. URL*: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pspl_2018_42_13. [in Ukrainian]*

Supervisor

Oksana VDOVICHENKO, *Doctor of Psychological Sciences, professor of the department of theory and methodology of practical psychology at Ushynsky University*

THE INFLUENCE OF STRESS FACTORS ON DECISION-MAKING IN ADOLESCENCE

Anna SEMBRAK,

1 course full-time study of the second (master's) level of higher education, specialty 053 Psychology OPP "Practical psychology. Extreme and crisis psychology"), The State institution "South Ukrainian National Pedagogical University named after K. D. Ushynsky" (Odessa, Ukraine).

CZU: 159.944.4-053.6 anna.sembrak@gmail.com

Relevance. Adolescence is a rather vulnerable period of a person's life, in which a person tends to make quite important decisions for himself or herself, which will determine the vector of his or her personal, social and professional development in later life. Today, the consciousness of a young person is exposed to various external and internal influences, i.e. stress, which, in turn, can qualitatively affect future choices, self-determination, values and identity of a young person, very often in a destructive way. Therefore, the purpose of our work is to analyze scientific sources and special literature on the age-specific peculiarities of personality development during adolescence (in the context of the topic – to understand how stress factors can affect the personality of this age), as well as the topic of decision-making; we will consider the essence of stress factors, directly, and their impact, the degree of influence on decision-making of the chosen age group. Future empirical research should identify the main aspects of the impact of stress (cognitive, emotional, etc.) on the young man himself and his decision-making, which will allow us to determine whether and how the indicators we have chosen correlate. In the third part of the study, we will develop and propose a program aimed at providing specific stress management and decision-making strategies that could facilitate the process of making important decisions for the young man. Such coping strategies could help young men to cope more effectively with the stressful challenges of their environment.

An analysis of various scientific sources allows us to state that there is no consensus on the definition of the age limits of the adolescent period in psychology. If we summarize the opinion of many well-known scientists who have been engaged in the division of a person's life path and its age periodization (D. Bromley, L.S. Vygotsky, D.B. Elkonin, E. Erikson, J. Piaget, etc.), we can say that a person aged 16-17 years to 20-21 years is considered a young man. The empirical part of our work examines a group of people aged 17 to 20, i.e., students of a higher education institution.

The relationship between age and vital decision-making has been studied in both domestic and foreign science (B.G. Ananiev, L.I. Bozhovich, S. Bueller, E.I. Holovakha, M.G. Ginzburg, R.M. Granovskaya, S.L. Rubinstein, etc.)

According to L.I. Bozhovych, adolescence is characterized by a focus on the future and building prospects for personal and professional self-determination. During this period, self-consciousness develops, so the author believes that the main new formation

of adolescence is the readiness for personal and life self-determination, and the acquisition of identity. To summarize, readiness for life and personal self-determination is an important psychological condition for successful decision-making by students.

R.M. Granovskaya had similar views on the problematic of the issue at hand. She divided youth into early adolescence (16-18 years old) and late adolescence (18-25 years old). The researcher identified the main feature of adolescence: "the realization of one's own individuality, uniqueness, and dissimilarity to others." Through this awareness, a person can become aware of internal tension, which can make a young man feel lonely, which can either increase his need for communication or vice versa. According to the author, a new formation of adolescence is the discovery of one's own inner world, the discovery of the need to achieve spiritual intimacy with another person. For adolescent students, it becomes important to prove to themselves and others that they are really capable of making independent adult decisions.

In the topic of decision-making, one cannot neglect the individual intellectual abilities of a person, his or her value orientations [1]. In turn, such issues were dealt with by I.S. Kohn, A.Ts. Garmayev, E.O. Pomytkin, L.V. Pomytkina, etc. It is also necessary to pay attention to the psychophysiological characteristics of this age, as well as its crises (of which there are several).

In addition to the above-mentioned internal age-related changes, young men are exposed to external stressful stimuli: social stereotypes, suggestions and influences, Internet resources and mass media; economic, political and geopolitical events. Stress, especially permanent stress, can affect the emotional sphere of young men (anxiety, uncertainty, increased sensitivity), their cognitive functions (concentration, attention, memory). In turn, changes in the above indicators can change young men's attitudes to risk and decision-making, and affect the objective analysis of information.

Despite the potentially negative impact of stressful factors on decision-making, there are certain strategies that can help young men cope more effectively with possible difficulties. In this context, we can identify the development of stress management skills among young men, the introduction of relaxation techniques (breathing, elements of body-oriented therapy), familiarization with strategies for effective decision-making (various methods of analyzing information, setting priorities, considering the consequences of a decision, consulting with confidants), and the introduction of a system of social support and emotional support.

References:

1. Pomytkina L.V.(2014). Vikovi osoblyvosti pryiniattia stratehichnykh zhyttievykh rishen u piznii yunosti. [Age peculiarities of making strategic life decisions in late adolescence.] Naukovyi chasopys NPU imeni M. P. Drahomanova – Scientific journal of the Drahomanov National Pedagogical University, 45 (69). Kyiv. [in Ukrainian].

Supervisor

***Oksana VDOVICHENKO,** Doctor of Psychological Sciences, professor of the department of theory and methodology of practical psychology at Ushynsky University*

PERCEPȚIA IMAGINII CORPORALE ȘI ÎNCREDEREA ÎN SINE LA FEMEI

Victoria MUNTEAN,

Facultatea Psihologie, Ştiinţe ale Educaţiei, Sociologie și Asistență Socială

CZU: 159.923.2-055.2 victoriamuntean1@gmail.com

Percepția imaginii corporale se află permanent într-o stare de schimbare și poate să nu corespundă aspectului real, fiind influențată de experiența și atitudinea persoanei, precum și de standardele societale de aspect și atractivitate

Acest concept se referă la modul în care persoana se percepe pe sine şi la modul în care ea/el crede că este perceput de ceilalți, fiind o structură multifactorială care include elemente psihologice, fizice și emoționale, precum și componente perceptive (percepția corpului în ansamblu), cognitive (evaluarea corpului și a părților acestuia) și comportamentale (acțiuni și comportamente bazate pe percepție) [1].

Mihai Golu descrie percepția oamenilor atât despre obiectele și fenomenele lumii externe, cât și percepția despre sine. Acesta scoate în prim-plan eu-l fizic care reprezintă imaginea mai mult sau mai puțin obiectivă, asociată cu judecățile de valoare corespunzătoare și eu-l psihic care înglobează posibilitățile, capacitățile, aptitudinile și trăsăturile caracteriale care de fapt și formează un nivel al încrederii în sine [*apud* 2].

Femeile sunt foarte susceptibile la idealurile impuse de societate, de aceea presiunea socială de a se conforma unor standarde de frumusețe nerealiste, tendința de a se compara cu alte persoane, experiența hărțuirii, traumele din copilărie și anumite tulburări mentale provoacă scăderea satisfacției față de propria imagine corporală și de asemenea cauzează un nivel scăzut al încrederii în sine [3].

Un alt concept abordat în cercetarea respectivă este încrederea în sine care se definește ca nivelul de siguranță pe care un individ îl are asupra propriilor abilități.

V. G. Romek ca o atitudine generalizată față de propriile abilități de comportament sociale formată pe baza evaluărilor și stimei de sine. Interacțiunea dintre cele 3 niveluri determină încrederea în sine și anume: *nivelul comportamental* - inițiativă în contactele sociale, alcătuită din abilități individuale, cum ar fi postura adecvată, poziția capului, mișcările, mersul, gesturile, expresiile faciale, privirea, modul de a vorbi etc; *nivelul cognitiv* - autoconvingerea persoanei în propria eficiență, cunoașterea ce este încrederea, cum poate fi utilă în viață, precum și înțelegerea beneficiilor comportamentului încrezător; *nivelul afectiv* - curaj social – timiditate, capacitatea de a gestiona reacțiile oamenilor, capacitatea de a reține, de a arăta calm, stabilitate si echilibru [*apud* 4].

Potrivit lui Н. Ю. Будич, este o formațiune structurală, al cărei nucleu este atitudinea pozitivă, stabilă a individului față de propriile aptitudini, abilități și competențe, manifestată în comunicare și presupunând implicarea lui personală [*apud* 5].

O persoană încrezută în sine experimentează un sentiment intern al propriei puteri, dreptate, corectitudine și posibilități, crede în sine, nu are îndoieli și temeri [6].

Relația dintre conceptele teoretice menționate a fost identificată prin intermediul aplicării a doua chestionare, unul pentru a identifica atitudinea asupra imaginii corporale (Chestionarul imaginii corporale, elaborat de către О.А. Скугаревский И С.В. Сивуха) şi altul pentru a determina nivelul încrederii în sine la femei (Testul de studiere a încrederii în sine, elaborat de В.Г. Ромек).

În experimentul de constatare a participat un eşantion alcătuit din 102 de femei cu vârsta cuprinsă între 14 – 65 de ani, care activează în diferite domenii (medicină, educație, economie etc.).

Astfel, aplicând chestionarele am obținut diferite nivele ale percepției asupra imaginii corporale şi încrederii în sine. Din totalitatea femeilor chestionate 42% prezintă o insatisfacție moderată, 55% - insatisfacție ușoară şi doar 3% o atitudine adecvată față de imaginea corporală, ceea ce confirmă o insatisfacție crescută în rândul femeilor chestionate.

Totodată, în urma aplicării celui de-al doilea chestionar ce vizează încrederea în sine am obținut că 61% din femei au un nivel mediu al încrederii în sine şi 37 % - manifestă nivel scăzut al încrederii în sine.

În concluzie, evidențiem că mai mult de jumătate din subiecții experimentali denotă insatisfacție moderată pentru imaginea corporală, totodată este mare numărul femeilor care prezintă nivel scăzut al încrederii în sine. Rezultatele prelucrării statistice demonstrează că există o corelație negativă semnificativă dintre factorul imagine corporală şi încredere în sine, cu cât creşte insatisfacția față de imaginea corporală, cu atât descreşte nivelul încrederii în sine la femei.

Referințe:

1. BALAN, R. Percepția importanței aspectului fizic în societatea contemporană. În: Materialele Conferinței Științifice Internaționale *Asistența psihologică la etapa contemporană: realități și perspective.* Bălți, 2022, pp 343-348. ISBN 978-9975-50-295-5(PDF)
2. LOSÎI, E. *Securitatea psihologică a tinerilor cu comportament alimentar.* Culegere de studii *Dialog intercultural polono-moldovenesc*, 2021, Chişinău, Vol. IV, nr.2, pp. 114-119. ISBN 978-9975-76- 341-7.
3. STĂNCULESCU, E. *Imaginea corporală și idealul de feminitate al adolescentelor în generația digitală*. În: volum Copilăria și adolescența, provocări actuale în psihologia educației și dezvoltării. 2016 pp.63-84. În: https://www.researchgate.net/publication/331565492_Imaginea_corporala_si_idealul_de_feminitate_al_adolescentelor_in_generatia_digitala
4. КОПТЕВА, Н. В. *Онтологическая уверенность и уверенность в себе*. Россия, г. Пермь, 2011. În: https://cyberleninka.ru/article/n/ontologicheskaya-uverennost-i-uverennost-v-sebe-1/viewer
5. НАГОВЕЦБ Л. Ю. *Уверенность личности как психологический феномен.* Екатеринбург, 2012. În:https://cyberleninka.ru/article/n/uverennost-lichnosti-kak-psihologicheskiy-fenomen
6. СТАРОВ, М.И., ЕФИМОВА Т.Н. *Теоретико-методологический анализ феномена «уверенность в себе» в отечественных и зарубежных научных источниках.* Вестник ТГУ, выпуск 2 (118), 2013. ISSN 1810-0201.

Recomandat
***Oxana PALADI,** dr. hab., conf. univ.*

MANIFESTĂRI ALE LOCULUI DE CONTROL ȘI A FRUSTRĂRII SOCIALE LA BOLNAVII CU CANCER

Adela OSTRICOV,

studentă, Facultatea Psihologie, Științe ale Educației, Sociologie și Asistență Socială

CZU: 159.923:616-006.6 -052:303.4 ostricovadela@gmail.com

Cancerul reprezintă una dintre cele mai grave probleme de sănătate din lumea contemporană. În lupta cu această afecțiune, pacienții se confruntă nu doar cu aspectele fizice ale bolii, ci și cu dificultăți emoționale și sociale. În acest context, manifestările locului de control și frustrările sociale devin subiecte de interes crescut. Percepția asupra capacității de a influența evenimentele vieții și discrepanțele dintre așteptări și realitate pot influența profund experiența pacienților cu cancer. Înțelegerea acestor aspecte și abordarea lor corespunzătoare pot juca un rol crucial în îmbunătățirea calității vieții și a rezultatelor tratamentelor.

Scopul acestei cercetări reprezintă determinarea manifestărilor locului de control și a frustării sociale la bolnavii cu cancer. În acest sens, au fost administrate următoarele instrumente de măsură: *Scala locusului de control* (J. Rotter) și *Nivelul frustrării sociale* (L.I. Wasserman). Chestionarele au fost aplicate pe un eșantion de 43 bolnavi cu cancer, dintre care 22 femei și 21 bărbați.

În figura 1 sunt reprezentate datele subiecților la Scala locusului de control.

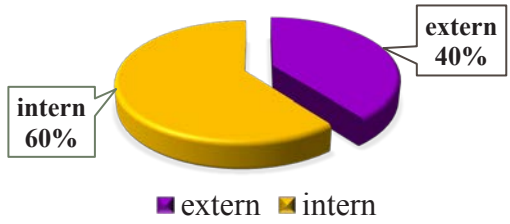

Fig. 1. Manifestări ale locului de control la subiecții cercetării

Conform datelor prezentate, observăm că mai mult de jumătate din respondenți (60%) au înregistrat un locus al controlului intern, în timp ce 40% au un locus al controlului extern. Oamenii cu un locus control intern cred adesea că controlează propriile lor destine și întâmplări în viața lor, ei simt că evenimentele care li se întâmplă sunt rezultatul propriei lor munci și eforturi. Persoanele ce au un locus control extern sunt mai predispuși să creadă că soarta lor este determinată de întâmplare sau de forțe exterioare care sunt în afara controlului lor [1, p 227].

Rezultatele prezentate în **figura 2** indică că scorurile majorității respondenților corespund cu un nivel foarte scăzut al frustrării sociale (32 persoane), iar pentru nivelurile ridicate ale frustrării nu au fost înregistrate scoruri. Prin frustrare socială înțelegem

un ansamblu specific de trăiri și relații care apar ca răspuns la factorii de frustrare, incluzând: salarii scăzute, criza economică în țară, valuri de șomaj, imposibilitatea de a satisface nevoile sociale, nemulțumirea față de nivelul educației, relațiile cu colegii, prietenii, relațiile în familie, stilul de viață în general [2].

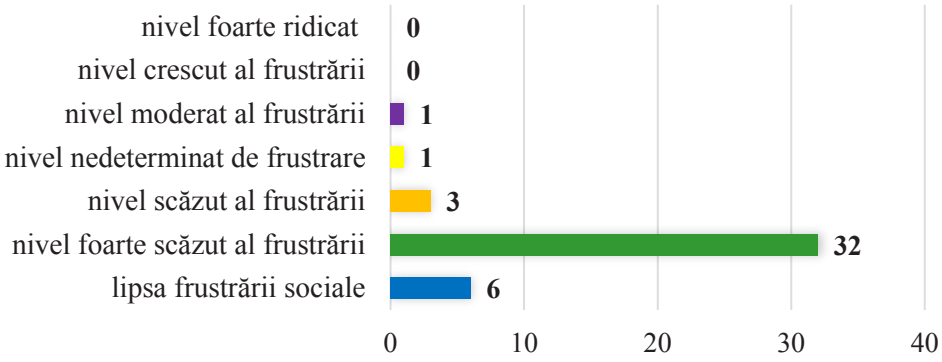

Fig. 2. Nivelul frustrării sociale

Ca continuitate a demersului de cercetare ne-am propus să identificăm dacă există diferențe de manifestare a locului de control și a frustrării sociale la bolnavii cu cancer în funcție de gen. Rezultatele obținute de către respondenți în funcție de gen sunt reflectate în figura 3.

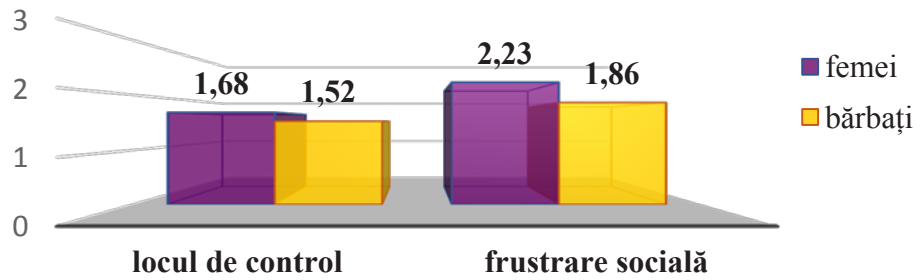

Fig. 3. Manifestări ale locului de control și frustrării sociale în funcție de gen

Din figura reprezentată observăm că pacientele bolnave cu cancer (femei) comparativ cu pacienții (bărbați) cu același diagnostic prezintă medii mai mari pentru variabilele **locul de control** și **frustrare socială**. În urma analizei datelor statistice se infirmă ipoteza noastră, conform căreia există diferențe de manifestare a locului de control și a frustrării sociale la bolnavii cu cancer, astfel am constatat: că nu există diferențe semnificative în manifestarea locului de control (t=1,048; p=0,301; df=41) și a frustrării sociale (t=1,718; p=0,093; df=41) la femei comparativ cu bărbații bolnavi cu cancer.

Rezultatele obținute în urma demersului experimental de constatare, ne permit să formulăm următoarea concluzie: femeile bolnave cu cancer comparativ cu pacienții (bărbați) cu același diagnostic prezintă medii mai mari pentru variabilele locul de control și frustrare socială, dar aceste diferențe nu sunt statistic semnificative, iar mai multe

cercetări au sugerat că factori precum stadiul bolii, tipul de cancer şi tratamentul urmat pot avea un impact semnificativ asupra manifestărilor psihosociale ale pacienților cu cancer, în timp ce genul poate să nu fie un factor major în acest context.

Referințe*:*

1. CHIREV, L. Locus controlul şi stima de sine la adolescenți. În: *Asistența psihologică la etapa contemporană: realități şi perspective*, 21-22 octombrie 2021, Chişinău. Chisinau, Republic of Moldova: Editura „Lexon-Prim", 2021, Ediția XXXII, pp. 224-229. ISBN 978-9975-50-269-6
2. ВАССЕРМАН, Л.; ИОВЛЕВ, Б.; БЕРЕБИН, М. *Методика для психологической диагностики уровня социальной фрустрированности и ее практическое применение: метод. рекомендации.* М.: НИПНИ имени Бехтерева, 2004. 28 с.

Recomandat
***Cristina DOLINSCHI**, asist. univ.*

ADAPTABILITATEA PSIHOSOCIALĂ A PERSONALITĂȚII ȘI COMPORTAMENTUL AGRESIV LA TRAFIC

Laura PERJU,

Facultatea de Psihologie Științe ale Educației Sociologie și Asistență Socială

CZU: 159.942:656.1-051:303.4 perjulaura18@gmail.com

Comportamentul agresiv la trafic reprezintă una dintre principalele probleme ale secolului XXI, caracterizat prin masiva urbanizare, creștere a fluxului de mașini, dar și a nenumăratelor accidente rutiere care au loc prin nerespectarea regulilor de circulație rutieră cum ar fi viteza excesivă sau depășirea altor autovehicule neregulamentar, atitudinea față de pietoni și colegii din trafic.

Aflându-se la volan, conducătorul auto trece printr-o gamă variată de stări emoţionale negative ca: iritabilitate, agresivitate, alerta, furia, exaltarea, frica, spaima, anxietate sau tristeţe, din aceste considerente se constată de fapt că echilibrul psiho-social influențează în mod pozitiv sau negativ expunerea la insecuritatea în trafic.

Adaptarea unei persoane în orice mediu este un proces complex, care adesea expune diferite tipuri de schimbări la diferite sisteme ale corpului uman. Ființa umană dispune de o anumită plasticitate, datorită căreia și este cu putință să rămână în acord cu mediul și să mențină echilibrul mediului său interior. În sens particular, conform opiniei lui P. Popescu-Neveanu adaptarea este „ansamblul de procese şi activităţi prin care se trece de la un echilibru mai puţin stabil între organism şi mediu, la un echilibru mai stabil [4].

V.G. Krâsiko explică că în procesul adaptării psihosociale, individul tinde să obțină o armonie, între condițiile de viață și activitatea internă/externă. Pe măsura realizării acestei armonii crește gradul de adaptabilitate al individului [2, p. 121]. Definirea conceptului de agresivitate, analizată în calitate de componentă a cercetării realizate, din perspectiva comportamentului la trafic, s-a dovedit a fi o încercare extrem de dificilă pentru mulți autori. Comportamentul agresiv la trafic este definit de către Scott Geller ,,orice tip de comportament direcționat către rănirea unei alte persoane atât pietoni cât și alți participanți la trafic la un nivel fizic, emoțional sau psihologic fără a se lua în calcul drepturile sau siguranța acelei persoane” [1]. Shuster definește comportamentul agresiv la trafic ca fiind un incident în care un șofer supărat sau nerăbdător lovește intenționat un alt conducător la trafic, în deosebi, un comportament de conducere se consideră a fi agresiv în cazul în care acesta este în mod deliberat de natură să crească riscul de coliziune și este motivat de nerăbdare, supărare, ostilitate și /sau o încercare de a economisi timp [3].

Există numeroși factori care stau la baza apariției comportamentului agresiv la trafic și anume: 1. Factori individuali (vârsta, diferența de gen, inclusiv factori de personalitate, stilul de viață); 2. Factori sociali (mass-media, statutul social); 3. Factori organizaționali (diferențe dintre șoferii amatori și cei cu experiență; ambianța generală a traficului rutier) [5].

Cercetarea realizată are drept scop identificarea relației dintre nivelul de adaptabilitate psihosocială a personalității și a comportamentului agresiv la trafic. În vederea realizării scopului cercetării în cadrul experimentului de constatare au participat un eșantion alcătuit din 109 de conducători auto cu vârste cuprinde între 18 și 60 ani, atât de gen masculin cât și de gen feminin. Pentru a determina relația dintre variabile au fost aplicate următoarele instrumente de investigare: 1. Chestionarul multifactorial de personalitate *Adaptabilitatea*, autori А.Г. Маклаков și С.В. Чермянин; 2. Testul *Diagnosticarea comportamentului agresiv la trafic*, autor L. Deffenbacher (adaptat de C. Hăvârneanu). Astfel, aplicând chestionarele am obținut diferite nivele ale potențialului de adaptare, 4 persoane denotă nivel înalt al potențialului de adaptare, 47 nivel mediu iar 58 nivel scăzut. Totodată, în urma aplicării celui de-al doilea chestionar ce vizează comportamentul agresiv la trafic, 26 manifestă nivel înalt, 56 nivel mediu, 27 nivel scăzut. Subiecții de gen masculin comparativ cu subiecții de gen feminin denotă medii mai înalte pentru variabila comportament agresiv, scala neuro-psihică, scala capacități de comunicare, scala norme-morale și scala potențial de adaptare. Persoanele cu experință în conducere nu denotă nivel înalt al potențialului de adaptabilitate ((t= -1,668; p=0,097); Pentru factorul costul mașinii conducătorii care sunt în posesia mașinilor ieftine manifestă un comportament agresiv la trafic față de conducătorii care sunt în posesia mașinilor mai scumpe.

În concluzie putem spune că în cadrul experimentului de constatarea s-au identificate relații dintre comportament agresiv la trafic și potențialul de adaptabilitate din perspectiva gen, experiență în conducere și costul mașinii.

Referințe:

1. HAIDU, F.A. Manifestarea agresivității la conducătorii auto și modalități de diminuare. Teză de doctor în psihologie, Chișinău, 2024.
2. LUNGU, V. Provocări metodologice în cercetarea psihologică contemporană. În: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/7-15_21.pdf
3. MÎSLIȚCHI, V. Abordări teoretice ale comportamentului agresiv manifestat de tinerii conducători auto. În: Buletinul Ştiinţific al Universităţii de Stat „Bogdan Petriceicu Hasdeu” din Cahul, nr. 1 (5), 2017. p. 121-135.
4. PALADI, O. Orientările valorice și adaptarea psihosocială a adolescenților, Teză de doctor habilitat în psihologie. Chișinău, 2022.
5. POTÂNG, A., BOTNARI, I. Teorii explicative ale agresivității. În: Studia Universitatis Moldaviae (Seria Ştiinţe ale Educaţiei), Nr. 5(115), 2018. P. 125-128. ISSN 1857-2103.

Recomandat
***Oxana PALADI**, dr. hab., conf. univ.*

RELAȚIA DINTRE STIMA DE SINE ȘI AGRESIVITATE LA DEȚINUȚI

Brenda BUDURIN,

Facultatea Psihologie, Științe ale Educației, Sociologie și Asistență Socială

CZU: 159.92.019.4:343.82-052 brendabudurin@gmail.com

Potrivit Global Crime Index, rata criminalității este de 5,03, ceea ce indică o creștere de 0,16, comparativ cu anul precedent. Cele mai recente date statistice, înregistrate în Republica Moldova, cu referire la nivelul de infracționalitate, prezintă 26,8 mii de infracțiuni. Această categorie a populație poate manifesta un nivel ridicat al agresivității din motiv că mediul penitenciar reprezintă un mediu în care comportamentul agresiv este răspândit și tolerat, fiind utilizat drept mecanism de apărare împotriva amenințărilor și provocărilor, prezente în acest mediu specific. Studiul acestei probleme de cercetare ar putea contribui în primul rând la ghidarea intervențiilor pentru gestionarea eficientă a comportamentelor agresive, de asemenea poate contribui semnificativ la prevenirea și reducerea riscului de recidivă a deținuților.

Scopul cercetării constă în determinarea relației dintre stima de sine și agresivitatea la deținuți.

Ipotezele cercetării: a) există o relație semnificativă între stima de sine și agresivitate la deținuți; b)există diferențe între nivelul stimei de sine și formele de manifestare a agresivității la deținuții recidiviști și cei nerecidiviști.

Metodele empirice aplicate: *Scala stimei de sine Rosenberg*, pentru determinarea nivelului stimei de sine și *Inventarul de ostilitate Arnold. H. Buss şi Ann Durkee*, folosit pentru a evalua nivelul și formele de agresivitate. ***Metodele statistice*** aplicate sunt corelația *Spearman*, precum și *testul T* și *testul (U) Mann-Whitney.*

După W. James (1998), stima de sine reprezintă rezultatul raportului dintre succesul unor acțiuni și aspirațiile individului cu privire la întreprinderea acelei acțiuni. Este vorba de evaluarea pe care o persoană o face cu privire la propria sa valoare, cu alte cuvinte, asupra gradului de mulțumire față de propria persoană (Harter, 1998). În abordarea behavioristă, agresivitatea este văzută ca răspuns care pur și simplu provoacă rău altora, un răspuns care implică stimuli nocivi către un alt organism. (Buss, 1961).

Rezultatele privind nivelurile stimei de sine și formele de manifestare a agresivității la deținuții recidiviști, în comparație cu deținuții nerecidiviști sunt prezentate mai jos.

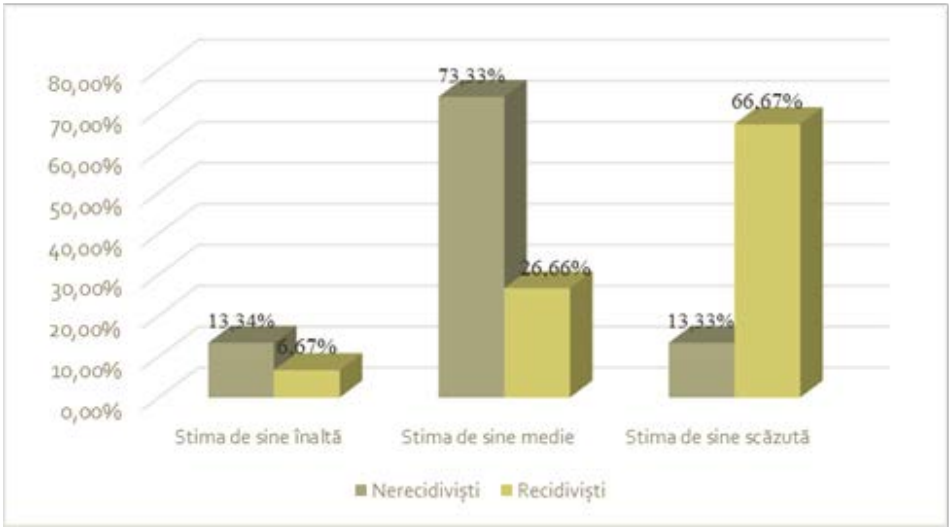

Fig.1. Nivelurile stimei de sine la deținuții recidiviști și nerecidiviști

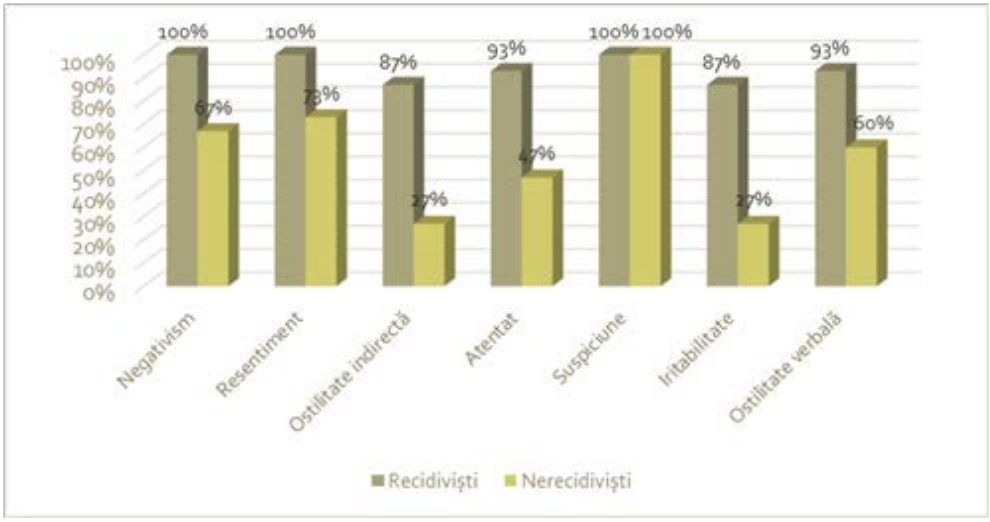

Fig.2. Forme de manifestare a agresivității la deținuții recidiviști și nerecidiviști.

În concluzie, putem spune că există o relație semnificativă dintre stima de sine și agresivitate la deținuți (r=0,620** p=<0,001). De asemenea există diferențe între nivelurile stimei de sine și formele de manifestare a agresivității la deținuții recidiviști și nerecidiviști. În urma prelucrării datelor statistice a fost stabilită media stimei de sine la deținuții recidiviști, aceasta fiind de 10,73, iar a agresivității de 57,40, pe când la deținuții nerecidiviști media stimei de sine este de 20,27, iar media agresivității de 41,87.

Referințe:

1. Macarie A., Constantin T., Iliescu M., Fodorea A., Prepeliţă G. Stima de sine – între normalitate şi trăsătură accentuată, Performantica Iaşi, 2007
2. Okros, N-I., . Agresivitatea, trăsăturile accentuate de personalitate, depresia și locul controlului la deținuții cu abuz de substanțe. Studia Doctoralia., 2015/2018

Recomandat
***Viorica ȘAITAN**, dr., lector univ.*

EMOTIONAL REGULATION CHARACTERISTICS AND VERBAL HOSTILITY IN EARLY SCHOOL-AGE CHILDREN

Ruxandra ȘTERBEȚ,

masteranda anul 2, Facultatea Psihologie, Ştiinţe ale Educaţiei, Sociologie și Asistență Socială

CZU: 159.942:373.3.015.3:303.4 ruxandrasterbet@gmail.com

Amidst a growing recognition of the profound impact that emotional competencies have on children's overall well-being and social integration, there is an escalating interest among scholars and practitioners in delineating methods to foster emotional resilience and mitigate verbal aggression among primary school students.

Theoretical Framework

According to Gross (2008), emotion regulation is the conscious or unconscious employment of cognitive strategies to modulate one's emotional experiences and expressions. This conceptualization highlights two primary strategies integral to the process of emotional regulation: *cognitive reappraisal* and *emotional suppression*.

Verbal hostility (VH) refers to a form of aggression expressed through language. It encompasses behaviors such as yelling, insulting, using sarcasm to belittle others, threatening, and engaging in malicious gossip or slander. (DeWall et al., 2011).

Materials and Methods

The aim of this study was to explore the relationship between the characteristics of emotional regulation and manifestations of verbal hostility in early school-age children, with a focus on predictive factors and consequences for socio-emotional development.

The experimental cohort consisted of 107 students, aged between 8 and 10 years.

The gender distribution was balanced, with 52 girls and 55 boys, ensuring good representativeness and allowing for comparative analyses between genders.

Data Collection Tools

The following psychodiagnostic methods were employed: ***The Hostility Inventory*** by ***Arnold H. Buss*** and ***Ann Durkee*** was chosen to assess hostility manifestations of primary school students, particularly Verbal Hostility (VE). **The Emotional Regulation Questionnaire for Children and Adolescents (ERQ-CA)** is an assessment tool that evaluates 2 primary emotional regulation strategies: cognitive reappraisal (CR) and expressive suppression (ES).

Results

Distribution of responses on the Buss and Durkee Hostility Inventory, reveals a gender-based distribution in verbal aggressive behavior. The findings indicate that 5% of females and 7% of males exhibited VH, suggesting a slightly higher inclination towards VH among boys compared to girls in the sampled population. Conversely, the majority of participants, 95% of females and 93% of males, did not display VH, implying a predominant tendency towards less aggressive verbal expressions among the majority of early school-age children in this sample. These results highlight an overall

inclination towards non-aggressive communication behaviors, reflecting the effectiveness of emotional regulation and socialization mechanisms within the studied group. Based on the results on the ERQ-CA questionnaire we find that 23% of boys exhibit a preference for CR, whereas only 15% of girls adopt this strategy. This trend delineates a potential inclination among boys towards a more analytical approach in reinterpreting emotional contexts. Yet, a larger proportion of participants, 33% of girls and 38% of boys, utilize ES as their primary ER mechanism. Also, a significant proportion of subjects, 52% of girls and 38% of boys, combine these two ER strategies, CR and ES. This reflects a mixed approach, where children do not rely solely on a single regulation strategy but use both CR and ES, depending on the context and demands of the situation.

Data analysis

Statistical processing of the data was carried out with Pearson correlation analysis (r), which was used to determine the relationship between VH and emotional regulation strategies. The independent samples t-test was employed to investigate the hypothesis 1 (H1), which posited significant gender differences in the manifestation of VH, suggesting that boys would exhibit higher levels of VH compared to girls.

Results and discussion

The results show that for females a significant negative correlation (r=-0,44, p< 0,001) exists between VH and CR, indicating that higher use of CR is associated with lower levels of VH. By adopting CR, females may be mitigating VH by viewing circumstances in a less threatening light, thereby diminishing the intensity of negative emotions that could precipitate hostile reactions. However, no significant correlations were found between VH and ES, nor a combination of CR and ES. This may reflect the theoretical stance that ES does not address the root cause of the emotional response and could be psychologically burdensome over time. For males, a strong negative correlation (r =-0,633, p=0,001) is observed for CR, suggesting a pronounced effect of CR in mitigating VH. The correlations for ES and the combination of CR and ES among males are negative but less pronounced, with the relationship between CR and ES reaching statistical significance (r=-0,306, p=0,023). This could imply that while males attempt to conceal their emotions through ES, this strategy might not reduce the experience of these negative emotions, leading to increased VH when suppression efforts falter. The investigation into hypothesis 1 (H1), which anticipated gender-based differences in VH, revealing boys might exhibit more verbal aggression than girls, concludes that this is not the case. Descriptive analysis showed only a slight difference in the mean levels of VH between boys (M=4.78) and girls (M=4.17). Further analysis using an independent samples t-test, which included Levene's Test for equality of variances (p=0.143), found no significant variance in VH scores between genders. The t-test reported a p-value of 0.141 (t=-1.483, df=105 for equal variances) and 0.139 (t=-1.491 for unequal variances), indicating no statistically significant gender differences in VH levels. So, the study refutes H1, finding no significant gender differences in VH among early school-age children. This challenges prior assumptions about gender disparities in VH and suggests a similar propensity for VH among both genders within the sampled group. These findings highlight the need for further exploration into the factors influencing VH behaviors in children beyond gender.

CONCLUSION

This study delineates the influence of ER strategies, particularly CR, on mitigating VH among early school-age children, highlighting its significance in fostering positive interpersonal interactions. Contrary to expectations, no substantial gender differences were observed in VH, challenging conventional perceptions and underscoring the complexity of emotional and behavioral dynamics in this age group. These findings advocate for the integration of ER training in early education, emphasizing the development of adaptive strategies to enhance children's socio-emotional well-being and reduce VH.

References:

1. Cutuli, D. (2014). Cognitive reappraisal and expressive suppression strategies role in the emotion regulation: an overview on their modulatory effects and neural correlates. Frontiers in systems neuroscience, 8, 175. https://doi.org/10.3389/fnsys.2014.00175
2. Gross, J. J. (2008). Emotion regulation. In M. Lewis, J. M. Haviland-Jones, & L. F. Barrett (Eds.), Handbook of emotions (3rd ed., pp. 497–512). The Guilford Press.
3. Thompson, R. A. (1994). Emotion regulation: a theme in search of definition. Monographs of the Society for Research in Child Development, 59(2-3), 25–52.

Endorsed

***Angela POTÂNG,** PhD Associate Professor*

IMPLICAȚII ALE LIMBAJULUI CROMATIC ÎN LUAREA DECIZIILOR

Nicoleta TUMURUC,

studentă Facultatea Psihologie, Științe ale Educației, Sociologie și Asistență Socială

CZU: 159.937.51:005.53 nicoletatumuruc.2004@gmail.com

Biologul Timothy H. Goldsmith a explicat că, de fapt, culorile ne pot schimba starea de spirit, ne pot afecta memoria și chiar ne pot crește sau scădea ritmul cardiac. Ele evocă răspunsuri emoționale puternice atât conștient, cât și inconștient. Influența subtilă a culorilor poate fi observată în domenii precum marketingul, designul, psihologia și industria alimentară. Studii din domeniul psihologiei și al marketingului, cum ar fi lucrările lui Elliot, Andrew J, au arătat că unele culori au un impact semnificativ asupra emoțiilor și comportamentului uman: culoarea roșie poate stimula energie și excitație, în timp ce albastrul transmite o senzație de calm și siguranță [1, p. 159]. Labrecque și Milne au evidențiat că unele culori precum roșu și albastru pot influența percepția consumatorilor și pot chiar să stimuleze dorința de cumpărare [2, p. 711]. Studii precum cele conduse de studenții din Danemarca explorează modul în care culorile pot declanșa reacții emoționale intense, precum entuziasmul sau relaxarea [3, p. 613].

Culorile influențează procesul decizional prin modul în care sunt percepute și interpretate de către indivizi. Culorile reci (albastrul și verdele) pot promova calmul și claritatea, utile în luarea deciziilor complexe sau în medii de lucru care necesită atenție și răspuns rapid la informații detaliate [4, p. 17]. Culorile calde (roșul și portocaliul) stimulează creativitatea și inovația, facilitând explorarea de alternative și abordări noi în procesul decizional [5, p. 24]. Un studiu recent din 2020, care a analizat asociațiile emoționale ale peste 4.500 de persoane din 30 de țări diferite, a identificat anumite corelații între culori și emoții [10, p. 205]: 51% dintre participanți au asociat negrul cu tristețea; 43% au asociat albul cu un sentiment de ușurare; 68% au asociat roșul cu dragostea; 35% au asociat albastrul cu sentimente de ușurare; 39% au asociat verdele cu mulțumirea; 52% au asociat galbenul cu bucuria; 25% au asociat movul cu plăcerea; 36% au asociat maroul cu dezgustul; 44% au asociat portocaliul cu bucuria; 50% au asociat rozul cu dragostea.

Neurocromatica studiază reacțiile fiziologice, cognitive și emoționale la diferite nuanțe și intensități de culoare, adâncind înțelegerea impactului culorilor asupra creierului și sistemului nervos [6, p.1098]. Culorile vibrante pot stimula sistemul nervos și pot crește ritmul cardiac, determinând reacții rapide și creșterea energiei [7, p. 38]. Pe de altă parte, culorile reci reduc nivelul de stres și induc relaxarea [8, p. 494].

Cromoterapia susține că fiecare culoare din spectru are o anumită frecvență și vibrație energetică care poate influența starea de sănătate a unei persoane [9, p. 27]. Beneficiile culorilor în cromoterapie sunt:

- Roşu: benefic în caz de anemie, constipaţie, depresie, melancolie, paralizie, tuberculoză, bronşită şi pneumonia. Stimulează vitalitatea şi libido-ul.
- Galben: util în diabet, stimulare digestivă, afecţiuni hepato-biliare, indigestie, constipaţie şi probleme renale. Sporeşte încrederea şi optimismul.
- Galben lămâie: benefic în boala Alzheimer, senilitate, stimularea digestiei, regenerarea mentală şi problemele osoase. Stimulează activitatea creierului şi creşterea.
- Portocaliu: stimulează glanda tiroidă, bun în astm, bronşită, tuse, gută, litiază biliară, epilepsie, afecţiuni renale şi reumatism. Sporeşte optimismul şi integrarea socială.
- Verde: ajută în afecţiunile cardiace, astm, infertilitate, răceli, hemoroizi, hepatită, laringită, malarie, afecţiuni nervoase şi parazitare. Este considerat un tonic sexual şi un calmant.
- Albastru: benefic în stări febrile, insomnie, migrenă, gastrită, ulcer gastric. Promovează calmul şi sinceritatea.

În concluzie, putem menţiona că culorile joacă un rol crucial în procesul de luare a deciziilor, influenţând emoţiile, percepţiile şi comportamentul uman. De la selectarea hainelor pe care le purtăm până la alegerea produselor pe care le cumpărăm, culorile ne influenţează alegerile în mod subtil şi adesea inconştient.

Referinţe:

1. ELLIOT, A. Color and Psychological Functioning: The Effect of Red on Performance Attainment. In: *Journal of Experimental Psychology*, 2007, vol. 136(1), pp. 154-168. ISSN 0096-3445.
2. LABRECQUE, L.; MILNE, G. Exciting Red and Competent Blue: The Importance of Color in Marketing. In: *Journal of the Academy of Marketing Science*, 2012, vol. 40(5), pp. 711-727. ISSN 0022-2437.
3. ANDREAS, W.; MADS DEIBJERG, S.; GEORGE, P.; LUIS, E.; GEORGIOS, T. al. Experiencing the Light Through our Skin – an EEG Study of Colored Light on Blindfolded Subjects. In: *IEEE 19th International Conference on Bioinformatics and Bioengineering*, 2019, vol. 19, pp. 609-616.
4. GOLDSMITH, T. The sensory system: a new perspective. In: *Annual Review of Neuroscience*, 2015, vol. 38, pp. 1-19. ISSN 1529-2401.
5. KAYA, N.; EPPS, H. Color-Emotion Associations: Past Experience and Personal Preference. In: *AIC Colour 10th Congress of the International Colour Association*, 2004, pp. 3-27.
6. CHALUPA, L.; WERNER, J. *The Visual System. Handbook of Psychology*. 2003. 1647 p.
7. PALMER, S. *Vision Science: Photons to Phenomenology. Ed. 1.* MIT Press, 1999. 832 p.
8. GEGENFURTNER, K.; SHARPE, L. *Color Vision: From Genes to Perception.* Cambridge University Press, 2001. 492 p. ISBN 978-0521590532.
9. BABBIE, E. *The Practice of Social Research. Ed. 14.* Cengage Learning, 2016. 593 p. ISBN 9781305104945.
10. SMITH, J. et al. Emotional Associations with Colors: A Global Study. In: *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 2020, vol. 41(2), pp. 205-220. ISSN 0022-0221.

Recomandat
***Cristina DOLINSCHI**, asist. univ.*

ВЗАИМОСВЯЗЬ САМОЭФФЕКТИВНОСТИ И УРОВНЯ ТРЕВОЖНОСТИ У СТУДЕНТОВ

Амалия КОШЕЛЕВА,

студентка III курса, Факультет Психологии, Педагогических наук, Социологии и Социальной помощи

CZU: 159.923.2:616.89-008.441-057.875 koselevaamalia@gmail.com

На сегодняшний день феномен самоэффективности личности приобретает все большую значимость. Это связано с тем, что современное общество предъявляет к студентам повышенные требования к решению возникающих перед ними задач в процессе обучения, осуществлении творческих проектов, а так же в повседневной коммуникации. Под самоэффективностью понимают убежденность человека в собственной способности эффективно решать те или иные задачи, действовать в определенной ситуации, а также предпочтение наиболее сложных задач и проявление настойчивости в их достижении [1, p. 191–215].

Одновременно в обществе наблюдается тенденция к увеличению уровня тревожности. Тревожность — это устойчивая характеристика, благодаря которой человек большое количество ситуаций воспринимает как угрожающие, реакция на которые интенсивнее, чем это необходимо.

Я. Рейковский считает, что повышенная тревожность замедляет интеллектуальные процессы. В. Н. Дружинин указывает, что у тревожного человека более высокая поисковая активность. Н. Б. Пасынкова убеждена, что высокая тревожность влияет на дезорганизацию интеллектуальной деятельности у учащихся. А. М. Спилбергер предлагает выделять ситуативную и личностную тревожность. Личностная тревога - стабильная склонность в реакциях на угрожающие для личности ситуации, является постоянной личностной характеристикой. Реактивная (ситуативная) тревога - динамическая характеристика, проявляющаяся как реакция повышенного напряжения и нервозности в ответ на угрожающие для личности ситуации [3, p.85-99].

Целью исследования является изучение взаимосвязи между самоэффективностью и уровнем тревожности у студентов. Исследуемая выборка включала 40 человек, студентов 2 и 3 курса факультета Психологии, Педагогических наук, Социологии и Социальной помощи, в возрасте от 19 до 21г. Для диагностики был и использованы методики: шкала тревожности Спилберга и опросник общей самоэффективности (GSE) Р. Шварцера.

Высокий уровень самоэффективности показали 23% студентов. Средний уровень обнаружен у 62% и низкий у 15% исследуемых.

40% студентов показали высокий уровень ситуативной тревожности, 50%-средний уровень тревожности и 10% низкий уровень ситуативной тревожности. По шкале личностной тревожности методики Спилбергера мы получили такие

данные: 40% - высокий уровень тревожности 50% средний уровень тревожности и 10% низкий уровень личностной тревожности.

Среди всех студентов, которые показали высокий уровень самоэффективности 11% показали высокий уровень тревожности, 56% показали средний уровень тревожности и 33% показали низкий уровень тревожности. Среди студентов, которые показали средний уровень самоэффективности, – 40% показали высокий уровень тревожности и лишь 14% и 4% показали средний и низкий уровень тревожности соответственно. В группе с низким уровнем самоэффективности абсолютное большинство - 83% показало высокий уровень тревожности и лишь 17% показали средний уровень тревожности. Студентов с низким уровень тревожности в данной группе не оказалось.

Нами была обнаружена обратная взаимосвязь между самоэффективностью и личной тревожностью (как личной, так и ситуативной) у студентов.

	r_s	Значимость взаимосвязи
Ситуативная тревожность	-0.399	Значима, при $p \leq 0.05$
Личностная тревожность	-0,395	Значима, при $p \leq 0.05$

А это говорит о том, что наша гипотеза подтвердилась. То есть, чем более выражена самоэффективность у студентов, что проявляется в уверенности в себе, тем менее выраженной тревожностью они обладают.

Практическая значимость исследования состоит в возможности разработки эффективных программ, направленных на повышение уровня самоэффективности особенно среди студентов. Эти программы могут включать в себя тренинги по развитию навыков самоэффективности, а также техники саморегуляциии и снижения тревожности. Успешная реализация таких программ может привести к снижению уровня тревожности и повышению уровня самоэффективности у студентов.

Литература:

1. Bandura A. Self-efficacy: Toward a Unifying Theory of Behavioral Change // Psychological Review. 1977. Vol. 84. № 2.
2. Первин Л., Джон О. Психология личности: Теория и исследования. М.: Аспект Пресс, 2001.
3. Спилбергер, Ч. Концептуальные и методологические проблемы исследования тревоги. Москва, 2008.

Рекомендовано

***Стела ВЫРТОСУ**, лектор, магистр психологии*

ВЗАИМОСВЯЗЬ ЭМПАТИИ И СИНДРОМА ЭМОЦИОНАЛЬНОГО ВЫГОРАНИЯ У МЕДИЦИНСКИХ РАБОТНИКОВ

Виктория ПУШКАШУ,

II курс, Факультет Психологии, Педагогических наук, Социологии и Социальной помощи

CZU: 159.944:616-051 vittoria.puscasu@gmail.com

Значимость изучения синдрома эмоционального выгорания продиктована его многофакторностью и индивидуальными особенностями протекания синдрома у каждого из представителей. Наше исследование поможет раскрыть взаимосвязь эмпатии и развития эмоционального выгорания у медицинских работников.

В работах Г. Фрейденберга, синдром выгорания рассматривается как состояние общей усталости и истощения на эмоциональном и физическом уровне у сотрудников, труд которых представляет собой помощь другим людям. В своей книге «Burnout. The High Cost of High Achievment», автор назвал это состояние выгоранием или «burnout», по причине слишком высоких требований к себе как к исполнителю профессионального долга. [1]

К. Маслач и ее коллеги продолжили разработку проблемы выгорания и внесли свои коррективы в описание «burnout», распределив симптомы, вызывающие синдром выгорания по 3 категориям: психологические, физические и поведенческие. Это позволило исследователям взглянуть с другой перспективы, определив выгорание, как комплекс симптомов, выражающихся в эмоциональном истощении, деперсонализации и редукции личностных достижений. [2]

Принято считать, что медработник должен обладать значительно более высоким уровнем эмпатии для большего взаимопонимания с пациентом. Под эмпатией понимается постижение эмоционального состояния, проникновение-вчувствование в переживания другого человека. Однако, помимо таких позитивных сторон развитой эмпатии, как улучшение коммуникации и взаимопонимания, глубокое понимание чувств и эмоций других, существуют и отрицательные аспекты. Зачастую, высокая эмпатия в работе человека помогающей профессии, означает «заражение» этими эмоциями, и, как следствие, эмоциональное и профессиональное выгорание специалиста. В связи с этим Ж. Десети утверждает, что для врача достаточно минимального количества эмоциональной эмпатии: ее избыток может затруднять дифференциацию Я—Другой и регуляцию негативного эмоционального отклика и, таким образом, приводить к отстранению и выгоранию. [3] С целью изучения взаимосвязи эмпатии и проявлений выгорания у медицинских работников, нами было проведено исследование 20 врачей клиники репродуктивной медицины «Clinica Familia», среди которых были представители следующих специализаций: акушеры-гинекологи, неонатологи, анестезиологи и др. Нами были

использованы методы: Опросник профессионального выгорания Маслач - MBI, Диагностика эмпатии по А. Меграбяну и Н. Эпштейну.

В результате корреляционного анализа нами была выявлена прямая взаимосвязь между уровнем эмпатии и таким компонентом выгорания, как эмоциональное истощение (r = 0,474). То есть, чем более выражены у медицинских работников такие качества, как сопереживание и восприимчивость к чужим проблемам, тем в большей мере они склонны эмоционально истощаться, что выражается в повышенной раздражительности, отстраненности и др.

Было установлено, что существует прямая взаимосвязь между уровнем эмпатии и уровнем деперсонализации (r = 0,676), то есть чем в большей мере медицинский работник проникается эмоциями и переживаниями пациентов, тем в большей мере проявляется дегуманизация отношений к пациентам, черствость, цинизм. Так же была установлена прямая взаимосвязь между уровнем эмпатии и таким компонентом выгорания, как редукция профессиональных достижений (r = 0,489), то есть чем более выражена эмпатия у медицинских работников, тем в большей степени они склонны к занижению своих профессиональных успехов, возникновению чувства некомпетентности в своей профессиональной сфере и снижению мотивации к карьерному росту.

Полученные, в результате нашего исследования, данные, могут быть использованы для разработки профилактических и коррекционных мероприятий, целью которых станет поддержание и укрепление психофизиологического состояния медиков.

Литература:

1. Ракицкая А.В. Синдром эмоционального выгорания как предмет социально-психологических исследований. – 2011. – С. 432-433
2. Словцова М. М. Распространенность синдрома эмоционального выгорания среди представителей профессий «человек-человек» // Вестник магистратуры. – 2022. – №. 12-6 (135). – С. 163-167.
3. Decety J. Empathy in Medicine: What It Is, and How Much We Really Need It // The American Journal of Medicine. 2020. Vol. 133. № 5. P. 561—566.

Рекомендовано

***Стела ВЫРТОСУ**, лектор, магистр психологии*

ОСОБЕННОСТИ ВОЛЕВОЙ САМОРЕГУЛЯЦИИ И КОПИНГ-СТРАТЕГИЙ У СПОРТСМЕНОВ ЗАНИМАЮЩИХСЯ ПРАКТИЧЕСКОЙ СТРЕЛЬБОЙ

Анастасия СТАТИВКА,

студентка 3 курса, Факультета Психологии, Педагогических наук, Социологии и Социальной помощи

CZU: 159.947:799.3:303.4 anastasiastt511@gmail.com

Практическая стрельба отличается от других видов стрелкового спорта тем, что строится на принципе баланса трех основных элементов: это точность, мощность, скорость. Данный спорт требует определенной концентрации внимания и контроля за каждым действием, а также быстрой реакции на непредвиденные обстоятельства во время прохождения упражнений. Также, кроме физической подготовки, спортсмен должен контролировать положение оружия, иначе за нарушения правил безопасности спортсмен будет дисквалифицирован с соревнований. [1] Люди, профессионально занимающиеся спортом, обладают определенными устойчивыми психическими реакциями и стратегией поведения в непредсказуемых ситуациях.

Копинг-стратегии — это способы адаптироваться к стрессовой ситуации, иными словами, это реакция на стресс, выраженная через мысли, чувства и действия, а также преодолевать подобные ситуации.[2] Воля - это сознательная активная самодетерминация и саморегуляция поведения и деятельности, выраженная в умении преодолевать внутренние и внешние трудности при совершении целенаправленных действий и поступков. [3]

Исследование строится на доказательстве следующих гипотез:

1. Спортсмены, занимающиеся практической стрельбой, обладают более высоким уровнем волевой саморегуляции, а также высокой конструктивностью в преодолении стрессовых ситуаций и выборе копинг-стратегий.
2. Существует взаимосвязь волевой саморегуляции и копинг-стратегий у спортсменов, занимающихся практической стрельбой.

Для проверки выдвинутых гипотез мы использовали следующие методики: 1. Опроссник волевого самоконтроля (ВКС)- А.Г. Зверькова и Е.В. Эйдмана. [4]. 2. Опросник Стратегии преодоления стрессовых ситуаций (SACS) С. Хобфолла, в адаптации Н.Е. Водопьяновой, Е.С. Старченковой. [5]

Экспериментальная группа: спортсмены занимающиеся практической стрельбой (28 человек), контрольная группа: рандомная выборка, люди, не занимающиеся практической стрельбой (28 человек).

Нами были обнаружены значимые различия между экспериментальной и контрольной группами по шкалам общего индекса волевой саморегуляции, настойчивости и самообладания. У экспериментальной группы показатели по этим шкалам выше. Также выявлены значимые различия в показателях копинг-стратегий:

у представителей экспериментальной группы преобладают показатели по шкале социальное взаимодействие, а также по общему индексу конструктивности, а по шкалам манипулятивные, асоциальные и агрессивные действия, более выражены показатели в контрольной группе.

Нами была обнаружена прямая взаимосвязь между таким компонентом волевой саморегуляции у занимающихся практической стрельбой спортсменов, как настойчивость и копинг-стратегией осторожные действия, то есть чем выше уровень настойчивости, тем чаще используются осторожные действия, так как в данном виде спорта используется огнестрельное оружие и правила по безопасному обращению с пистолетом находятся на первом месте и являются самыми строгими правилами. Обратная взаимосвязь выявлена между самообладанием и копинг-стратегиями избегание и агрессивные действия, что может говорить о том, что чем выше уровень самообладания, тем реже используются агрессивные действия в качестве способа совладания со стрессом, а также менее склонны уходить от решения проблем. Мы предполагаем, что у людей, занимающихся практической стрельбой, есть возможность получить разрядку в процессе соревнований и тренировок, что снижает возможность проявления агрессии в повседневной жизни, а также способствует собранности и склонности решать возникающие проблемы по мере их возникновения.

Данное исследование будет полезно тренерам и инструкторам при планировании и выборе индивидуального подхода, тренировок к спортсмену. Также данное исследование может быть интересно психологам, а также самим спортсменам как идея для нахождения и проработки своих сильных и слабых сторон, что в дальнейшем может отразиться на результатах соревнований, а также в повседневной жизни.

Литература:

1. Виталий Крючин «Практическая стрельба» Издательство: Урал ЛТД, 2006 г
2. Крюкова Т.Л. Методы изучения совладающего поведения: три копинг - шкалы. Кострома: КГУ им. Н.А. Некрасова – Авантитул, 2010. – 64 с.
3. Першина Л.А. Общая психология: учебное пособие. - М.: Академический Проект, 2004. - 436 с.
4. Практикум по психодиагностике. Психодиагностика мотивации и саморегуляции. М.:МГУ, 1990, - 160 с.
5. Водопьянова Н.Е. Психодиагностика стресса. СПб.: Питер, 2013. - 338 с.

Рекомендовано
***Стела ВЫРТОСУ**, лектор*

ВЗАИМОСВЯЗЬ ПОСТТРАВМАТИЧЕСКОГО СТРЕССОВОГО РАССТРОЙСТВА И КОПИНГ-СТРАТЕГИЙ У ВЕТЕРАНОВ АФГАНИСТАНА

Диана ПАНТЕЛЕЕВА,

студентка II курса, Факультета Психологии, Педагогических наук, Социологии и Социальной помощи

CZU: 159.944.4:616.89-07:355.01(581) dianapanteleeeva@gmail.com

Война в Афганистане произошла около 30 лет назад и по воспоминаниям комбатантов была одной из самых жестоких [1]. Бывшим военнослужащим тяжело вернуться к гражданской жизни из-за возникновения новых стрессовых факторов, связанных с трудностями приспособления [2]. Часть ветеранов так и не адаптируются. У них возникает кризис идентичности и вернувшийся с поля боя продолжает всё снова и снова возвращаться к роли солдата, потому что она – наиболее привычна для него и его психики. Таким образом, особую актуальность приобретает не только сохранение психического здоровья бывших военнослужащих, но и проблема их реабилитации в обществе.

Посттравматическое стрессовое расстройство (ПТСР) — тяжёлое психическое состояние, возникающее в результате единичного или повторяющихся событий, оказывающих сверхмощное негативное воздействие на психику индивида. Для него характерно следующее: 1) повторное переживание травматического события в настоящем времени в виде ярких навязчивых воспоминаний; 2) избегание мыслей и деятельности, напоминающих событие; 3) состояние субъективного ощущения сохраняющейся угрозы [3].

Сложность данного расстройства заключается в том, что травматичное событие не формируется в воспоминание и не откладывается в памяти. Функция обработки и сохранения в памяти происходящего события во время травматической угрозы часто подавляется. Как следствие – событие не воспринимается как завершившееся, а жертва не воспринимает себя как выжившую.

Под копинг-стратегией принято понимать динамичные когнитивные и поведенческие попытки человека справиться с особенными внешними или внутренними требованиями, которые оцениваются как превышающие возможности индивида в преодолении проблемы [4].

Мы предположили, что наличие посттравматического стрессового расстройства или отдельных его признаков, у ветеранов войны в Афганистане обуславливает выбор используемых ими стратегий совладания со стрессом (копинг-стратегий). То есть, чем более выражены признаки ПТСР, тем менее адаптивные копинг-стратегии используют ветераны войны. Для проверки выдвинутой гипотезы нами были использованы следующие диагностические методики: «Шкала оценки влияния травматического события (ШОВТС)» М.Хоровиц [5]; «Опросник совладания со стрессом, COPE» К. Каравер, М.Шейер, Дж.Вейнтрауб [6]. Иссле-

дуемая выборка включала 20 участников боевых действий в Афганистане (мужчин 55-65 лет).

В результате обработки полученных данных нами была обнаружена прямая взаимосвязь между ПТСР и такой копинг-стратегией как «Отрицание» ($r = 0{,}551$, при $p \leq 0.01$). Таким образом, чем более выражены симптомы расстройства у участника военных действий, тем чаще он будет прибегать к попыткам отрицать свою реальность. Взаимосвязь была также обнаружена с копинг-стратегией «Употребление успокоительных» ($r = 0{,}711$ при $p \leq 0.01$). Таким образом, чем более выражены симптомы ПТСР, тем чаще участники военных действий будут прибегать к употреблению успокоительных средств. Проанализировав отдельные компоненты ПТСР, нами также была обнаружена взаимосвязь с некоторыми копинг-стратегиями. Например, чем выше были показатели по критерию избегания (AV) ($r = 0{,}458$ при $p \leq 0.01$) и психологической возбудимости (AR) ($r = 0{,}704$ при $p \leq 0.01$), тем чаще испытуемые прибегали к «Мысленному уходу от проблемы», что проявляется в использовании различных видов активности для отвлечения от неприятных мыслей, связанных с проблемой, например, фантазирование, сон. Практическая значимость исследования состоит в возможности использования полученных результатов в практике консультирования, как и бывших комбатантов, так и других личностей, страдающих от ПТСР.

Литература:

1. РУКОМОЙНИКОВА А.Н., СУХАРЕВА И.В. Афганская война в воспоминаниях её участников. В: Новое прошлое, 2021, №3.
2. ЗАЙЦЕВ А.А., ЛЕВИЦКАЯ Т.Е., ДМИТРИЕВА Е.Н. Проблема здоровья и адаптации военнослужащих, принимавших участие в современных локальных воинах и вооруженных конфликтах. В: Вестник Томского государственного университета, 2009, № 319. — С.169.
3. МКБ-11. Глава 06. Психические и поведенческие расстройства и нарушения нейропсихического развития. Москва: Университетская книга, 2022. — С. 432.
4. РОТШИЛЬД Б. Воспоминания тела. Психофизиология и терапия психологической травмы. Москва: Эксмо, 2023. — С. 240.
5. ТАРАБАРИНА Н.В. Практикум по психологии посттравматического стресса. СПБ: Питер, 2011. с 125.
6. РАССКАЗОВА Е.И., ГОРДЕЕВА Т.О Копинг-стратегии в структуре деятельности и саморегуляции. В: Психология, 2013, №1.

Рекомендовано

***Стела ВЫРТОСУ**, лектор, магистр психологии*

ВЗАИМОСВЯЗЬ СЕПАРАЦИИ ОТ РОДИТЕЛЕЙ И САМООТНОШЕНИЯ У СТУДЕНТОВ

Мария СТЕПАНОВА,

3 курс, Факультет Психологии, Педагогических наук, Социологии и Социальной помощи

CZU: 159.923.2:316.77-057.875:303.4 stepanovamaria0902@gmail.com

В настоящее время общество подвержено социокультурным изменениям, в которых студенческий период становится ключевым этапом в становлении личности. В этот период молодежь переходит от семейной жизни с родителями к самостоятельной студенческой жизни. Семья играет важную роль в формировании личности и изменения в семейных взаимоотношениях сказываются на самоидентификации студентов, формируя их самоотношение. В студенческий период молодежь сталкивается с расширением своей свободы, самостоятельности и в тоже время увеличением ответственности, и именно студенческий период становится катализатором для процесса сепарации от родителей, что проявляется в постепенном освобождении от семейной зависимости и формировании собственной самостоятельности.

Сепарация — это процесс «отделения» от обоих родителей и формирование собственной личности и индивидуальности [1]. Джефри Хоффман выделил следующие компоненты сепарации: Конфликтологическая (умение самостоятельно решать конфликтные ситуации, не прибегая к помощи родителей), Эмоциональная (означает уход от родительского одобрения и ожидание их реакции на ситуацию), Аттитюдная (приобретение собственного мнения на основе полученного опыта, которое может совпадать или не совпадать с родительским мнением), Функциональная (умение самостоятельно заботиться о себе, обеспечивать себя финансово) [2].

Термин самоотношение был введен Н. И. Сарджевеладзе – комплекс представлений индивида о самом себе, который формируется исходя из того, что индивидуум думает сам о себе, интерпретация его опыта и ожидания от самого себя и других по отношению к самому себе. [3].

Нами были выдвинуты следующие гипотезы: 1. Существует взаимосвязь сепарации от родителей и самоотношения у студентов. 2. Существуют гендерные различия в особенностях сепарации от родителей и содержании самоотношения у студентов.

Были использованы следующие методы: Тест-опросник самоотношения, ОСО. В. В. Столина, С. Р. Пантилеева. Опросник психологической сепарации, Дж. Хоффмана. Исследуемая выборка включала, 60 студентов, учащихся 1-го курса Факультетов: Психологии, Педагогики, Социологии и Социальной работы, Математики и Информатики и Права.

В результате исследования, мы выявили, что у студентов низкий уровень эмоциональной независимости от матери, и высокий уровень функциональной

независимости от отца. Также нами было выявлено, что самый выраженный показатель самоотношения у студентов по шкале - самоинтерес, а самый низкий – самообвинение. В среднем показатель самоуважения и ожидания позитивного отношения выше у парней, а уровень самоинтереса, самообвинения и самопонимания выше у девушек. Статистически значимые гендерные различия в сепарации от матери выявлены по шкалам эмоциональной, аттитюдной и функциональной независимости. Юноши проявляют меньшую зависимость от материнского одобрения и больше склонны к самостоятельности, в то время как девушки проявляют больший интерес к собственным мыслям и чувствам, а также уверенность в своих интересах, что выражено в шкале самоинтерес.

Проведенный корреляционный анализ с использованием метода Пирсона показал, что чем больше студенты склонны решать конфликтные ситуации самостоятельно, не прибегая к помощи матери, тем более они удовлетворены собой, позитивно настроены и уверены в себе. Также обнаружена прямая взаимосвязь между конфликтологической независимостью от родителей и различными аспектами самоотношения, такими как самоуважение и самоинтерес. Кроме того, обнаружена связь между эмоциональной независимостью от отца и ожиданием позитивного отношения от других. Выявлена также обратная взаимосвязь между конфликтологической независимостью от матери и самообвинением, что указывает на то, что студенты, проявляющие большую независимость от матери, менее склонны к самообвинению.

Практическая значимость данного исследования заключается в том, что полученные результаты могут быть использованы в работе психологов, психотерапевтов, педагогов и других специалистов, работающих с молодежью, а также полученная информация может быть полезна для родителей. Родители, осознавая важность процесса сепарации и его взаимосвязь с самоотношением, смогут конструктивно поддерживать своих детей на пути к самостоятельной жизни.

Литература:

1. Психологический словарь / Р.С. Немов. — М. : ВЛАДОС, 2007. — 560 с. С. – 390.
2. Дитюк А. А. Психологическая сепарация как феномен межличностных отношений: к проблеме определения понятия // Психология. Психофизиология. 2015. №3.
3. Анцупов, Анатолий Яковлевич. Словарь конфликтолога / А. Я. Анцупов, А. И. Шипилов. - 2-е изд. - Москва [и др.] : Питер, 2006. - 527 с.

Рекомендовано
***Стела ВЫРТОСУ**, лектор*

ВЗАИМОСВЯЗЬ ИНДИВИДУАЛЬНО-ТИПОЛОГИЧЕСКИХ ОСОБЕННОСТЕЙ ЛИЧНОСТИ И КОГНИТИВНЫХ ИСКАЖЕНИЙ У МОЛОДЕЖИ

Мария ЧЕРНЫШ,

студентка III курса, Факультет Психологии, Педагогических наук, Социологии и Социальной помощи

CZU: 159.923-053.81:303.4 masacernis68@gmail.com

В 21 веке в условиях постоянных социальных изменений, экономической и политической нестабильности, важность формирования психически зрелой и устойчивой личности не подлежит сомнению. Особый интерес представляет изучение взаимосвязи индивидуально-типологических особенностей и когнитивных искажений у молодежи, поскольку это позволит не только глубже понять механизмы формирования мышления в данной возрастной группе, но и разработать эффективные подходы к обучению и социальной адаптации.

Целью нашего исследования стало изучение взаимосвязи между индивидуально-типологическими особенностями, а именно экстраверсией и интроверсией, ригидностью и лабильностью, агрессивностью и тревожностью, сензитивностью и спонтанностью, и когнитивными искажениями. Индивидуально-типологические особенности – это комплекс характеристик, которые описывают личностные особенности индивида, его свойства, черты и модели поведения. Избыточное проявление какой-то черты приводит к дезадаптации и внутреннему напряжению [1].

Когнитивные искажения - это постоянно повторяющиеся ошибки мышления, которые искажают восприятие реальности и приводят к иррациональному мышлению, что влияет на неверную оценку происходящего и принятие решений. [2].

Нами была выдвинута гипотеза о том, что существует взаимосвязь между индивидуально-типологическими особенностями личности и когнитивными искажениями у молодежи. Мы также предположили, что существуют гендерные различия в когнитивных искажениях у молодых людей, а также характере их взаимосвязи с типологическими особенностями личности.

Для проверки гипотез мы использовали следующие диагностические методики: 1) Опросник когнитивных ошибок, CMQ, А. Фримана, Р. Девульф, 2) Индивидуально-типологический опросник, ИТО, Л.Н. Собчик.

Исследуемая выборка составила 30 девушек и 30 юношей в возрасте от 18 до 25 лет.

В результате проведенного нами исследования была выявлена прямая взаимосвязь между интроверсией и морализацией ($r = 0{,}393$ при $p \leq 0.05$), преувеличением опасности ($r = 0{,}319$ при $p \leq 0.05$) и гипернормативностью ($r = 0{,}375$ при $p \leq 0.05$) среди молодежи. Это может говорить о том, что люди склонные к уединению и аутичности, чаще переоценивают опасность риска и стремятся соответствовать высоким стандартам, даже если они не реалистичны.

Высокий уровень сензитивности напрямую влияет на увеличение максимализма (r = 0,491), выученной беспомощности (r = 0,286 при $p \leq 0.01$) и морализации (r = 0,356 при $p \leq 0.05$), что говорит о том, что люди с повышенной сензитивностью более чувствительны к внешним стрессорам и негативным событиям, что может приводить к чувству беспомощности и недостатку контроля над ситуацией. Такая черта, как спонтанность показала значимую обратную взаимосвязь с выученной беспомощностью (r = -0,309 при $p \leq 0.05$), доказывая, что люди с готовностью экспериментировать и живым воображением, чаще видят возможные пути решения проблемы и проявляют активность в преодолении трудностей. Тревожность и агрессивность оказались в прямой взаимосвязи с большинством когнитивных искажений.

Также, мы выявили, статистически значимые гендерные различия в выраженности такого когнитивного искажения, как чтение мыслей (t = 2,3, при p = 0,05). У мужчин это когнитивное искажение выражено больше. У девушек выявлена взаимосвязь экстраверсии и гипернормативности (r = -0,411, при $p \leq 0.05$), это говорит о том, что девушки направленные на социальное общение и активную деятельность реже сталкиваются с перфекционизмом и менее склонны к слепому следованию правилам и нормам социума.

У мужчин выявлена прямая взаимосвязь экстраверсии с такими когнитивными искажениями, как катастрофизация (r = 0,484 при $p \leq 0.05$), выученная беспомощность (r = -0,367 при $p \leq 0.05$) и максимализм(r = 0,367 при $p \leq 0.05$). Таким образом, чем более выражена экстраверсия у мужчин, что проявляется в непродуманных решениях, стремлении к ярким впечатлениям и низкой саморефлексии, тем чаще они будут испытывать тревожность, ощущение отсутствия контроля над своей жизнью, и стремиться к совершенству в каждой сфере жизни.

Практическая значимость работы состоит в том, что результаты данного исследования могут применяться в практике психологов, в образовании для профилактики когнитивных искажений и развития логического мышления студентов, улучшая их адаптацию и эффективность.

Литература:

1. Собчик, Л. Н. Психология индивидуальности. Теория и практика психодиагностики. СПб.: Речь 2018. - 480 с.
2. Кашапова Э. Р., Рыжкова М. В. Когнитивные искажения и их влияние на поведение индивида – 2015. – №. 2 (30), с. 15-26.

Рекомендовано
***Стела ВЫРТОСУ**, лектор*

IMPLICAȚII PSIHOEMOȚIONALE LA PERSOANELE VICTIME ALE BULLYINGULUI

Mariana GRIGORIȚĂ,

masterandă, anul 2, Facultatea de Psihologie, Științe ale Educației, Sociologie și Asistență Socială

CZU: 159.9.072.4:373.064.3 mrgrigorita2808@gmail.com

În mediul educațional, starea psihoemoțională a copiilor este importantă, deoarece influențează reușita academică și dezvoltarea armonioasă a personalității elevului, însă bullyingul se consideră a fi un factor ce împiedică dezvoltarea armonioasă a copiilor și starea lor psihoemoțională.

Potrivit lui Dan Olweus, bullyingul este atunci când un anumit elev este expus la acțiuni negative din partea unuia sau mai multor elevi, în mod repetat [1, p. 1173]. Randall asociază bullyingul cu ,,un comportament agresiv care decurge dintr-o intenție deliberată de a provoca suferință fizică sau psihologică altora”[3].

La cercetare au participat 20 de subiecți, 10 victime ale bullyingului și 10 subiecți fără experiența bullyingului, dintre care 10 fete și 10 băieți cu vârsta cuprinsă între 12 și 14 ani. Participanților li s-a propus să completeze: Chestionarul BVQ - Bully/Victim Questionnaire, Dan Olweus, 1996, Test pentru evaluarea nivelului de reziliență de Al Siebert, Scala de evaluare a nivelului de stres, Perceived Stress Questionnaire, elaborată de Levenstein și colab. 1993, Scala de anxietate Spillberger și Scala de autoeficacitate SES, Ralf Schwarzer și Matthias Jerusalem, 1995.

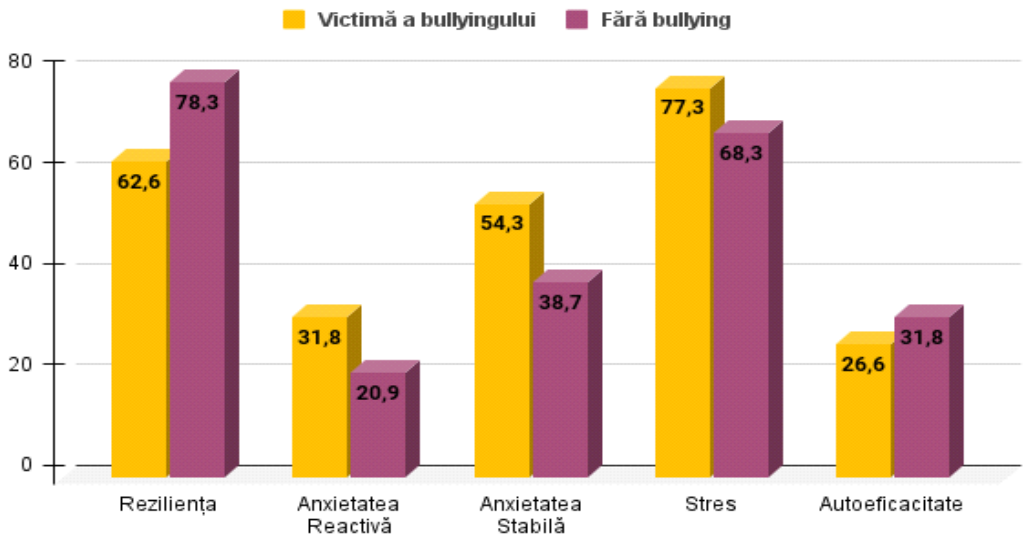

Figura 1. Reprezentarea grafică a mediilor obținute la starea psihoemoțională în fucție de prezența sau absența bullyingului

Analizând datele obținute, am constatat că există diferențe semnificative în manifestarea stării psihoemoționale la persoanele victime ale bullyingului comparativ cu persoanele fără experiența trăirii bullyingului, fapt determinat și prin intermediul Testului t: *reziliența* (victimă a bullyingului m=62,60, fără bullying m=78,30, t=-2,867, p=0,01), *anxietatea reactivă* (victimă a bullyingului m=31,80, fără bullying m=20,90, t=3,614, p=0,002), *anxietatea stabilă* (victimă a bullyingului m=54,30, fără bullying m=38,70, t=6,514, p=0,000), *stres* (victimă a bullyingului m=77,30, fără bullying m=68,30, t=2,956, p=0,008), *autoeficacitate* (victimă a bullyingului m=26,60, fără bullying m=31,80, t=-3,388, p=0,003). Datele obținute ne permit să afirmăm că starea psihoemoțională a persoanelor victime ale bullyingului este diferită de cea a persoanelor ce nu trăiesc experiența bullyingului, datorită presiunilor emoționale puternice la care sunt supuse.

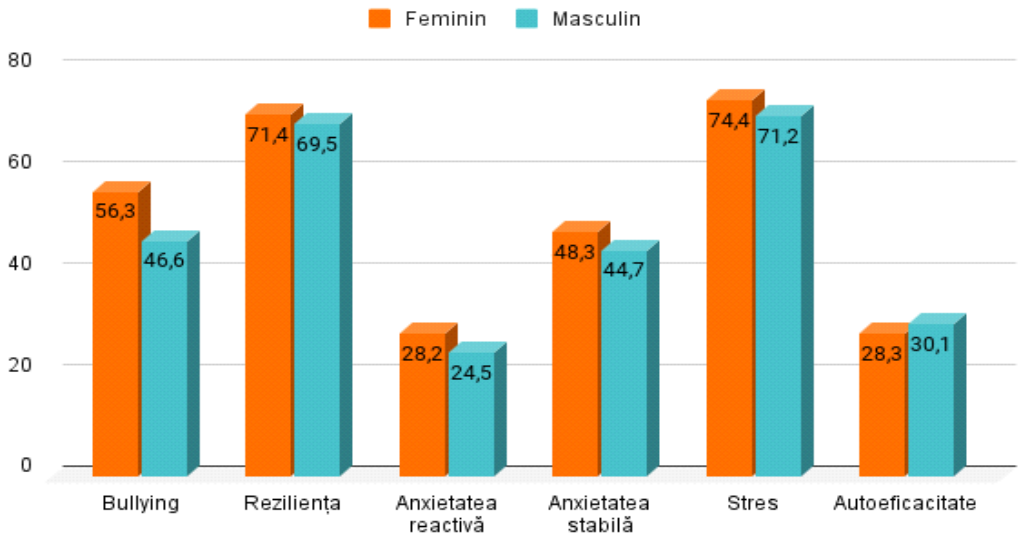

Figura 2. Reprezentarea grafică a mediilor obținute la bullying și starea psihoemoțională în funcție de genul subiecților

Analizând datele obținute, am constatat că nu există diferențe semnificative în manifestarea bullyingului și stării psihoemoționale la persoanele victime ale bullyingului, fapt determinat și prin intermediul Testului t: *bullying* (feminin m=56,30, masculin m=46,60, t=1,151, p=0,26), *reziliență* (feminin m=71,40, masculin m=69,50, t=0,288, p=0,77), *anxietate reactivă* (feminin m=28,20, masculin m=24,50, t=0,957, p=0,351), *anxietate stabilă* (feminin m=48,30, masculin m=44,70, t=0,836, p=0,41), *stres* (feminin m=74,40, masculin m=71,20, t=0,881, p=0,39), *autoeficacitate* (feminin m=28,30, masculin m=30,10, t=-0,939, p=0,36). Aceste rezultate ne arată că genul nu este un factor ce determină manifestarea bullyingului sau a stării psihoemoționale a persoanelor.

Cu ajutorul testului statistic Pearson, am identificat că există o relație puternică semnificativă între reziliență și autoeficacitate (r=0,566, p=0,009), între reziliență și anxietate reactivă (r=0,462, p=0,04), reziliență și anxietate stabilă (r=0,504, p=0,02). Nu

am identificat o relație dintre reziliență și stres (r=-0,359, p=0,1). Astfel afirmăm că cu cât o persoană are un nivel mai ridicat de reziliență, cu atât nivelul de autoeficacitate este mai ridicat, iar nivelul de anxietate este redus, și invers.

În concluzie putem menționa că starea psihoemoțională este influențată negativ de bullying, astfel, bullyingul necesită să fie cercetat mai mult în vederea diminuării consecințelor sale.

Referințe:

1. OLWEUS Dan, Bullying at school: Basic Facts and effects of a school based intervention Program, Journal of Child Psychology and Psychiatry, November 1994, vol. 35, No. 7, pp. 1171-1190, 0021-9630
2. RIGBY Ken, New perspectives on Bullying, Jessica Kimgsley Publishers London and Philadelphia, 2002, p. 30, 185302185302872

Recomandat
***Galina PRAVIȚCHI**, dr., lector univ.*

SUPORTUL PSIHOLOGIC PENTRU FAMILIILE COPIILOR CU TSA

Adelina BURCĂ,

masteranda anul 2, Facultatea Psihologie, Ştiinţe ale Educaţiei, Sociologie și Asistență Socială

CZU: 159.9:316.6-056.34 adelinanegrea0101@gmail.com

Introducere

Creșterea unui copil cu TSA este o mare provocare pentru părinți, așa cum mulți cercetători au argumentat, diagnosticul respectiv reprezintă un eveniment traumatic pentru familiile afectate. Deși numărul copiilor cu TSA se află în creștere considerabilă în Republica Moldova, majoritatea dintre centrele ocupaționale se concentrează mai mult pe terapia copiilor și instruirea părinților în programul terapeutic și mai puțin pe starea psihoemoțională a părinților. Iar actorii principali în gestionarea depresiei, anxietății, neacceptării și frustrărilor părinților sunt alți părinți care, de asemenea, îngrijesc de copii cu TSA.

Prevalența TSA: Studiile privind prevalența în rândul copiilor sugerează că autismul are loc în aproximativ 1% din populație și că pentru fiecare cazuri cunoscute există două persoane nediagnosticate care ar putea avea nevoie de un diagnostic la un moment dat în viața lor (Baron-Cohen et al., 2009). Aproximativ 1 din 68 de copii este diagnosticat cu tulburare de spectru autist, date estimate de către ADDM (CD's Autism and Developmental Monitoring Network). Studiile efectuate pe termen lung au scos în evidență că doar un procent extrem de redus (5-17%) dintre persoanele cu autism vor fi capabile să aibă o viață aproape normală la vârsta adultă, iar dintre ele doar 2% vor putea duce o viață complet independentă. Acest procentaj accentuează îngrijorarea cea mai mare a părinților: frica cu privire la viitor [2].

Demers metodologic: În vederea stabilirii conexiunii între provocările TSA și necesitatea suportului psihologic pentru părinții copiilor diagnosticați cu TSA, am analizat o serie de studii științifice din domeniul de cercetare a tulburării de spectru autist și implicării membrilor familiei în procesul de optimizare a stării de bine familiale.

Declarația Universală a Drepturilor Copilului, Legea educației 1/2011, Legea 151/2010 și alte acte normative ce vizează protecția copilului evidențiază importanța părinților în procesul de educare și recuperare a copilului, dar nu oferă indicații precise cu privire la modalitatea concretă de realizare a educației sau consilierii psihopedagogice în această privință [3, pag. 12]. Frankel și Whitham (2011) explorează în cercetarea lor efectele educației părinților asupra dezvoltării abilităților de socializare ale copiilor cu tulburări din spectrul autismului (TSA) în cadrul Children's Friendship Training (CFT). Studiul subliniază că părinții au un rol esențial în selectarea potențialilor prieteni ai copiilor cu TSA și în pregătirea și supravegherea interacțiunilor acestora [3, pag. 12]. În studiile autorilor Benson P.R. (2010), Bopp Limoge C., Pegliasco M., Morgenthaler L., Pascal V. (2010), Cappe E., Wolff M., Bobet R., Adrien J-L. (2012) se evidențiază calitatea vieții și relația dintre părinte și copil în diverse contexte sociale, pornind de la

analiza unor factori socio-biografici şi de relaţionare în grup. Concluziile studiilor indică o afectare semnificativă a acestor domenii în familiile care au copii cu TSA [3, pag. 12]. Sandler, Kennedy şi Tyson evidenţiază în *consilierea parentală* un sprijin emoţional şi practic constant în timpul tratamentului copilului, acordând o atenţie deosebită consolidării stimei de sine a părintelui. Alţi autori, cum ar fi Arnold şi Weisberg, accentuează o combinaţie de susţinere şi educaţie pentru a stimula schimbări în mediul familial, îmbunătăţind funcţionarea părinţilor şi modificând percepţiile despre copil către altele mai realiste. O analiză a literaturii de specialitate a relevat că metodele principale de colaborare cu părinţii includ, de obicei, următoarele: consultări individuale între părinţi şi un specialist care lucrează cu copilul, şedinţe comune de consiliere familială la domiciliu sau într-o instituţie specializată, susţinere psihologică (multiple şedinţe de consiliere) din partea unui specialist care nu interacţionează direct cu copilul, programe de formare, facilitarea grupurilor de susţinere, terapie psihologică individuală sau în grup. În fiecare situaţie individuală, se alege metoda sau metodele cele mai potrivite pentru a oferi asistenţă. Cercetările lui Shur-Fen Gau S., Miao Chun Chou, Huey-Ling Chiang, Ju-Chin Lee, şi alţii (2012) urmează o direcţie similară concentrându-se pe studiul funcţionării relaţiei conjugale şi a funcţionării familiei, prin analizarea modalităţilor de adaptare la noua situaţie determinată de diagnosticul copilului. Pasionat D., Couzens D., Muspratt S., Rodger S. (2010) şi Gaspar de Alba MJ, Bodfish JW (2011) au investigat de asemenea aceeaşi direcţie, analizând rolul intervenţiilor centrate pe părinţi, cu scopul de a reduce stresul şi de a valida competenţele parentale în perioada post-diagnostic [3, pag.11].

Concluzie: Studiile autorilor în domeniul cercetării TSA accentuează rolul esenţial al familiei în acceptarea socială a diferenţelor specifice copiilor şi necesitatea monitorizării sănătăţii mintale ale părinţilor post-diagnostic. Familiile care se confruntă cu această situaţie sunt adesea nevoite să-şi modifice rutinele zilnice, stilul de viaţă şi chiar perspectiva asupra vieţii, deoarece diagnosticul copilului devine, într-un fel, şi un diagnostic pentru întreaga familie.

În final, suportul psihologic furnizează un cadru esenţial pentru familiile copiilor cu TSA în gestionarea emoţiilor complexe pe care le pot simţi în urma diagnosticului şi a provocărilor asociate cu acesta.

Referinţe:

1. HADJIU Svetlana, CĂLCÎI Cornelia, SUPORT DE CURS *„Tulburările de SPECTRU AUTIST ŞI SINDROMUL AUTISTIC la copii»*, 2020, Capitolul IV, Tulburări pervazive de dezvoltare (TSA) la copil, pag. 14.
2. NACU Anatol, CHIHAI Jana, BORONIN Larisa, NASTAS Igor, REVENCO Ninel, GARAZ Grigore, *„Tulburări de spectru autist la copil şi adult”,* Protocol Clinic Naţional*, PCN - 348*, Chişinău, 2019, pag. 8.
3. TOTH Alexandru, MAREŞ Gabriel, *„Studiu privind nevoile de servicii în rândul părinţilor copiilor şi tinerilor cu TSA”,* EDIŢIE TIPĂRITĂ, 2015, ISBN 978-973-0-19173-8, pag.11-12. În:https://www.researchgate.net/publication/339303401_Studiu_privind_nevoile_de_servicii_in_randul_parintilor_copiilor_si_tinerilor_cu_TSA.

Recomandat

***Galina PRAVIŢCHI**, dr. în psihologie, conf. univ.*

АРТ-ТЕРАПИЯ КАК СРЕДСТВО ФОРМИРОВАНИЯ ЭМОЦИОНАЛЬНОГО ИНТЕЛЛЕКТА МЛАДШИХ ШКОЛЬНИКОВ

Любовь СИНЕТ,

студентка 3 курса, Факультет Психологии, Педагогических наук, Социологии и Социальной помощи

CZU: 7.01:[159.942 + 373.3.035] sinetlubov@gmail.com

Введение. Проблема снижения эмоционального интеллекта является крайне актуальной в наше время [1]. Важно отметить, что одним из самых главных навыков, которым должен владеть человек, является эмоциональный интеллект. Эмоциональное развитие человека признаётся ключевым для достижения успеха в различных сферах [2]. Данный навык помогает человеку распознавать свои и чужие эмоции, а также управлять ими. Эмоции людей порой оказывают большое влияние на межличностные отношения, на принятие важных решений, а потому, изучение данного феномена имеет большую теоретическую и практическую значимость.

Методология исследования. Умение воспринимать, регулировать и осознавать эмоции является необходимым для всех людей в целом, не только для детей [3]. Потому, целью исследования мы определяем исследование эффективности арт-терапии в развитии эмоционального интеллекта у младших школьников.

В основу исследования была положена гипотеза о том, что арт-терапия является средством развития эмоционального интеллекта у младших школьников. Для проверки выдвинутой гипотезы были использованы следующие методы: Диагностика уровня развития эмоционального интеллекта старшего дошкольника (Нгуен М.А.); Методика «Дорисовывание: мир вещей – мир людей – мир эмоций» (Нгуен М.А.) [4]; «Три желания» и «Что – почему – как» (Нгуен М.А.) [4]; «Словарь эмоций» для диагностики и развития эмоциональной сферы (Иванова Е.С.) [5].

В исследовании приняли участи ученики 3 «А» класса, ПУТЛ «Олимп» г. Кишинев, Молдова. Результаты первичного тестирования показали, что в 3 «А» классе: 12 учеников с низким уровнем эмоционального интеллекта – 41%; 12 учеников со средним уровнем эмоционального интеллекта – 41%; 5 учеников с высоким уровнем эмоционального интеллекта – 18%. Из данной выборки нами была сформирована экспериментальная и контрольная группы, по 12 учеников в каждой с низкими и средними показателями эмоционального интеллекта.

Нами была разработана программа арт-терапевтических упражнений, направленных на развитие эмоциональной сферы. В программу вошли такие упражнения как: «Цвета эмоций», «Рисуем настроение», «Больница», «Котелок радости», «Что такое злость?», «Маски», «Обида», «Талисман хорошего настроения», «Парное рисование». Всего с детьми было проведено около 8 занятий.

Результаты исследования контрольной группы детей «до» и «после» применения программы, показали неоднозначные изменения. Показатели шкал «Словарь

эмоций» (3,33 и 3,17) и «Что? Почему? Как?» (4,08 и 3,17) понизились, а показатели шкал «Три желания» (4,42) и «Ориентация на мир людей» (5,08) повысились. Причинами таких изменений могут послужить, как дни, в которые проводились исследования, так и общий фон настроения детей.

Результаты исследования экспериментальной группы «до» и «после» применения программы, показали изменения в уровне эмоционального интеллекта у детей, а именно- повышение показателей всех шкал. Так, шкала «Словарь эмоций» увеличилась в среднем с 2,33 на 3,00; шкала «Что? Почему? Как?» с 1,08 на 2,33, показатели шкалы «Три желания» с 3,0 на 3,75; шкала «Ориентация на мир людей» с 1 на 3,08.

Статистическая обработка различий в группах детей при помощи t-критерия Стьюдента показала отсутствие различий по шкалам «Словарь эмоций» (t = 1,1 экспериментальная группа и t = 0,5 контрольная группа); «Три желания» (t = 1,4 экспериментальная группа и t = 1,8 контрольная группа); шкала «Что? Почему? Как?» (t = 2,7 экспериментальная группа, что попадает в зону неопределенности, и t = 1,9 контрольная группа). Это может быть обусловлено однообразием отобранных методик, недостаточностью дидактических занятий. Мы предполагаем, что, увеличив продолжительность программы, изменения будут более значимыми. Результаты экспериментальной и контрольной групп по шкале «Ориентация на мир людей» находятся в зоне значимости (t = 4,6 экспериментальная группа и t = 4,3 контрольная группа). То есть обе группы демонстрируют изменения в эмоциональной ориентации с мира вещей на мир людей. Это значит, что они стали более чувствительны к своему социальному окружению, учитывают опыт другого человека, проявляют больше эмпатии по отношению к другому.

Таким образом, в связи с полученными результатами, можно сформулировать следующие **выводы и рекомендации**: развитие эмоционального интеллекта представляет собой важную часть психологического становления личности ребенка, поэтому стоит рассмотреть увеличение продолжительности программы арт-терапии; интегрирование арт-терапии с игровыми методиками и социально-эмоциональными тренингами; проведение просветительских уроков на темы «Эмоции», «Общение», «Эмпатия», «Дружба» и т.д.

Литература:

1. ТЕЛЮКОВА И., АНЦИБОР Л. Особенности развития эмоционального интеллекта учащихся первого класса. În: Studia Universitatis Moldaviae. Seria Ştiinţele ale educaţiei. 2020. № 9(139). С. 191-195.
2. ГИППЕНРЕЙТЕР Ю.Б. Эмоциональная саморегуляция и искусство управлять собой. Москва: МГУ, 2000.
3. ДЗЕМАНСКИЙ А.М. Психология эмоциональных переживаний. Москва: МГУ, 1987.
4. НГУЕН М.А. Психологические особенности формирования эмоционального интеллекта старших дошкольников. 2009.
5. ИВАНОВА Е.С. Словарь эмоций для диагностики и развития эмоциональной сферы. Москва: МГУ, 2006.

Рекомендовано

***Ольга БОНДАРЕНКО**, докт.психологии, лектор унив.*

STRATEGII DE DEZVOLTARE A COMPETENȚEI DE COMUNICARE VIRTUALĂ LA CADRELE DIDACTICE

Ina FURTUNA,

masterandă, anul II,Facultatea Psihologie, Ştiinţe ale Educaţiei, Sociologie şi Asistenţă Socială

CZU: 37.011.3-051:37.015.3:004 inafurtuna82@gmail.com

Era dezvoltării tehnologice din ultimele decenii, a avut un impact semnificativ asupra modului în care percepem lumea și asupra relațiilor noastre cu ceilalți. Cu alte cuvinte, tehnologia a schimbat modul în care comunicăm și socializăm. În acest sens, comunicarea virtuală e o descoperire a unor posibilităţi, a unui regim nou de lucru, a unei noi modalităţi de gândire [1, p. 27].

Ritmul alert al vieții și digitalizarea se impun și în peisajul educațional, comunicarea virtuală devenind o componentă esențială a experienței didactice, iar competența de comunicare virtuală (CCV) reprezintă imperativ pentru profesioniștii din domeniul educației.

Dezvoltarea competenței de comunicare virtuală la cadrele didactice nu doar răspunde unei necesități imediate, ci contribuie și la fundamentarea unei educații viitoare, adaptate la provocările și oportunitățile pe care tehnologia le aduce în mod inevitabil în sfera didactică.

Întrucât interacțiunile virtuale devin tot mai frecvente și inevitabile în procesul educațional contemporan, este esențială identificarea și sistematizarea reperelor teoretice și pragmatice a tot ceea ce ține de procesul didactic complementat de digitalizare.

Comunicarea virtuală poate fi definită ca interacțiunea care implică transmiterea de informații între oameni, folosind dispozitive și medii digitale, cum ar fi computerele, telefoanele mobile și internetul. Această formă de comunicare poate fi sincronă sau asincronă și poate include o gamă largă de activități, de la e-mailuri și mesaje text la apeluri video și socializare online [2, p. 16].

Ținând cont de complexitatea proceselor și multitudinea instrumentelor digitale prin intermediul cărora se realizează comunicarea virtuală, precum și de faptul că mediul online, explorat inteligent, reprezintă un avantaj incontestabil pentru dezvoltarea școlii contemporane, este absolut necesar să ne concentrăm pe dezvoltarea unor strategii inovatoare și eficiente care să sprijine cadrele didactice în navigarea cu succes în mediul virtual.

Comunicarea virtuală a fost abordată și analizată de mai mulți cercetători din domeniul comunicațiilor, psihologiei, sociologiei și tehnologiei. Când vine vorba despre definirea și înțelegerea comunicării virtuale, au adus contribuții semnificative mai mulți specialiști și teoreticieni, printre care se numără: Sh. Turkle, J. Walther, J. K. Burgoon,

J. Suler, C. Nass, J. Straubhaar, R. LaRos, R. E. Rice, J. E. Katz, S. R. Wilson, I. Rotaru, I. Popovici, M. Bălănuță, V. Molea, I. Milică și mulți alții.

În vederea eficientizării relației profesor-elev în context digital, un pedagog modern trebuie să aibă capacitatea de a căuta, analiza, transforma, aplica informații pentru rezolvarea problemelor (competență digitală); să poată coopera cu oamenii (competență de comunicare); [...] asigurând succesul și competitivitatea [3, p. 26].

Stabilind astfel, structura competenței de comunicare virtuală (CCV) la cadrele didactice care presupune cunoașterea la nivel tehnic a instrumentelor digitale și aplicarea în practică a acestora, respectarea normelor gramaticale (ortografie, punctuație, aranjare în pagină) alături de adoptarea unei atitudini profesioniste și respectuoase în interacțiunea online, pentru a asigura un mediu de învățare eficient și empatic pentru elevi, am elaborat un set de strategii adaptate nevoilor specifice ale cadrelor didactice (Figura 1).

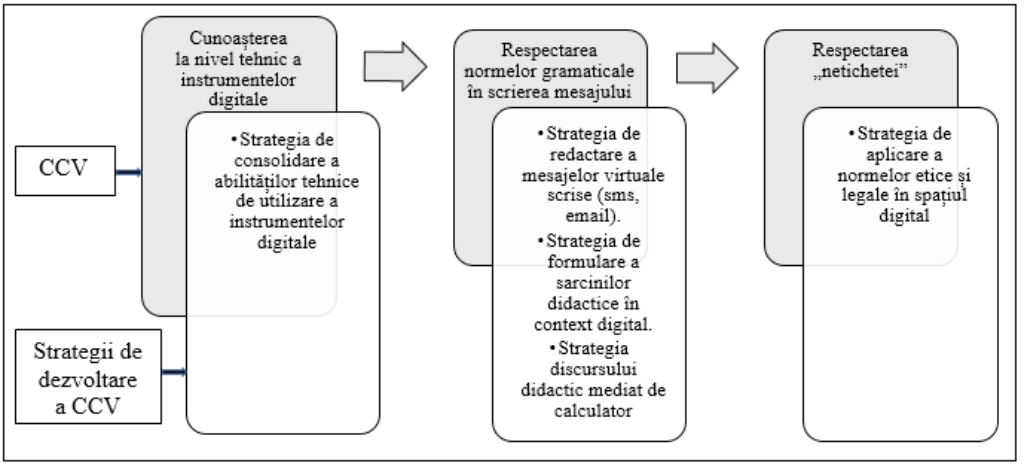

Figura 1. Strategii de dezvoltare a CCV la cadrele didactice

În concluzie, subliniem faptul că orice prezență a cadrului didactic în mediul online, fie prin crearea unor conținuturi digitale cu conținut didactic sau non-didactic, mesaje virtuale scrise în scopuri educaționale sau personale, fotografii, postări, comentarii etc. necesită o monitorizare riguroasă din punct de vedere al aspectului tehnic, lingvistic, moral și legal. Personalitatea unui profesor este una expusă publicului în permanență, acesta comunicând zilnic cu un număr considerabil de elevi, părinți, colegi etc. deci, nu-și poate permite luxul unor erori în ceea ce spune sau scrie pe platformele digitale, fapt care ține nemijlocit de ilustrarea competențelor sale profesionale, de aici și sporita atenție asupra dezvoltării competenței de comunicare virtuală.

Referințe:

1. VOROBIOV, G. *Cibernetica bate la ușă*. Chișinău: Lumina, 1988. 123 p.
2. RICE, R. E., KATZ J. E. The Internet and Health: Communication Experiences and Expectations. În: *Health and Social Care in the Community, 10(3),* London: SAGE Publications, 2001. 459 p.

3. MÎSLIȚCHI, V. MIHAILUȚA, M. Dezvoltarea competenței digitale a cadrelor didactice din învățământul preșcolar. În: Culegere de articole ale Conferinței Științifice Naționale cu participare Internațională (NSCIP) „Educația din perspectiva conceptului Clasei Viitorului", [ediția a 3-a, 4-5 noiembrie 2022]. Chişinău: S. n., 2022 (CEP UPSC), 352 p. ISBN 978-9975-46-681-3.

Recomandat
***Nina BÎRNAZ**, dr. pedagogie, conf. univ.*

STRATEGII DE DEZVOLTARE A COMPETENȚEI DE GESTIONARE A DATELOR ÎN CONTEXT DIGITAL LA CADRELE DIDACTICE

Ghenadi FURTUNA,

masterand, anul II,Facultatea Psihologie, Ştiinţe ale Educaţiei, Sociologie și Asistență Socială

CZU: 37.011.3-051:37.096:004 furtunaghenadi@gmail.com

Sistemele educaționale din Europa, inclusiv cel național, se află într-o continuă modernizare și tind tot mai mult să valorifice potențialul TIC. Această schimbare aduce cu sine o creştere semnificativă a volumului de date generate în cadrul procesului instructiv-educativ și transformă complet modul în care informațiile sunt colectate, stocate și accesate în mediul educațional. Noile instrumente și platforme digitale aduc cu sine o cantitate uriașă de date, de la rezultatele testelor și progresele elevilor până la evaluările performanțelor profesorilor. Gestionarea eficientă a acestor date devine astfel crucială pentru optimizarea procesului de predare-învățare și pentru luarea deciziilor informate.

Competența digitală cuprinde ansamblul de cunoştinţe, abilități, atitudini, inclusiv strategii și valori, necesare pentru a utiliza tehnologia și media digitală în realizarea sarcinilor, rezolvarea problemelor, în comunicare, gestionarea informațiilor, colaborare, creare și partajare de conținut și formarea cunoştinţelor în mod eficient, corespunzător, critic, creativ, autonom, flexibil, etic, reflexiv pentru muncă, timp liber, participare, învățare și socializare [1, p. 9].

Dezvoltarea competenței de gestionarea a datelor, ca element constitutiv al competenței digitale presupune identificarea și asimilarea unor modalități simple, dar efective în procesul de acumulare, stocare, gestionare, clasificare, modificare, transmitere etc. a multitudinii de date necesare în organizarea procesului instructiv-educativ, având în vedere scopul învățării, contextul și abordarea pedagogică [2, p. 4-5].

Educația modernă trebuie să reflecte schimbările tehnologice rapide și să pregătească elevii pentru utilizarea și înțelegerea conceptelor legate de date și informații în mediul digital. Competența în gestionarea datelor dezvoltă abilități de gândire critică și analitică, esențiale în luarea deciziilor și rezolvarea problemelor. Astfel, se oferă elevilor și studenților un avantaj competitiv în viitoarea lor carieră, deoarece multe domenii de activitate au nevoie de abilități solide în gestionarea datelor.

Definirea și stabilirea criteriilor de evaluare a gradului de dezvoltare a competenței de gestionare a datelor în context digital, este esențială atunci când avem nevoia stringentă de a integra respectiva competență în procesul de învățământ.

Având în vedere structura triadică a competenței de gestionare a datelor în context digital, care implică cunoştinţe tehnice, aplicarea acestora într-un mod responsabil și eficient pentru a sprijini procesele de instruire și luarea deciziilor cu privire la mediul

adecvat, confidențial și sigur pentru învățare eficientă, dar și asigurând etapele firești ale procesului de gestionare a datelor: colectare/creare, stocare, prelucrare și transmitere, am elaborat strategii de dezvoltare a competenței de gestionare a datelor și descriptori de evaluare a strategiilor (Tabelul 1).

Tabelul 1. Strategiile de dezvoltare a competenței de gestionare a datelor în context digital la cadrele didactice

Strategii de dezvoltare a competenței de gestionare a datelor	**Descriptori**
Strategia de colectare / creare a datelor	- determinarea tipului de date (fișier de tip doc., gif, jpeg. etc); - selectarea instrumentelor și aplicațiilor de colectare a datelor (microfon, cameră video, scaner, tabletă grafică, resurse soft și hardware); - verificarea sursei de proveniență a datelor.
Strategia de stocare a datelor	- atribuirea unui nume fișierelor, în dependență de conținut; - crearea structurii arborescente a mapelor; - comprimarea și arhivarea datelor; - selectarea tipului de dispozitive de păstrare a datelor; - asigurarea securității și confidențialității datelor stocate.
Strategia de transmitere a datelor	- estimarea volumului de date transmise; - identificarea aplicației potrivite pentru transmiterea datelor; - asigurarea securității și confidențialității datelor transmise.
Strategia de prelucrare a datelor	- identificarea aplicației potrivite rezultatului scontat; - stabilirea legăturilor aferente (proiectarea structurii bazei de date, crearea tabelelor); - definirea proceselor de prelucrare a datelor; - testarea și mentenanța datelor în conformitate cu obiectivele; - documentarea proceselor de prelucrare a datelor și rezultatele obținute pentru a facilita înțelegerea și utilizarea acestora; - citarea corectă a surselor, respectarea dreptului de autor.

În concluzie, subliniem faptul că gestionarea inteligentă a datelor în mediul digital asigură eficiența procesului educațional modern și, implicit, conferă o altă dimensiune contextului didactic, acesta devenind mai atractiv pentru elevi și profesori, asigurând interactivitatea, diversitatea, și veridicitatea datelor, înlesnind accesibilitatea cantitativă și calitativă a datelor și realizând conexiunea dintre emiterea și receptarea conținuturilor didactice.

Referințe:

1. RANIERI, M. Dezvoltarea competențelor digitale (ghidul profesorului) [citat 23 martie 2024]. Disponibil: http://cesie.org/media/VSAV-toolkit_ru.pdf
2. Cadrul de competențe digitale al cadrelor didactice din educație. Anexă la ordinul MEC nr. 1110, din 04.09.2023 [citat 23 martie 2024]. Disponibil: https://mecc.gov.md/sites/default/files/ordin_competente_digcompedu_compressed_1.pdf

Recomandat
***Nina BÎRNAZ**, dr. pedagogie, conf. univ.*

STRATEGII DE DIMINUARE A CONFLICTELOR ÎN CADRUL COLECTIVULUI PEDAGOGIC

Lia MUȘCHEI,

masterandă, anul II, Facultatea Psihologie, Științe ale Educației, Sociologie și Asistență Socială

CZU: 37.011.31-051:316.485 liaromasco@yahoo.com

În orice mediu profesional, interacțiunile umane pot aduce cu sine o serie de conflicte și tensiuni, iar mediul educațional nu face excepție. Conflictul în cadrul unui colectiv reprezintă o dinamică complexă și inevitabilă, apare din diferite surse, inclusiv discrepanțe de opinii, interese divergente, lipsa comunicării eficiente sau competiția pentru resurse limitate. Într-un mediu profesional sau organizațional, gestionarea adecvată a conflictelor devine importantă pentru menținerea armoniei și eficienței în cadrul colectivului. Unul dintre factorii care pot contribui la apariția conflictelor într-un colectiv este diversitatea în gândire și experiențe ale membrilor [1, p. 110].

Un element de importanță în gestionarea conflictelor în colectiv este abordarea constructivă a divergențelor. Prin promovarea dialogului și identificarea soluțiilor comune, colectivul poate depăși obstacolele și își poate îmbunătăți colaborarea [2, p. 26].

Tehnici precum medierea sau facilitarea întâlnirilor de rezolvare a conflictelor au un rol esențial în această privință. De asemenea, liderii în cadrul colectivului au responsabilitatea de a gestiona și preveni conflictele. Dezvoltarea unei culturi organizaționale care încurajează comunicarea deschisă, respectul reciproc și împărtășirea valorilor comune contribuie semnificativ la prevenirea conflictelor și la menținerea unui mediu de lucru sănătos.

Pentru a identifica stilul de abordare a conflictelor, am realizat un demers experimental pe un eșantion constituit din 24 cadre didactice.

La etapa de constatare, am aplicat Testul Thomas-Kilmann și am obținut următoarele rezultate:

- 5 cadre didactice manifestă un stil de confruntare în situații de conflict, prin dominarea celorlalți;
- 6 cadre didactice sunt dispuse spre colaborare prin identificarea soluțiilor care să satisfacă ambele părți;
- 4 cadre didactice merg la compromis pentru a depăși situația de criză;
- 5 cadre didactice evită conflictele;
- 4 cadre didactice încearcă să se acomodeze în colectiv prin aplanarea conflictului.

Astfel, rezultatele obținute în urma aplicării Testului Thomas-Kilmann, denotă faptul că majoritatea cadrelor didactice manifestă comportamente de confruntare sau evitare în situații de conflict în detrimentul comportamentului de colaborare, Această constatare ne-a determinat să proiectăm și să desfășurăm un program de formare cu privire la modalitățile de abordare a conflictelor în colectivul pedagogic. În cadrul programului au

fost aplicate cinci strategii de diminuare a conflictelor în cadrul colectivului pedagogic: *facilitarea comunicării deschise, implementarea programelor de dezvoltare profesională, gestionarea eficientă a echipei didactice, stabilirea rolurilor și responsabilităților în colectiv și promovarea culturii organizaționale pozitive.*

Prin aplicarea repetată a Testului Thomas-Kilmann după programul de formare, observăm o scădere la abordarea confruntării în situații de conflict de la 5 la 2 cadre didactice, numărul cadrelor didactice care optează pentru colaborare a crescut de la 6 la 10; vedem o scădere și la abordarea compromisului de la 4 la 2; deși evitarea era o modalitate frecventă inițial, acest număr a scăzut de la 5 la 2, în schimb acomodarea a devenit o opțiune preferată pentru 8 cadre didactice (Figura 1).

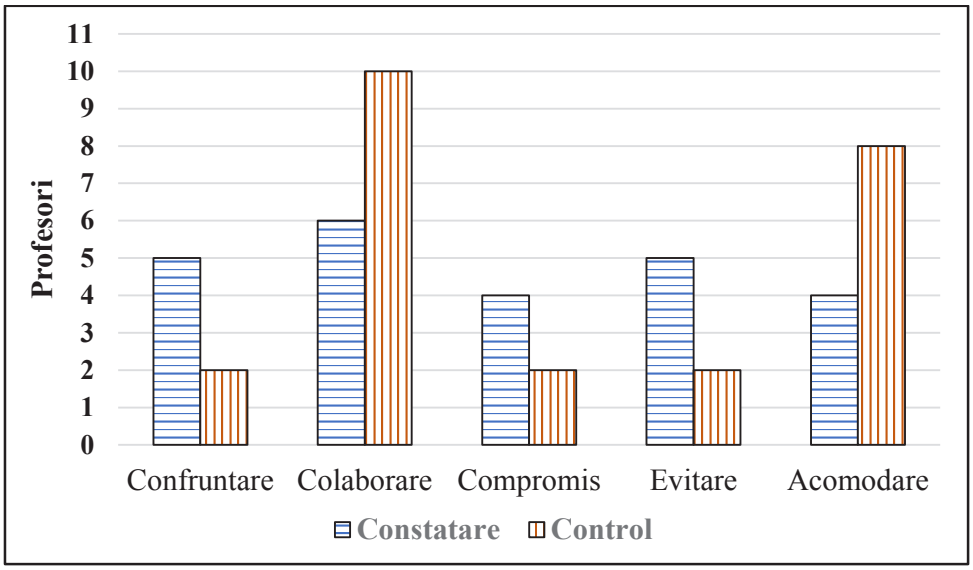

Figura 1. Stiluri de abordare a conflictelor la etapa de constatare și la etapa de control

În concluzie, evidențiem faptul că programul a avut un impact semnificativ asupra preferințelor și abordărilor cadrelor didactice în gestionarea conflictelor, contribuind la formarea unei culturi organizaționale mai colaborative și echilibrate în cadrul instituției de învățământ.

Referințe:

1. JADANT, Fred E. *Conflict and Communication.* SAGE Publications, Inc., 2016. 272 p.
2. MUCCHIELLI, A. *Arta de a comunica. Metode, forme și psihologia situațiilor de comunicare.* Iași: Polirom, 2015. 264 p. ISBN: 9789734652082.

Recomandat
***Nina BÎRNAZ**, dr. pedagogie, conf. univ.*

STRATEGII DE DEZVOLTARE A COMPETENȚEI DISCURSIVE LA CADRELE DIDACTICE

Nelea MOROȘANU,

masterandă, anul II,Facultatea Psihologie, Științe ale Educației, Sociologie și Asistență Socială

CZU: 37.015.3:81'42:37.011.3-051 morosanu.nelea@ungheni.edu.md

Un aspect esențial în ceea ce privește profesia de cadru didactic îl reprezintă competența discursivă, conferindu-i acestuia calități necesare efectuării unei prestații didactice care să asigure realizarea eficientă a medierii în procesul cunoașterii [1, p. 95].

Competența discursivă a cadrelor didactice presupune cunoașterea esenței, structurii discursului didactic și transmiterea prin intermediul acestuia a mesajului educațional, utilizând un limbaj eficient și adecvat într-un context specific de comunicare didactică pentru a influența schimbările comportamentale de natură cognitivă și afectivă la elevi.

Prin competența discursivă, cadrele didactice gestionează discuțiile în cadrul lecțiilor, încurajează participarea activă a elevilor, dirijează dialogurile și mențin un climat de respect și deschidere în relația profesor-elev [2, p. 102].

Pentru a identifica nivelul competenței discursive la cadrele didactice, am elaborat un chestionar, pornind de la esența competenței discursive și l-am aplicat pe un eșantion constituit din 16 cadre didactice.

În urma analizei datelor chestionarului, s-au constatat următoarele rezultate:

- 2 cadre didactice (13%) prezintă un nivel înalt al competenței discursive;
- 4 cadre didactice (25%) prezintă un nivel mediu al competenței discursive;
- 10 cadre didactice (62%) prezintă un nivel scăzut al competenței discursive (Figura 1).

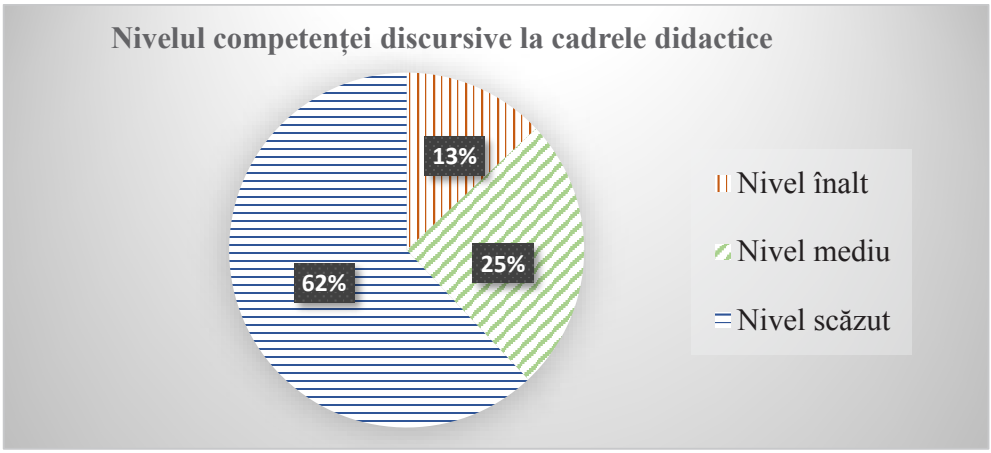

Figura 1. Nivelul competenței discursive la cadrele didactice la etapa inițială

Astfel, datele obținute la etapa de constatare, demonstrează faptul că majoritatea cadrelor didactice prezintă un nivel scăzut și mediu a competenței discursive, fapt care demonstrează necesitatea implicării cadrelor didactice în activități de formare în vederea dezvoltării competenței discursive.

În acest context, au fost elaborate patru strategii orientate spre dezvoltarea competenței discursive și anume: *stabilirea scopului discursului și identificarea grupului țintă*, *selectarea și structurarea informației, stabilirea structurii și a conținutului discursului, prezentarea discursului.*

Aceste strategii au fost implementate în cadrul unui program de formare a cadrelor didactice, în urma căruia a fost aplicat din nou chestionarul de evaluare a nivelului competenței discursive. Rezultatele obținute din analiza datelor chestionarului demonstrează o creștere semnificativă a nivelului competenței discursive la cadrele didactice și anume:

– 6 cadre didactice (38%) prezintă nivel înalt al competenței discursive;
– 9 cadre didactice (56%) prezintă nivel mediu al competenței discursive;
– 1 cadru didactic (6%) prezintă nivel scăzut al competenței discursive (Figura 2).

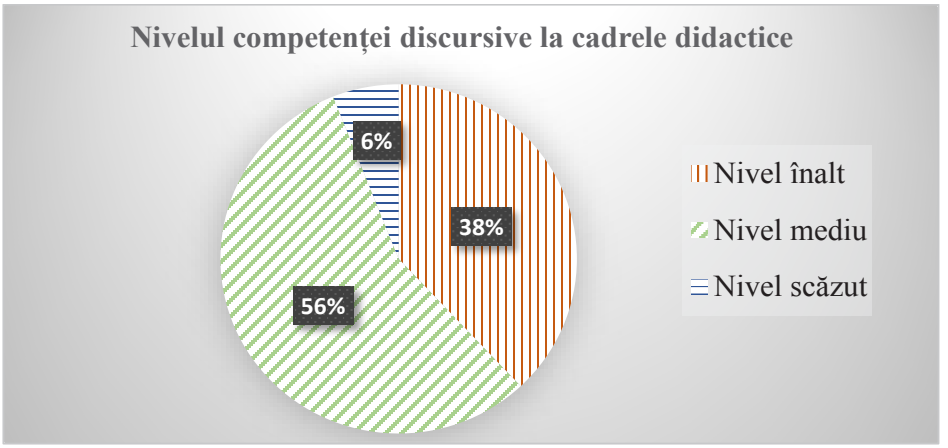

Figura 2. Nivelul competenței discursive la cadrele didactice după realizarea programului de formare

În **concluzie**, evidențiem faptul că aplicarea strategiilor de dezvoltare a competenței discursive în cadrul programului de formare a cadrelor didactice au generat o creștere a nivelului competenței discursive la cadrele didactice, aspect care validează funcționalitatea prezentei cercetări.

Referințe:

1. COJOCARU, M., OHRIMENCO, A. *Psihologia comunicării, Suport de curs*. Chișinău: S. n., 2019 (Tipogr. «Garomont Studio»). 179 p. ISBN: 9789975134699
2. HAVEY, A., PUCCIO, D. *Comunicarea cu adolescenții în era digitală.* București: Editura Niculescu, 2017. 256 p. ISBN: 9786063800924

Recomandat
***Nina BÎRNAZ**, dr. pedagogie, conf. univ.*

STRATEGII DE GESTIONARE A STRESULUI LA PĂRINȚII COPIILOR CU CERINȚE EDUCAȚIONALE SPECIALE

Inga CRUDU,

masterandă, anul II,Facultatea Psihologie, Ştiinţe ale Educaţiei, Sociologie şi Asistenţă Socială

CZU: 376.1:37.018.262:159.944.4 ingacrudu00@gmail.com

Societatea actuală se confruntă cu o diversitate fără precedent de provocări legate de educație și sănătate. O problemă sensibilă și actuală, în acest context, este determinată de copiii cu cerințe educaționale speciale (CES). Educația și îngrijirea copiilor cu CES solicită un suport special din partea părinților, aspect care generează o stare continuă de stres. În acest context, gestionarea eficientă a stresului devine imperativă pentru menținerea stării de bine a părinților, și respectiv a copiilor lor.

Problema, privind abordarea stresului, în special la părinții copiilor cu cerințe educaționale speciale, a interesat mai mulți cercetători. Astfel, psihoterapeutul W. Madsen, a introdus termenul „familie stresată", termen care presupune afectarea membrilor familiei de realitatea dificilă, generată de problemele de sănătate ale copilului/copiilor lor. Dar, totodată, evidențiază importanța resurselor personale: capacitățile și abilitățile necesare pentru a face față și a accepta circumstanțele vieții [1].

Psihologii ruși Мастюкова Е. М. și Московкина А. au studiat evoluția reacțiilor părinților referitor la nașterea în familie a unui copil cu necesități speciale și au identificat câteva etape [2]:

- **Negarea -** părinţii pun la îndoială competenţa medicului care le-a comunicat vestea, încearcă să consulte mai mulţi specialişti în domeniu.
- **Furia -** la baza furiei stau perceperea neputinţei, neajutorării, disperării şi dezamăgirii în sine şi în copil.
- **Culpabilizarea - s**entiment care, evoluează în timp adesea într-o suferinţă copleşitoare, legată de conştiinţa plăţii pentru greşelile de cândva, care au dus la apariţia afecţiunii.
- **Adaptarea emoţională -** etapă finală a unei adaptări specifice a părintelui. Anume acum el ajunge să conştientizeze şi să accepte afecţiunea copilului „şi cu mintea, şi cu sufletul".

Aceste constatări demonstrează faptul că părinții copiilor cu CES sunt într-o stare continuă de stres, generată atât de suprasolicitarea fizică necesară pentru îngrijirea copilului, cât și de starea emoțională, generată de contextul social al copilului, de interacțiunea acestuia cu alți copii, de integrarea lui în mediul educațional: grădiniță, școală etc.

Pentru a identifica nivelul stresului la părinții copiilor cu CES, am realizat un experiment pe un eșantion constituit din 25 de părinți, care au copii cu cerințe educaționale speciale. În acest context, am aplicat Chestionarul de măsurare a stresului elaborat de Levenstein și colaboratorii săi (1993).

Analiza datelor chestionării au evidențiat că toți părinții prezintă o stare de stres, dintre care 68% manifestă un nivel moderat de stres, iar 32% - un nivel înalt de stres.

Aceste rezultate, ne-au ghidat la elaborarea unui program de formare privind dezvoltarea abilităţilor de gestionare a stresului.

În cadrul programului de formare au fost aplicate strategii eficiente pentru gestionarea stresului şi anume: *respirația controlată*, *vizualizarea*, *autoprogramarea mentală și artterapiile.*

Analiza datelor obținute în urma aplicării repetate a chestionarului de măsurare a nivelului de stres a demonstrat următoarele:

- 5 părinți manifestă nivel înalt de stres;
- 17 părinți – nivel mediu al stresului;
- 3 părinți – nivel scăzut al stresului.

Astfel, la 3 părinți care manifestau inițial un nivel înalt de stres, după realizarea programului de formare acesta s-a diminuat până la nivel mediu, iar la alți 3 părinți nivelul stresului s-a diminuat de la nivel mediu la nivel scăzut (Figura 1).

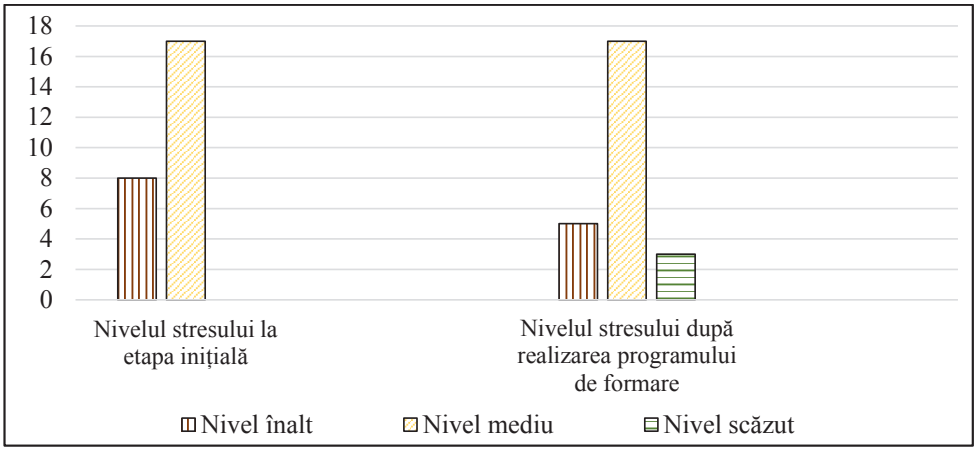

Figura 1. Nivelul stresului la părinții copiilor cu CES la etapa inițială și după realizarea programului de formare

În concluzie, evidențiem faptul că părinții copiilor cu CES manifestă o stare de stres continu u determinată de provocările specifice îngrijirii copiilor cu CES. Aplicarea strategiilor de gestionarea a stresului contribuie la diminuarea nivelului stresului.

Referințe:

1. MADSEN, W. C. *Colaborative Therapy with Multi-stressed Families.* Londra: The Guildford Press, 2007. ISBN-13.978-1593854348.
2. МАСТЮКОВА, Е. М., МОСКОВКИНА, А. Г. Семейное воспитание детей с отклонениями в развитии. Москва: Гуманит. изд. центр ВЛАДОС, 2003. 408 с. ISBN 5-691-01100-6

Recomandat
***Nina BÎRNAZ**, dr. pedagogie, conf. univ.*

RELAȚIA DINTRE STILUL DE COMUNICARE AL CADRULUI DIDACTIC ȘI MOTIVAȚIA ÎNVĂȚĂRII LA ȘCOLARII MICI

Nadejda BEȚIVU,

studentă, anul II,Facultatea Psihologie, Științe ale Educației, Sociologie și Asistență Socială

CZU: 373.32:159.947.5:37.064.2 nadejdabetivu3@gmail.com

Comunicarea este un element fundamental în procesul de învățare și poate influența în mod semnificativ modul în care elevii percep școala, învață și își dezvoltă abilitățile. Învățarea în rândul școlarilor mici este o perioadă formativă esențială în dezvoltarea lor. Elevii motivați sunt mai predispuși să învețe și să își îmbunătățească performanțele școlare.

Motivaţia pentru învăţare influenţează procesul de învăţare în sine şi, implicit, rezultatele acestui proces. Sintagmele și etichetările negative, precum: elevii nu mai sunt interesați să învețe, n-au drag de carte, nu sunt motivați să învețe, au apărut deseori în cercetările actuale. Este o realitate semnalată frecvent de profesorii din țară și o problemă actuală, la care specialiștii din domeniul științelor educației, dar și practicienii au încercat să caute soluții [1, p. 4]. Problema cu referire la comunicarea educațională ca fiind o condiție în stimularea motivației pentru învățare a fost în centrul de interes al cercetărilor din domeniul educației și psihologiei educaționale. În acest sens, rezidă o problemă esențială de cercetare: Care este relația dintre diferite stiluri de comunicare ale cadrelor didactice și nivelul de motivație ale elevilor în învățământul primar? Astfel, **scopul cercetării** constă în determinarea relației dintre stilul de comunicare al cadrului didactic și motivația învățării la școlarii mici. Ipotetic, *presupunem că există o relație dintre stilul de comunicare al cadrului didactic și nivelul de motivație a învățării la școlarii mici*.

În accepția autorului L. Iacob, *comunicarea pedagogică* este cea care mijloceşte realizarea fenomenului educaţional în ansamblul său, indiferent de conţinuturile, nivelurile, formele sau partenerii implicaţi [2, p. 35]. Pentru autorii S. Marcus și A. Catina, *stilul* exprimă unicitatea personalității, referindu-se la factura proprie individuală sau tipologică de a desfășura activități, reprezentând o calitate funcțională operativă, postură activă a experienței și a structurii de personalitate [3]. В. А. Кан-Калик definește *stilul de comunicare* ca trăsături pedagogice individuale ale interacțiunii socio-psihologice dintre un profesor și educabil [4].

Cadrele didactice interacționează cu elevii utilizând o varietate de stiluri de comunicare:

- ***Stilul autoritar*** – profesorul impune reguli stricte elevilor și așteaptă respectarea acestora.
- ***Stilul democratic*** – implică colaborarea dintre profesor și elevi, profesorul îi încurajează, iar comunicarea dintre ei este deschisă.

- ***Stilul permisiv*** – profesorul permite elevilor ca aceştia singuri să-şi stabilească reguli, comunicarea e prietenoasă, mai lejeră, există riscul de a fi dificilă menţinerea şi monitorizarea disciplinei.
- ***Stilul asertiv*** – implică un echilibru între autoritate şi deschidere. Profesorul aplică reguli, dar în acelaşi timp încurajează colaborarea şi exprimarea gândurilor elevilor.
- ***Stilul adaptativ*** – profesorul ajustează stilul său în funcţie de nevoile fiecărui elev în parte. Acesta deseori utilizează diferite metode, tehnici pentru ca toţi elevii să înţeleagă mesajul transmis de profesor.

Fiecare stil de comunicare influenţează angajamentul şi motivaţia elevilor.

Motivaţia este un component al orientării personalităţii individului, care pune organismul în mişcare şi-i determină conduita [5, p. 6]. În procesul de învăţare, motivaţia reprezintă forţa internă care încurajează iniţiativa, efortul şi perseverenţa elevilor. Distingem 5 tipuri de motivaţie pentru învăţare la şcolarii mici: **motivaţia intrinsecă, extrinsecă, socială, de realizare** şi **de afiliere,** acestea reflectând varietatea de impulsuri care pot încuraja elevii să se angajeze în activităţile de învăţare. În acest context, interacţiunea bazată pe comunicare eficientă dintre cadre didactice şi elevi devine esenţială pentru a răspunde nevoilor diverse de motivaţie ale elevilor.

În concluzie, se exprimă necesitatea adoptării unui stil de comunicare asertiv de către învăţători, exprimat prin capacitatea de a exprima opinii, dorinţe şi nevoi într-un mod clar şi respectuos, oferirea şi acceptarea de feedback constructiv în context didactic, în vederea creşterii nivelului de motivaţie pentru învăţare la şcolarii mici.

Referinţe:

1. CUCIUREANU, M. Motivaţia pentru învăţare. În: *Broşura Institutului de Ştiinţe ale Educaţiei,* 2015, 63 p.
2. IACOB, L. Comunicarea în context educativ şi didactic. În: *Didactica Pro...,* 2004, nr. 2, pp. 34 – 40.
3. ŞOITU, L. *Pedagogia comunicării*. Bucureşti: Editura Didactică şi Pedagogică, 1997.
4. КАН-КАЛИК, В. А. Основы профессионально-педагогического общения, 1979.
5. POTÎNG, A. *Psihologia Afectivităţii şi a Proceselor Reglatorii*. Suport de Curs. Chişinău: CEP USM, 2017, pp. 6 – 23.

Recomandat
***Valeria BOTEZATU**, asist. univ.*

RELAȚIA DINTRE STIMA DE SINE ȘI REZISTENȚA LA STRES LA STUDENȚI

Irina RUTCOVSCHI,

studentă, anul II,Facultatea Psihologie, Ştiinţe ale Educaţiei, Sociologie şi Asistenţă Socială

CZU: 159.923.2:159.944 rutcovschiirina.1@gmail.com

În mediul academic, din ce în ce mai des, se poate auzi despre stres, factor care influențează extrem de mult viața studenților, deoarece aceștia se confruntă cu diferiți factori stresori, care le afectează bunăstarea psihologică, emoțională și sănătatea mentală. În acest sens, se accentuează importanța dezvoltării rezistenței la stres, care presupune capacitatea studentului de a face față eficient presiunilor și adversităților, recuperându-se rapid după experiențe dificile. În context academic, stresul poate proveni din mai multe surse, inclusiv presiunea examenelor, sarcinile didactice complexe, precum și gestionarea echilibrului între viața personală și cerințele academice. Rezistența la stres este esențială în aceste situații, deoarece permite studenților să abordeze aceste provocări fără a se lăsa copleșiți de emoții negative sau de anxietate. În acest context, unul dintre factorii personali ai studenților care poate contribui la o mai bună gestionare a stresului este stima de sine.

În cercetarea realizată am stabilit ***scopul cercetării*** care constă în determinarea relației dintre stima de sine și rezistența la stres la studenți. La nivelul ***ipotezei de cercetare***, presupunem că: există relație semnificativă între stima de sine a studenților și nivelul de stres perceput și rezistența la acesta. Prin urmare, studenții cu nivele mai ridicate de stima de sine vor avea un nivel de stres perceput mai scăzut și vor manifesta o rezistență mai mare la stres.

După G. Albu [1], stima de sine se referă la încrederea în capacitatea proprie de a gândi, în capacitatea de a face faţă provocărilor fundamentale ale vieții, iar conform lui M. Rosenberg [2], stima de sine reprezintă un determinant important al stării de bine psihologice, mai ales în perioada adolescenței.

M. Golu definește stresul psihic ca pe „o stare de tensiune, încordare şi disconfort determinată de agenţi afectogeni cu semnificaţie negativă, de frustrare sau reprimare a unor stări de motivaţie, de dificultatea sau imposibilitatea rezolvării unor probleme” [3, p. 481]. Marele Dicționar al Psihologiei stabilește faptul că „termenul evocă tensiunea, constrângerea impuse unei structuri mecanice” [4]. Astfel, stresul, indiferent de tipul acestuia: eustres, distres, acut, cronic, fiziologic, psihologic [5], poate influența starea de bine a întregului organism.

Diagnosticul nivelului stimei de sine la studenți a fost realizat prin intermediul Testului pentru evaluarea stimei de sine Rosenberg, iar nivelul de stres perceput și rezistența la acesta a fost diagnosticat cu ajutorul Chestionarului Cohen-Williamson și respectiv, Chestionarul rezistenței la stres (Ю. В. Щербатых, 2005).

Analiza rezultatelor oferă o imagine clară cu privire la impactul stimei de sine asupra capacității de a gestiona stresul în mediul academic, și corelației dintre aceste două variabile. Eșantionul de cercetare este constituit din 30 de studenți de la Universitatea de Stat din Moldova. Aceștia au vârsta cuprinsă între 20 și 40 ani, unii fiind angajați și în câmpul muncii, factor care ar putea determina un nivel mai ridicat de stres.

Prin analiza corelației bilaterale, care se bazează pe coeficientul de corelație Pearson, s-a observat o relație semnificativă între stima de sine și nivelul de stres perceput și rezistența la acesta a studenților, unde r=-0,614, p=0,05, df=30, rezultatele obținute indicând o relație negativă moderată, cu o semnificație statistică la limita acceptată. Astfel, putem afirma că pe măsură ce stima de sine a studenților scade, nivelul percepției stresului de către aceștia tinde să crească, sau invers.

Constatarea unui nivel mediu spre înalt de stres la studenți determină elaborarea recomandărilor pentru diminuarea acestuia: planificarea eficientă a timpului, prin stabilirea priorităților și utilizarea unui program de studiu care ar oferi și timp pentru odihnă; realizarea exercițiilor fizice regulate; alimentația sănătoasă și somnul adecvat; utilizarea tehnicilor de relaxare, precum respirația profundă, meditația sau yoga; comunicarea eficientă și deschisă cu colegii și profesorii în ceea ce privește provocările și îngrijorările; divizarea sarcinilor mari în etape mai mici; planificarea pauzelor regulate între perioadele de studiu pentru a menține concentrarea și a evita suprasolicitarea; căutarea sprijinului social din partea prietenilor, familiei sau a consilierii, în scopul abordării aspectelor emoționale ale stresului.

Referințe:

1. ALBU, G. *Manifestări tipice ale devierilor de comportament la elevii preadolescenţi. Prevenire şi terapie*. Bucureşti: Editura Aramis, 2002.
2. ROSENBERG, M. *Society and the adolescent self-image*. Princeton: Princeton University Press, 1965. 326 p. ISBN 0691028052, 9780691028057.
3. GOLU, M. *Fundamentele psihologiei*. București: Editura Fundației România de Mâine, 2003.
4. *Marele dicționar al psihologiei*. Paris: Larousse, 1999. 1360 p.
5. SELYE, H. Stress and distress. In: *Comprehensive Therapy*, 1975, 1(8), pp. 9-13.

Recomandat
***Valeria BOTEZATU**, asist. univ.*

RELAȚIA DINTRE STILUL PARENTAL ȘI ADAPTAREA PSIHOSOCIALĂ A PREȘCOLARILOR LA GRĂDINIȚĂ

Violeta SICORSCHI,

studentă, anul II,Facultatea Psihologie, Științe ale Educației, Sociologie și Asistență Socială

Ecaterina SICORSCHI,

cadru didactic,Instituția de Educație Timpurie nr. 182 ,,Curcubeu"

CZU: 373.24:316.6:37.018.1

sicorschiecaterina@gmail.com
violetasicorschi2@gmail.com

Adaptarea la grădiniță reprezintă o etapă importantă în dezvoltarea psihosocială a copilului, iar stilul parental poate influența emoțiile și comportamentul copiilor în noul mediu social, care îl reprezintă grădinița. Această problemă de cercetare este esențială pentru a identifica strategiile educaționale eficiente pentru o adaptare psihosocială sănătoasă și o dezvoltare armonioasă a copiilor. La baza cercetării am elaborat scopul care presupune determinarea relației dintre stilurile parentale și adaptarea psihosocială la grădiniță a preșcolarilor. Drept ipoteză presupunem că stilul de educație parental influențează asupra adaptării psihosociale a preșcolarilor la grădiniță, astfel, dacă părinții manifestă un stil democratic/autorizat, atunci copiii acestora vor avea un nivel optim de adaptare psihosocială la grădiniță.

Adaptarea la grădiniță implică procesul de ajustare, de transformare a copilului, pentru a deveni „apt", „capabil" de a face față cerințelor educaționale și a fi „compatibil" (sub aspectul disponibilităților biopsiho-sociale), „în acord" cu normele și regulile din instituția de educație timpurie, pentru dobândirea cu succes a „statutului" de preșcolar [1]. Conform cercetătoarei U. Șchiopu, adaptarea copilului la întreg ansamblul cerințelor este reprezentată de adaptarea la trei planuri ale conduitelor: planul deservirii, planul activităților obligatorii, planul integrării în colectivitate [2].

Astfel, U. Șchiopu identifică 6 tipuri de adaptare a copilului la ansamblul cerințelor care se exprimă față de el: *adaptare foarte bună* - caracterizată prin despărțirea fără ezitare a copilului de persoana care l-a însoțit, manifestarea curiozității active, a unei conduite relaxate și stabilirea rapidă a relației cu ceilalți copii și cu educatoarea; *adaptare bună* - caracterizată prin despărțirea fără ezitare de persoana însoțitoare, stabilirea relativ repede a relațiilor cu educatoarea, dar unor relații mai selective și mai restrânse cu ceilalți copii; *adaptare intermitent tensionată* - caracterizată prin nervozitate, reținere a persoanei care îl însoțește, dispoziție alternantă, nesiguranță, dar și curiozitate față de ambianță; *adaptare continuu tensionată* - caracterizată cu nervozitate de fond, insistențe verbale, stabilirea unor relații foarte reduse cu educatoarea și ceilalți copii; *adaptare dificilă* - caracterizată prin refuzul copilului de a se despărți de persoana însoțitoare, refuzul cvasitotal de a stabili relații verbale, blocarea curiozității și a investigației, dispoziție tensionată și reținută; și *atitudine de neadaptare radicală* - caracterizată prin

refuzul activ al copilului de a se despărți de persoana însoțitoare, negativism, conduită încăpățânată și chiar agresivă uneori.

În această ordine de idei, afirmăm că adaptarea psihosocială a preșcolarilor la grădiniță este influențată de factori interni: biologici și psihologici, și factori externi: pedagogici, familiali (din care face parte stilul parental) și sociali. Stilul parental influențează în mod semnificativ dezvoltarea și adaptarea copiilor la mediul preșcolar.

Conceptul de **stil parental** este definit de către A. Adler ca totalitatea acțiunilor și atitudinilor figurilor parentale față de copil, acesta susținea că educația copilului începe imediat după naștere, și în mare măsură aceasta este opera mamei, astfel acordându-i figurii materne un rol principal în socializarea copilului [3]. Alți autori, precum E. Bonchiș [4], L. Cuznețov [5] și A. Moisin [6], sunt de părere că stilul parental constituie un pattern general de creştere a copiilor adoptat de un părinte, definit prin combinaţia de căldură şi control pe care acesta o oferă copilului. Conform cercetătoarei D. Baumrind, se disting 4 tipuri de stil parental: autorizat, autoritar, permisiv și neglijent.

În vederea constatării stilului parental este util Chestionarul „Parenting style questionnaire" (1995) propus de către grupul de autori Robinson, Hart și Roper, conform căruia se pot distinge următoarele stiluri la părinți: autoritar, autorizat și permisiv; iar pentru determinarea nivelului adaptării psihosociale a preșcolarilor poate fi realizată observarea prin aplicarea „Fișei de cunoaștere și evaluare a copilului" (după E. Verza și F. E. Verza). În acest context, presupunem că stilul parental care limitează autonomia și inițiativa copilului, afectează adaptarea și dezvoltarea abilităților sociale ale preșcolarilor. Pe de altă parte, stilul parental care combină așteptări înalte cu suport emoțional și autonomie, pot facilita o adaptare mai bună a copiilor la grădiniță.

Se recomandă părinților să cultive un stil parental echilibrat, care combină suportul emoțional cu stabilirea unor limite clare. Este esențial ca părinții să fie prezenți activ în viața preșcolarilor, să participe la activitățile lor educaționale și să colaboreze strâns cu cadrele didactice. Astfel, copiii vor beneficia de o adaptare optimă la mediul preșcolar și vor dezvolta relații sociale pozitive.

Referințe:

1. GÎNU, D., BUCUN, N., KAWAFHH, N. Copii instituționalizați și direcțiile de acțiune pentru integrare în societate. În: *Aspecte metodologice ale implementării principiilor toleranței, Materialele conferințelor științifice*. Chișinău, 2003. pp. 145-154.
2. ȘCHIOPU, U., VERZA, E. *Psihologia vârstelor*. București: Editura Didactică și Pedagogică, 1995.
3. ADLER, A. *Sensul vieții*. București: Editura IRI, 1995.
4. BONCHIȘ, E. *Familia și rolurile ei în educarea copilului*. Iași: Polirom, 2011. 424 p.
5. CUZNEȚOV, L. *Tratat de educație pentru familie. Pedagogia familiei*. Chișinău: CEP USM, 2009. 642 p.
6. MOISIN, A. *Părinți și copii*. București: Editura Didactică și Pedagogică, 1995, 126 p.

Recomandat

***Valeria BOTEZATU**, asist. univ.*

AUTOCONDUCEREA ÎN INSTITUȚIA WALDORF – PRINCIPIU DE EFICIENTIZARE A ACTIVITĂȚILOR EDUCAȚIONALE

Ana BRÎNZA,

masterandă, anul II,Facultatea Psihologie, Ştiinţe ale Educaţiei, Sociologie şi Asistenţă Socială

CZU:373.5.046.16:005.56:331.107.8 brinza.ana@chisinau.edu.md

Școala secolului XXI reflectă specificul timpului său: o lume în schimbare, transformări globale rapide, accelerarea progresului, deschidere spre inovație, digitalizare, dezvoltare socio-emoțională. În acest sens, competențele secolului XXI sunt gândite la nivel global. De aceea este necesară o perspectivă unitară, care să promoveze atât dezvoltarea cognitivă, cât și învățarea socială și emoțională. Un om educat nu se naște, el se educă. Trăim vremuri în care ne dorim să creăm o lume stabilă, durabilă. Este un obiectiv dificil, dar nu imposibil de atins, dacă avem, în egală măsură, implicarea autorităților, a instituțiilor, a companiilor și, mai ales, a părinților și copiilor.

Astăzi, în Republica Moldova, sunt întreprinse o serie de acțiuni în vederea reformelor sistemului de învățământ în conformitate cu schimbările sociale, economice, politice, tehnologice, cu scopul de a asigura calitatea procesului educațional, precum și accesul tuturor actorilor la educație. Vizăm aici, în primul rând, **Strategia de dezvoltare „Educația 2030”** ce servește drept bază pentru planificarea strategică și operațională a dezvoltării educației la nivel central și local. Managerii din sistemul educațional își desfășoară activitatea în baza **Standardelor de competențe profesionale ale cadrelor manageriale**[Cf.1] ce permit părților interesate „să evalueze calitatea activității manageriale, să monitorizeze progresele și să evalueze eficiența implementării reformelor în educație”. Standardele sunt utilizate pentru a încuraja responsabilitatea cadrelor de conducere pentru autodezvoltare continuă. În **Codul Educației al Republicii Moldova** [Cf.2], modificat în august 2023, la capitolul XI articolul 49 *Organele de conducere ale instituției de învățământ general* sunt stipulate structurile care funcționează la nivelul instituției de învățământ general. Este vorba de consiliul de administrație și consiliul profesoral al instituției de învățământ. De asemenea, **UNESCO** sprijină cercetarea în educația comparată; încurajează parteneriate pentru a consolida conducerea educațională națională și capacitatea țărilor de a oferi educație de calitate pentru toți. În documentele sale **UNICEF** abordează problemele cu care se confruntă toți copiii din țară, cu scopul de a le îmbunătăți sănătatea, educația, dezvoltarea și protecția.

Reformele politicilor educaționale, la nivel de stat, nu pot asigura întotdeauna realizarea unui proces instructiv-educativ de succes la nivel de instituție. Aci intervine necesitatea luării deciziilor prin implicarea de facto a membrilor echipei administrative, împreună cu toate cadrele didactice din școală. **Managementul participativ** este o alternativă a stilului de management individualist, care face față tot mai greu problemelor ce survin în cadrul instituției. Oamenii sunt mai deschiși la acțiuni, când sunt implicați în luarea deciziilor, ei trăiesc cu problema și caută soluții, iar deciziile unei comunități

sunt mult mai eficiente decât decizia unui singur om. Termenul de **autoconducere** reprezintă administrarea proprie a unei organizații de către colectivitatea ei, care s-a dezvoltat conceptual prin managementul participativ și pe care îl investigăm noi. Problematica **autoconducerii colegiale**, din cadrul alternativei educaționale **Waldorf**, a fost abordată, în mare măsură, de austriacul **Rudolf Steiner** (1861-1925), doctor în filosofie, artist, fondator al antroposofiei și al pedagogiei Waldorf, euritmiei, agriculturii biodinamice și medicinii antroposofice în circa 350 de volume de opere complete, începând cu anii 1900, în Germania. Steiner a văzut o alternativă în sistemul de învățământ de atunci „o școală pentru toți" [Cf.3, p.9], care să se bazeze pe o antropologie holistică, luând în considerare toate aspectele dezvoltării ființei umane (gândire, simțire, voință) și nevoile specifice de dezvoltare ale copiilor la fiecare vârstă. Această direcție o aplicăm și noi doar prin întâlniri directe între profesori, părinți și copii, pentru a cunoaște bine situația și a lua decizii corecte. Dar acest lucru este de neconceput dacă școala este total dependentă și controlată din exterior, susțin experții. *Cuvântul-cheie care formează sistemul legat de structura managerială a unei școli de tip Waldorf nu este democrație, ci autoconducere.* Autoconducerea aplicată în școala pe care o reprezint este realizată de echipa managerială împreună cu colectivul de profesori în cadrul ședințelor de joi. În cursul lor se discută în mod real, până în cele mai mici amănunte, tot ceea ce se întâmplă în școală, experiențele pe care fiecare dascăl le poate avea în clasa lui. Aceste practici au tendința de a transforma școala într-un organism, la fel cum trupul uman este un organism prin faptul că are o inimă. Pretutindeni la dascăli este bunăvoința de a trăi împreună și de a colabora, eliminându-se orice fel de rivalitate. Și, înainte de toate, esențialul este că un lucru care-i este de folos celuilalt poate fi adus în discuție numai „dacă avem iubirea corespunzătoare față de fiecare copil, iubirea pe care o avem ca dascăl-artist [Cf.4, p.56].

În concluzie, participarea tuturor membrilor comunităţii educaţionale în procesul decizional este o condiţie esenţială pentru asigurarea calităţii şi susţinerea schimbărilor prin care şcolile îşi dezvoltă capacitatea instituţională în acord cu dinamica societăţii. Acest tip de management se bazează pe responsabilizare şi valorifică în mod creativ resursele umane din organizaţia şcolară.

Referințe:

1. Standardele de competență profesională ale cadrelor manageriale din învățământul general. Chișinău, 2016 [citat 12 martie 2024]. În: https://mecc.gov.md/sites/default/files/standarde_cadre_ manag.pdf.
2. Codul Educației al Republicii Moldova, 2014, modificat și aprobat la 17.08.2023.
3. РОУСОН, М., ШИЛЛЕР, Х. Коллегиальное самоуправление в Вальдорфской школе. Киев: Наири, 2005.
4. STEINER, R. *Antropologia generală ca bază a pedagogiei.* București: Triade, 1998.

Recomandat
***Viorica GORAȘ-POSTICĂ**, dr. hab., prof. univ.*

MANAGEMENTUL RESURSELOR UMANE ÎN ÎNVĂȚĂMÂNTUL PROFESIONAL MEDICAL

Tatiana SULIMA,

masterandă, anul II,Facultatea Psihologie și Științe ale Educației, Sociologie și Asistență Socială

CZU:377.6:61:005.95:37.091.279.7 tatiana.sulima@inbox.ru

Într-o societate în care sănătatea este o prioritate, pregătirea adecvată a personalului medical este esențială pentru asigurarea unei îngrijiri de sănătate de calitate. Managementul resurselor umane (MRU) în învățământul medical poate contribui semnificativ la formarea unei forțe de muncă calificate și motivate, capabilă să răspundă nevoilor complexe ale sistemului de sănătate. Codul Educației al R. Moldova subliniază importanța calificării și motivării cadrelor didactice, iar Strategia națională „Educația 2030" oferă un ghid cuprinzător pentru îmbunătățirea sistemului educațional, punând accentul pe asigurarea unui personal calificat și motivat. Documente internaționale, precum Cadrul de Referință pentru Competențele de bază ale cadrelor didactice, elaborat de UNESCO, evidențiază rolul crucial al motivării cadrelor didactice. În domeniul sănătății, generarea resurselor umane este o prioritate a Strategiei „Sănătate 2030", iar motivarea cadrelor didactice din învățământul medical contribuie la un proces educațional eficient și de calitate, având un impact pozitiv asupra pregătirii viitorilor specialiști medicali. Problematica cercetării noastre, care explorează modalități de îmbunătățire a MRU în învățământul medical, a fost abordată în mai multe lucrări științifice relevante. Cu toate acestea, se recunoaște lipsa unei politici a excelenței bine definite de motivare a cadrului didactic, creând obstacole considerabile în promovarea unui management al resurselor umane de calitate. Deci, chiar dacă sunt atestate realizări în domeniul managementului educațional din Republica Moldova, motivarea resurselor umane ca strategie a MRU, rămâne a fi un domeniu neexplorat, afectat de lipsa politicilor clar definite, lipsa metodologiei fundamentată științific, lipsa standardelor unice de motivare etc. În acest context, elaborarea unui program de motivare a cadrelor didactice în contextul asigurării calității managementului resurselor umane la nivel de instituție de învățământ rămâne o necesitate acută. *Managementul resurselor umane* este definit de cercetătorul Constantinescu și alți colaboratori, ca un domeniu ce include toate deciziile manageriale și practicile care influențează sau afectează în mod direct cadrele, respectiv, resursele umane, care își desfășoară activitatea în cadrul unei instituții [1, p. 10]. De Cenzo, alt exeget în domeniu, sugerează că, de fapt, managementul resurselor umane este un proces elaborat din patru funcții: obținerea, dezvoltarea, motivarea și menținerea personalului [apud 1, p. 31].

Motivația este unul dintre factorii cei mai importanți care influențează comportamentul și performanța umană, prin orientarea către obiectivele dorite. După Vroom, motivația este expresia unei funcții individuale care depinde de „valența" (valoarea) și „expectația" (așteptările) asociate unei acțiuni [apud 2, p. 1]. Pentru a elabora meca-

nisme ce vor asigura motivația personalului din învățământ profesional medical este important de a analiza fenomenul de *satisfacție profesională și valorile ei la resursele umane din cadrul învățământului profesional tehnic***.** Satisfacția și valorile profesionale ale resurselor umane din învățământul profesional tehnic constituie o problemă serioasă, cerând o atenție specială din punct de vedere psihologic și social [3, p. 335-340.]. Angajații se confruntă cu multiple probleme care îi descurajează să rămână în sistemul medical. Remunerarea scăzută a activității didactice îi situează pe aceștia printre cele mai puțin avantajate categorii profesionale. Deși salariile au crescut treptat, ele nu satisfac pe deplin nevoile de bază ale cadrelor didactice, determinând doar o parte din absolvenții de specialități medicale să își dezvolte o carieră didactică în țară. Salarizarea modestă, condițiile de muncă precare și lipsa beneficiilor sociale adecvate îi determină pe mulți tineri absolvenți să caute alte locuri de muncă sau să emigreze. Prestigiul redus al profesiei și lipsa de susținere din partea părinților agravează această situație. Comunitatea științifică investighează din ce în ce mai mult această problemă, având în vedere intersecția dintre științele medicale, psihologia muncii, sociologie și economie. Considerăm, ca resursele umane din învățământul profesional tehnic să țină cont de motivarea cadrelor didactice în obținerea satisfacției profesionale în special în: *asigurarea unei atmosfere pozitive la grupă/birou; oferirea recompenselor salariale pe măsura muncii depuse; încurajarea autonomiei și asumarea de responsabilități; respectarea raportului muncă-timp liber; stabilirea obiectivelor de performanță pentru angajați; aprecierea reușitelor cadrelor didactice; oferirea oportunităților de avansare; asigurarea transparenței cu angajații; oferirea ocaziei de a oferi feedback etc.* Deci, este nevoie ca în învățământ profesional medical să se realizeze un proces autentic de motivare a resurselor umane. În acest sens, să existe și să funcționeze sistemul de motivare și menținere a unui mediu motivant de activitate, o strategie de stimulare a angajaților cu potențial de dezvoltare, să fie asigurat un climat propice implicării conștiente a întregului colectiv în atingerea obiectivelor, să funcționeze strategia de valorificare a potențialului individual și stimulare a potențialului inovativ; promovarea consecventă a principiilor managementului participativ cât și elaborarea/implementarea programelor de dezvoltare a climatului etic și de menținere a stării de bine în instituție.

În concluzie, putem menționa că motivarea cadrelor didactice din învățământul medical este importantă pentru asigurarea unei educații de calitate și a unei îngrijiri medicale superioare. Îmbunătățirea managementului resurselor umane în instituțiile de învățământ profesional medical este imperativă pentru crearea unui mediu propice în care cadrele didactice să se simtă motivate și apreciate. Elaborarea unui program de motivare și implementarea strategiilor adecvate sunt necesare pentru a asigura o pregătire de calitate a viitorilor profesioniști în domeniul sănătății.

Referințe:

1. CONSTANTINESCU, D. A. (coord.). *Managementul resurselor umane.* București: Editura Națională, 1999.
2. VÂRVA, L. A., FELDRIHAN, V. M. Motivarea personalului din învățământ. În: A. ROȘAN (coord.), *Cartea Albă a Psihopedagogiei Speciale*. Departamentul de Psihopedagogie Specială. București, 2013.

3. ANDRIȚCHI, V. Formarea cadrelor didactice – direcție strategică a managementului calității. Materialele Conferinței Științifice. În: *Modernizarea învățământului superior în contextul integrării europene*. Chișinău: Evrica, 2007.

Recomandat
***Viorica GORAȘ-POSTICĂ,** dr. hab., prof. univ.*

SINERGIA DINTRE ȘCOALĂ ȘI FAMILIE PENTRU ASIGURAREA CALITĂȚII EDUCAȚIEI

Inna BURLEA,

masterandă, anul II,Facultatea Psihologie, Ştiinţe ale Educaţiei, Sociologie și Asistența Socială

CZU:37.064.1/.3:37.014.5:37.018 burleainna89@gmail.com

Articolul prezintă rezultatele unui studiu de masterat dedicat explorării sinergiei dintre școală și familie în asigurarea calității educației. În contextul actual al schimbărilor sociale și tehnologice rapide, colaborarea între aceste două entități devine din ce în ce mai crucială pentru succesul și dezvoltarea copiilor. Cercetarea se concentrează pe identificarea practicilor și strategiilor, care facilitează o colaborare eficientă între școală și familie, în vederea optimizării procesului educațional.

Încă din antichitate, gânditori precum Platon și Aristotel subliniau importanța influenței familiei în formarea morală și intelectuală a indivizilor. În civilizațiile antice precum Grecia și Roma, educația era în primul rând responsabilitatea familiilor și a tutorilor privați. După cum a remarcat celebrul Platon, „Direcția în care începe educația unui om îi va determina viața viitoare”. În Evul Mediu, apariția școlilor monahale și catedrale a marcat începutul educației formale în Europa. Cu toate acestea, accesul la școală a fost limitat în mare parte la clasele privilegiate. Perioadele Renașterii și Iluminismului au fost martorii unor progrese semnificative cu răspândirea alfabetizării și democratizarea educației, implicarea părinților a devenit mai importantă. După cum a afirmat celebrul John Locke, „Părinții se întreabă de ce râurile sunt amare când ei înșiși au otrăvit fântâna”. Această metaforă subliniază recunoașterea părinților ca factori de influență primari în modelarea experiențelor educaționale ale copiilor [1, 2].

În vremurile contemporane, progresele tehnologice au revoluționat modul în care școlile și părinții comunică și colaborează. Platformele online, rețelele sociale și resursele facilitează un angajament și o transparență mai mare între casă și școală. În țări precum Japonia, unde implicarea părinților este foarte apreciată, inițiative precum programele „Școala părinților” încurajează părinții să participe activ la educația copiilor lor [3].

Am identificat acest subiect de cercetare în baza tendințelor ce abordează o problemă deosebit de importantă şi anume calitatea implicării familiei în educaţia copilului şi relaţia pe care familia o are cu dirigintele, profesorii şi şcoala, în general, pentru că este una actuală. Această implicare se constată cu ajutorul studiului că este într-o strânsă legătură cu performanţele şcolare ale elevului, care sunt cu atât mai bune cu cât şi implicarea familiei este una mai activă şi mai responsabilă. În mod cert, principalii responsabili pentru calitatea actului educativ sunt cadrele didactice, însă mulţi părinţi îşi neglijează rolul foarte important pe care îl au în educaţia propriului copil şi de aceea consider că se impune studierea amănunţită a modului de implicare al părinţilor, cât şi relaţia, care ar trebui să fie una de colaborare cu şcoala. Parteneriatul cu familia

încurajează familia să stabilească scopurile ce trebuie atinse de copiii lor, iar instituția educațională să stabilească obiectivele pentru obținerea succesului școlar [4, 5].

Obiectivele cercetării se axează pe: determinarea conceptuală și evolutivă a fenomenului sinergiei școală-familie pentru asigurarea calității educației; identificarea aspectelor legislative și managerial-pedagogice privind colaborarea școală-familie; analiza bunelor practici din R. Moldova și alte state în domeniul colaborării școlii cu familia pentru asigurarea calității educației; valorificarea experimentală a cadrului praxiologic de colaborare între școală și familie în baza studiului de caz de la LT Trebisăuți. Prin intermediul unui studiu calitativ, au fost intervievate cadre didactice, părinți din Liceul Teoretic Trebisăuți, în vederea obținerii unei perspective cuprinzătoare asupra dinamicii interacțiunii dintre școală și familie. Rezultatele indică faptul că o comunicare deschisă, implicarea activă și colaborarea în rezolvarea problemelor reprezintă elemente esențiale ale unei sinergii eficiente. Mai mult, utilizarea tehnologiei și a platformelor de socializare online este identificată ca o modalitate eficientă de consolidare a legăturii dintre școală și familie.

În concluzie, subliniem importanța unei colaborări puternice între școală și familie pentru îmbunătățirea calității educației. Recomandările formulate pe baza rezultatelor acestui studiu au ca scop sprijinirea dezvoltării unor strategii și politici educaționale care să promoveze și să susțină o colaborare continuă și eficientă între aceste două medii, în beneficiul dezvoltării școlii, familiilor, comunității și succesului elevilor.

Referințe:

1. BACIU, S., BACIU, G. *Parteneriatul şcoală - agenţii economici, factor important în asigurarea calităţii educaţiei* [citat 12 februarie 2024]. În: https://ibn.idsi.md/ sites/ default/ files/imag_file/44-46_9.pdf
2. CRISTEA, S. Parteneriat profesori – elevi – părinţi. În: *Didactica Pro,* nr.2-3, Chișinău, 2006.
3. GORAȘ-POSTICĂ, V. Dezvoltarea inteligenţei parteneriale prin intermediul proiectelor educaţionale. În: *Didactica Pro,* nr. 3 (79), Chişinău, 2013.
4. Standardele de calitate pentru instituțiile din învățământul primar și general din perspectiva școlii prietenoase copilului [citat 12 februarie 2024]. În: https://mecc.gov.md/sites/ default/ files/o970din 11_10_13_standarde_spc_0.pdf
5. Standarde de competență profesională ale cadrelor didactice din învățământul general [citat 19 februarie 2024]. În: https://mecc.gov.md/sites/default/files/ standarde _cadre_didactice.pdf.

Recomandat
***Viorica GORAȘ-POSTICĂ**, dr. hab., prof. univ.*

ROLUL PĂRINȚILOR ÎN TRANSMITEREA VALORILOR CULTURALE ȘI INTERCULTURALE

Anastasia ŞIPILOV,

masterandă,anul I,Facultatea Psihologie, Ştiinţe ale Educaţiei, Sociologie și Asistența Socială

CZU:37.018.1:316.752:008 anastasia.rusnac@gmail.com

Părinții reprezintă trecerea esențială în transmiterea valorilor culturale către copiii lor. Ei sunt primii educatori și modele de urmat pentru cei mici, oferindu-le o perspectivă asupra lumii și a modului în care ar trebui să se comporte. Copiii învață cel mai bine prin observație, imitând comportamentul părinților. O viață trăită conform valorilor precum onestitatea, respectul, compasiunea și responsabilitatea va avea un impact semnificativ asupra dezvoltării caracterului copiilor. Aceste valori sunt fundamentale pentru a crește copii să fie indivizi înțelepți, empatici și responsabili. Atunci când părinții se comportă în mod onest, respectuos și responsabil în fața copiilor lor, aceștia vor învăța prin modelare și vor internaliza aceste valori [1, p. 14].

Interculturalitatea reprezintă un aspect important în educația copiilor din ziua de azi. Prin expunerea la diverse culturi, obiceiuri, tradiții și perspective, copiii învață să aprecieze diferențele, să devină mai toleranți și mai deschiși, și să își dezvolte o mai mare înțelegere și respect față de ceilalți. Prin promovarea interculturalității în educație, copiii învață despre diversitatea umană, pot să își dezvolte abilități de comunicare și colaborare cu oameni din medii culturale diferite, și pot să își formeze o identitate mai solidară și mai incluzivă [2, p. 56]. Există mai multe motive posibile pentru care părinții ar putea alege „tăcerea” în anumite situații. Unul dintre motive ar putea fi că se simt copleșiți sau neputincioși în fața unei situații dificile și nu știu cum să reacționeze în mod adecvat. Tăcerea distruge toleranța instalând frica și conflictele interculturale. Prin oprirea comunicării și refuzul de a asculta punctele de vedere ale celorlalți, tăcerea poate duce la neînțelegeri și conflict. De asemenea, menținerea tăcerii poate amplifica teama și neîncrederea între diferite culturi, ceea ce poate duce la accentuarea conflictelor interculturale. Astfel este de datoria părinților să evite tăcerea și să promoveze dialogul și ascultarea activă pentru a construi toleranța și înțelegere între culturi [3, p. 3].

Comunicarea deschisă și sinceră este esențială pentru construirea unei relații sănătoase și bazate pe încredere între părinți și copii, ajutând la rezolvarea problemelor, prevenirea conflictelor și consolidarea legăturilor emoționale dintre părinți și copii. Prin vorbirea și ascultarea activă, părinții pot crea un mediu în care copiii se simt în siguranță și înțeleși, iar relația lor se întărește. Prin urmare, părinții ar trebui să își încurajeze copiii să vorbească deschis și să le ofere sprijin și înțelegere în toate situațiile. Anume când părinții uită să transmită valorile culturale copiilor săi, generația care vine întâmpină conflicte interetnice și probleme sociale. Este important ca părinții să fie conștienți de importanța transmiterii acestor valori copiilor și să le ofere o educație solidă în acest sens. Prin promovarea toleranței, respectului reciproc și aprecierea diversității, părinții

pot contribui la formarea unei generații mai deschise și mai bine pregătite pentru a trăi într-o lume interconectată și multiculturală. Toată stima și respectul vin din familie [4, p.16]. Părinții trimit „omuleții mici" pe băncile școlii cu valorile deja implantate în sufletul și comportamentul lor. Trăim într-o eră a digitalizării, a războaielor hibride toleranța față de interculturalitate este necesară, astfel se pierde esența omenirii. Astfel, respectul și stima față de ceilalți trebuie să fie parte integrantă a educației pe care copiii o primesc acasă. Este important să învățăm copiii noștri să fie toleranți, să respecte diferențele culturale, religioase sau sociale ale celor din jur. Într-o lume în care comunicarea se face din ce în ce mai mult online, este esențial să ne amintim de valorile umane fundamentale, cum ar fi respectul, empatia și înțelegerea reciprocă. Este important să ne educăm copiii să fie deschiși și să nu judece pe cineva după aparențe sau după prejudecăți. Respectul și stima față de ceilalți ne ajută să trăim în armonie cu cei din jur și ne permite să construim relații sănătoase și echilibrate. De aceea, este important să le transmitem acestor valori copiilor noștri, pentru a contribui la crearea unei societăți mai bune și mai unite [5, p. 82].

În concluzie, afirmăm căci anume părinții ar trebui să încurajeze copiii să își păstreze legăturile cu cultura și tradițiile lor, să învețe limba maternă să își cunoască obiceiurile și să fie toleranți la nivel intercultural. Cultura și interculturalitatea trebuie combinată pentru a fi mai înțelegători și prietenoși cu mediul înconjurător și cu sine înșiși. Acest lucru le va oferi copiilor o bază solidă de identitate și le va ajuta să se simtă mai încrezători. Expunerea la diferite culturi și tradiții pot ajuta copiii să își dezvolte empatia, să înțeleagă și să aprecieze perspectiva celorlalți și să devină cetățeni globali responsabili. Or, transmiterea valorilor culturale copiilor este un aspect primordial al educației și creșterii lor, care poate contribui la formarea unei societăți mai deschise și mai incluzive.

Referințe:

1. BATOG, M. Valenţe psihologice ale implicării parentale. În: *Ziarul Univers Pedagogic Pro,* nr. 28 (676), 29 august, 2019.
2. COLCEAG, F. Copilul tău este un geniu. București: Tikaboo, 2018. 125 p.
3. BANKS, J. *An Introduction to Multicultural Education '6th Edition*. University of Washington, Seattle, 2019. 189 p.
4. CIOLAN, L. *Pași către școala interculturală*. București: Editura Corint, 2009. 46 p.
5. MUSTEAȚĂ, S. (ed.). *Educaţia cetăţeniei democratice şi toleranţei prin intermediul istoriei.* Ghid didactic. Chișinău: Cartdidact, 2006. 157 p.

Recomandat
***Viorica GORAȘ-POSTICĂ**, dr. hab., prof. univ.*

MANAGEMENTULUI CALITĂȚII ÎN INSTITUȚIA DE EDUCAȚIE EXTRAȘCOLARĂ/NON-FORMALĂ

Ecaterina ȚÎGAN,

masterandă, anul II,Facultatea Psihologie, Ştiinţe ale Educaţiei, Sociologie și Asistența Socială

CZU:374.1:005.336.3 katrinzet777@gmail.com

Sistemul de învățământ extrașcolar a apărut, oficial/instituționalizat, în Republica Moldova după 1945 și nu a avut analogii în ceea ce privește setul de caracteristici de bază, care asigură accesul larg la servicii educaționale non-formale și calitatea acestora. Mulți practicieni și cercetători străini au considerat acest model drept exemplu de activitate eficientă care vizează dezvoltarea abilităților personale, sociale și profesionale ale beneficiarului. În special, a fost remarcată experiența inedită de activitate și susținere la nivel de stat a sistemului de școli muzicale, sportive, coregrafice, școli de arte, cercuri de tineri tehnicieni, de studiere a naturii, sau cluburi pe interese. Învățământul non-formal în sine, în forma, în care s-a dezvoltat aici după 1945, este recunoscut de cercetătorii străini, la un nivel cu educația formală, ca un instrument important în abordarea problemelor educaționale. și egalitatea de gen, prevenirea comportamentului antisocial și dezvoltarea competențelor secolului XXI.

Documentele oficiale de bază care reglementează, la moment, activitatea instituțiilor de educație extrașcolară din țara noastră și care facilitează/orientează încadrarea în parametrii managementului calității sunt Cadrul de referință al domeniului dat și Curriculum aferent, aprobate relativ recent de Ministerul de profil [1, 2].

Ca și oricare sistem de educație și formare, sistemul educației non-formale are obiectivele sale, de care ne ghidăm inclusiv în instituția în care activez:

- extinderea orizontului de cunoștințe pe diverse domenii;
- crearea unor condiții motivante pentru crearea personalității;
- acces la suport complimentar pentru alfabetizarea și socializarea copiilor din grupuri sociale defavorizate;
- oferirea unui mediu de dezvoltare a abilităților, aptitudinilor și capacităților, dar și extinderea cunoștințelor teoretice și deprinderilor practice pe domenii de interes.

Însă, spre deosebire de învățământul formal, educația non-formală are setul său propriu de caracteristici specifice: alegerea benevolă a direcțiilor de învățare; sistem structurat cu plan de perspective conceptualizat care ia în considerație particularitățile de vârstă, aria de interese și propune ca finalitate formarea unor deprinderi practice, aplicabile și necesare în viața cotidiană; valorifică interesele copilului, propunându-i noi perspective, experimente și provocări care ajută la creșterea personală a acestuia. Dar și tipurile de activități non-formale atât ca formă, cât și după conținut, sunt complementare învățământului de bază și nu îl dublează sub nici un aspect, având următoarele meniri: să fie realizate în instituția de învățământ formal, în calitate de activități extrașcolare, ca

servicii prestate de instituții de învățământ extrașcolar și realizat de acestea independent sau în parteneriat cu alte instituții.

Procesul educațional în forma, în care presupune dezvoltarea la copii și tineri de noi cunoștințe și abilități presupune, în mod evident calitate și evaluare. Astăzi, evaluarea calității în educația non-formală implică mai multe domenii, care pot varia în funcție de obiectivele specifice ale programelor și de contextul în care sunt implementate. Exemplificăm câteva domenii importante de evaluare în acest context: centrare pe elev (atunci când pornim de la sfera lui de interese); adaptare la grupul (categoria de vârstă, pregătirea inițială, starea socială), pentru a asigura un ritm de învățare confortabil; existența unor obiective clare și a unor finalități bine determinate; proces bine structurat, distribuit pe domenii, module care au o logică de continuitate și iau în calcul interesele copilului; obținerea unor rezultate scontate într-o perioadă concretă de timp; axare pe metode de învățare active, interactive și complexe; obținerea unor cunoștințe, abilități și aptitudini pe domeniul de învățământ, care dezvoltă personalități cu nivel mai înalt de adaptare în spațiul social; contribuie la ghidarea în carieră, care, cu regret, este mai puțin valorificată, deși, recunoaștem că învățământul nonformal pe dimensiunea dată are un potențial greu de subestimat, dar și de prognozat. Din dezideratele expuse mai sus, după o estimare constructivă și participativă, am stabilit drept reprezentative și funcționale următoarele aspecte de evaluare: baza materială de asigurare a procesului didactic; resursele umane; nivelul de cerere; managementul calității la nivel instituțional, cu toate funcțiile aferente: *planificare-organizare-monitorizare-evaluare-optimizare.*

Asigurarea managementului calității în educația non-formală este un imperativ major pe agenda educației naționale, însă acest proces, în mai puțină măsură, ar trebui să fie axat pe strategii cu exigențe didactice formale, ci să fie centrat pe administrarea contextualizată a unui domeniu complex, inspirat din filosofia educației benevole, ghidată de creativitate și libertate de acțiune.

Referințe:

1. Cadrul de referință al educației și învățământului extrașcolar din Republica Moldova, Chișinău, 2021 [citat 12 martie 2024]. În: https://ibn.idsi.md/sites/default/files /imag _file/ Cadrul%20de%20refrinta%20al%20educatiei%20%C8%99i%20 invatamantului % 20 extrascolar_2021_pentru%20tipar_CEP%20USM.pdf.
2. Curriculum de bază: competențe pentru educația și învățământul extrașcolar, Chișinău: Ministerul Educației și Cercetării, 2020. [citat 12 martie 2024]. În: https://mecc.gov.md/sites/default/files/curriculum_de_baza_competente_eie_01.12.2020.pdf.

Recomandat
***Viorica GORAȘ-POSTICĂ**, dr. hab., prof. univ.*

REFUGIAŢII UCRAINENI STABILIŢI PE TERITORIUL REPUBLICII MOLDOVA: ÎNTRE PROVOCĂRI ŞI REMEDII SOCIALE

Ana BUSUIOC,

masterandă, anul II, Facultatea Psihologie și Științe ale Educației, Sociologie și Asistență Socială

CZU:364.62:341.43(=161.2)(478) 8busuioc.ana@gmail.com

Odată cu declanşarea războiului Federației Ruse împotriva Ucrainei, la 24 februarie 2022, Republica Moldova a fost pusă în condiţii excepţionale de gestionare a fluxului de refugiaţi care traversau în masă frontierele ţării pentru a-şi găsi aici siguranţă şi linişte. Conform Convenției ONU din 1951 privind statutul refugiaților și/sau instrumentelor juridice regionale complementare la care sunt parte, în momentul în care statul nu-și îndeplinește obligația de a asigura protecția cetățeanului sau rezidentului său, care este nevoit să-și părăsească țara, responsabilitatea primară a protecției refugiaților revine statelor de primire [1]. Astfel, autoritatea publică centrală a Republicii Moldova a fost nevoită să implice toate resursele şi eforturile pentru a implementa un management eficient în gestionarea crizei refugiaților.

În prezent, la doi ani de la începerea războiului, conform datelor statistice, frontierele Republicii Moldova au fost traversate de peste un milion de refugiaţi, dintre care circa 116 mii au decis să rămână pe un termen scurt, mediu sau lung pe teritoriul Republicii Moldova ceia ce reprezintă circa 5% din populația totală a țării [2]. Printre refugiații ucraineni aflaţi pe teritoriul Republicii Moldova circa 44% sunt copii (51 225), 37% – femei (43 118), bărbații formând doar 19% (22 443).

Indiferent de crizele existente, Republica Moldova a continuat să ofere şi să asigure refugiaților ucraineni acces la diverse servicii și drepturi.În continuare vom examina câteva din acestea.

Servicii de cazare. Analiza statisticilor centrelor de plasament temporar pentru refugiați (CPTR) din toată țara demonstrează că de la cele 136 CPTR-uri cu circa 8893 de locuri disponibile pentru cazare în martie 2022 numărul lor s-a redus la doar 44 centre de plasament cu o capacitate totală de 2679 de locuri în decembrie 2023. Numărul persoanelor găzduite s-a diminuat de la 4120 refugiați găzduiți la doar 2171 persoane. Rata ocupării centrelor de plasament s-a modificat considerabil de la 46,3% la 81% actualmente. Închiderea centrelor de plasament este rezultatul unor progrese în procesul de integrare a refugiaților în comunitatea gazdă: refugiații și familiile lor au reușit să își găsească locuințe permanente sau să devină independenți din punct de vedere financiar, astfel încât nu mai este nevoie de asistența și cazarea oferite de centrele de plasament.

Servicii de protecție juridică. În ciuda crizelor care afectează țara, Republica Moldova a acordat refugiaților ucraineni acces la o gamă largă de servicii și drepturi. Acestea includ dreptul la muncă, acces la educație și la îngrijiri medicale de urgență și primară, precum și un anumit nivel de acces la serviciile de protecție socială. Acest lucru a devenit posibil prin activarea regimului de protecție temporară (PT), efectiv începând cu luna martie 2023, în temeiul Hotărârii Guvernului nr.21/2023, iar cu modificările din 28.02.2024, regimul a fost prelungit pînă la 1 martie 2025. Astfel Protecția temporară a devenit cea mai accesată formă de protecție a refugiaților aflați pe teritoriul Republicii Moldova de care au beneficiat 36 924 de persoane.

Servicii de alimentare. Există organizații și agenții care oferă servicii de alimentare și catering pentru refugiați, asigurându-le accesul la mese echilibrate și nutritive. Aceste servicii includ distribuirea de produse alimentare de bază, prepararea și distribuirea de mese gata pregătite, precum și facilitarea accesului la alimente sigure și sănătoase. Prin intermediul acestor servicii refugiații pot beneficia de hrană adecvată, respectând obiceiurile lor alimentare și asigurând o nutriție corespunzătoare pentru menținerea sănătății și energiei pe timpul perioadei dificile de viață.

Servicii de sănătate. Serviciile medicale acordate refugiaților în temeiul Protecției Temporare includ accesul la îngrijiri medicale primare și specializate, servicii de urgență, vaccinări, screening-uri de sănătate, consiliere psihologică și suport pentru probleme de sănătate mintală.

Servicii educaționale. Procesul educațional al refugiaților este unul dificil din cauza diverselor obstacole cu care aceștia se confruntă, cum ar fi barierele lingvistice, lipsa de recunoaștere a diplomelor și certificatelor anterioare, discriminarea și stigmatizarea, sau nevoile speciale ale copiilor refugiați cu traumă sau experiențe traumatizante. Cu toate acestea, educația joacă un rol crucial în integrarea și adaptarea lor în noua societate. Prin programe educaționale adaptate, cum ar fi cursuri de limbă, programe de alfabetizare, consiliere educațională și sprijin pentru reîntegrarea în sistemul de învățământ, refugiații pot avea oportunități mai bune de a-și construi un viitor stabil și de a contribui la comunitatea lor de primire.

Susținerea financiară și asistența umanitară a avut un rol crucial în susținerea refugiaților cu cele necesare: în spusele beneficiarilor se regăsesc cuvinte de recunoștință pentru tot suportul de care au beneficiat.

Evoluția în timp a modalității de prestare a formelor de protecție socială, numărul de proiecte accesibile puse la dispoziția refugiaților, formele lor de prestare, evidențiază o trecere de la faza inițială de sprijin la etapa de integrare a refugiaților în societatea Republicii Moldova, ceia ce necesită o abordare coordonată, bazată pe colaborarea între autorități, organizații neguvernamentale, comunitatea locală și refugiați pentru a asigura procesul de integrare eficient și sustenabil.

Referințe:

1. *Convenție privind statutul refugiaţilor, încheiată la Geneva la 28 iulie 1951.* În: https://www.unhcr.org/ro/wp-content/uploads/sites/23/2016/12/1951_Convention_ROM.pdf
2. *Regional Refugee Reponse For the Ukraine Situation: Republic of Moldova.* În: https://data.unhcr.org/en/country/mda

Recomandat ***Oleg BULGARU****, dr., conf. univ.*

IMPACTUL INTERVENȚIEI ASISTENȚEI SOCIALE ASUPRA SOLUȚIONĂRII PROBLEMELOR FAMILIILOR ÎN SITUAȚIE DE RISC (cazul mun. Chișinău)

Liuba CIOBANU,

masterandă, anul II, Facultatea Psihologie și Științe ale Educației, Sociologie și Asistență Socială

CZU:364.122:316.344.7:364.62-053.2 ciobanula98@gmail.com

În societatea contemporană, familiile se confruntă cu o gamă extinsă de provocări, generând o vulnerabilitate crescută care afectează echilibrul și stabilitatea acestora. Schimbările rapide în societate aduc cu sine amenințări precum sărăcia, șomajul, violența, problemele de sănătate, punând familiile în situații deosebit de dificile. În acest context, intervenția asistenței sociale devine esențială pentru a oferi suport și a ajuta familiile să depășească aceste provocări complexe. Asistența socială este esențială pentru protejarea drepturilor copiilor aflați în situație de risc. Prin monitorizarea atentă a mediului familial și intervenția promptă în cazurile de abuz sau neglijare, se asigură că copiii beneficiază de un mediu sigur și se respectă drepturile lor fundamentale.

Conform raportului statistic al Direcției Generale Pentru Protecția Drepturilor Copilului, în mun. Chișinău în anul 2022 au fost identificați 280 de copii aflați în situație de risc, printre care 163 de fete și 117 băieți. Numărul acestora în funcție de vârstă variază de la 27 copii cu vârsta de 0-2 ani la 103 copii cu vârsta de 3-6 ani, 133 de copii cu vârsta de 7-15 ani și 17 copii cu vârsta de 16-17 ani [1, p.6-7]. Aceste date evidențiază diversitatea grupurilor de vârstă afectate și subliniază nevoia de intervenție la diferite etape ale copilăriei și adolescenței.

Prin copil aflat în situație de risc se înțelege „copilul care se află în una din următoarele situații: este expus la violență, este neglijat, practică vagabondajul, cerșetoria sau prostituția, este lipsit de îngrijire și supraveghere din partea părinților din motive necunoscute, părinții săi sunt decedați, trăiește pe stradă, a fugit sau a fost alungat de acasă, părinții săi refuză să-și îndeplinească obligațiile părintești privind îngrijirea și creșterea copilului, a fost abandonat de părinți, împotriva unuia dintre părinții săi a fost instituită o măsură de ocrotire judiciară (protecție provizorie, curatelă sau tutelă), este victimă a unor infracțiuni, este expus riscului de a comite infracțiuni sau se află în conflict cu legea” [2].

În prezent, familiile aflate în situație de risc reprezintă un segment al populației care necesită intervenții mult mai eficiente și mai sigure ale asistentei sociale. Astfel, ținând cont de cele expuse *supra*, scopul cercetării a fost de *a investiga și evalua impactul intervenției asistenței sociale asupra soluționării problemelor familiilor aflate în situație de risc din mun. Chișinău*. Cercetarea a fost desfășurată prin utilizarea diferitor metode: *interviul semistructurat* cu specialiști din domeniu și cu beneficiari si serviciilor de asistență socială, *s*tudiul de caz privind analizarea impactului serviciilor sociale asupra beneficiarilor și *analiza datelor statistice* din domeniul de cercetare.

Informațiile obținute din interviurile cu specialiștii din domeniu au demonstrat că intervenția asistenței sociale are un rol crucial pentru familiile aflate în situație de risc, deoarece oferă suport și resurse necesare pentru a depăși dificultățile cu care se confruntă aceste familii, contribuind astfel la promovarea stabilității și bunăstării lor. *„... Există mai multe metode și instrumente de intervenție, inclusiv – intervenția imediată și de urgență, care este esențială pentru protejarea copiilor și prevenirea riscurilor imediate. Aceasta include contactarea autorităților competente, precum și intervenția profesioniștilor din domeniul sănătății, a serviciilor sociale sau a aplicării legii pentru a asigura siguranța copilului. ...Furnizarea de sprijin și îndrumare sunt importante, pentru că implică consilierea emoțională și socială, accesul la servicii medicale și psihologice, precum și orientarea către resursele și serviciile comunitare disponibile”,* a menționat un specialist din domeniul protecției drepturilor copilului.

Interviurile aplicate beneficiarilor de servicii sociale conturează o apreciere pozitivă a implicării specialiștilor în sprijinirea lor. Aceștia exprimă satisfacție și recunoștință pentru eforturile depuse de către specialiști în înțelegerea nevoilor și oferirea de soluții adecvate: *„Calitatea serviciilor sociale pe care le-am primit poate fi descrisă ca fiind bună și utilă. Profesioniștii din domeniul serviciilor sociale cu care am intrat în contact au fost de obicei bine pregătiți, empatici și dornici să ofere sprijin și îndrumare în rezolvarea problemelor noastre”,* a menționat un reprezentant al familiei în situație de risc beneficiare.

În prezent există unele modificări în intervenția asistenței sociale, însă este necesară implementarea unor măsuri suplimentare pentru a asigura eficiența și relevanța acesteia și anume: dezvoltarea unor strategii personalizate; promovarea autonomiei și a resurselor interne; colaborarea interdisciplinară; susținerea continuă și monitorizarea progresului; promovarea incluziunii sociale și economice.

Menționăm, ***în concluzie***, că intervenția asistenței sociale are un impact semnificativ în îmbunătățirea vieții familiilor aflate în situație de risc, contribuind la promovarea stabilității, incluziunii sociale și bunăstării acestora. Este importantă continuarea eforturilor și dezvoltarea unor abordări inovatoare și eficiente pentru a răspunde nevoilor în schimbare ale familiilor vulnerabile.

Referinţe:

1. *Raport statistic al DGPDC*, semestrul II, 2022.
2. *Lege Nr. 140 din 14-06-2013 privind protecţia specială a copiilor aflaţi în situaţie de risc şi a copiilor separaţi de părinţi.* [Citat 16.12.2022] În: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=139010&lang=ro#

Recomandat
***Oleg BULGARU**, dr., conf. univ.*

SPECIFICUL DISFUNCȚIILOR COMPORTAMENTALE LA COPIII CARE PROVIN DIN FAMILII CU PĂRINȚI DIVORȚAȚI

Victoria DAVID,

masterandă, anul II, Facultatea Psihologie și Științe ale Educației, Sociologie și Asistență Socială

CZU: 351.08:316.356.2:159.922.7 victoria.david.2000@mail.ru

Divorțul rămâne a fi o problemă actuală pentru Republica Moldova. În țara noastră durata medie a unei căsătorii finalizate prin divorț este de circa 12 ani. Divorțul nu trebuie privit numai din perspectiva consecințelor la nivel microsocial, ca influențând doar cuplul și copiii acestora, ci și din perspectiva impactului la nivel macrosocial, la nivel de instituție socială.

Conform datelor statistice oferite de Serviciul Stare Civilă din cadrul Centrului Multifuncțional Ialoveni al Agenției Servicii Publice, în perioada 2015 – 2020, în raionul Ialoveni au fost întocmite 2710 acte de căsătorie și 933 acte de divorț la tinerii cu vârste cuprinse între 16 – 35 de ani, iar în anul 2022 -- respectiv 617 acte de căsătorie și 251 de divorț [1, p.29]. Cele menționate *supra* ne vorbesc într-o anumită măsură despre instabilitatea instituției familiei.

Scopul articolului constă în identificarea cauzelor și efectelor divorțului părinților asupra dezvoltării personalității copilului, reflectate în disfuncționalitățile comportamentale ale acestuia, precum și în evidențierea unor măsuri/recomandări ce ar contribui la diminuarea consecințelor negative ale divorțului. Pentru realizarea scopului menționat, am utilizat următoarele **metode de cercetare**:

- interviul semi-structurat cu persoane divorțate (5);
- interviul semi-structurat cu copii ai căror părinți au divorțat (3);
- analiza datelor statistice privind evoluția fenomenului divorțialității în Republica Moldova;
- analiza datelor studiului Generații Gen, privind desfacerea căsătoriei.

Rezultate

Divorţurile sunt mai frecvente în zilele noastre în comparaţie cu ceea ce se întâmpla cu 50 de ani în urmă. Creşterea ratei divorţialităţii este influenţată în prezent de o multitudine de factori, precum: greutățile economice, adulterul şi actele de cruzime; dependenţa de alcool şi droguri, intrarea femeilor în categoria forţei de muncă și creşterea independenţei ei economice; schimbarea valorilor şi individualismul crescut al tinerilor etc. [2, p.253-256].

Divorțul implică multiple consecințe economice, sociale și psihologice asupra cuplului familial. Cel mai greu suportă aceste consecințe, desigur, copiii, pentru care divorțul este un timp critic, în care încearcă să se obișnuiască cu ideea că viața lor s-a schimbat radical [3, p.304]. Printre cele mai frecvente probleme de care se ciocnesc, schimbări care le influențează comportamentul (menționate și de persoanele intervievate) se regăsesc:

• **Problemele emoționale**: tristețe, anxietate, furie, frustrare sau confuzie, copiii având uneori tendința de a se autoînvinovăți pentru problemele părinților. „*Copilul inițial mă învinovățea pe mine de toată situația creată, iar mai apoi pe el”* [II_P_1] „.

• **Problemele de adaptare**: relocarea, ajustarea la o nouă dinamică familială pot duce la dificultăți de adaptare. „*Fetița… mă mai întreabă uneori de ce tata nu vine acasă și de ce nu o duce la grădiniță, că pe ceilalți copii îi duc și tații, iar pe ea mama ori bunica”* [II_P_3].

• **Problemele de relaționare**: în special cu părintele care nu locuiește cu ei. „.... *Pe mama încerc să o evit. Ea are tentative de a începe o oarecare discuție, eu nu am nici dorință, nici timp pentru așa ceva. Mă irită aceste discuții. Cu tata schimb 2-3 vorbe când mă telefonează”* [I_3].

• **Scăderea performanței școlare**: „...*în clasele primare țin minte că eram destul de neascultătoare. Frecvent ajungeam în cabinetul directorului* [I_2].

• **Comportamente de risc**: consumul de substanțe, comportamentul agresiv sau delictual. „*Refuzam să frecventez școala. M-am împrietenit cu băieți din clasele mai mari, împreună cu ei fugeam de la lecții, odată ne-au prins profesorii cum fumam lângă sala sportivă. În acel moment îmi era rușine*” [I_3].

• **Depresia sau anxietatea:** „*M-am închis în sine, vorbeam doar cu un prieten. Puteam sta ore întregi să mă joc la calculator”* [I_3] etc..

În ajutorul părinților divorțați să depășească disfuncțiile comportamentale ale copiilor ar putea veni următoarele **măsuri/recomandări:**

- ***Comunicarea deschisă și sinceră.***
- ***Sprijinul emoțional și psihologic.***
- ***Păstrarea unui mediu pozitiv și lipsit de conflicte.***
- ***Implicarea ambilor părinți în viața copilului.***

Menționăm, **în concluzie**, că o abordare unificată și empatică din partea părinților, a specialiștilor în domeniu (asistent social, psiholog etc.), a tuturor celor din jur poate fi un sprijin semnificativ pentru copiii cu părinți divorțați să-și depășească disfuncțiile comportamentale și să se adapteze la noile circumstanțe familiale.

Referințe:

1. *Programul de dezvoltare a politicilor de tineret ale raionului Ialoveni pentru anii 2022 – 2026*. În: https://il.md/wp-content/uploads/2022/01/1.Program-Tineret-Ialoveni-2022-2026.pdf .
2. BULGARU, M, CHISTRUGA, I. *Familia tânără: aspecte ale adaptării la societatea în schimbare*. Chișinău: CEP USM, 2015.
3. VLĂSCEANU, L. *Sociologie şi modernitate: tranziţii spre modernitate reflexivă*. Iaşi: Polirom, 2007.

Recomandat
***Maria BULGARU**, dr. hab., prof. univ.*

ПРОБЛЕМЫ УКРАИНСКИХ БЕЖЕНЦЕВ В РЕСПУБЛИКЕ МОЛДОВА И РОЛЬ НЕПРАВИТЕЛЬСТВЕННЫХ ОРГАНИЗАЦИЙ В ПОИСКЕ ИХ РЕШЕНИЯ

Maria KÎVÎRJÎK,

studentă anul III, Facultatea Psihologie și Științe ale Educației, Sociologie și Asistență Socială

CZU: 316.4:364.65:341.43(=161.2)(478) maria.kivirjik01@mail.ru

На сегодняшний день проблема вынужденной миграции является сложным вызовом, с которым сталкиваются государства мира, вне зависимости от их уровня развития. В современном мире существует множество причин, по которым люди вынуждены покидать свои родные дома и бежать в другие страны в поисках убежища и лучшей жизни. **Беженцы** – это люди, бегущие от военных конфликтов, политических преследований, гонений на основе расы, религии, национальности, принадлежности к определенной социальной группе или половой ориентации и по другим причинам, ищущие убежище и защиту в других странах, где они могут надеяться на безопасность и возможность начать новую жизнь [1, p.7-24].

Как известно, 24 февраля 2022 года Россия развязала войну против Украины, в следствии чего множество жителей были вынуждены покинуть свою страну. Многие из них эмигрировали в Молдову. По прогнозам ООН, к концу года количество беженцев в Молдове может достигнуть миллиона человек, и значительная часть из них останется в нашей стране [2]. Правительство и жители Молдовы продемонстрировали великодушие и щедрость, принимая и интегрируя беженцев из Украины.

Опираясь на результаты проведенных автором данной статьи интервью с украинскими беженцами в возрасте от 13 до 50 лет на территории импровизированной станции в селе Паланка, удалось выявить **ряд причин**, подталкивающих покинуть свою страну, а также ряд проблем с которыми они сталкиваются в новые места. Среди причин каждый из респондентов отметил прежде всего ***военные действия:*** *“ По причине войны в Украине, я решил(а) переехать из своей родной страны, чтобы обеспечить безопасное будущее для себя и своих близких ”[IC_1].; “Если бы Россия не напала на нашу страну, мы бы сейчас не находись здесь” [IC_3].*

Закон Республики Молдова "О беженцах" от 16 июля 1998 года регулирует статус беженцев, предоставляя определенные права и льготы, такие как временное проживание, доступ к образованию, медицинскому обслуживанию и социальным услугам. Серьезным препятствием для получения статуса временной защиты украинскими беженцами, стали ***сложности, связанные с получением подтверждения места жительства*** в Молдове. Исследование показало, что 62% желающих получить этот статус испытывают проблемы с документами, подтверждающими их адрес.

Согласно ответам бенефициаров, основным препятствием, с которой они сталкиваются в повседневной жизни – это ***языковой барьер***. *"Из-за незнания государственного языка, достаточно проблематично найти работу и получить необходимые услуги" [IC_1]*.

Также, среди острых проблем, с которыми столкнулись украинские беженцы в нашей стране, были названы ***неблагоприятные жилищные условия***. *"В центре временного размещения, где я проживаю со своими детьми, не работает отопление, дети периодически болеют*" *[IC_2]*.

Что касается ***сферы образования***, многие респонденты отметили, что у них не возникло проблем с адаптацией, а местное население встретило их очень приветливо и доброжелательно *"В моем классе многие ребята хорошо знают русский язык, поэтому я сразу же нашел новых друзей, а учитель во время урока уделяет мне немного больше внимания, чем другим* "[3].

Беженцы в Молдове могут обращаться за поддержкой к организациям гражданского общества, таким как UNICEF и UNHCR, а также к организации на локальном уровне: *Parteneriate pentru Fiecare Copil* [3]. Они оказывают разнообразную помощь, включая: **медицинскую, образовательную, материальную и правовую.**

В заключение отметим, что для лучшей адаптации беженцев на новом месте, особое значение имеют следующие мероприятия**:**

- Предоставление информации на их родном языке о своих правах, доступных ресурсах и процедурах, о вопросах, связанных с жильем, образованием, медицинским обслуживанием и легализацией.
- Психологическая поддержка, которая поможет им справиться с травмой и адаптироваться к новой жизни.
- Защита прав беженцев и борьба с дискриминацией и насилием, которые помогут им чувствовать себя безопасно и защищено в новой стране.

Литература:

1. BULGARU, M. (coord.) *Probleme de integrare a persoanelor refugiate*. Chișinău, 2005.
2. *Измерение потока беженцев в Республике Молдова, после начала военных действий в Украине.* Disponibil: https://unecef.org/sites/default/files/2022-10/E2_Presentation_Saganovski_RUS.pdf
3. *Parteneriate pentru Fiecare Copil*. Disponibil: https://www.p4ec.md/ro/organisation/history/default.aspx

Recomandat
***Maria BULGARU**, dr. hab., prof. univ.*

IMPLICAREA STUDENȚILOR USM ÎN ACTIVITĂȚI DE VOLUNTARIAT

Victoria DAMASCHIN, Adelina BALICA,

studente, anul II, Facultatea Psihologie și Științe ale Educației, Sociologie și Asistență Socială

CZU: 364-32:378.18(478-25)

adelinabalika30@gmail.com
damaschinvictoria56@gmail.com

Activitățile de voluntariat prezintă o serie de oportunități de dezvoltare profesională și personal atât pentru tineri, cât și populația generală. Cadrul normativ internațional și național încurajează implicarea tinerilor în voluntariat, evidențiind contribuția și impactul acestor activități asupra societății.

Studiul sociologic desfășurat în cadrul Universității de Stat din Moldova în perioada 9 octombrie - 1 noiembrie 2023, pe un eșantion de 91 respondenți, a evidențiat faptul că prin implicarea în activități de voluntarit studenții obțin o serie de competențe, printer care cea mai importantă este competența de comunicare (79,4%).

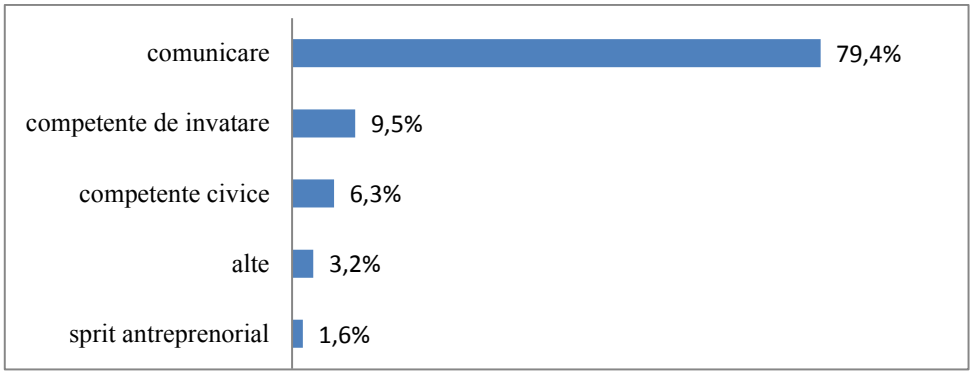

Figura 1. Competențe dobândite de către studenți datorită activității de voluntariat

Aproximativ fiecare al zecelea student (9,5%) a obținut competențe de învățare. Într-o pondere mai mică au fost obținute competențe civice și antreprenoriale, ceea ce relevă o discrepanță între prioritățile individuale și beneficiile percepute ale voluntariatului în aceste domenii.

Participarea studenților USM în activitățile de voluntariat sunt determinate de o serie de aspecte identificate în cadrul studiului. Majoritatea studenților (76,1%) sunt motivați de oportunitatea de a face o binefacere cuiva, iar dezvoltarea personală îi determină pe aproximativ fiecare al șaselea student (65,9%). Mai mult de jumătate dintre studenți (56,8%) sunt motivați de posibilitatea obținerii în rezultatul activității de voluntarit a carnetului de voluntar, care poate fi util în elaborarea CV-ului și dezvoltarea abilităților relevante pentru piața muncii. Totodată, aproximativ jumătate dintre studenți

(54,5%) sunt motivați de dorința de a contribui la dezvoltarea comunității, iar 46,6% sunt determinați în implicare de recunoașterea oficială a contribuțiilor lor și de construirea unui portofoliu de realizări.

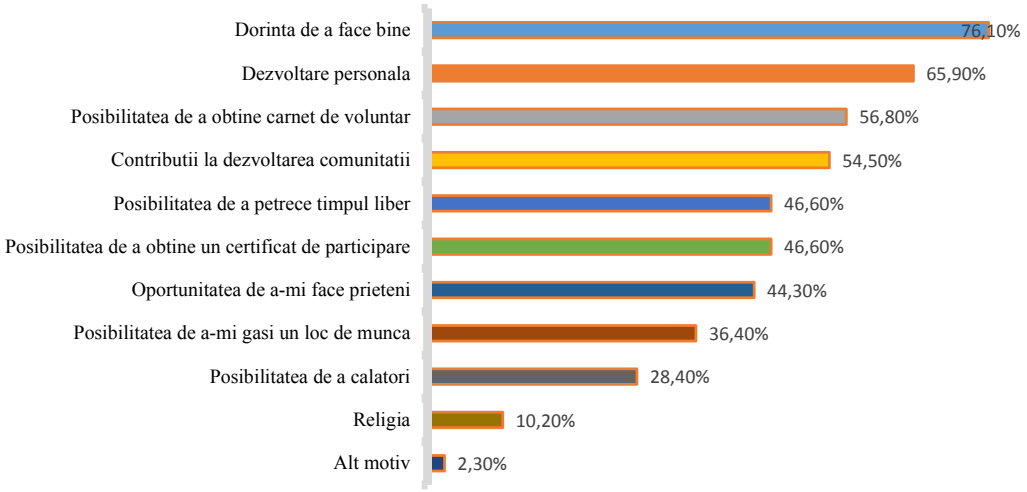

Figura 2. Motivațiile studenților de implicare în activitățile de voluntariat

Alte situații care influențează implicarea în activități de voluntarit identificate sunt: posibilitatea de petrecere a timpului liber, oportunitățile de extindere a rețelei de prieteni, posibilitatea de a identifica locul de muncă ,etc.

Sursele de informare cu privire la oprotunitățile de voluntariat identificae în cadrul studiului se referă în special la rețeaua prieteneilor (mai mult de jumătate), iar fiecare al treilea student se informează de pe rețelele de socializare.

Studiul a permis stabilirea faptului că marea majoritate a studenților implicați în voluntariat resimt sentimente de bucurie (71,0%), iar aproximativ fiecare al zecelea a trăit sentimente de satisfacție și compasiune.

Pentru a stimula implicarea studenților în voluntarit, majoritatea studenților solicită USM-ului să ofere mai multe oportunități de voluntariat, evidențiind nevoia de diversificare a opțiunilor disponibile. Studenții neangajați în câmpul muncii (76,2%) consideră că organizarea de excursii pentru voluntari ar motiva eficient participarea lor, reflectând interesul pentru experiențe sociale și de grup. În schimb, studenții angajați în câmpul muncii (77,8%) consideră oferirea unei diplome ca principală motivație, asociind recunoașterea oficială a eforturilor cu dezvoltarea profesională.

Rezultatele cercetării subliniază diversitatea motivațiilor și a percepțiilor studenților în ceea ce privește implicarea în activități de voluntariat. Aceste constatări evidențiază influența puternică a factorilor sociali, precum a prietenilor și a rețelelor de socializare în informarea și deciziile legate de voluntariat. În același timp, se observă o percepție pozitivă a voluntariatului, evidențiată prin sentimentele predominante de bucurie, satisfacție și compasiune experimentate de către studenți participanți. Studiul a constatat că voluntariatul contribuie semnificativ la dezvoltarea competențelor de comunicare la studenți.

Percepțiile diferite ale studenților în funcție de mediul de proveniență și de statutul lor profesional evidențiază necesitatea adaptării strategiilor de motivare și recunoaștere în funcție de specificul grupurilor de studenți.

Astfel, urmare a realizării cercetării pot fi înaintate următoarele recomandări:

- diversificarea oportunităților de voluntariat,
- motivarea adecvată diferitele categorii de studenți,
- diversificarea ofertei de recunoaștere oficială și recompense pentru voluntariat,
- promovarea conștientizării și a importanței voluntariatului în rândul studenților.

Recomandat
***Anastasia OCERETNÎI**, dr., conf. univ.*

ORGANIZAREA ȘI PETRECEREA TIMPULUI LIBER DE CĂTRE STUDENȚII USM

Ana BEZDÎGA,

studentă, anul II, Facultatea Psihologie și Științe ale Educației, Sociologie și Asistență Socială

CZU: 378.18(478-25):364-32 anabezdiga@gmail.com

Într-o lume în care crizele umanitare, sociale și de mediu continuă să afecteze comunitățile la nivel global, voluntariatul devine o modalitate esențială de a oferi sprijin și ajutor celor care au nevoie. De la dezastre naturale până la probleme sociale cronice, precum sărăcia și lipsa accesului la educație, există mereu nevoi urgente care solicită intervenția voluntarilor.

Implicarea studenților în activități de voluntariat rămâne o temă de mare actualitate și importanță în societatea contemporană. Beneficiile acestei implicări sunt multiple și durabile, atât pentru studenți, cât și pentru comunitatea în ansamblu.

În vederea cercetării modalităților de implicare a studenților Universității de Stat din Moldova în activitățile de voluntariat, a fost realizat un studiu sociologic care a avut drept scop stabilirea specificului de participare a studenților în activități de voluntariat, a motivelor de implicare și a modalităților de motivare ulterioară. Pentru atingerea scopului, au fost lansate următoarel obiective:

- identificarea surselor de informare despre voluntariat pentru studenți,
- analiza motivelor care îi determină pe studenți să se implice în activități de voluntariat,
- identificarea gradului de participare a studenților în diverse activități de voluntariat, inclusiv frecvența și tipurile de activități în care sunt implicați¸
- evaluarea sentimentelor resimțite de studenți în timpul voluntariatului,
- analiza opiniilor studenților despre oportunitățile de voluntariat oferite de USM,
- analiza factorilor care pot împiedica studenții să se implice în activități de voluntariat,
- înaintarea unor recomandări pentru a spori implicarea studenților USM în activități de voluntariat.

Metodologia de cercetare este bazată pe metode de cercetare cantitative, fiind aplicată ancheta sociologică pe bază de chestionar, prin tehnica anchetei indirecte, datele fiind colectate online în perioada 9 octombrie - 1 noiembrie 2023. Eșantionul cercetării a cuprins 91 respondenți. Cercetarea a fost realizată de studentele anului 2, specialitatea Sociologie.

Analizând datele, putem observa că în timpul săptămânii aproximativ 37% dintre respondenți își petrec timpul liber la întalnire cu prietenii. O altă activitate populară, dar cu o pondere mai mică este navigarea pe rețelele de socializare (27%). Din totalul respondenților, doar 7% citesc literatură artistică, iar o proporție mai mică preferă să-și

petreacă timpul liber plimbându-se (6%). Studiul a evidențiat că doar 1% dintre studenți aleg să-și petreacă timpul liber în timpul săptămânii practicând voluntariatul.

Analiza datelor privind preferințele de timp liber în weekend relevă o preferință semnificativă pentru întâlnirile cu prietenii - aproximativ 50%, iar 14% dintre respondenți preferă să petreacă timpul liber în ospeție la părinți sau rude. O proporție mai mică, dar semnificativă, preferă să citească literatură artistică (7%), în timp ce 6% aleg să privească TV (Vezi fig. 1).

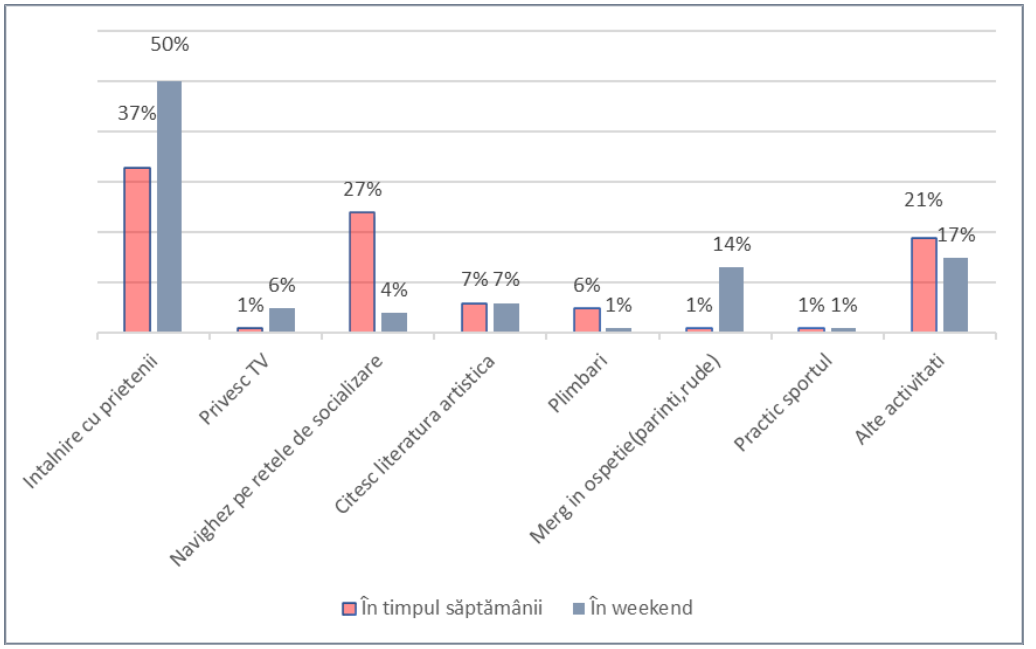

Fig 1. Cum își petrec studenți timpul liber în timpul săptămânii și în weekend

Studiul realizat a arătat că pentru studenți contează cel mai mult familia - 91%. Un alt aspect important pentru studenți este sănătatea - 87%. Mai mult de a șaptea parte (72%) dintre respondenți consideră că munca plătită este foarte importantă. Pentru aproximativ jumătate dintre respondenți, prietenii sunt considerați în mare măsură importanți. Aproximativa a șasea parte dintre respondenți consideră ajutorarea oamenilor nevoiași în mare măsură important. O treime dintre respondenți (27%) consideră îngrijirea animalelor fără adăpost importantă. Valorizarea timpului liber este realziată de peste 66%.

Voluntariatul poate reprezenta un element esențial al experienței studențești, având potențialul de a îmbogăți dezvoltarea personală, profesională și comunitară a tinerilor. Datele prezentului studiu atestă că fiecare al doilea student se implică în activități de voluntariat. Tinerii care realizează activități de voluntariat au declarat că cel mai frecvent au fost implicați în activități de colectare a donațiilor pentru persoane nevoiașe - 63%. Aproximativ 5 din 10 respondenți au participat la colectarea deșeurilor. De asemenea rate mari de participare sunt înregistrate și în activitățile de ajutorare a persoanelor

vârstnice (52%). Mai mult de a treia parte se implică în organizarea de evenimente, iar în jur de a patra parte au participat la activități de îngrijire a animalelor fără adăpost și s-au implicat în asistarea refugiaților. Ponderea studenților care au realizat donare de sânge neremunerată, este redusă - 8% (Vezi fig. 2).

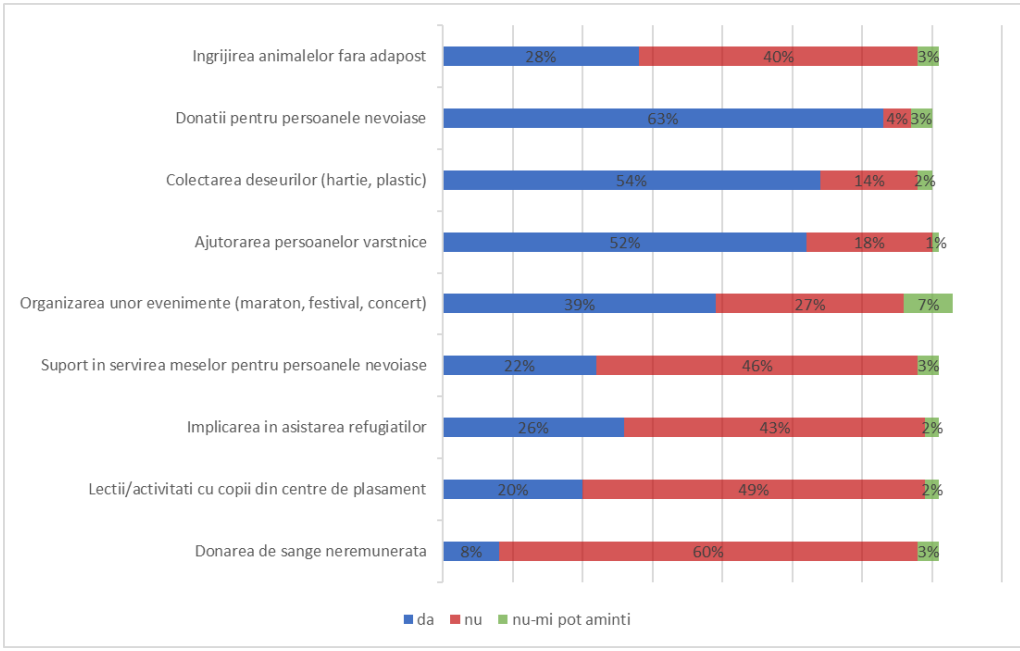

Fig. 2 Activitățile în care se implică voluntarii cel mai des

Totodată, studiul a evidențiat că mai mult de jumătate din studenții care se implică în activități de voluntariat o fac în cadrul unei organizații, iar restul - de sine stătător.

În concluzie, poate fi menționat că implicarea studenților în activitățile de voluntariat este destul de modestă, aceștia nevalorificând plenar oportunitățile de voluntariat existente.

Recomandat
***Anastasia OCERETNÎI**, dr., conf. univ.*

ASISTENȚA VICTIMELOR TRAFICULUI DE FIINȚE UMANE BĂRBAȚI ÎN CADRUL MECANISMELOR NAȚIONALE DE REFERIRE

Nadejda RADU,

masterandă, anul II, Facultatea Psihologie și Științe ale Educației, Sociologie și Asistență Socială

CZU: 364.62:343.6-055.1 nradu1977@gmail.com

Republica Moldova rămâne o țară de origine și, într-o măsură mai mică, o țară de tranzit în ceea ce privește traficul de persoane. În ultimii ani s-au observat și cazuri în care Republica Moldova a devenit o țară de destinație. Schimbările geografice în ceea ce privește țările de destinație pentru cetățenii noștri sunt evidente, cu apariția unor noi destinații și dispariția altora.

În contextul traficului de persoane, se recunoaște că femeile și copiii sunt cei mai vulnerabili și afectați de această infracțiune gravă. Victimele traficului pot fi de orice vârstă, de orice gen și din orice regiune a lumii. Conform Raportului global 2022 al UNODC privind traficul de persoane, care este compilat folosind date oficiale din peste 141 de țări, victimele de sex feminin continuă să fie ținta principală.

Băieții și bărbații reprezintă o pondere mai mare din numărul victimelor identificate, pe măsură ce apar noi forme de exploatare. Numărul bărbaților și al băieților-victime a crescut semnificativ în ultimul deceniu. Din ce în ce mai multe victime identificate au fost traficate în scopul implicării în activități criminale forțate și în forme mixte de exploatare. Cu toate reducerile la nivel global privind detectarea, numărul victimelor de sex masculin este în creștere.

În Republica Moldova ultimii ani atestă o creștere constantă a numărului bărbaților-victime ale traficului de ființe umane, numărul acestora ajungând până la 50% din numărul total de victime identificate, cea mai mare pondere înregistrându-se în anul 2022 - 75%. O problemă a unei părți a acestora este nevoia de asistență de reabilitare specializată și suport în reintegrarea în societate.

Astăzi, lupta internațională împotriva traficului de ființe umane se bazează pe o abordare complexă, holistică și pe drepturile omului, în care se recunoaște în principal faptul că victimele pot proveni din diferite părți ale lumii și pot aparține oricărui grup etnic, de vârstă sau de gen.

Exploatarea bărbaților este o problemă reală și îngrijorătoare în contextul traficului de ființe umane. Aceștia sunt expuși la forme variate de exploatare, cum ar fi muncă forțată, trafic de organe, exploatare sexuală și altele. Este important de recunoscut că bărbații sunt și ei victime ale acestui flagel și că au nevoie de asistență specializată pentru a se putea recupera și pentru a-și reconstrui viața.

Exploatarea bărbaților este o realitate și trebuie recunoscută necesitatea asigurării lor cu asistență specializată. Acesta este un proces complex care necesită eforturi concertate la nivel național și internațional pentru a preveni traficul de bărbați, a-i proteja

pe cei expuși la exploatare și a le oferi sprijin pentru recuperare și reintegrare. Abordarea completă și echitabilă a tuturor victimelor traficului de ființe umane este vitală pentru a promova un mediu mai sigur și mai corect pentru toți. Includerea în sistemul de asistență socială a victimelor traficului de ființe umane bărbați reprezintă o necesitate crucială pentru a asigura protecția și sprijinul adecvat pentru acest grup vulnerabil de bărbați.

De multe ori, bărbații victime ale traficului de ființe umane sunt subestimați sau neglijați din cauza unei percepții preconcepute că fenomenul traficului de ființe umane afectează în principal femeile și copiii. Această perspectivă limitată duce la lipsa de servicii specializate și la neacoperirea necesităților specifice ale acestor bărbați.

Includerea bărbaților victime ale traficului de ființe umane în sistemul de asistență socială asigură accesul la suportul necesar pentru recuperare și reintegrare în societate, incluzând adăpost, asistență medicală și psihologică, consiliere juridică și sprijin pentru dezvoltarea abilităților necesare unei vieți independente și autonome. Această măsură va contribui la creșterea conștientizării și sensibilizării privind impactul traficului de ființe umane asupra bărbaților, eliminând stigmatizarea și promovând o abordare mai echitabilă pentru nevoile acestora.

Colaborarea între instituții și autorități responsabile cu organizațiile neguvernamentale și societatea civilă este esențială pentru dezvoltarea și implementarea unor politici și programe adecvate care să includă bărbații victime ale traficului de ființe umane. Aceste inițiative ar trebui să fie concepute într-un mod participativ, implicând consultarea directă a victimelor și a organizațiilor care le sprijină.

Situația în domeniul cercetării asistenței și protecției victimelor traficului de ființe umane bărbați este încă în dezvoltare și există câteva probleme-cheie care necesită abordare și investigație mai profundă. Aceste probleme includ:

1. *Subreprezentare și inechitate în cercetare*: Bărbații victime ale traficului de ființe umane sunt adesea sub reprezentați în cercetare și analize comparativ cu femeile și copiii. Acest lucru se datorează lipsei de atenție acordată particularităților și nevoilor bărbaților ca victime, precum și stigmatizării și prejudecăților sociale.
2. *Efectele și consecințele traumei*: Studiile privind impactul traficului de ființe umane asupra bărbaților sunt limitate și este necesară o cercetare mai aprofundată și mai cuprinzătoare în ceea ce privește efectele acestui fenomen asupra sănătății mintale și fizice, abilităților sociale și economice și calității vieții în general. Identificarea consecințelor pe termen lung ale traficului de ființe umane asupra bărbaților poate ajuta la dezvoltarea de strategii de intervenție și sprijin adecvat.
3. *Accesul la servicii și sprijin*: Examinarea atât a accesului bărbaților la servicii specializate de asistență și protecție, cât și calitatea acestor servicii sunt esențiale. Este important să fie evaluat în ce măsură bărbații-victime beneficiază de suport psihologic, medical, juridic și de reabilitare și să fie identificate obstacolele și lacunele care există în furnizarea acestor servicii. Investigarea barierelor de acces și dezvoltarea de soluții pentru a le elimina poate contribui la îmbunătățirea asistenței și protecției pentru bărbații victime ale traficului de ființe umane.
4. *Recuperare și reintegrare socială*: Recuperarea și reintegrarea socială și economică sunt aspecte esențiale pentru supraviețuirea și dezvoltarea victimelor trafi-

cului de ființe umane-bărbați. Cercetarea se concentrează pe identificarea nevoilor specifice ale bărbaților în acest proces, inclusiv în ceea ce privește formarea profesională, ocuparea forței de muncă, accesul la resurse economice și facilitarea participării lor active în societate.

5. *Coordonarea și colaborarea instituțională*: Investigarea modului în care diferite instituții și organizații colaborează în furnizarea de servicii și sprijin pentru bărbații victime ale traficului de ființe umane. Analiza eficacității cooperării între poliție, organizații guvernamentale și non-guvernamentale, servicii sociale și alte entități implicate în abordarea traficului de ființe umane și identificarea bunelor practici și lecții învățate pentru îmbunătățirea coordonării și colaborării.

Referințe:

1. Prevenirea și combaterea traficului de ființe umane (suport de curs). Chișinău, 2020. [accesat 08.03.2024] În: https://elearn.anas.md/courses/prevenirea-si-combaterea-traficului-de-fiinte-umane/
2. Evaluarea strategiei naționale de prevenire și combatere a traficului de ființe umane pentru anii 2018-2023. [accesat 28.02.2024] În: https://www.antitrafic.gov.md/public/files/ro_raport_de_evaluare__strategie.pdf
3. Conceptul mecanismului național de referire pentru protecția și asistența victimelor infracțiunilor pentru anii 2020 – 2030. [accesat 09.03.2024] În: https://cancelaria.gov.md/sites/default/files/document/attachments/proiectul_321_0.pdf
4. Concept în vederea elaborării programului național pentru prevenirea și combaterea traficului de ființe umane pentru anii 2024-2028. [accesat 08.03.2024] În: https://particip.gov.md/ro/document/stages/concept-in-vederea-elaborarii-programului-national-pentru-prevenirea-si-combaterea-traficului-de-fiinte-umane-pentru-anii-2024-2028/10251

Recomandat
***Anastasia OCERETNÎI**, dr., conf. univ.*

ROLUL ASISTENTULUI SOCIAL ÎN LUCRUL CU COPIII EXPUȘI ABUZULUI (cazul DPDC sect. Botanica, mun. Chișinău)

Daria GARIUC,

studentă, anul III, facultatea Psihologie, Științe ale Educației, Sociologie și Asistență socială

CZU: 364.62:343.541-053.2 gariucdaria@gmail.com

Violența împotriva copiilor reprezintă o problemă globală actuală, care afectează milioane de copii și tineri din lume în fiecare an [1, p. 2]. Acest fapt este confirmat de studiile sociologice, precum ale CNPAC unde se estimează rata violenței împotriva copiilor care relevă că pe plan global, circa un miliard de copii în vârsta de 2-14 ani suferă de abuz [2].

Conform datelor oficiale cu care operează DPDC sect. Botanica, există o diversitate statistică privind cazurile copiilor abuzați. Specialiștii în cadrul acestei Direcții operează cu cifra de 284 de cazuri, pe anul 2023.

Definiția conform OMS, menționează că ,,abuzul reprezintă orice formă de maltratare fizică și/sau psihică, abuz sexual, neglijare, tratare neglijentă sau exploatare în scopuri comerciale sau orice alt tip de exploatare care poate cauza daune efective sau potențiale pentru sănătatea, supraviețuirea, dezvoltarea sau demnitatea copilului în contextul unei relații de responsabilitate, încredere sau autoritate” [3].

În timp ce problema abuzului și maltratării în mediul familial are consecințe negative asupra copiilor, simultan există *teorii* ce vizează să ofere suport și protecție copiilor expuși la riscuri similare. Astfel: t*eoria separării* sugerează că experiențele de separare sau pierdere, pot influența dezvoltarea și sănătatea emoțională a copilului, afectându-i capacitatea de a stabili și menține relații sănătoase și de a face față stresului și traumei în viața adultă. Aceasta explorează impactul separării și pierderii în diferite contexte, inclusiv relația dintre părinți și copii ceea ce oferă perspective asupra modului în care astfel de experiențe pot influența dezvoltarea psihologică și comportamentală a individului [4, p.114].

Scopul *teoriei atașamentului* este de a facilita înțelegerea adecvată a evoluției normale a personalității copiilor în ceea ce privește aspectele psihosociale și de a oferi protecție copiilor expuși la riscuri, indiferent de natura acestora [5]. Conform acestor precizări, *scopul* cercetării constă în identificarea rolului asistentului social în lucrul cu copiii expuși abuzului (caz axat pe DPDC sect. Botanica), *ipoteza de bază* constă în lipsa susținerii familiilor defavorizate din partea APL-ului ce poate conduce la agravarea și aplicarea de maltratări asupra copiilor de către părinți, în încercarea de a soluționa rapid problemele lor.

În același timp, pentru a confirma această presupunere, am aplicat *metoda interviului* cu două grupuri de specialiști, dar și cu familiile în care se regăsește maltratarea. Astfel, în urma studiului aplicat, au fost obținute rezultate care ne-au evidențiat cauzele,

efectele, mecanismele de manifestare, problemele ce împiedică depistarea și intervenirea la timp a EMD etc., dificultăți ce influențează asupra dezvoltării personalității copilului.

În urma interviului cu părinții, cauzele F_1 *„dacă altfel nu înțelege, ajung să ridic mâna la dânsu, știu că mai întâi trebuie să vorbesc, dar nervii fug înaintea mea",* au ca scop disciplinarea, ceea ce de fapt creează o traumă pentru copil, precum și a menționat specialistul E_2 *„copilul după așa experiențe suferă și devine închis în sine, ceea ce de fapt duce la o multitudine de consecințe negative"*. În urma interviului cu profesorii, cea mai frecventă cauză devine în viziunea P_2 *„starea materială a părinților",* care adesea așa cum a spus P_1 „*suferă probleme de angajare și provin din medii defavorizate și prin modelul familiilor lor, aplică violența*".

Cu privire la faptul ca părinții să fie ajutați de specialist, F_1 *„nu, mă duc, eu rezolv problemele mele în familie, nu am nevoie de ajutorul unui străin"*, în acest caz specialistul specifică E_2 *„optăm pentru mediere și consiliere familială, facilitând dialogul și găsirea unor soluții comune pentru nevoile copilului și ale familiei"*. Astfel, în cazul în care părinții nu apelează la un specialist profesorul intervine prin P_2 *„raportăm situația la Direcție și ne asigurăm că copilul beneficiază de sprijin emoțional și terapeutic pentru a gestiona traumele"*.

Părinții considerând abuzul unica metodă de a educa, F_1 *„consider faptul că dacă îl lovesc de una-două ori, nu-i nimic, asta ajută să-l forțez ca să facă ceva prin casă"*, însă toate acestea din spusele specialistului E_2 *„... duce la scăderea stimei de sine, anxietate, depresie și probleme de comportament"*. Dar și profesorii menționează că aceste traume aduc la P_1 *„scăderea performanțelor școlare, absenteism și comportamente retrase în clasă"*.

Prin urmare, în urma studiului care a fost realizat identificăm importanța intervenției specialiștilor și a profesorilor în viața copiilor abuzați, aceștia jucând un rol important care ar contribui la furnizarea de sprijin emoțional și psiho-social, oferind copiilor o platformă sigură pentru a-și exprima emoțiile și a aborda traumele.

În acest sens, se *recomandă:*

- Extinderea serviciilor de asistență socială prin angajarea specialiștilor calificați la toate nivelele.
- Educația și sensibilizarea societății față de gravitatea maltratării copiilor în familie.
- Furnizarea de informații la toate nivelele, dar și pregătirea comunității pentru a putea preveni abuzul copilului în familie.

Referințe:

1. *Fenomenul violenței față de copii.* Chișinău.[Accesat: 18.06.2024].În: https://drepturilecopilului.md/files/Material_suport_Fenomenul_violentei_fata_de_copii.pdf
2. *Ascunși la vedere.* UNICEF 2014. [Accesat: 18.06.2024].În: https://cnpac.md/uploaded/Amicel/files/Ascunsi_la_vedere.pdf
3. SÎMBOTEANU D. *Audierea legală a copiilor. Victime/martori ai abuzului și neglijării.* Chișinău 2009. [Accesat: 20.06.2024].În: https://www.cnpac.md/uploaded/Publicatii/PDF/audierea_legala.pdf

4. CHEIANU-ANDREI D., RUSSU I., *Psihosociologia relaţiei copil – profesionist în domeniul social*. Chişinău 2015, 273 p.
5. BOUCHARD J-P. *La théorie de l'attachement est aussi une théorie de la violence.* In: Attachment theory is also a theory of violence. L'Evolution Psychiatrique, 2013, 78(4), pp. 699-703.

Recomandat
***Liliana SALCUȚAN**, magistru în sociologie, lector univ.*

INTEGRAREA REFUGIAȚILOR UCRAINENI ÎN GERMANIA: MODALITĂȚI ȘI DIFICULTĂȚI

Greta LUCA,

studentă, anul IV, Facultatea Psihologie și Științe ale Educației, Sociologie și Asistență Socială

CZU: 364.04:341.43(=161.2)(430) greta.luca72@gmail.com

Multiplelele transformări și probleme cu care se confruntă societățile contemporane sunt însoțite, alături de declinul economic, și de apariția unor grave probleme sociale, printre care creșterea exagerată a prețurilor, instabilitatea pieții alimentare, excluziunea socială, migrația maselor de oameni în rezultatul războiului din Urcaina etc., a căror depășire este de neconceputăfără intervenția specialiștilor din sistemul de protecție socială. În situația actuală, integrarea refugiaților constituie *un proces dinamic, care permite refugiaților să fie acceptați în rândul cetățenilor țării gazdă, pentru a putea fi integrați în procesul de învățământ și în procesul de muncă*, astfel contribuind la dezvoltarea societății.

Germania este una din țările care a dezvoltat mai multe mecanisme de ajutorare a refugiaților proveniți din țările afectate de foamete, sărăcie sau război. Refugiații sunt ajutați de statul german nu doar prin protejarea acestora, ci și prin integrarea lor în societate, prin cursuri de limbă germană, programe de educație sau ajutor în integrarea în câmpul muncii.

Prin prezenta lucrare ne-am propus să cercetăm modalitățile prin care Germania se adaptează la valul de refugiați, ajustând politicile și procesele de integrare după necesitățile curente ale refugiaților. Este importantă studierea efectului acestor politici asupra refugiaților și a dificultăților de integrare pe care aceștia le întâmpină când sunt ajutați de statul german. Respectiv, ***scopul cercetării constă în studierea modalităților și a dificultăților de integrare a refugiaților din Germania.***

Au fos aplicate următoarele metode de cercetare: *ancheta sociologică pe bază de chestionar* pentru evaluarea modalităților și a dificultăților de integrare a refugiaților pe un eșantion de 46 respondenți, *interviu* cu 4 specialiști care lucrează cu refugiații.

În literatura de specialitate sunt prezentate etapele prin care trec refugiații când sunt nevoiți să părăsească țara de origine, printre care:

- *Condițiile de pre-sosire în țara gazdă*: înainte de a părăsi comunitatea natală, refugiații se confruntă cu condiții nefaste economice și sociale care sunt deobicei legate de posibilitatea de persecuție și conflicte armate;
- *Primul contact cu procesul oficial:* înregistrarea sosirii și viața în tabăra de refugiați. Când refugiații ajung în țara gazdă, aceștia încep procesul de înregistrare a sosirii și a pericolelor la care sunt expuși în țara de origine, solicitând azil, cazare și orice alt tip de ajutor. Unele țări formează tabere pentru refugiați temporare, unde refugiații stau în timpul procesului de înregistrare. Viața în tabere de refugiați poate fi stresantă, deoarece refugiații nu au acces la lumea exterioară, fiind în proces de așteptare pentru a fi înregistrați și a primi cazare;

– *Procesul oficial de integrare:* refugiații beneficiază de cursuri de integrare și de limbă și învață despre reguli, valori și politici din societatea care îi găzduiește;
– *Găsirea „punctelor de intrare" în societate:* în această etapă, procesul de integrare prinde amploare, iar refugiații formează relații cu membrii societății gazdă și se acomodează în noul mediu;
– *Rezultate de participare, adaptare și integrare pe termen lung;* această etapă este caracterizată de adaptarea individului privitor la cerințele de pe piața muncii, la stabilirea atașamentelor sociale și la atingerea unui nivel satisfăcător de cunoștințe asupra limbii, astfel încât refugiatul se poate descurca fără ajutor și ghidare [1, p.52-70].

Integrarea refugiaților ucraineni în Germania este un proces complex, care implică atât refugiații cât și societatea gazdă. Socializarea cu cetățenii gazdă, voluntariatul cetățenilor în centre pentru refugiați și organizarea activităților comune permite refugiaților să se acomodeze și elimină atât prejudecățile și discriminarea, cât și izolarea socială a refugiaților. Pentru ca procesul de integrare să decurgă armonios, statul vine în ajutorul refugiaților cu legi și acțiuni de susținere financiară, asistență socială și medicală, consiliere psihologică, cursuri de limbă și integrare, integrarea în câmpul muncii și oferirea adăpostului pe termen lung. Numeroase centre și organizații și-au orientat activitatea pentru a ajuta refugiații.

În vederea soluționării dificultăților și a obstacolelor de integrare a refugiaților ucraineni în Germania, propunem următoarele ***recomandări***: *încurajarea participării a cetățenilor nativi în procesul de integrare a refugiaților; încurajarea refugiaților de a continua munca sau studiile prin eliminarea barierelor care fac angajarea sau înscrierea în instituții educaționale mai dificilă; oferirea ajutorului refugiaților în reîntregirea familiei, găsirea rudelor, familiei și a prietenilor de care au fost despărțiți*.

Referințe:

1. GÜRER, C., *Refugee: Perspectives on Integration in Germany.* În: American Journal of Qualitative Research, Vol.3, Nr.2, 2019.
2. JURIĆ, T. *Ukrainian refugee integration and flows analysis with an approach of Big Data: Social media insights.* În: ResearchGate Logo Discover the world's research, 70(3): 540–553.

Recomandat
***Stela MILICENCO**, dr., conf. univ.*

DIASPORA MOLDOVENEASCĂ: CAUZELE MIGRAȚIEI ȘI POSIBILITĂȚI DE AFIRMARE ÎN STRĂINĂTATE

Tatiana CANTARJI,

studentă,anul I, Facultatea Psihologie, Ştiinţe ale Educaţiei, Sociologie şi Asistenţă Socială

CZU: 314.743(=235.1):323.113 cantarjii.tatiana@gmail.com

Migrația este un fenomen complex, care poate fi definit ca un proces prin care indivizii sau grupuri de oameni se deplasează fizic și temporal dintr-un loc de origine către un alt loc, fie în interiorul aceleiași țări (migrație internă), fie peste frontiere naționale (migrație internațională).Motivele pentru migrație pot fi variate, inclusiv economice, sociale, politice sau culturale. Oamenii pot migra pentru a-și găsi locuri de muncă mai bine plătite, pentru a scăpa de conflicte sau persecuții, pentru a-și uni familiile sau pentru a-și îmbunătăți calitatea vieții. Este un proces complicat și influențat de numeroși factori, inclusiv condițiile socio-economice, politice și geografice [1, p.14-15].

„În Republica Moldova migrația constituie una dintre cele mai substanțiale tendințe socio-economice, dat fiind faptul că este una dintre țările cu cele mai mari rate totale de emigrare din lume. După cum arată datele Inițiativei eXpertise, Moldova are unele dintre cele mai înalte niveluri de emigrare a forței de muncă și a tinerilor din lume, numărul de cetățeni moldoveni care locuiesc în străinătate ajungând la peste un milion de persoane, constituind o rată de emigranți de aproximativ 38% din numărul total al populației, dintre care numărul celor care trăiesc în Uniunea Europeană este de 47%”[2, p. 10].

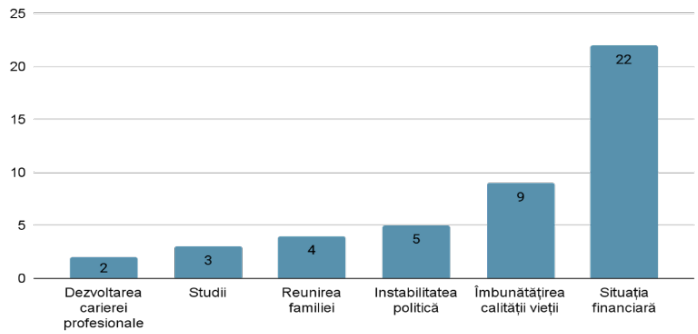

Fig. 1. Cauzele migraiei diasporei moldovenești peste hotare

În acest context, *scopul* cercetării realizate a constat în identificarea cauzelor migrației și posibilităților de afirmare în străinătate ale diasporei moldovenești. În vederea realizării cercetării s-a apelat la metoda anchetei sociologice în bază de chestionar online, pentru a contura percepția diasporei despre cauzele migrației și posibilitățile de afirmare în străinătate.. Eșantionul acestui studiu a fost compus din respondenți care se află doar peste hotare, de diferite vârste, sexe și niveluri de instruire. Rezultatele empi-

rice ilustrează motivele variate ale migrației, precum: situația financiară, dorința de a îmbunătăți calitatea propriei vieți, instabilitatea politică etc.

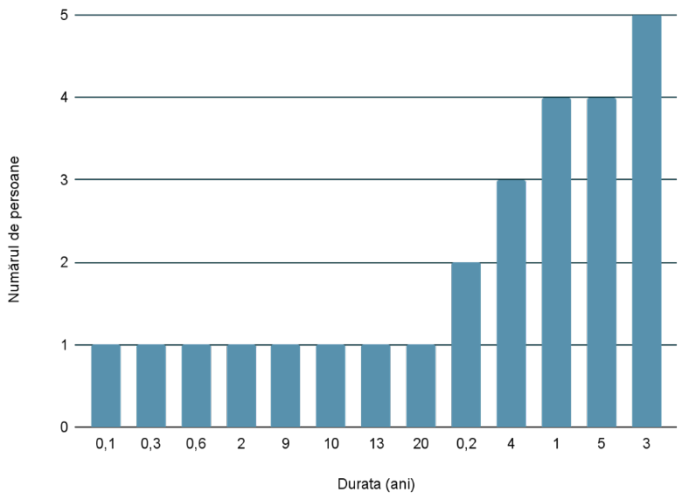

Fig. 2. Duratele de ședere a diasporei peste hotare

Analiza sociologică reflectă o diversitate semnificativă a duratelor de ședere, evidențiind atât prezența recentă cât și a celor care au mai mulți ani în străinătate. Această variabilitate oferă o perspectivă complexă asupra experiențelor acumulate și înțelegerea evoluției lor în timp.

Cu referire la țara în care se află respondenții, eșantionul demonstrează că Franța reprezintă țara cu cea mai mare proporție a diasporei moldovenești, urmată de România, Italia și Israel. Aceste date pot fi esențiale pentru înțelegerea destinațiilor și oferă indicii cu privire la motivele și condițiile specifice ale emigrării.

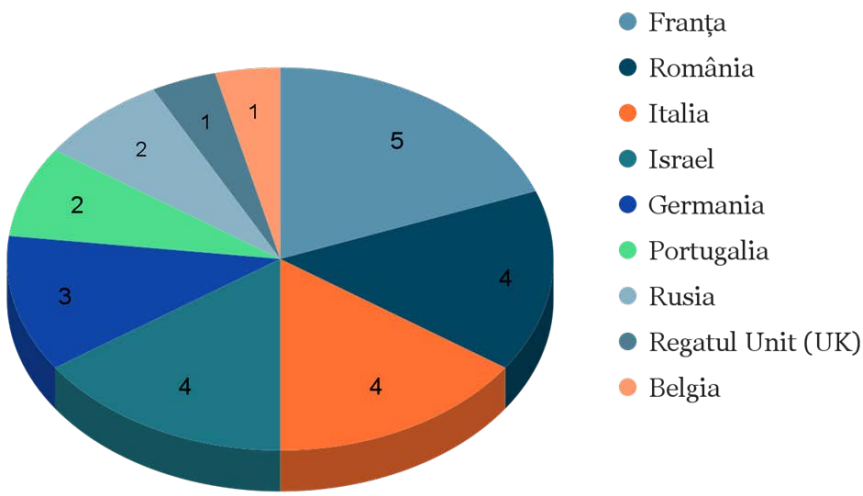

Fig. 3. Distribuția geografică a respondenților

Diaspora moldovenească este una tânără și fragmentată. Diaspora cuprinde atât „diaspora clasică” – persoanele care au emigrat definitiv peste hotare, cât și „diaspora nouă” – emigranții care au plecat la muncă în străinătate începând cu anii 1990.

Rezultatele studiului demonstrează că plecarea în străinătate devine o strategie pentru ameliorarea condițiilor financiare și pentru asigurarea unui viitor mai sigur.

Analiza sumară a rezultatelor cercetării empirice confirmă faptul că reprezentanții diasporei conștientizează dificultățile cu care se confruntă în procesul de integrare și afirmare profesională și valorificare a potențialului uman în străinătate.

Referințe:

1. Școala secolului XXI, în condițiile creșterii migrației tinerilor peste hotare. Embassy of Finland Bucharest, 2013.148 p.
2. BALTAG, D., BURDELNÎI, E. Raport de evaluare la jumătate de termen a Strategiei Naționale Diaspora-2025, Republica Moldova. [citat 30 martie 2024] În: https://brd.gov.md/sites/default/files/document/attachments/raport-strategia-nationala_rom.pdf.

Recomandat

***Tatiana SPĂTARU**, dr. hab., conf. univ.*

ROLUL CULTURII ORGANIZAȚIONALE ÎN INSTITUȚIILE MEDIA DE TIP CONVERGENT. PROIECT DE START-UP „ARTeria”

Ana MĂRGINEANU,

masterandă, anul I, Facultatea de Jurnalism și Științe ale Comunicării

CZU: 070.4:005.73:316.752 anamargineanu7@gmail.com

Progresul tehnologic și convergența mediatică au transformat modul în care consumăm astăzi informația. Digitalizarea rapidă și impactul rețelelor sociale impune instituțiilor media să se adapteze rapid acestor schimbări. Nivelul de adaptabilitate și succesul unei instituții media depinde de cultura organizațională, care este responsabilă de stabilirea unor strategii de inovare, de gestionarea schimbărilor și de construirea unei identități organizaționale specifice convergenței. Cultura organizațională reprezintă un set de concepții cu caracter distinctiv, care se exprimă prin modele de credință (ideologie), activitate (norme și ritualuri), limbaj și alte forme simbolice prin care membrii unei organizații își creează și susțin o viziune asupra lumii [1. p. 1]. Evoluția tehnologică din ultimii ani a dus la apariția convergenței mediatice, datorită căreia s-au creat forme noi de conținut mediatic și s-a modificat cultura organizațională. Astfel, s-a schimbat modul în care angajații interacționează, lucrează și comunică în interiorul organizațiilor [2]. Luând în considerare aceste aspecte, a fost creat un proiect de start-up al unei instituții media care își propune promovarea jurnalismului cultural.

ARTeria își va focaliza activitatea pe explorarea și dezvoltarea aspectelor culturale ale societății din Republica Moldova. Denumirea face trimitere la arteră, un vas de sânge care duce sângele de la inimă la alte organe. Metaforic, ARTeria își propune să pulseze cultura. Un alt simbol care exprimă ideea de cultură din denumire, este silaba „art”, care din engleză înseamnă „artă”.

Logo-ul instituției*, elaborat de autoare*

ARTeria își dorește să inspire, să educe și să conecteze moldovenii printr-un jurnalism cultural de calitate și informativ, care explorează și împărtășește diversitatea culturală. Valorile instituției media sunt: diversitate și incluziune, promovarea tinerelor talente, autenticitate, profesionalism, creativitate, educație și originalitate. ARTeria va crea conținut pentru persoane interesate și pasionate de cultură (arte vizuale, literatură, teatru, film), pentru profesioniști din aceste domenii, pentru tineri și studenți. Publicul țintă al instituției este reprezentat de persoane cu vârsta cuprinsă între 20 și 60 de ani, care consumă jurnalism de calitate.

ARTeria va crea conținut distribuit pe șase categorii: CRE.ART (articole despre arte vizuale); RITM.LITERAR (recenzii la cărți, prezentarea noutăților din literatură); CINE.FLUX (recenzii, cronici de fim); PULS.DRAMATIC (recenzii, cronici de teatru); INTER.VIU (interviuri cu personalități din cultură); AZI, UNDE? (liste cu evenimente culturale). Promovarea va fi realizată în spațiul real prin: participare la evenimente culturale, parteneriate cu instituții culturale, participare la forumuri și discuții tematice naționale și internaționale și pentru început, prin promovarea artiștilor deja cunoscuți, dar într-o formă mai neobișnuită. În spațiul virtual, promovarea va începe prin crearea unui website interactiv și ușor de navigat, crearea platformelor de *Social Media*, distribuirea cunținutului în grupuri tematice de *Social Media* și prin marketing digital.

Pentru început echipa ARTeria va fi formată dintr-un manager, un redactor-șef, un editor, o redacție din cinci persoane pe versiunea limbii române și două persoane pe versiunea limbii ruse, două persoane pe *Social Media*, două persoane în departamentul foto și video și departamentul de publicitate. Programul de lucru va fi de luni până vineri, de la 9.00 până la 18.00, cu o oră pauză de masă. În weekend va lucra câte o persoană, după același program, care își va putea lua o zi liberă pe parcursul săptămânii. Vor fi angajați și studenți, care vor avea un program flexibil.

ARTeria va avea un stil de conducere democratic, o cultură organizațională centrată pe sarcini și pe persoană și trei tipuri de leadership – colegial, vizionar și democratic. Activitatea angajaților va fi monitorizată prin ședințe redacționale săptămânale și lunare (uneori zilnice); ședințe individuale cu angajații, rapoarte de activitate, documente cu *deadline*-uri și instrumente de management. Comunicarea individuală se va realiza prin ședințe individuale cu fiecare membru, iar cea coorporativă prin: platforme de comunicare internă (tot ce se referă la muncă: Nextiva, Slack sau Confluence); platforme de socializare internă (teme care nu se referă la muncă: Messenger); ședințe generale; document trimestrial care sintetizează informații relevante pentru echipă și evenimente corporative, petreceri și ieșiri în echipă pentru a consolida relațiile.

Activitățile extra-muncă sunt importante în stabilirea unor relații interpersonale bune între membrii echipei, de aceea, instituția va organiza un teambuilding o dată în an în preajma sărbătorilor de iarnă; o vacanță într-un oraș european o dată pe an, seri în oraș în echipă o dată în lună, ieșiri la spectacole și concerte, petreceri tematice periodice și zile de naștere, inclusiv aniversarea anuală a ARTeria. Pentru a avea resurse financiare, ARTeria va deschide un cont de Patreon, va avea parteneriate și colaborări cu instituții culturale, va aplica la granturi, va urmări să obțină finanțări interne și externe și va publica publicitate relevantă.

Concluzionând, o cultură organizațională funcțională creează un mediu de lucru pozitiv și sănătos, care stimulează implicarea angajaților, inovarea și o comunicare eficientă. Acestea vor asigura succesul și durabilitatea organizației. De asemenea, apariția unei instituții media exclusiv culturală va revoluționa piața mediatică din Republica Moldova și va stimula conturarea unui nou tip de consumatori media.

Referințe:

1. DAVIS, S. M. *Managing corporate culture*. Cambridge: Harper Collins Publishers 1984. ISBN-13 978-0884109976. p. 123
2. Media convergence | *Definition, Impact & Examples. Encyclopedia Britannica* © 2008 [citat 5 martie 2024]. În: https://www.britannica.com/topic/media-convergence.

Recomandat
***Mariana TACU**, dr., conf. univ.*

IMAGINEA BIBLIOTECII CONTEMPORANE ÎN PRODUSELE DIGITALE

Argentina FRON,

masterandă, Facultatea de Jurnalism și Științe ale Comunicării

CZU: 027:659.122:004 argentina.argint3@gmail.com

Actualitatea cercetării. Trăim în Era Digitală, unde transferul informației de la suportul tradițional, precum hârtia, trece în format electronic, mediul online fiind/este din ce în ce mai pronunțat. Actualmente în cadrul bibliotecilor are loc digitalizarea intensivă a aspectelor sociale, documentare, financiare și chiar a producției culturale. Prin urmare, o bibliotecă în această perioadă trebuie să se adapteze cerințele impuse de internet și imaginii virtuale pentru a rămâne relevantă și eficientă.

Elementul inovativ. Considerăm că trecerea la platformele virtuale redefinesc inovația în ceea ce privește accesul la cărți, aducând-o în sfera digitală. Mai mulți studenți utilizează informația în format online. Astfel și Biblioteca Centrală a Universității de Stat din Moldova contribuie ca articolele profesorilor noștri să fie găsite pe repozitoriu (http://dspace.usm.md:8080/xmlui/) și Instrumentul Bibliometric Național (https://ibn.idsi.md/) De exemplu: Victoria Bulicanu. *Recenzat despre recenzie* [1]; Andrei Dumbrăveanu. Limbajul televizat – împrumuturi nerambursabile din cinematografie [2]; Laura Tugarev. Arta interviului cultural: specific, conținut și tehnici de realizare. Sursa online: https://ibn.idsi.md/ro/simple_search?find=laura%20tugarev#:~:text=Arta%20interviului%20cultural%3A%20specific%2C%20con%C5%A3inut%20%C5%9Fi%20tehnici%20de%20realizare [4]. Ceea ce înseamnă că cititorul / studentul / utilizatorul nu caută informația la raft, dar în spațiul virtual. Evenimentele din cadrul instituțiilor publice se găsesc pe rețelele sociale, cum ar fi Youtube, Instagram, Wordpress, Facebook etc. Astfel un partener de difuzare devine utilizatorul bibliotecilor.

Obiectivele lucrării constă în: documentarea în biblioteca națională contemporană, imagine online, spațiul virtual, promovare; analiza procesului de alfabetizare digitală; promovarea în mediul online a produselor culturale din cadrul bibliotecii.

Metodologia presupune următoarele etape: analiză, investigație, documentare, argumentare, sintetizare și proiectare.

Explicăm noțiunile de bază. Biblioteca este un spațiu destinat colecționării, organizării și furnizării accesului la resurse documentare, cum ar fi cărți, reviste sau materiale multimedia [3]. Imaginea este o reprezentarea vizuală sau mentală a unui obiect, concept sau idee. Imaginea poate fi inclusiv și impactul pe care îl lasă asupra percepției sociale. Digitalizare este procesul de trecere a informației din format analogic în format digital. Portal este o interfață online care furnizează acces la diverse servicii, informații sau resurse. Mediu online este spațiul virtual în care desfășoară activități digitale, inclusiv comunicare, acces la informații și interacțiune socială, utilizând internetul sau alte rețele.

Biblioteca devine un partener la evenimente culturale. Cum ar fi: Festivalul „Te salut, Chișinău”, Festivalul Cărții „E vremea cititului (în aer liber)”, Organizarea progra-

mului de lectură cu voce tare „Să re-auzim povestea”, Programul de lectură „Chișinăul citește”, Concursul de lectură „Bătălia cărților”, Programului estival „Provocarea verii”. Marcarea evenimentelor comunitare locale și naționale: „Ziua Culturii”, „Ziua Europei”, „Ziua Familiei”, „Ziua Independenței”, „Ziua Limbii Române”, „Ziua Internațională a Poeziei”, „Ziua Națională a Lecturii”, „Ziua Siguranței pe Internet”, precum și dezvoltarea competențelor digitale ale utilizatorilor și bibliotecarilor prin programul „Connect Plus”.

Am fost implicată în mai multe proiecte. **Festivalul „Te salut, Chișinău”** este o coordonată a Bibliotecii Municipale. Astfel în centrul atenției constituie promovarea cărților cu informații despre Chișinău. Am fost implicată pentru grupul-țintă: copii. Produsul digital conține 3 minute. Dintre care materialul brut constituie 40 minute, unde au fost implicați elevi de la diferite școli. Neapărat trebuie de ținut cont de drepturile copilului. Astfel am cerut acordul părinților pentru participare, postare și difuzarea numelui minorului [6]. **Promovarea cărții „Montana”** de Alexandru Popescu în cadrul programului de lectură „Chișinău citește” 2023, unde am realizat un filmuleț promo care include procesul de pregătire pentru acest eveniment: https://www.facebook.com/share/v/Qf1ikuwD1SCeqDLZ/?mibextid=xfxF2i [5].

Concluzii: Trecerea la platformele virtuale constituie o necesitate a timpului tehnologic. Biblioteca este un partener activ în mediul online, promovând evenimentele culturale în mod digital. Pentru o promovare eficientă trebuie luate în considerare numeroase aspecte practice, precum titlu și conținut atractiv, imagine de calitate, muzica pe fundal, gestionare timpul de postare, utilizarea Hashtag-urilor și interacțiunea eficientă cu publicul.

Referințe:

1. BULICANU, Victoria. *Recenzat despre recenzie*.În: http://dspace.usm.md:8080/xmlui/handle/123456789/12904
2. DUMBRĂVEANU, Andrei. Limbajul televizat – împrumuturi nerambursabile din cinematografie.În: http://dspace.usm.md:8080/xmlui/handle/123456789/7651
3. *Ghidul bibliotecilor din Chișinău*. Ed. îngrijită: Lidia Kulikovki; coord.: Genoveva Scobioală. Chișinău: Epigraf, 2007, 152 p. ISBN 978-9975-924-91-7
4. TUGAREV, Laura. *Arta interviului cultural: specific, conținut și tehnici de realizare*. În: https://ibn.idsi.md/ro/simple_search?find=laura%20tugarev#:~:text=Arta%20interviului%20cultural%3A%20specific%2C%20con%C5%A3inut%20%C5%9Fi%20tehnici%20de%20realizare
5. În:https://www.facebook.com/share/v/Qf1ikuwD1SCeqDLZ/?mibextid=xfxF2i
6. În: https://www.youtube.com/watch?app=desktop&v=nINTGHFiKh8

Recomandat
***Andrei DUMBRĂVEANU**, dr., conf. univ.*

КОНЦЕПТ МУЛЬТИМЕДИЙНОЙ ИНСТАЛЛЯЦИИ *CONNECTABLE*

Bogdan POSTOLACHI,

studentă, anul I, Facultatea de Jurnalism și Științe ale Comunicării

CZU: 004.92:78 bogdan.postolaki@gmail.com

Мультимедийные инсталляции представляют собой важный элемент современного искусства, объединяющий различные формы медийного контента в инновационных пространственных конструкциях. Эти уникальные произведения искусства становятся плодотворным полем исследований, сосредотачивая внимание на синтезе текста, графики, звука и видео, чтобы создать комплексный и вовлекающий опыт для зрителя.

ConnecTable является музыкальной инсталляцией, то есть опирается на звуковую среду. Получение звука возможно при помощи тактильного взаимодействия с инсталляцией, что верно для любого физического музыкального инструмента. Фундаментальное его отличие заключается в том, что в его основе лежит уже готовое музыкальное произведение. Все звуки, которые есть в инсталляции разделены на секции, подобно оркестру.

Одна секция управляет верхним голосом (фортепиано или флейта), вторая – аккордами (скрипки или духовые), третья – перкуссией (ударная установка), четвертая – басовыми инструментами (контрабас или бас-гитара). Инструменты приведенные в пример являются лишь продолжением аналогии с оркестром, на самом же деле звуки будут синтезированными и итоговое произведение будет похоже больше всего по звучанию на эмбиент (жанр электронной музыки).

Такое решение – это баланс между двумя крайностями. Первая – создание инструмента с полной свободой выбора нот и аккордов. В таком случае человек, не являющийся музыкантом, с очень низкой долей вероятности сможет получить при помощи стола гармоничную музыку. А если у стола будет несколько человек, не имеющих музыкальных навыков, взаимодействие с инсталляцией превратиться в настоящую пытку для ушей. Вторая крайность – предварительно записанные фрагменты музыкального произведения, которые будут проигрываться при взаимодействии с элементами стола. Положительная сторона такого подхода заключается в стопроцентной гарантии гармоничности звучащей музыки. Но большой недостаток заключается в отсутствии у человека ощущения контроля над музыкой и, как следствие, снижение уровня погружения.

Я решил эту проблему при помощи *квантования*. Все ноты, и аккорды, которые будут доступны в *ConnecTable*, будут находится в одной тональности, что позволит любому сочетанию нот звучать гармонично. Тем не менее, сами ноты и аккорды будут предопределены композитором. Пользователю остается лишь выбирать из имеющегося набора те сочетания звуков, которые понравятся ему больше. Таким образом, базовый набор нот, аккордов, звуковых текстур и других

компонентов произведения будет определять композитор, а сочинять из них мелодии и аккордовые последовательности – задача пользователей. Квантование, безусловно, является мерой ограничения, но это ограничение необходимо для того, чтобы пользователи не могли создать ни при каких обстоятельствах создать отталкивающий диссонанс в звучании инструмента.

В качестве рабочего пространства для создания произведения будет использоваться программа VCV Rack – виртуальный модульный синтезатор. Эта программа обладает рядом преимуществ. Во-первых, при помощи модульного синтеза можно создать практически любой мыслимый звук. Во-вторых, она бесплатная. И в третьих, модульный синтез позволяет создавать генеративную музыку. Генеративной называется такая музыка, которая создана при помощи математических алгоритмов, без прямого участия композитора-человека. Композитор в данном случае создает эти алгоритмы, а также формирует звуки, из которых эти алгоритмы будут генерировать музыку. Пользователи ConnecTable, в данном случае, будут взаимодействовать именно с алгоритмами (в определенных пределах), что, с одной стороны, ставит рамки, а с другой – дает свободу действий.Все интерактивные элементы стола разделяются на два типа – *триггеры* и *контроллеры*.

Выше было упомянуто, что *ConnecTable* поделен на различные секции, где каждая секция представляет собой аналог того или иного музыкального инструмента, той или иной партии музыкального произведения. Чем больше людей одновременно участвует в создании музыки, тем более полным будет звучание. Таким образом, ConnecTable призывает людей объединятся для совместного музицирования. Квантование нот позволяет участвовать в процессе всем людям, вне зависимости от их музыкальной подготовки. В этом заключается один из посылов инсталляции ConnecTable – создавать музыку может каждый.

Recomandat
***Constantin ȘARCOV**, asist. univ.*

UTILIZAREA LIMBII ROMÂNE ÎN MASS-MEDIA: ELEMENTE PROBLEMATICE

Dumitrița BORDIAN,

studentă, anul II, Facultatea Jurnalism și Științe ale Comunicării

CZU: 070:811.135.1 dumitritabordian.20@gmail.com

Mass-media este un domeniu în care limba română este folosită într-un mod foarte dinamic. Integrarea corectă a limbii în mass-media este esențială pentru a asigura o comunicare eficientă și pentru a promova o imagine pozitivă a acesteia. Publicul este informat și influențat de mass-media. Prin urmare, este important ca jurnaliștii să folosească corect limba română. Probleme precum greșelile gramaticale sau termenii care provin din alte limbi fac ca publicul să înțeleagă incorect informația transmisă, credibilitatea acesteia în media poate fi pusă la îndoială, iar în schimb să apară degradarea limbii române.

Scopul lucrării a fost de a reliefa cele mai importante aspecte problematice ale utilizării limbii române în mass-media din Republica Moldova și România. Astfel, am propus câteva obiective: identificarea principalelor tipuri de erori și inadvertențe lingvistice care apar în materialele jurnalistice; analiza comparativă a două portaluri de știri: PRO TV România și PRO TV Chișinău; evaluarea impactului greșelilor admise asupra eficienței comunicării și calității limbii române.

Ca element inovativ, lucrarea oferă o analiză detaliată a elementelor problematice, care a contribuit la o înțelegere mai bună a acestora. În studiul de caz am analizat corectitudinea materialelor jurnalistice publicate timp de o săptămână de două portaluri de știri (PRO TV România și PRO TV Chișinău), pentru a înțelege tipurile de erori și site-ul ce respectă mai bine normele gramaticale, stilistice, de punctuație, de sintaxă și de ortografie. Lucrarea s-a bazat pe concepte și teorii privind limba, normele lingvistice, cele mai frecvente greșeli, teorii despre comunicare, rolul mass-mediei în societate și impactul acesteia asupra limbii. Metodologia de cercetare a fost fondată pe documentarea conținutului unor materiale jurnalistice din diferite surse. Am comparat și analizat două portaluri de știri (PRO TV România și PRO TV Chișinău).

Cartea „Unele caracteristici ale stilului publicistic al limbii române literare" de Gheorghe Bolocan este o analiză a particularităților lingvistice ale stilului publicistic al limbii române. Autorul pornește de la definirea stilului publicistic ca o varietate a limbii române literare care are ca funcție principală informarea și influențarea publicului. Lucrarea „Manual de Jurnalism" de Mihai Coman este o introducere în domeniul jurnalismului. Ea acoperă temele: documentare, tehnici de redactare, știrea, presa scrisă, audiovizualul, jurnalismul digital. Cartea Luminiței Roșca „Producția textului jurnalistic" relevă teoriile limbii, caracteristicele compoziției textului jurnalistic, lexicul și fenomene precum cele ale acordului în presă.

Primul paragraf, cu denumirea: „Rolul mass-mediei în promovarea limbii române", s-a referit la aspectele conceptuale ale limbii române, definiția cuvintelor-cheie: („re-

porter", „limbă", „presă", „situații problematice", „emisiune", „informație", precum și contribuția presei la valorificarea limbii. Am văzut care este calitatea limbii, dar și elementele problematice ale ei, care au fost acompaniate de exemple negative și pozitive. Am încercat să stabilim care este rolul jurnaliștilor în promovarea limbii, dar și care sunt problemele cu care se confruntă societatea.

Al doilea paragraf, cu titlul: „Corectitudinea materialelor jurnalistice din presa din Republica Moldova: respectarea regulilor limbii române", a abordat emisiunile de cultivare a limbii române, tradiții de monitorizare și cum se descurcă jurnaliștii naționali în protejarea limbii și evidențierea ei în mass-media. Datorită tradițiilor de monitorizare am constatat că jurnaliștii de la mai multe posturi de televiziune și radio comit erori grave de exprimare, de punctuație și de ortografie. Emisiunile de cultivare a limbii române sunt niște produse jurnalistice foarte bune. Este o modalitate perfectă să îmbinăm utilul cu plăcutul. Majoritatea nu au o durată atât de mare, astfel ne putem îmbogăți memoria, dezvolta vocabularul și corecta greșelile pe care le făceam anterior.

Al treilea paragraf, cu titlul: „Analiza comparativă a două portaluri de știri: PRO TV România și PRO TV Chișinău", cuprinde datele cercetării timp de o săptămână a calității materialelor jurnalistice de pe aceste site-uri. Am demonstrat greșelile identificate și varianta corectă a cuvintelor scrise incorect. De asemenea, structura site-ului, rubricile au fost studiate. PRO TV România are un site bine structurat. Rubricile ne oferă multe posibilități, precum vizionarea LIVE a emisiunilor preferate. Am realizat că jurnaliștii se bazează pe mult divertisment și viața vedetelor, decât pe viața oamenilor și a problemelor cu care se confruntă societatea. Știrile nu au fost prea actuale. Însă, specialiștii nu au comis atât de multe erori în materialele jurnalistice, ceea ce este de apreciat, întrucât acest lucru am dorit să-l vedem. PRO TV Chișinău are o structură a site-ului foarte asemănătoare cu cea a site-ului din România. Conținutul știrilor a reliefat oamenii din țară, activitățile lor și impedimentele cu care se confruntă societatea. Materialele jurnalistice au fost într-un număr mult mai mare, respectiv și greșelile au fost mai multe. Lipsa diacriticelor este o mare problemă, care face mult mai greu procesul de înțelegere și de sintetizare a informațiilor transmise.

În concluzie, tema pe care am abordat-o este una interesantă, actuală și foarte importantă. Încă există persoane care nu pot aprecia, susține și valorifica limba română. Limba conține multe elemente problematice, însă noi, oamenii, avem menirea să transmitem ce e mai frumos din ea. În absolut orice există o parte bună și una rea, dar depinde foarte mult de unghiul de abordare. Acest subiect este unic, întrucât ne face să înțelegem ce impact are indiferența și lipsa profesionalismului pentru limbă, în domeniul mass-mediei. Prin această lucrare, înțelegem câte transformări a avut limba română, dar și care au fost acele personalități care au pledat pentru îmbogățirea ei. Greșelile de limbă pot duce la o comunicare ineficientă. Jurnaliștii sunt acei oameni care sunt responsabili să transmită informația în cel mai simplu și corect mod posibil. Trebuie neapărat să folosim caracterele diacritice. Diacriticele ajută la diferențierea cuvintelor care au aceleași litere, dar au sensuri diferite. Este important să fim atenți la limbajul nestandardizat. Mai bine folosim cuvinte cât mai simple și accesibile, pentru ca publicul larg să înțeleagă textul cu ușurință Este crucial ca generațiile viitoare doar să învețe din greșelile altora, nu să le repete.

Referințe:

1. BLANCA, C., ANDREEA, D., ADINA, D. et al. Eşti COOL şi dacă vorbeşti corect. Bucureşti: Univers Enciclopedic, 2010. 139 p. ISBN 978-606-8162-17-1.
2. BOLOCAN, Gh. Unele caracteristici ale stilului publicistic al limbii române literare. Iași: Polirom, 2004. 37 p. ISBN 973-683-677-0.
3. COMAN, M. Manual de Jurnalism. Iași: Polirom, 2009. 685 p. ISBN 978-973-46-1239-0.
4. DELEU, E. Tradiţii de monitorizare privind calitatea limbii române în audiovizualul din Republica Moldova: specific si tendinte. În: *Fenomene şi tendinţe în audiovizual. În Honorem Victor Moraru la 70 de ani*, 7 decembrie 2023, Chişinău. Chișinău, Republica Moldova: 2023, pp. 110-116. ISBN 978-9975-62-608-8.
5. ROȘCA, L. Producția textului jurnalistic. Iași: Polirom, 2004. 231 p. ISBN 973-681-749-0.
6. ZAFIU, R. Diversitate stilistică în româna actuală. București: Editura Universității din București, 2001. 315 p. ISBN 973-575-579-3.
7. CHIVU, GH. Rolul presei în promovarea limbii române literare. [citat 10.01.2024]. În: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/33-37_8.pdf
8. HAINEȘ, I. Limba română în mass-media. [citat 10.01.2024]. În: https://www.limbaromana.md/index.php?go=articole&n=4006

Recomandat
***Ecaterina DELEU**, dr., lector univ.*

TEHNICI ȘI TENDINȚE ACTUALE ÎN REALIZAREA CONȚINUTULUI RADIOFONIC PENTRU COPII

Cristina TCACI,

studentă, anul II, Facultatea de Jurnalism și Științe ale Comunicării

CZU: 070.445:654.16:004 cristinatcaci2003@mail.ru

Elaborarea conținutului radiofonic pentru copii reprezintă o provocare semnificativă, necesitând o abordare creativă și inovatoare. Tehnologiile digitale și noile platforme media oferă oportunități ample pentru evoluția acestui tip de conținut, însă este esențial ca aceste materiale să fie educative și să promoveze valori. În ultima perioadă, interesul pentru conținutul radiofonic destinat copiilor a înregistrat o creștere semnificativă, reflectată în diversificarea tehnicilor și tendințelor în producerea acestui gen de materiale. În Republica Moldova, radioul reprezintă singurul mediu de comunicare care ajunge în toate colțurile țării, inclusiv în zonele rurale și în comunitățile dezavantajate. Aceasta conferă radioului un rol sporit în educarea și informarea copiilor din aceste regiuni. Relevanța și importanța temei abordate în lucrare sunt motivate de necesitatea de a dezvolta standarde pentru viitorul conținutului radiofonic. Acest demers devine cu atât mai important în contextul în care din ce în ce mai mulți copii din Republica Moldova au acces la internet și la dispozitive digitale. Astfel, trebuie să remarcăm că, în cea mai simplă accepțiune, comunicarea poate fi definită ca ,,procesul prin care un emițător transmite informații receptorului prin intermediul unui canal, cu scopul de a produce asupra celui din urmă anumite efecte asupra" [1, p. 13].

Potrivit *Broadcast Writing Style Guide*, mesajul transmis ascultătorilor trebuie să fie clar, concis, conversațional, complet, curent și corect. Un alt aspect caracteristic jurnalismului radio, și valabil pentru întreaga presă, este efemeritatea informațiilor, deoarece, așa cum subliniază Vasile Traciuc ,,un fapt auzit este mai dificil de reținut decât unul citit sau văzut'' [2, p. 153]. În acest context, precizăm că programele educative pentru copii, precum *Little Orphan Annie* sau *Tom Mix*, au adus în casele tinerilor nu doar divertisment, ci și lecții morale și educaționale. Serialele radio dedicate adolescenților, precum *The Adventures of Superman* sau *Bobby Benson and the B-Bar-B Riders*, au captivat audiența tânără cu povești dramatice și pline de aventură. În cadrul programele radiofonice pentru copii, o tendință semnificativă este adoptarea din ce în ce mai extinsă a tehnologiei pentru a oferi experiențe interactive.

Obiectivul cercetării este analiza tehnicilor și tendințelor actuale în realizarea conținutului radiofonic pentru copii din cadrul emisiunii ,,Zuper Amicii" de la Radio Moldova. ,,Zuper Amicii" este o emisiune captivantă și plină de aventuri, special creată pentru copiii cu vârste cuprinse între 5 și 10 ani, difuzată pe Radio Moldova și plasată ulterior pe unica platformă multimedia din Moldova pentru copiii de la cinci la 10 ani (http://www.zuper.md/). Această emisiune reprezintă un mediu sigur și distractiv unde copiii pot explora, învăța și se pot conecta cu lumea înconjurătoare într-un mod captivant. Emisiunea cuprinde mai multe rubrici, cum ar fi *Buletinul de știri*, *Urechi ascuțite*,

Impresii de profesii, *Puncte puncte*, *Recorduri peste recorduri*, *Poveşti cu Zuppy şi Zup Zup*, *Pe înțeles*, etc. Astfel, din analiză remarcăm că, emisiunea evidențiază abordarea interactivă și participativă. Prin rubrici menționate, copiii devin nu doar ascultători, ci și protagoniști activi în desfășurarea conținutului. Alegerea expresiilor, proverbelor și sunetelor diverse stimulează creativitatea și gândirea critică, transformând emisiunea într-un spațiu unde imaginația și participarea sunt încurajate. În al doilea rând, emisiunea adoptă o perspectivă autentică în tratarea subiectelor. Prin implicarea copiilor în procesul de realizare a materialelor jurnalistice și prin abordarea lor în rolul de gazdă sau intervievator, emisiunea adaugă o notă personală și autentică fiecărui segment. Emisiunea nu se rezumă doar la *entertainment*, ci se implică activ în comunitate, subliniind importanța valorilor precum solidaritatea, compasiunea și generozitatea, prin realizarea diverselor campanii.

În concluzie, tehnicile și tendințele actuale în realizarea conținutului radiofonic pentru copii reflectă o evoluție constantă în abordarea acestui domeniu. Utilizarea tehnologiei moderne, adaptarea la preferințele și nevoile specifice ale copiilor, precum și integrarea unor elemente educative și recreative relevante sunt aspecte esențiale în crearea unui conținut radiofonic de calitate pentru această audiență.

Referințe:

1. IUHAS, F. *Jurnalism Radio. Note de seminar şi lucrări de laborator*: Editura *Argument* Bucureşti, 2007. ISBN 978-973-1761-06-0.
2. TRACIUC, V.. *Modalităţi de transmitere a ştirilor în radio*. În Manual de jurnalism, vol I, Editura Polirom, Iaşi. 1997. Pag. 159-160. ISBN 973-683-828-5.
3. În: www.zuper.md

Recomandat
***Vitalie GUȚU**, lector univ.*

СОЗДАНИЕ МУЛЬТИМЕДИЙНОГО ПРОДУКТА – СОЗДАНИЕ МУЛЬТИМЕДИЙНОЙ ПРЕЗЕНТАЦИИ НАПРАВЛЕНИЯ „3Д АНИМАЦИЯ”

Ecaterina COJANOVA,

studentă Facultatea de Jurnalism și Științe ale Comunicării

pm225cojanovaecaterina@gmail.com

В XXI веке, в эпоху информационного взрыва и быстрого развития технологий, создание мультимедийных продуктов становится важным аспектом взаимодействия с аудиторией. 3D-графика и анимация предоставляют уникальные возможности для визуализации и передачи информации. Виртуальная реальность, дополненная реальность, кинематограф, видеоигры, телевидение, рекламные ролики, инженерия, архитектура, образовательные материалы и даже медицина — все эти сферы обрели новые горизонты благодаря трехмерной графике.

Целью работы было создание 3D презентации наушников JBL, которая должна быть выполнена в соответствии с эскизом и с учетом актуальных трендов. Разработка мультимедийного дизайна включала этапы создания концепции дизайна, структурно-композиционного анализа презентации, а также сбора эскизов и референсов. В процессе работы были изучены основные принципы трехмерной графики, характеристики и применение 3D-анимации, а также основные этапы создания мультимедийных презентаций. Для реализации проекта были использованы программы Blender, Maxon Cinema 4D, Unreal Engine 5, DaVinci Resolve 18 и Photoshop.

Автором были выполнены следующие этапы:

- Составление MoodBoard, ColorScript, сценария, раскадровки
- Создание трехмерной модели наушников.
- Создание материалов и освещение модели.
- Симуляция воды, одежды и разрушения.
- Создание анимации камеры.
- Монтаж и озвучивание ролика.

Современные технологии и средства массовой информации стремительно развиваются, и использование трехмерной графики в мультимедийном контенте становится особенно актуальным. Технология трехмерной графики имеет огромный потенциал и будущее в мультимедийной среде, поскольку она способна улучшить визуальное восприятие контента, делая его более привлекательным и запоминающимся. 3D-графика является одним из наиболее эффективных способов выделить контент среди других и привлечь внимание аудитории.

Важно отметить, что развитие навыков в трехмерной графике, анимации и создании мультимедийных продуктов открывает новые возможности для творческой реализации и коммуникации с аудиторией. Поэтому изучение и освоение

трехмерной графики является важным направлением для специалистов в области дизайна, мультимедиа и коммуникаций.

Литература:

1. *О востребованности 3D-моделирования.* [прочтен 20.11.2023] Режим доступа: https://otus.ru/nest/post/2365/
2. *Трехмерная графика: технологии будущего на службе настоящего.* [прочтен 19.12.2023] Режим доступа: https://gb.ru/blog/trehmernaya-grafika/
3. *Что такое 3Д-графика*. [прочтен 16.11.2023] Режим доступа: https://timeweb.com/ru/community/articles/chto-takoe-3d-grafika
4. *История 3D-графики: от Евклида до наших дней.* [прочтен 16.11.2023] Режим доступа: https://www.hse.ru/news/communication/150125816.html
5. *3Д рекламные ролики: этапы и особенности создания.* [прочтен 11.12.2023] Режим доступа: https://bit.ly/kinesko
6. *Что такое 3Д анимация.* [прочтен 20.12.2023] Режим доступа: https://blitz-group.ru/blog/chto-takoe-3d-animatsiya

Recomandat
***Tamara POPOVA**, asist. univ.*

FENOMENUL FAKE NEWS ÎN SPAȚIUL MEDIATIC VIRTUAL

Mihaela MERENEANU,

studentă, anul III,Facultatea de Jurnalism și Științe ale Comunicării

CZU: 070.16:004.738.5:659.4 j211mereneanu.mihaela@gmail.com

În era informațională contemporană, fenomenul știrilor false, cunoscut sub denumirea de „Fake News", devine tot mai influent în spațiul mediatic virtual. Aceste informații distorsionate sau complet inventate nu doar compromit integritatea unei persoane, a unui domeniu sau a unui sistem, ci și generează un impact semnificativ asupra opiniei publice, alimentând confuzia și incertitudinea.

Din punct de vedere teoretic, lucrarea explorează evoluția societății informaționale și a cunoașterii, oferind o perspectivă amplă asupra contextului în care știrile false se răspândesc și influențează opinia publică. Totodată, aceasta se concentrează asupra aspectelor legale și etice ale fenomenului, unde cadrul juridic și normele etice pot fi aplicate în lupta împotriva acestuia. Relevanța aplicativă a lucrării este la fel de importantă, deoarece aceasta analizează știrile false din spațiul mediatic virtual, atât la nivel național, cât și internațional. Lucrarea pune în lumină aspectul vital al alfabetizării digitale, precum și instrumentele disponibile pentru combaterea știrilor false. Aceste aspecte au un rol important în educația publicului și în dezvoltarea unor strategii practice pentru contracararea fenomenului fake news.

În acest context, menționăm că Uniunea Europeană a implementat măsuri împotriva știrilor false, cu scopul de a promova informații de înaltă calitate, în special pe rețelele de socializare unde fenomenul știrilor false este mai răspândit.

În studiul „*Știrile false: limite și perspective ale analizei lingvistice*", realizat de Anca-Simina Martin și Simina-Maria Terian, conceptul de fake news este definit astfel: „Știri eronate, știri ficționale/imaginare, știri satirice sau parodice. Fake news nu reprezintă doar niște texte „false", ci niște texte concepute pentru a-și induce în mod deliberat în eroare cititorii. Cu alte cuvinte, fake news nu constituie doar un ansamblu eteroclit de texte care eșuează în a comunica „adevărul", ele reprezintă, ca urmare a intenționalității specifice care stă la baza lor, un (micro)gen discursiv care merită descris în articulațiile sale caracteristice" [1, p. 72]. Prin promovarea verificării informațiilor și conștientizarea acestui aspect, putem contribui la prevenirea și la menținerea unei comunicări mai sănătoase și mai responsabile. Știrile false adesea utilizează un discurs complex, combinând imagini statice, materiale video și conținut textual înșelător. Cercetările privind acest fenomen folosesc adesea instrumente specifice tehnologiilor informaționale, bazate pe algoritmi lingvistici. Deși știrile false există de mult timp, studiile dedicate lor și metodele de identificare bazate pe lingvistică computațională sunt relativ recente.

Dezinformarea reprezintă o tactică de manipulare a informațiilor, tot mai practicată, unde informațiile false sau înșelătoare sunt deliberat propagate pentru a induce în eroare publicul. Această practică s-a amplificat odată cu progresul tehnologic, oferindu-le persoanelor rău intenționate mijloace mai sofisticate pentru a influența opinii, politici și

chiar procese. Vladimir Volkoff, în cartea sa „*Dezinformarea-armă de război*” definește termenul de dezinformare drept „O ramură a operațiunilor speciale, care constă în înșelarea adversarului prin furnizarea de informații false pe care acesta le va folosi pentru a trage concluziile dorite de inițiator. În funcție de conținut, operațiunile speciale pot avea o tentă politică, militară, sau științifică” [2, p. 128].

Verificarea surselor și autenticității informațiilor este o prioritate, iar consumatorii de știri trebuie să aibă o atitudine precaută și să recurgă la surse de încredere pentru a evita manipularea.

În cartea „*Epoca dezinformării”* de Pierre Cathala, se menționează că termenul de dezinformare a trecut în limba engleză pentru prima dată în anul 1972, ca disinformation în Chambers Twentieh Century Dictionary (Dicționarul Chambers din secolul XX), publicat la Londra. Aici se definește imparțial ca: deliberate leakage of misleadings information (scurgere de informații care induc în eroare) [3, p. 62].

Lupta împotriva știrilor false necesită eforturi comune pentru a dezvolta algoritmi sofisticați de detectare, pentru a educa publicul în identificarea conținutului fals și pentru a promova transparența în generarea de conținut de către inteligența artificială. De asemenea, este esențial să încurajăm portalurile informative să implementeze politici mai riguroase împotriva răspândirii informațiilor false.

Referințe:

1. MARTIN, A.-S., TERIAN S.-M. 2020. *Știrile false – limite și perspective ale analizei lingvistice*. În: Revista Transilvania. Nr.10, pp. 72-77. ISSN 0255-0539.
2. VOLKOFF, V. 2002. *Dezinformarea-armă de război*. București: Incitatus. 223 p. ISBN 973-99912 0-3.
3. CATHALA, H.-P. 1995. *Epoca dezinformării.* București: Antet. 221 p. ISBN 973-8203-08

Recomandat
***Mariana TACU**, dr., conf. univ.*

КУЛЬТУРА МОДУЛЬНОГО СИНТЕЗА, ЭСТЕТИКА И ПРАКТИКА

Pavel CUȘNIR,

student, anul I, Facultatea de Jurnalism și Științe ale Comunicării

CZU: 789.983:004.934.5 *pavel.cusnir21@gmail.com*

В настоящее время, когда технологии активно влияют на различные сферы нашей жизни, вопросы взаимодействия искусства с передовыми техническими средствами становятся все более актуальными и волнующими. Именно в этом контексте возникает интерес к теме „Культура модульного синтеза, эстетика и практика". Появление и формирование субкультуры модульного синтеза представляют собой увлекательный этап в развитии современной музыкальной и технологической культуры. Определение времени и контекста этого процесса является ключевым для понимания эволюции модульного синтеза.

Субкультура модульного синтеза начала формироваться в конце 1950-х - начале 1960-х годов. Именно в это время появились первые экспериментальные устройства, предшествующие более поздним модульным синтезаторам. Однако настоящий взлет интереса к модульным синтезаторам произошел в 1970-х годах, когда стали широко доступными более совершенные и модульные инструменты. Основные принципы модульного синтеза затрагивают технические аспекты создания звуковых сигналов. Рассмотрим некоторые ключевые технические аспекты модульного синтеза:

- *Основные Модульные Блоки:* Модульные синтезаторы состоят из различных блоков, таких как осцилляторы, фильтры, усилители, обвязка, генераторы обвязки и другие. Эти блоки предоставляют разнообразные функции для формирования и обработки звука.
- *Патчинг и Подключение:* Одна из основных особенностей модульного синтеза - возможность физического соединения различных модульных блоков с помощью кабелей. Это позволяет создавать уникальные и сложные звуковые патчи, подстраиваясь под творческие потребности музыканта.
- *Осцилляторы* генерируют основные звуковые волны, такие как синусоиды, квадратные, пилообразные и треугольные. Музыканты могут регулировать частоту, тон и форму осцилляторов для создания разнообразных звуков.
- *Фильтры* используются для обработки частотного спектра звука. Они могут выделять или подавлять определенные частоты, придавая звуку различные характеристики, от мягкости до агрессивности.
- *Усилители* контролируют громкость звука, а энвелопы определяют изменение громкости, формируя атаку, удержание, спад и выпуск звука (ADSR).

- *Возможность модуляции* - ключевой аспект. Он позволяет изменять параметры одного блока с использованием сигнала из другого блока, что создает сложные и динамичные звуковые эффекты.
- *Секвенсоры* предоставляют способ создания последовательностей звуковых событий, а генераторы обвязки управляют темпом и характером изменений в звуке.

Эти перспективы предоставляют базу для дальнейших исследований, которые могут продолжить раскрывать роль модульного синтеза в современной музыкальной практике и его воздействие на культурные и технологические аспекты.

Литература:

1. ATTALI, J. (1985). „Noise: The Political Economy of Music.” University of Minnesota Press.
2. CIANI, S. (2019). „Patching the Void.” Finders Keepers Records.
3. PINCH, T., & Trocco, F. (2004). „From Studio to Stage: Reproducing Electronic Dance Music in a Postindustrial Age.” Journal of Popular Music Studies, 16(1), 59-84.
4. SMITH, K. A. (2016). „Modular Symphonies.”.Western Vinyl.

Recomandat
***Mihail BACALOV**, asist. univ.*

VALENȚELE PRESEI ONLINE PENTRU TINERI. STUDIU DE CAZ: #DIEZ

Cristina PLATAȘ,

studentă, Facultatea de Jurnalism și Științe ale Comunicării

CZU: 070.19:004.732-053.6 cristina.platas03@gmail.com

Mass-media, reprezentată înainte doar de presa scrisă, televiziune și radio, a suferit transformări semnificative odată cu evoluția tehnologiilor digitale. Aceste progrese au condus la schimbări radicale în modul în care informația este produsă, distribuită și consumată de către public. Cu apariția internetului și a altor tehnologii digitale, accesul la informație a devenit mult mai facil și mai rapid, eliminând barierele tradiționale de spațiu și timp. Astfel, indivizii pot accesa știri și conținut media din întreaga lume, apăsând doar câteva clickuri.

În timp ce presa tipărită și cea audiovizuală au rămas prezente, influența presei online au crescut semnificativ. O caracteristică distinctivă a presei online este caracterul său imediat, care permite publicarea conținutului în timp real și actualizarea constantă a informațiilor. De asemenea, „presa online oferă și poate menține un feedback mult mai eficient între redactor și cititor, prin sondaje de opinie sau prin aceleași comentarii referitoare la modul de abordare sau la stilul autorului" [2, p. 33].

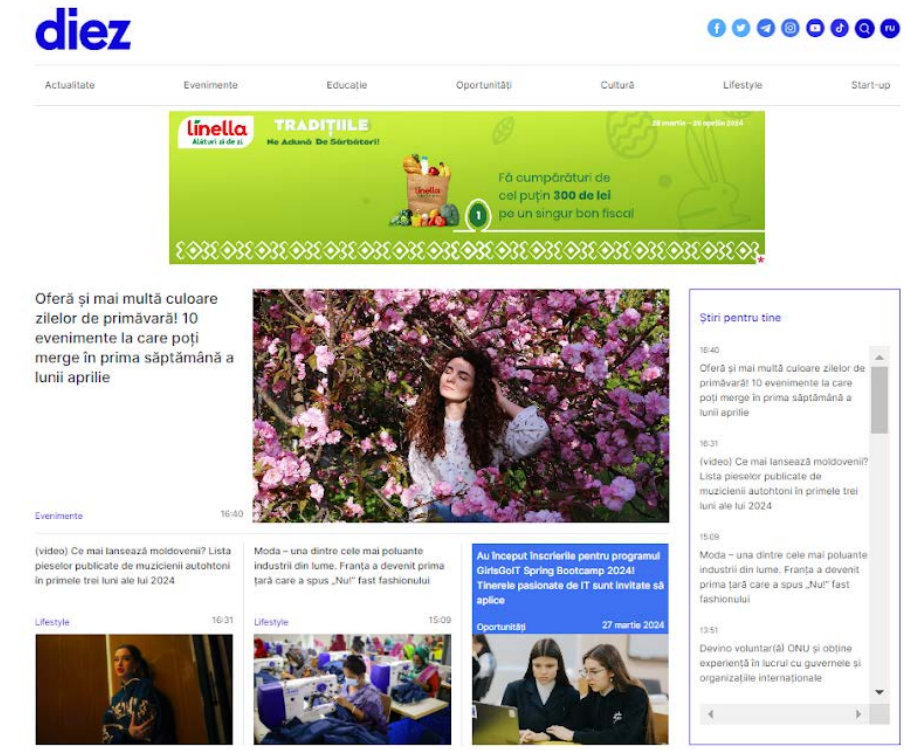
În plus, Laura Tugarev, în articolul „Reportajul în mediul online", a menționat că presa online are capacități multimedia extinse. Respectiv, poate include nu doar text, ci și imagini, video-uri și alte elemente interactive, sporind astfel atractivitatea și accesibilitatea conținutului pentru public". Totodată, un alt aspect important evidențiat este arhivarea facilă a informațiilor, care permite accesul rapid la materialele anterioare și înlesnește procesul de cercetare, documentare etc.

Mai mult, spațiul online determină astfel și amestecul între genuri, proces numit hibridizare a genurilor [1, p. 85]. Hibridizarea reprezintă tendința de a combina diferite genuri într-un singur produs mediatic. În mod tradițional, produsele jurnalistice au fost divizate în mai multe genuri, fiecare cu propriile sale particularități și convenții. Cu toate acestea, în ultimii ani există o tendință de a combina aceste genuri într-un singur material. Astfel, știrile publicate online, la fel ca și reportajele și interviurile, acum pot fi numite „articole". Această hibridizare a genurilor permite jurnaliștilor să ofere o imagine completă unei știri sau unui eveniment și face conținutul jurnalistic mai atractiv pentru public.

Prin urmare, presa online aduce cu sine numeroase inovații și avantaje care schimbă modul în care interacționăm cu informația și conținutul media, păstrând, în același timp, funcțiile de bază ale mass-mediei, cum ar fi informarea, educarea și divertismentul.

Cu toate că tinerii sunt principalii utilizatori ai presei online, în lume și mai ales în Republica Moldova nu există foarte multe instituții media care să realizeze conținut despre și pentru ei. Conform rezultatelor ultimului studiu demografic, aferente trimestrului IV din 2023, printre primele cele mai accesate pagini web ale instituțiilor media din

Republica Moldova de către tinerii cu vârstele cuprinse între 15 și 34 de ani se regăsesc: diez.md, moldova.org, esp.md, tv8.md și ea.md [4].

Sursă: diez.md/captură de ecran

Diez.md sau #diez este portalul de știri care se află pe primul loc în acest clasament, fapt care se datorează și specificului său: jurnalism pentru tineri. De la fondarea sa, în aprilie 2013, și până în prezent, acesta urmărește misiunea „de a îmbunătăți viața de zi cu zi a tinerilor cu un semiton" [5].

Politica editorială a acestui site de știri se concentrează pe rezolvarea problemelor reale ale tinerilor, oferind atât celor vorbitori de limbă română, cât și celor vorbitori de limbă rusă, ghidare, comunități virtuale și spații sigure pentru schimburi de idei, opinii și experiențe, informații îndreptate spre comunități cu interese specifice, încurajare și susținere.

Recent, #diez a anunțat o schimbare: concentrarea pe materiale de autor și realizarea mai multor articole care să abordeze subiecte relevante pentru tineri. Cu toate acestea, jurnaliștii se angajează să păstreze legătura cu evenimentele curente și să ofere informații clare și bine documentate pentru cititorii săi [6].

În concluzie, internetul este principalul instrument de comunicare și informare la nivel global, iar presa online joacă un rol esențial în informarea și educarea societății, inclusiv a tinerilor. Astfel, jurnaliștii ar trebui să acorde mai multă atenție sectorului de tineret și intereselor acestuia.

Referințe:

1. TUGAREV, L. 2020. *Divertismentul în spațiul mediatic online.* Conferința „Creativitatea în jurnalism", Chișinău, 12 februarie 2020. Chișinău: CEP USM, pp. 83-90. ISBN 9789975-152-31-0 C 85 [citat 11.01.2024]. În: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/83-90_16.pdf
2. STEPANOV, G. 2018. Bazele jurnalismului. Chișinău: CEP USM. 194 p. ISBN 978-9975-142-74-8. [citat 27.12.2023]. În: https://jurnalism.usm.md/wp-content/uploads/2019/05/BAZELE-JURNALISMULUI.-MANUAL.pdf
3. TUGAREV, L. 2020. *Reportajul în mediul online.* Conferința științifică națională cu participare internațională „Integrare prin cercetare și inovare", USM, 10-11 noiembrie 2020. Chișinău: CEP USM, pp. 112-115. ISBN 978-9975-152-48-8. [citat 11.01.2024]. În: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/112-115_25.pdf
4. *Studiul de măsurare a traficului și audienței site-urilor.* Biroul de Audit al Tirajelor și Internetului, decembrie 2023. [citat 13.01.2024]. În: http://www.bati.md/news/0026.html
5. *Politica editorială,* diez.md [citat 18.01.2024]. În: https://diez.md/about-us/
6. *Dintr-un site de știri pentru tineri ne transformăm în…tr-un site de știri pentru tineri,* diez.md, 16 ianuarie 2024 [citat 18.01.2024]. În: https://diez.md/2024/01/16/dintr-un-site-de-stiri-pentru-tineri-ne-transformam-in-tr-un-site-de-stiri-pentru-tineri/

Recomandat

***Laura TUGAREV,** dr. în științe ale comunicării, lector*

JURNALISMUL DE INVESTIGAȚIE: DE LA IDENTIFICAREA SUBIECTULUI LA IMPACT

Maria NISTOR,

studentă, anul III, Facultatea de Jurnalism și Științe ale Comunicării

CZU: 070.42:303.4:004.732 mariuta.nistor6@gmail.com

Jurnalismul întotdeauna a reprezentat un element-cheie al oricărei societăți democratice, înglobând valențe pluridimensionale. Unii plasează jurnalismul alături de cele trei puteri în stat, numindu-l „*puterea a patra*", alții îl definesc drept „*câinele de pază al democrației*". Potrivit unor abordări mai puțin metaforice, jurnalismul este considerat a fi „*căutarea adevărului, într-o manieră relevantă, exhaustivă și dezinteresată, raportându-l de dragul independenței*" [1, p. 7].

Dezvoltarea societății informaționale, pe fundalul căreia s-au amplificat fenomenele de tipul celor *fake news* sau a site-urilor care își atribuie statut de mass-media, distribuind informații senzaționale, neverificate și cu impact imediat, a condiționat jurnalismul de investigație să capete noi valențe, conformându-se tendințelor impuse de viteza diseminării informației. Informația a devenit o unealtă pe care oricine o poate manevra în beneficii proprii, obținând astfel efecte imediate: instigarea oamenilor la ură, manipularea, dar și dezinformarea acestora. Prin urmare, conceptul de jurnalism de investigație a luat o nouă formă, operând după principiul *similarității,* folosind aceleași elemente utilizate de autorii informațiilor senzaționale: proximitatea temporală, lungimea mică a textului, traducerea mesajelor complicate într-un limbaj accesibil, dar și platformele de distribuire a articolului de investigație, păstrându-și însă elementele distinctive: profunzimea, documentarea și argumentarea, fără a renunța la a se plasa drept jurnalism de opoziție, jurnalism de advocacy, jurnalism de supraveghere sau „*jurnalismul indignării*" [2, p. 11].

Odată cu digitalizarea și explozia informațională, jurnalismul de investigație, paradoxal, pierde teren în fața livratorilor de informații senzaționale, dar câștigă un volum de subiecte și un teren de exploatat mult mai mare. Metodele tradiționale de identificare a subiectelor au fost completate cu metode specifice dezvoltării tehnologice, astfel jurnaliștii de investigație pot descoperi subiecte navigând pe rețelele de socializare, analizând profilurile digitale ale subiecților de care sunt interesați sau accesând site-uri cu date deschise. Prezenta cercetare evidențiază modul în care plierea unei investigații jurnalistice la tendințele impuse de societatea informațională influențează vizibilitatea și impactul acesteia. Investigația *„Despre casa președintei". Informațiile din spațiul public confruntate cu datele cadastrale și realitatea de la fața locului,* publicată pe site-ul zdg.md este un exemplu relevant în acest sens. Subiectul a fost inspirat de un *fake-news* distribuit pe un canal de Telegram, în titlu este utilizată sintagma „despre casa președintei", astfel oferind publicului aceeași momeală ca *fake*-ul lansat, textul este scurt, iar documentarea și scrierea articolului ne-a luat câteva ore, timp în care subiectul nu și-a pierdut din actualitate. Articolul a avut un impact considerabil mai mare decât

alte investigații la care am lucrat mai mult timp, am oferit mai multe detalii și subiectele cărora au fost identificate prin metode tradiționale.

„Echipa Europa", în PAS cu persoane care au cochetat cu Șor și Plahotniuc este o altă investigație realizată după principiile impuse de dezvoltarea tehnologiilor informaționale. Subiectul a fost inspirat din fotografii, postări și atitudini ale persoanelor vizate expuse anterior în spațiul public. Investigația a dus la excluderea unui candidat din cursa electorală, la discuții în spațiul public, inclusiv cu participarea președintei Sandu, dar și la înlăturarea din spațiul public a unor articole publicate de una dintre persoanele vizate. Articolul cu elemente de investigație „*Un jurnalist care a lucrat la televiziunile lui Plahotniuc și Dodon, iar acum este angajat la televiziuni afiliate lui Șor, a devenit liderul partidului „Șansă", care a împânzit țara cu panouri,* urmat de investigația *„ȘANSA" lui Șor din sediul sechestrat al lui Plahotniuc: mii de euro pentru publicitate online, semnături obținute prin amenințări și promisiuni de milioane (de lei*)", a avut, de asemenea, impact, fiind realizată în conformitate cu ceea ce dictează societatea informațională: operativitate, actualitate și puțin text. La o zi după dezvăluirea privind noua funcție de jurnalistul care a lucrat pentru mai mulți politicieni, acesta a făcut anunțul printr-o conferință de presă.

Jurnalismul de investigație are o nouă misiune. Pe lângă funcția de a descoperi ilegalități, probleme, mai are și funcția de a dezminți și a combate dezinformarea. Totuși, acesta trebuie să se mențină popular, iar pentru aceasta, este nevoie să se plieze tendințelor impuse de digitalizare, or aceasta este unica șansă de popularizare a acestui domeniu a cărui importanță a sporit și din cauza războaielor hibride a căror martori suntem. Jurnaliștii de investigație astăzi sunt văzuți ca unele dintre cele mai curajoase, profesioniste și implicate persoane în demascarea și combaterea actelor de corupție, precum și promovare a corectitudinii și deontologiei profesionale în rândul reprezentanților presei.

Referințe:

1. COGNAT, C., VIAILLY F. *Le journalisme en pratique. Les bases du métier. Presses universitaires de Grenoble*. Ed.: Presses universitaires de Grenoble, 2020. 128 p. ISBN 978-2-7061-4552-0.
2. Narrative Form and Moral Force: The Realization of Innocence and Guilt Through Investigative Journalism [citat 19 martie 2024]. În: https://www.researchgate.net/publication/229507230_Narrative_Form_and_Moral_Force_The_Realization_of_Innocence_and_Guilt_Through_Investigative_Journalism

Recomandat
***Victoria BULICANU**, dr., conf. univ.*

JURNALISMUL DE MEDIU DIN REPUBLICA MOLDOVA

Maria-Magdalena ȚUREA,

studentă, anul II, Facultatea Jurnalism și Științe ale Comunicării

CZU: 070.42:504.06:004.732 t.maria.magdalena.work@gmail.com

Jurnalismul de mediu este o ramură esențială a jurnalismului contemporan, care nu se rezumă doar la raportarea evenimentelor legate de mediu, ci explorează și analizează modul în care oamenii interacționează cu natura și impactul acestor interacțiuni asupra mediului înconjurător. În această lucrare sunt expuse unele aspecte teoretice privind jurnalismul de mediu, evidențiindu-se importanța acestui domeniu și modalitățile prin care contribuie la înțelegerea și conștientizarea problemelor de mediu.

Prin defininirea termenilor de mediu și jurnalism, este evidențiat rolul jurnalismului de mediu în documentarea și analizarea problemelor legate de utilizarea resurselor naturale și protejarea mediului înconjurător. În același timp, sunt evidențiate conceptele de educație ecologică și de poluare, precum și impactul asupra societății și a ecosistemelor. Se pune accent pe importanța mediatizării subiectelor de mediu, evidențiind avantajele precum facilitarea educației și informării continue, furnizarea de informații corecte și echilibrate, conștientizarea publicului și creșterea responsabilității sociale. Aceste aspecte contribuie la formarea unei societăți mai conștiente și mai responsabile în ceea ce privește relația sa cu mediul înconjurător.

Echilibrul fragil al mediului înconjurător este tot mai amenințat de activitățile umane. Astfel, jurnalismul de mediu a devenit o voce esențială în conștientizarea și mobilizarea publicului pentru protejarea planetei. În primul rând, jurnalismul de mediu reprezintă o sursă vitală de informații despre problemele majore cu care se confruntă planeta, cum ar fi schimbările climatice, poluarea masivă și pierderea biodiversității. Scrierile și emisiunile despre mediu nu se limitează doar la prezentarea problemelor, ci vizează educarea și mobilizarea publicului, explicând impactul acțiunilor umane asupra mediului și consecințele acestui impact asupra vieții noastre și a ecosistemelor. În al doilea rând, jurnalismul de mediu are rolul de a mobiliza oamenii pentru acțiune. Aceste scrieri și emisiuni inspiră schimbări de comportament, încurajează reducerea consumului de resurse și susținerea inițiativelor ecologice la nivel local și global. Ele transformă cititorii și telespectatorii în agenți activi ai schimbării, încurajându-i să-și schimbe obiceiurile și să susțină practici mai sustenabile. În al treilea rând, jurnalismul de mediu exercită presiune asupra factorilor de decizie pentru a lua măsuri concrete în direcția unor politici mai responsabile din punct de vedere ecologic. Prin evidențierea nevoii de reglementări mai stricte și de investiții în energii regenerabile, jurnalismul de mediu contribuie la modelarea politicilor și practicilor care să protejeze mediul înconjurător.

De-a lungul timpului, jurnalismul de mediu din Republica Moldova a evoluat și s-a adaptat la schimbările sociale și tehnologice. De la primele articole de investigație despre mediu până la emisiunile televizate moderne, jurnaliștii au fost angajați în educarea și sensibilizarea publicului cu privire la problemele de mediu. Cu toate acestea, jurnalismul de mediu nu este fără provocări. Jurnaliștii se confruntă adesea cu presiuni

din partea factorilor de decizie sau a corporațiilor care ar prefera să ascundă impactul negativ al activităților lor asupra mediului.

Studiul de caz a avut ca obiective analiza a două portaluri de știri din Republica Moldova, respectiv Natura.md și Ecopresa.md, în perioada 01.11.2023-30.11.2023. Analiza a fost realizată în conformitate cu criterii-cheie precum frecvența publicațiilor, diversitatea tematicii abordate, relevanța și actualitatea conținutului, acoperirea evenimentelor majore și implicarea în campanii pentru protejarea mediului.

Portalul de știri Natura.md, fiind o publicație cu o largă recunoaștere în spațiul mediului online, s-a remarcat prin furnizarea unei game variate de subiecte, acoperind atât aspecte legate de mediu, natură și sănătate, cât și subiecte culturale și istorice. Frecvența publicațiilor a fost constantă, iar diversitatea tematicii a reflectat interesul portalului pentru satisfacerea diferitelor preocupări ale cititorilor săi. Modalitățile de interacțiune cu cititorii au fost captivante, iar actualitatea materialelor a fost susținută prin acoperirea evenimentelor majore și a temelor de interes public. În ce privește portalul Ecopresa.md, acesta s-a concentrat pe informarea și conștientizarea publicului în domenii precum protecția mediului, eficiența energetică și turismul ecologic. Prin angajamentul său în furnizarea de știri, analize și interviuri pertinente, Ecopresa a reușit să ilustreze cele mai semnificative evoluții și inițiative în domeniul protecției mediului. Frecvența publicațiilor a fost sporită, iar diversitatea tematicii a acoperit un spectru larg de subiecte ecologice și de sustenabilitate. Modalitățile de interacțiune cu cititorii au fost eficiente în atragerea atenției asupra subiectelor de mediu, iar actualitatea materialelor a fost evidențiată prin acoperirea evenimentelor majore și a temelor de interes imediat.

Ambele portaluri au demonstrat o implicare activă în campanii și acțiuni pentru protejarea mediului, promovând participarea comunității la acțiuni concrete pentru conservarea naturii și îmbunătățirea calității mediului înconjurător.

În concluzie, menționăm că jurnalismul de mediu nu se rezumă doar la reflectarea unor evenimente legate de mediu, ci reprezintă o ramură complexă ce investighează și prezintă activitățile umane în raport cu resursele naturale și mediul înconjurător. În ciuda nivelului aparent scăzut al mediatizării în Republica Moldova, existența unor publicații specializate, precum portalurile Natura și Ecopresa, demonstrează un potențial nevalorificat pentru dezvoltarea jurnalismului de mediu în Republica Moldova, susținând necesitatea unei abordări mai ample și consistente în promovarea acestui domeniu.

Referințe:

1. DAN, O. Jurnalismul de mediu: Ghid practic (coord. Curchi L.). Chișinău, 2016, 51 p. ISBN 978-9975-3088-1-6.
2. DELEU, E. Revista „NATURA": trei decenii de reflecții asupra problemelor ecologice de importanță globală. În: *Studia Universitatis Moldaviae, Seria „Științe Economice și ale comunicării"*, 2022, nr.11(02), pp. 112-119. ISSN 2587-4446.
3. DUMBRĂVEANU, A. Aspecte și momente ale constituirii ziaristicii de mediu din Republica Moldova. În: *Studia Universitatis Moldaviae, Seria „Științe Sociale"*, 2007, nr.6, pp. 303-308. ISSN 1814-3199.
4. MUNTEANU, M. Mișcarea ecologistă și jurnalismul de mediu. București: Editura Universitară, 2015, 103 p. ISBN 978-606-28-0238-7.

Recomandat ***Ecaterina DELEU****, dr., lector univ.*

GHID PENTRU DESIGNERI ÎNCEPĂTORI ÎN REALITATEA AUGMENTATĂ

Valeria COROLEVSCHI,

studentă, anul II, Facultatea de Jurnalism și Științe ale Comunicării

CZU: 004.41:7.05:070 pm224corolevschivaleria@gmail.com

Realitatea Augmentată (AR) esențială pentru designeri, oferind avantaj într-o piață a muncii inovatoare. AR element cheie pentru succesul în designul digital și lumea imersivă. **Realitatea Augmentă** sau **AR** (Augmented Reality) pe scurt, reprezintă modul în care aducem informație digitală în lumea reală, cu alte cuvinte, combină lumea digitală cu cea reală într-o experiență vizuală unică [1].

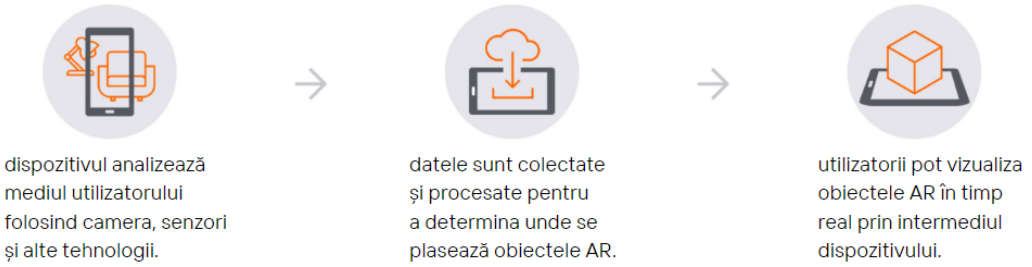

Figura 1.

Sursa: elaborată de autor

Utilizatorii pot activa camera unui smartphone, pot vizualiza lumea reală din jurul lor pe ecran și se pot baza pe o aplicație AR pentru a îmbunătăți această imagine prin numeroase produse digitale, cum ar fi:

- suprapunerea imaginilor, a informațiilor digitale și/ sau a modelelor 3D;
- Inserarea etichetelor;
- Modificarea aspectului utilizatorului sau al mediului său prin „filtre” [2].

În acest context, lucrarea de față vine să prezinte un set de principii și reguli esențiale pentru creatorii produselor AR. „Ca să devină ceva mai complicat, realitatea augmentată poate fi produsă în mai multe moduri. Implementarea bazată pe markeri utilizează coduri QR/2D care pot fi citite de telefoanele mobile și cea fără markeri (sau realitatea augmentată bazată pe localizare) care utilizează GPS-ul” [3].

Astfel, vom identifica cele mai populare trei platforme și instrumente în AR, și anume:

1. Adobe Illustrator:
2. After Effects;
3. Artivive;

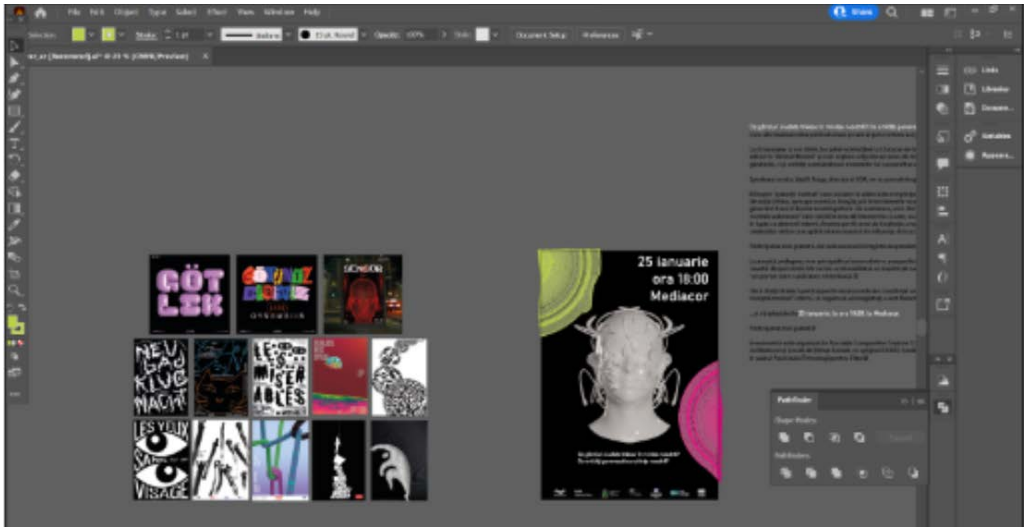

Figura 2. Fișier de lucru în Adobe Illustrator

Sursa: elaborate de autor

În concluzie, tendințele actuale în elaborarea produselor multimedia dictează aplicarea celor mai cotate softuri în realizarea AR. Astfel, e necesar de identificat în acest sens și câteva recomandări de bază pentru designerii începători în Realitatea Augmentată, printre acestea se regăsesc: studierea aspectelor negative ale AR, interesul studenților vis-a-vis de tehnologiile AR, dezvoltarea unui curs practic de introducere în Realitatea Augmentată și dezvoltarea de resurse pentru profesori.

Referințe:

1. Ce este Realitatea Augmentată? [citat 30 martie 2024]. În: https://www.inas.ro/ro/blog-arhive/ce-este-realitatea-augmentata
2. Ce este Realitatea Augmentată. Prin ce se diferențiază de Realitatea Virtuală?. [citat 30 martie 2024]. În: https://soft-tehnica.com/ro/ce-este-realitatea-augmentata-prin-ce-se-diferentiaza-de-realitatea-virtuala/
3. Realitatea augmentată: Ce, unde, cum, când? [citat 30 martie 2024]. În: https://www.vrstudio.ro/realitatea-augmentata-definitie-istoric/

Recomandat
***Eugen BOICO** , asist. univ.*

UTILIZAREA INTELIGENȚEI ARTIFICIALE ÎN ÎMBUNĂTĂȚIREA STRATEGIILOR DE COMUNICARE ȘI RELAȚII PUBLICE

Demetria BOLBOȘENCO,

studenta anului 3, Facultatea de Jurnalism și Științele Comunicării

CZU: 659.4:004.8 c214bolbosenco.demetria@gmail.com

În ultima perioadă, avansurile tehnologice, în special în domeniul Inteligenței Artificiale (IA), au avut un impact semnificativ asupra modului în care entitățile abordează comunicarea și relațiile publice. IA oferă capacități remarcabile de analiză a datelor, înțelegere a comportamentului consumatorilor și personalizare a mesajelor, transformând complet peisajul comunicării și al PR-ului. Utilizarea IA în acest domeniu a adus beneficii considerabile, dar și provocări semnificative, lăsând deschisă o serie de perspective interesante pentru viitor.

Unul dintre cele mai evidențiate beneficii ale utilizării IA în comunicare și relații publice este creșterea eficienței, deoarece utilizarea IA permite specialiștilor în PR să analizeze mai multe date și să îndeplinească sarcinile mai rapid și mai precis, ceea ce crește eficiența muncii lor. De asemenea este și reducerea costurilor, care permite automatizarea rutinelor și optimizarea proceselor cu ajutorul IA ceea ce duce la reducerea costurilor resurselor și munca depusă. Alt avantaj este să ai o bună adaptare la piață cu ajutorul IA, deoarece ajută la identificarea schimbărilor în trenduri și în stările de spirit ale publicului, permițând entităților să reacționeze și să se adapteze mai rapid la noile condiții.

Cu toate acestea, utilizarea IA în comunicare și relații publice vine și cu provocări semnificative. Una dintre cele mai importante este reprezentată de confidențialitatea datelor. Utilizarea datelor personale pentru personalizarea mesajelor poate ridica probleme privind securitatea și confidențialitatea informațiilor, necesitând respectarea cu strictețe a reglementărilor legale în vigoare, precum GDPR. Totodată, calitatea datelor de intrare este esențială pentru rezultate precise ale IA. Datele inexacte sau incomplete pot duce la analize eronate și decizii proaste, afectând eficacitatea strategiilor de comunicare și relații publice. Cu toate acestea, pe măsură ce tehnologia IA continuă să evolueze, există perspective fascinante pentru viitor. De la dezvoltarea de asistenți virtuali mai inteligenți la îmbunătățirea algoritmilor de analiză a sentimentului, există un potențial enorm pentru inovații care să redefinească complet modul în care organizațiile interacționează cu publicul lor.

Este cert că utilizarea tehnologiei în PR are multe beneficii și poate oferi agențiilor un avantaj competitiv – de la crearea conținutului mai rapid și eficient, până la reducerea cheltuielilor, eliminând necesitatea de a angaja oameni care să facă asta. Dacă lucrurile de bază sunt automatizate, specialiștii în relații publice au mai mult timp pentru creativitate, strategii, întâlniri cu jurnaliști sau oameni cheie din domeniu. De asemenea, IA poate ajuta organizațiile să ajungă la un public mai larg prin crearea de conținut adaptat la publicul țintă sau prin analizarea pieței pentru trenduri din domeniul clienților săi.

Impactul inteligenței artificiale asupra strategiilor de PR este profund, remodelând modul în care profesioniștii în relații publice interacționează cu publicul, analizează datele și își creează narațiunile. Un domeniu cheie în care IA își pune amprenta semnificativă este crearea de conținut. IA ajută profesioniștii din PR în ideea, elaborarea de strategii, rezumarea, scrierea și editarea conținutului. Această automatizare în dezvoltarea conținutului permite rezultate mai eficiente și creative, oferind echipelor de PR instrumente pentru a genera idei, a crea schițe și a rafina conținutul cu o viteză și acurateță mai mari.

Mai mult, integrarea IA în PR aduce o nouă dimensiune angajamentului publicului. Capacitatea IA de a analiza cantități mari de date și de a identifica tendințele emergente le permite profesioniștilor de PR să își adapteze mesajele mai eficient și să interacționeze cu publicul la un nivel mai profund. Utilizarea inteligenței artificiale pentru relațiile publice transformă abordările tradiționale, făcând campaniile mai personalizate, receptive și cu impact.

Utilizarea Inteligenței Artificiale în îmbunătățirea strategiilor de comunicare și relații publice reprezintă o oportunitate senzațională pentru organizații de a-și consolida reputația, de a-și îmbunătăți relațiile cu clienții și de a obține un avantaj competitiv pe piață. Cu toate acestea, este esențial să abordăm cu atenție provocările asociate și să ne asigurăm că tehnologia este folosită în mod etic și responsabil pentru a promova o comunicare autentică și eficientă.

În final, utilizarea Inteligenței Artificiale în îmbunătățirea strategiilor de comunicare și relații publice este o oportunitate semnificativă pentru organizații de a-și optimiza performanța și de a obține un avantaj competitiv. Este esențial să abordăm cu atenție provocările asociate și să ne asigurăm că tehnologia este folosită în mod etic și responsabil pentru a promova o comunicare autentică și eficientă.

Referințe:

1. COSTIN A., Tehnologia în PR și comunicare: de ce ChatGPT a speriat piața?, [online], [citat 10.03.24] În: https://republica.ro/tehnologia-in-pr-si-comunicare-de-ce-chatgpt-a-speriat-piata
2. SKRYPKA I., Cum Va Schimba Inteligența Artificială Domeniul Relațiilor Publice, [online], [citat 10.03.24] În: https://prnews.io/ro/blog/cum-va-schimba-inteligenta-artificiala-domeniul-relatiilor-publice.html
3. BEGUM F., Why PR professionals won't be replaced with robots, [online], [citat 10.03.24] În: https://www.bluesky-pr.com/blog/recruitment-hr-and-talent-management/artificial-intelligence-robots-wont-replace-pr

4. DAVIES S., PR and AI. How artificial intelligence will impact public relations, [online], [citat 10.03.24] În: https://thumos.uk/pr-and-ai/#importance_of_artificial_intelligence_in_public_relations
5. PUBLIC RELATIONS, What are the most innovative ways to use AI in your PR strategy? [online], [citat 10.03.24] În: https://www.linkedin.com/advice/0/what-most-innovative-ways-use-ai-your-pr-strategy-qpdpe

Recomandat
***Andrei PERCIUN**, dr., conf. univ.*

ROLUL BIBLIOTECILOR ÎN PROMOVAREA LECTURII

Ludmila ENACHI,

studentă, Facultatea de Jurnalism și Științe ale Comunicării

CZU: 027:028.01 bfr206enachiludmila@gmail.com

Rolul bibliotecilor în promovarea lecturii în era digitală este esențial. Deoarece lectura este o activitate fundamentală pentru dezvoltarea personală și profesională, având un impact semnificativ asupra formării personalității. Bibliotecile activ se implică în promovarea lecturii și cultivarea dragostei pentru carte. Oferind o gamă largă de resurse și programe pentru a încuraja lectura, adaptându-se la era digitală. Bibliotecile dețin colecții vaste de cărți pentru a satisface diverse gusturi și preferințe. Organizează programe și evenimente (cluburi de lectură, ateliere, întâlniri cu autori) pentru a încuraja lectura. Pun la dispoziție resurse în format electronic (e-book-uri, audiobook-uri) pe lângă cele tipărite, adaptându-se la era digitală.

În ceea ce privește diverse practici de promovare a lecturii în Republica Moldova, este lansat Programul Național *LecturaCentral*. În cadrul Programului Național *LecturaCentral* sunt organizate anual concursuri naționale, susținute de Ministerul Culturii al Republicii Moldova, în colaborare cu Comisia Națională a Republicii Moldova pentru UNESCO [1].

Promovarea lecturii și a cărții se realizează prin diverse forme și tipuri de activități: ateliere de lectură, ore de poveste, conferințe literare, concursuri de lectură, medalioane literare, întâlniri cu scriitori, discuții, dezbateri etc. [2].

O societate educată și cu abilități de gândire critică este esențială pentru o economie prosperă. Lectura contribuie la formarea unei populații mai informate, mai educate, mai creative și mai tolerante. De aceea, implicarea Ministerului Culturii în promovarea lecturii este de o importanță majoră. Anul acesta, pe data de 14 februarie, Ministerul Culturii a dat startul celei de-a doua ediții a Campaniei Naționale de lectură, organizată cu prilejul Zilei Naționale a Lecturii. Alegerea datei de 14 februarie are o dublă semnificație: pe plan internațional, este marcată Ziua Internațională a Cititului Împreună; pe plan național, este omagiat poetul Grigore Vieru, fiind o figură emblematică a culturii noastre.

Bibliotecile din Republica Moldova organizează o gamă largă de activități folosind instrumente și tehnici tradiționale, completate de cele moderne – rețelele sociale, bloguri, pagini web, podcasturi, materiale video etc., toate pentru a promova și a cultiva dragostea de carte și a stimula interesul pentru lectură.

Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu” are o experiență notabilă în organizarea diverselor activități și servicii consacrate promovării lecturii. Pentru cei pasionați de lectură, Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu” organizează concursuri și programe de lectură, cum ar fi: concurs de lectură „Bătălia cărților”, programul de lectură „Chișinăul citește” ș.a. [3, 4].

Biblioteca „Târgoviște”, filială a Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu”, la fel, activ se implică în promovarea lecturii prin realizarea atelierelor de lectură, discuțiilor tematice, medalioanelor literare, orelor de poveste, prezentărilor de carte etc. [5, 6].

Cu certitudine Biblioteca este un pilon fundamental al societății, având un rol esențial în promovarea lecturii și cultivarea dragostei pentru carte. Prin programele și resursele oferite, bibliotecile pot contribui la educația și informarea publicului, la dezvoltarea personală și la construirea unei societăți mai informate și mai creative. Pentru a-și atinge obiectivele, bibliotecile au nevoie de lansarea Campaniilor de informare și sensibilizare, bibliotecari moderni, parteneriate și sprijin financiar.

Referințe:

1. Ministerul Culturii al Republicii Moldova. *Programul Național al Campaniei de Lectură 2024* [citat 9 martie 2024]. În: https://mc.gov.md/ro/content/programul-campaniei-nationale-de-lectura-2024
2. OSOIANU, Vera. DRĂGĂNEL, Angela. Experienţe şi practici de promovare a lecturii pe meridianele lumii. În. *Lectura şi scările: Culegere de articole*. Chişinău: Prut Internaţional: BNRM, 2020. pp. 252-262. ISBN 978-9975-54-455-9.
3. *Bătălia cărților.* Biblioteca Municipala „B.P. Hasdeu” © 2024 [citat 9 martie 2024]. În: https://www.hasdeu.md/ru/uslugi/batalia-cartilor
4. *Chișinăul citește.* Biblioteca Municipala „B.P. Hasdeu” © 2024 [citat 9 martie 2024]. În: https://www.hasdeu.md/ro/servicii/chisinaul-citeste
5. *De Ziua Internațională a Cititului Împreună.* În: Filiala Bibliotecii Municipale „Bogdan Petriceicu Hasdeu” (blog. [citat 9 martie 2024]. În: https://filialatargoviste.wordpress.com/2024/02/22/de-ziua-internationala-a-cititului-impreuna/
6. *Februarie – luna dedicată cititului împreună și omagierii poetului Grigore Vieru* În: Filiala Bibliotecii Municipale „Bogdan Petriceicu Hasdeu” (blog. [citat 9 martie 2024]. În: https://filialatargoviste.wordpress.com/2024/03/05/februarie-luna-dedicata-cititului-impreuna-si-omagierii-poetului-grigore-vieru/

Recomandat
***Nelly ȚURCAN**, dr. hab., prof. univ.*

IISUS HRISTOS - LOCUTOR ÎN RELAȚII PUBLICE DE ACUM 2000 DE ANI

Ioana MOCĂNEȚ,

studentă anul III, Facultatea de Jurnalism și Științe ale Comunicarea

CZU: 659.4:232.33 c214mocanet.ioana@gmail.com

Creștinii cred în Iisus Hristos ca fiu al lui Dumnezeu, trimis pentru a deveni Mesia și a mântui omenirea. Acesta a vorbit despre iertare, bunătate, pocăință și a reînviat la 3 zile după moarte. Creștinii cred că Hristos se va întoarce cândva la a doua venire pentru a lua pe toată lumea în ceruri și a reface pământul.

Majoritatea istoricilor cad de acord că a existat în realitate. Nu este un fapt contestabil existența lui. Contestabil de mulți este popularizarea credințelor sale, care e posibil să se fi pliat bine cu ceea ce urma să fie în următoarele sute de ani, după învățăturile acestuia - un context politic, social destul de tumultuos și unii spun că popularitatea creștinismului e posibil să fie bazată pe aceste ordonanțe politice care uneau poporul.

Învățăturile sale se numesc parabole. Acestea erau un fel de povești din viața de zi cu zi a oamenilor. În acestea spunea că trebuie să-l iubești pe Dumnezeu, să-ți iubești aproapele, să ierți pe oricine ți-a greșit.

A vorbit împotriva judecatului celorlalți oameni. A spus că împărăția lui Dumnezeu este aproape, iar această împărăție urmează să fie moștenită de cei săraci, mai puțin inteligenți, oamenii de jos ai societății. Iar oamenilor bogați le va fi foarte greu să intre în împărăția cerurilor pentru că se bazează foarte mult pe propriile forțe.

Aceste cuvinte au fost sumarizate în predica de pe munte, unde oamenii au ascultat. Unii cu bucurie, cei săraci și neavuți, iar alții cu mânie, evreii care erau avuți și se credeau în poziții mai înalte.

Să lăsăm puțin la o parte orice credințe religioase personale. Să-l examinăm pe Iisus Hristos în calitatea lui de persoană care comunică, de locutor în relațiile publice de acum 2000 de ani.

Iisus Hristos credea cu tărie în mesajul său și cunoștea exact scopul răspândirii acestui mesaj. Misiunea lui era impusă de o cerință divină. Aceea de a răspândi ceea ce el credea a fi cuvântul lui Dumnezeu. Se consideră că Iisus era înzestrat cu abilități interpersonale excepționale.

Iisus a trăit într-o societate în cea mai mare parte neinstruită, în care, evident, nu exista mass-media de azi. În primă fază, își transmite mesajul întâlnindu-se cu câte un om în parte sau vorbind în public .

Iisus s-a folosit de puterea metaforelor, formulându-și mesajul sub forma unor povești. Metaforele lui au reușit să convertească și să convingă pe cei necredincioși de beneficiile noii sale religii. Creștinismul timpuriu folosea pilde medievale, scurte povestiri cu intenții moralizatoare. Acestea dădeau rezultate mai bune în convertirea necredincioșilor decât predicile despre doctrină.

Isus era pregătit să moară pentru convingerile sale. Moartea a fost o declarație supremă a credinței sale și a servit ca dovadă a sacrificiului său pentru mântuirea omenirii. Faptele sale au fost în acord cu mesajul său. A făcut dovada supremă a concordanței în cadrul brandului său.

Mesajele lui Isus erau construite în jurul valorilor. Nu erau doar note informative legate de perspectiva sa asupra dimensiunii spirituale a omenirii, ci ofereau un model moral, călăuzind în mod concret oamenii spre ceea ce e bine să facă și ce nu. Datorită acestor valori, adepții au acceptat ca mesajele lui să-i îndrume în viața de zi cu zi, În situații total diferite de contextul în care au fost transmise.

Și totuși, în ciuda acestui fapt, de la o singură persoană, care a folosit forța comunicării, s-a creat o religie universală care supraviețuiește de mai mult de 2000 de ani.

Referințe:

1. GREEN Andy. Comunicarea eficientă în relațiile publice. Crearea mesajelor și relațiile sociale. Iași: Polirom, 2009
2. NEWSOM Doug, TURK Judy VanSlyke, Kruckeberg Dean. Totul despre relațiile publice. Iași: Polirom, 2010. ISBN: 978-973-46-1684-8

Recomandat
***Albina COZMA**, asist. univ.*

NUMELE – ELEMENT DEFINITORIU AL STRATEGIEI DE BRANDING

Nadejda CERNOMAZ,

studentă, Facultatea Jurnalism și Științe ale Comunicării

CZU: 659.126

În lumea contemporană, brandurile asemenea individizilor au personalitate, imagine și identitate. Astăzi, fiecare persoană, indiferent de statut social, vârstă sau situație financiară, poate numi câteva branduri sau, cel puțin, recunoaște logo-urile acestora, deși s-ar putea să nu aibă posibilitatea de a le procura – *Apple, BMW, Dacia, Moldcell* sau *Bucuria* ar fi câteva nume de branduri pe care un cetățean din Republica Moldova le-ar recunoaște imediat.

„Brandul este suma tuturor sentimentelor, gândurilor, imaginilor, istoriei, posibilităților și zvonurilor care se manifestă pe piață în legătură cu un anumit sector, grup, companie, produs, serviciu, idee sau chiar persoană" [1, 116]. Cristian Cărămidă afirmă că „Brandul este înainte de toate o identitate. De aceea procesul de branding este în primul rând un proces de făurire (zidire) a identității" [2, 15].

Conceperea unei identități face parte din strategia de branding, iar prin strategie ne referim la totalitatea proceselor și deciziilor unei companii sau organizații privitoare la modul în care brandul va fi identificat și prezentat pe piață, în scopul creării unei imagini favorabile [3, 65].

Construcția unui brand începe cu alegerea numelui. Precum fiecare chip uman are un nume asociat, la fel pentru fiecare brand trebuie să existe un nume. Numele fiind primul contact al consumatorului cu brandul și primul element de identitate [2, 56].

Autorii Al Ries și Laura Ries, experți în domeniul brandingului consider că: „Cea mai importantă decizie în branding pe care o veți lua vreodată este denumirea produsului sau serviciului dvs. Pentru că pe termen lung un brand nu este altceva decât un nume" [4, 57]. Un nume de succes trebuie să transmită consumatorului final beneficiul produselor sale, precum brandul Head&Shoulders transmite faptul că este un produs destinat anume îngrijirii scalpului sau brandul People, o revistă specializată în cronici mondene [5, 103]. Așadar, specialiștii pronunță adesea fraza:„-Lucrează pentru a crea un nume, ca mai apoi numele să lucreze în favoarea ta". Dar oare această lege este valabilă pentru oricare nume? Ce se întâmplă atunci când numele este unul nepotrivit?

În branding, numele abstracte și inventate, precum Qyx, Xerox sau Kotex, nu sunt recomandate, decât dacă acestea sunt primele branduri de pe piață, care introduc produse noi, și se vor asocia cu o exclusivitate. Un nume care nu transmite nimic despre cine este, ce beneficii are sau cine a inventat un anume produs, va provoca doar pagube companiei. Coca-Cola a lansat pe piață prima băutură pe bază de cola, Kodak a lansat pe piață fotografiile la prețuri accesibile, iar Xerox – copiatorul pe hârtie [5, 106].

Experţii în branding, folosesc diferite tehnici de creare a unui nume de brand. Una dintre cele mai elaborate clasificări, ne-o redă cercetătoarea Alina Wheeler [6, 21]:

Nume în cinstea fondatorului/fondatorilor – acestea sunt întâlnite preponderent în fashion şi industria frumuseţii. În Republica Moldova, avem mai multe branduri denumite în cinstea fondatorului, unele dintre cele mai de succes sunt: *Valentina Vidraşcu, Vitalie Burlacu, Cristina, Alina Bradu, Georgette.*

Nume metaforice – numele acestea sunt preluate din istorie, mitologie, din natură, cuvinte împrumutate din alte limbi (de exemplu, Nike este un nume ales în cinstea zeiţei greceşti a victoriei – Nicky). Reţeaua de farmacii *Hippocrates*, reţeaua de telefonie mobilă *Orange*, *Vinăria Atu*, reţeaua de magazine cosmetice *Moonglow*, librăria *Făt-Frumos*, brandul de cofetărie *Bucuria* sunt câteva nume de brand autohtone metaforice.

Nume descriptive – acestea descriu vădit care este activitatea acelei afaceri şi care este beneficiul produselor, serviciilor sale. Aşa sunt brandurile *Librarius, Les Perles, Bonjour Cafe, Casa Curată* sau *La Plăcinte*.

Acronime – numele acestea provin adesea de la iniţialele numelui de marcă înregistrate sau uneori de la iniţialele fondatorilor. Asemenea exemplu în Republica Moldova este brandul *maib* – de la Moldova Agroindbank.

Nume inventate/abstracte – pe piaţa autohtonă tendinţa pentru nume abstracte este redusă. Este însă brandul de lenjerie *Tagaer*, care poate fi atribuit acestui tipar.

„Magic spell" – sunt nume care se aseamănă cu un cuvânt de vrajă, se referă la branduri precum Netflix, Cingular. În Republica Moldova sunt mai rar întâlnite, iar un exemplu ar fi brandul vinicol *Asconi*.

Combinaţii ale mai multor tipuri de nume – exemple de nume obţinute prin combinaţia a mai multor cuvinte sau nume, cum ar fi: *Global Store, Chateau Purcari, Viorica Cosmetic, Ocean Fish, Air Moldova, Just Consult* sau *Lilu Eco Shop*.

Pe lângă aceste tehnici de brand naming propuse de Alina Wheeler, am identificat încă una, pe larg utilizată atât la nivel naţional, cât şi internaţional - **Nume în cinstea unei locaţii**. Aici ne referim la branduri precum: *Cricova, Gura Căinarului, Mileştii Mici, Berea Chişinău* sau *Granier*.

În concluzie, conceperea numelui reprezintă un element definitoriu al strategiei de branding. Numele fiind primul element în construcţia identităţii, care comunică despre esenţa şi valorile brandului, determină crearea unor asocieri cognitive şi afective ale consumatorului şi contribuie la diferenţierea brandului pe piaţă.

Referinţe:

1. GREEN, A. *Comunicarea eficientă în relaţiile publice: Crearea mesajelor şi relaţiile sociale.* 2009. Iaşi: Polirom. 304 pag. ISBN 978-973-46-1345-8
2. CĂRĂMIDĂ, C. *Brand&Branding: Volumul I - Identitate vizuală.* 2009. Bucureşti: Editura Brandmark. 240 pag. ISBN 978-973-0-06980-8
3. DREWNIANY, B.-L., JEWLER, A.-J. 2009. *Strategia creativă în publicitate.* Iaşi: Polirom. 355 p. ISBN 978-973-46-0273-5.
4. RIES, A., RIES, L. *Cele 22 de legi absolute de branding: cum să transformi un produs sau un serviciu într-un brand de clasă mondială.* 2022. Chişinău: Bestseller. 128 pag. ISBN 978-9975-77-380-5

5. RIES, A., TROUT, J. 2004. *Poziționarea: Lupta pentru un loc în mintea ta.* București: Curier Marketing. 288 p. ISBN 973-86481-3-0
6. WHEELER, A. *Designing brand identity: an essential guide for the entire branding team.* 2009. Hoboken, New Jersey: John Wiley&Sons, Inc. ISBN 978-0-470-40142-2 În: https://www.academia.edu/30444317/Designing_Brand_Identity

Recomandat
***Lilia JOMIRU**, asist. univ.*

PRACTICI DE PROMOVARE A INSTITUȚIILOR DE ÎNVĂȚĂMÂNT SUPERIOR: ANALIZA COMPARATIVĂ USM ȘI IHECS

Olivia MARCOCI,

licență, anul III, Facultatea Jurnalism și Științe ale Comunicării

CZU: 659.122:378.4(478-25):(493) c214marcoci.olivia@gmail.com

Practicile de promovare ale instituțiilor de învățământ superior reprezintă strategiile și tehnici utilizate pentru a atrage și a menține studenți, pentru promovarea programelor academice și consolidarea reputației în mediul academic și în comunitatea largă. Aceste practici includ marketingul educațional, participarea la târguri educaționale, dezvoltarea de conținut relevant și atractiv pentru mediile online și sociale, colaborarea cu partenerii locali și internaționali și acreditarea instituțiilor pentru a-și valida calitatea educației. Este esențial ca instituțiile de învățământ superior să își adapteze strategiile de promovare la tendințele și nevoile actuale ale pieței pentru a rămâne competitive și pentru a excela în atingerea obiectivelor de toate tipurile.

Utilizarea practicilor de promovare în cadrul instituțiilor universitare este crucială pentru a atrage elevii absolvenți, pentru a consolida reputația academică și pentru a asigura sustenabilitatea financiară a instituției. Aceste practici joacă un rol semnificativ în dezvoltarea imaginii și reputației instituționale din mai multe motive:

1. *Atrageți studenți calificați:* Prin promovarea eficientă a programelor academice și a facilităților oferite, instituțiile universitare pot atrage studenți talentați și motivați, ceea ce poate contribui la îmbunătățirea calității studenților și la creșterea prestigiului academic.
2. Consolidarea reputației academice: O promovare adecvată poate evidenția punctele forte ale instituției, cum ar fi facultatea de înaltă calitate, cercetarea de vârf și rezultatele remarcabile ale absolvenților. Aceasta poate contribui la consolidarea reputației academice și la creșterea recunoașterii instituționale la nivel local și internațional.
3. *Sustenabilitate financiară:* O reputație puternică și o imagine pozitivă pot atrage mai mulți studenți și pot spori interesul donatorilor și al sponsorilor, asigurând astfel stabilitatea financiară a instituției pe termen lung.
4. *Competiție pe piața educațională:* Într-un mediu concurențial din ce în ce mai intens, practicile de promovare pot fi factorul determinant care diferențiază instituțiile universitare și le conferă un avantaj competitiv în atragerea studenților și a resurselor.
5. *Angajamentul comunitar:* O promovare eficientă poate ajuta la stabilirea și menținerea legăturilor solide cu comunitatea locală și cu partenerii externi, contribuind astfel la crearea unei rețele puternice de sprijin și colaborare.

În ansamblu, practicile de promovare sunt esențiale pentru a construi și a menține o imagine pozitivă și o reputație solidă pentru instituțiile universitare, ceea ce poate avea un impact semnificativ asupra succesului lor pe termen lung.

În lucrarea de față, am încercat să reliefez esența și impactul practicilor de promovare prin intermediul unei analize comparative, între Universitatea de Stat din Moldova (USM) și Institutul de Studii Avansate în Comunicații Sociale din Belgia (IHECS), astfel am identificat o serie de practici populare, pe care universitățile le utilizează pentru creșterea interesului asupra spațiului educațional.

Practici ale USM	Practici ale IHECS
● Organizarea târgului facultăților; ● Caravana USM (ghidare în carieră); ● Quiz-uri elaborate despre; programele de studiu (publicate pe portalurile de știri); ● Încurajarea postărilor tematice de pe pagina de Facebook, Instagram a Universității; ● Ziua ușilor deschise; ● Participarea la târgul de cariere; ● Buletinului informativ al USM/ facultății; ● Parteneriate cu universitățile prin intermediul programului Erasmus+; ● Dezvoltarea site-ului USM; ● Student USM pentru o zi.	● Ziua ușilor deschise; ● Organizarea cursurilor deschise; ● Parteneriate cu universitățile prin intermediul programului Erasmus+; ● Dezvoltarea unui site de informare pentru studenții internaționali (IHECS PERIENCE); ● Postări tematice pe paginile de Facebook, Instagram, LinkedIn și Twitter a universității; ● Eveniment **„Media Night”** se organizează emisiuni live, proiecții, concerte, ateliere, baruri tematice, expoziții etc (intrarea este liberă și pentru cei din cei din afară); ● Eveniment **„Point Com”** oferă un moment special pentru a împărtăși cunoștințe și practici din profesii din diferite sectoare de comunicare (deschișiși tuturor).

Cercetând practicile utilizate, putem elucida faptul că atât universitatea din Belgia cât și Universitatea din Moldova posedă și utilizează practici comune de promovare, precum „Ziua Ușilor Deschise” și „Student pentru o zi”, de asemeneam, ambele se promovează prin intermediul rețelelor de socializare și au o prezență vizibilă online.

În concluzie, practicile de promovare a universităților sunt esențiale pentru succesul și creșterea acestora, contribuind la atragerea mai multor studenți, consolidarea reputației instituționale, competitivitatea academică constructivă și angajamentul cu comunitatea și industria.

Referințe:

1. În: www.ihecs.be/en/international-et-mobilite/news
2. În: www.ihecsperience.com/
3. În: www.usm.md/
4. edict.ro/promovarea-imaginii-scolii. Mădălina Ionela Vardianu
5. Rețelele de socializare IHECS

Recomandat
***Andrei PERCIUN**, dr., conf. univ.*

STRATEGIA DE IMPLEMENTARE ÎN AFACERI A UNEI IDEI DE INOVARE SOCIALĂ

Ecaterina TOFAN,

studentă, anul III, gr.C214

CZU: 659.4:334.012:001.895

Activitatea de *antreprenoriat social*, desfășurată de întreprinderile sociale este orientată spre îmbunătățirea condițiilor de viață și oferirea de oportunități persoanelor din categoriile defavorizate ale populației prin consolidarea coeziunii economice și sociale, inclusiv la nivelul colectivităților locale, prin ocuparea forței de muncă, prin dezvoltarea serviciilor sociale în interesul comunității, prin creșterea incluziunii sociale.

Inovația socială este procesul de dezvoltare și implementare a unor soluții noi și eficiente pentru rezolvarea problemelor sociale sau de mediu. Indiferent dacă aceste soluții vin din politici naționale, de la entități guvernamentale sau nonguvernamentale, ele trebuie să răspundă nevoilor sociale actuale mai bine decât soluțiile existente în trecut. Inovația socială este menită să aibă impact pe termen lung și la scară largă. Două lucruri importante pe care trebuie să le cunoaștem despre afacerile sociale sunt: Aproape 100 de procente din profitul companiei este reinvestit în activitățile viitoare și că cel puțin 30% din personalul angajat trebuie să aparțină unei categorii sociale vulnerabile.

Marketing-ul și PR-ul online sunt un domeniu al viitorului, întrucât permit companiilor să ajungă la o audiență mult mai largă și să-și promoveze produsele sau serviciile în mod eficient, fără limite geografice. Utilizatorii petrec din ce în ce mai mult timp pe platforme online, cum ar fi rețelele sociale, site-urile web și platformele de video streaming, ceea ce face ca marketingul online să fie din ce în ce mai relevant. De asemenea, tehnologiile se dezvoltă în ritm rapid, ceea ce înseamnă mai multe posturi de muncă libere în PR-ul online.

Rezultând din toate acestea, *ideea de inovare socială* este următoarea: Crearea locurilor de muncă pentru indivizii din categorii defavorizate instruindu-i prin sesiuni de training în domeniul Marketing și PR online, în vederea creării unei platforme de matching între clienți și companii. *Scopul* afacerii sociale constă în instruirea și susținerea persoanelor din categorii defavorizate în domeniul marketingului și relațiilor publice online, facilitându-le accesul la oportunități de angajare și creștere profesională.

Înainte de lansarea unei afaceri, e necesară crearea unei identități vizuale cu efect de durată. Având în vedere că afacerea are scopul de a instrui specialiști în domeniu, profesionalismul devine indispensabil și va fi un punct de sprijin sau orientare pentru viitorii participanți sau concurenți pe piață pentru a-și face o analiză proprie despre companie. De aceea, numele entității ar fi „Brand Defender”, care din limba engleză, s-ar traduce: „Apărătorul de brand” sau „cel care apără brand-ul”, ce transmite ideea că prezenta companie va oferi specialiști calificați care vor apăra imaginea de brand și vor gestiona identitatea acestuia cu succes.

Sloganul va fi: „We build your success” sau „Noi îți construim succesul”. Logo-ul companiei constă din trei cuburi etajate care sunt în strânsă legătură cu sloganul, ducându-ne cu gândul la acțiunea de a „construi”, pentru că imaginea unui brand se construiește pas cu pas și este o activitate extrem de complexă, ce constă din: strategie de comunicare vizuală (brandbook), strategie de comunicare internă, strategie de comunicare generală, strategia de comunicare online care se include în cea precedentă, ș.a.

Viziunea afacerii sociale rămâne următoarea: „Tindem să instruim lunar zeci de specialiști în Marketing și PR online în subdomeniile: management de brand, creație, design, e-mail marketing, copywriting, branding personal, promovare pe Google, strategie și producție de conținut pentru rețele sociale și strategii de comunicare.”

În implementarea ideii de afacere sociale, vom avea la bază 6 obiective:

- *Instruirea și dezvoltarea competențelor*, ce presupune participarea viitorilor specialiști la training-uri și cursuri online în domeniul marketingului și PR-ului online;
- *Promovarea incluziunii și egalității.* Asigurarea că toate categoriile defavorizate, inclusiv femeile, persoanele cu dizabilități și tinerii proveniți din medii dezavantajate, au acces egal la oportunitățile de instruire și la resursele necesare pentru a-și dezvolta cariera în acest domeniu;
- *Crearea unei platforme digitale*, în care clienții, cum ar fi companiile sau persoanele publice vor putea posta oportunități de job-uri în domeniul PR și Marketing online, dar și servicii de freelancing;
- *Crearea locurilor de muncă*. Sprijinirea viitorilor specialiști în domeniu, ca după absolvirea trainingului să găsească clienții potriviți pentru prestarea serviciilor;
- *Diversitate profesională,* presupunând multitudinea de oportunități de creștere pentru viitorii specialiști în diferite arii ale relațiilor publice și Marketing-ului, cum ar fi: design grafic, crearea de video content, funcționarea rețelelor sociale și promovare online, copywriting, branding personal, ș.a.;
- *Monitorizare și evaluare*. Evaluarea periodică a progresului viitorilor specialiști și implementarea metodelor de îmbunătățire.

Categoriile de public-țintă:

- Mămicile în concediu de maternitate;
- Persoane cu dizabilități;
- Studenți sau tineri care vin din medii defavorizate;
- Clienții: companii sau persoane publice.

Nu orice participant va fi selectat. Cei care vor dori să cumpere cursul vor trece un test de tip chestionar online în care vor fi testați la capitolul: gramatică, creativitate și design (desigur, vor fi întrebări simple). Vom instrui viitorii specialiști în privința celor mai importante instrumente și strategii de promovare online. Itinerariul etapelor până la absolvirea cursului include: etapa de înscriere și realizarea testului de tip chestionar, selectarea ca participant și trecerea sesiunii de training de 3 luni, sesiunile de formare practică de câteva zile și primirea certificatului de absolvire al cursului.

Urmează a fi utilizate trei metode de instruire: training-ul online, care va avea loc de la ora 9:00-12:00, de luni până vineri și va dura trei ore; cursurile preînregistrate (pe

o platformă specială participanții vor avea acces mereu la informația de la training și altele suplimentar); sesiunile de formare practică (după finalizarea cursului specialiștii vor pune în practică tot ce au învățat la training).

În continuare, se enumeră principalele subiecte care vor fi predate la training:

- *Bazele PR și Social Media Marketing*, începând de la particularitățile rețelelor sociale și finalizând cu strategii de administrare a paginilor instituțiilor. Prima lecție va fi despre cele mai importante platforme și rețele sociale din RM;
- *Storytelling-ul digital*, care nu e altceva decât utilizarea instrumentelor și media digitale pentru a crea povești captivante și memorabile, având scopul creșterii vizibilității istoriilor companiilor cliente, vânzărilor întreprinderilor sociale;
- *Design-ul grafic*, unde viitorii specialiști vor afla totul despre domeniu, de la principalele aplicații pentru editare, cum ar fi: Adobe Ilustrator, Adobe Photoshop, Corel Drew, InDesign, Dimension și multe altele, la dimensiunile corecte ale imaginii pentru o anumită rețea socială;
- *Elaborarea conținutului* pentru atragerea noilor utilizatori pe social media;
- Crearea unei *strategii pe social media*, care are la bază crearea planurilor de conținut pe social media. Acest plan se face, de obicei, în Microsoft Excel și include calendarul de activități pentru: postări programate sau neprogramate, evenimente, tipul de rețea socială, ș.a. Având acest plan, putem schimba cu ușurință stadiul la care se află o anumită activitate: postare/activitate „plănuită", „programată", „în proces" sau „implementată".
- Crearea unui *branding personal* puternic.

Desigur, acestea sunt doar o parte dintre principalele subiecte componente ale training-ului. După etapa practică, participanții vor primi certificate care atestă că sunt Marketing&PR Manageri. Ei vor putea fi găsiți și contactați de către companii cu care urmează să facă „matching" pe aplicația: „Find your PR expert", care va fi destinată în mare parte doar pentru companii și persoane publice. Fiecare, după acest training, va înțelege prin practică la care parte din comunicare și marketing online e cel mai bun. Acest „match" poate avea loc și în baza specializărilor anterioare (dacă există, desigur). De exemplu: O mămică în concediu de maternitate are cunoștințe în farmaceutică și activa ca farmacistă, de aceea, îi putem face „match" cu Farmacia Familiei.

Astfel, prezenta idee de inovare socială nu doar promovează antreprenoriatul social, ci și acoperă două goluri semnificative de pe piață: primul este oferirea locurilor de muncă pentru cei defavorizați sau care se află în anumite situații speciale și al doilea este pregătirea specialiștilor în domeniul Social Media Marketing. Instituțiile au nevoie de PR, iar scopul afacerii sociale Brand Defender este tocmai acesta: să instruiască viitori specialiști care pot găsi soluția optimă de promovare pentru un brand unic.

Recomandat
***Andrei PERCIUN**, dr., lector univ.*

MASS-MEDIA CA FACTOR EDUCATIV

Cătălina ROTARI,

studentă, anul II, Facultatea Jurnalism și Științe ale Comunicării

CZU: 659.3:37 rotaricat@gmail.com

În societatea modernă, mass-media deține o poziție activă, cu influențe multiple, fiind un elementul cheie al educației nonformale și informale. Impactul educativ al mass-media s-a amplificat odată cu dezvoltarea tehnologiilor informaționale. Societatea este mereu preocupată de interacțiunile dintre cele două domenii, deoarece impactul pe care comunicarea de masă îl are asupra personalității oamenilor nu poate fi subestimat. Lipsa mass-mediei sau restricțiile severe în acest domeniu ar putea avea consecințe semnificative. Media oferă informații, facilitează dialogul și promovează schimbul de idei în societate. Ea contribuie la formarea opiniei publice, influențează percepțiile și oferă o platformă pentru o varietate de voci și perspective.

Totuși, este important să menționăm că în unele situații, suprasaturația sau influența excesivă a mass-mediei poate genera și ea probleme, cum ar fi manipularea informațiilor sau polarizarea opiniei publice. Este esențial să avem o medie echilibrată, care să ofere informații credibile și diverse, să încurajeze gândirea critică și să promoveze o dezbatere sănătoasă în societate.

Tema mass-mediei ca factor educativ a fost studiată de către diverse entități academice și organizații, precum în disciplinei „Educație pentru media” în școlile din Republica Moldova. De asemenea, există cercetări științifice care analizează rolul mass-mediei în educație și impactul acesteia asupra societății. Loretta Handrabura și Natalia Grîu care au studiat și scris despre „Educaţia pentru media în contextul competenţelor pentru secolul al XXI-lea” și „Introducere în sistemul mass-media” de Mihai Coman, sunt doar câțiva dintre cei care au scris la această temă. Astfel, tema mass-mediei ca factor educativ este abordată atât în mediul academic, cât și în cel practic, fiind subiectul unui interes considerabil din partea comunității științifice și educaționale.

În 1978, UNESCO defineşte cinci funcţii ale mass-mediei, exercitate la nivel individual, social şi internaţional:

1) funcţia de informare (colectarea şi tratarea informaţiilor) asigură transparenţa raporturilor sociale şi difuzarea elementelor de cunoaştere, de judecată şi de opinie necesare înţelegerii mediului social înconjurător.

2) funcţia de persuasiune, motivaţie şi interpretare legată de exercitarea controlului social, organizarea activităţilor colective, asigurarea coerenţei acţiunilor publice şi de efortul de convingere şi conducere pentru atingerea unor obiective comune.

3) funcţia de educaţie şi de transmitere a moştenirii sociale şi culturale este exercitată în vederea finalităţii informării şi educaţiei, informaţiile procurând datele şi trezind curiozitate faţă de probleme a căror întelegere, conştientizare şi soluţionare sunt favorizate de educaţie.

4) funcţia de socializare menită să faciliteze participarea indivizilor şi colectivităţilor la viaţa publică, la elaborarea şi luarea deciziilor; schimbul şi difuzarea informaţiilor facilitează interacţiunea socială şi permit oamenilor să ia parte la soluționarea problemelor [1].

5) funcţia de loisir (petrecere a timpului liber) şi de divertisment se exercită în modalităţi diverse, depinzând de varietatea contextelor culturale si a gradelor de evoluţie, fiind legată de îmbunătăţirea calităţii vieţii.

Republica Moldova, cu o cultură bogată și o diversitate socială, reflectă dinamică complexă a mass-mediei. Moldova se confruntă cu provocări și oportunități distinctive, iar mass-media joacă un rol crucial în influențarea modului în care acestea sunt percepute și gestionate.

În studiul nostru, am analizat trei surse media educaționale din Republica Moldova, cu scopul de a vedea cum mass-media educă publicul și cum acestea influențează opinia publică. Surselele educaționale analizate sunt:

1. Emisiunea televizată „Purtătorii de Cultură", difuzată la Moldova 1.
2. „Zuper Amicii": O nouă emisiune pentru copii, la Radio Moldova.
3. Podcastul „cuMINTE" despre dezinformarea din media, tehnici de manipulare și știrile false.

În concluzie menționăm că, mass media poate avea atât efecte pozitive, cât și negative asupra populației, în special, asupra copiilor și tinerilor. Așadar, mass-media poate juca un rol semnificativ ca factor educativ, oferind informații, acces la cunoștințe, promovând diversitatea și toleranța, dezvoltând gândirea critică și oferind divertisment educativ. Este important ca oamenii să consume mass-media în mod responsabil și să își formeze propriile opinii, bazate pe o analiză rațională a informațiilor disponibile.

Recomandările generale legate de utilizarea mass-mediei ca factor educativ sunt următoarele:

1. Promovarea unei abordări critice: Este important ca toate persoanele, indiferent de vârstă, să fie încurajate să analizeze și să evalueze conținutul media în mod critic, să recunoască diferitele perspective și să dezvolte abilități de gândire critică.
2. Monitorizarea timpului petrecut în fața ecranelor: Pentru toate vârstele, este recomandabil să se monitorizeze și să se limiteze timpul petrecut în fața ecranelor, având în vedere impactul pe care-l poate avea asupra sănătății și a comportamentului.

Referinte:

1. Raportul interimar asupra problemelor comunicării în societatea modernă, Comisia internațională UNESCO de studiere a comunicării contemporane, 1978

Recomandat
***Liliana POȘTAN**, dr., conf. univ.*

PROMOVARE ORGANIZAȚIONALĂ PRIN CAMPANII DE RELAȚII PUBLICE

Felicia BEȘLIU,

studentă, anul II, Facultatea Jurnalism și Științe ale Comunicării

CZU: 659.4:061.23:659.122 c223besliu.felicia@gmail.com

Într-un peisaj economic și social în continuă schimbare, promovarea organizațională prin intermediul campaniilor de relații publice devine o componentă esențială pentru succesul și durabilitatea companiilor pe piața de desfacere. În contextul globalizării și al avansului tehnologic accelerat, capacitatea unei companii de a comunica eficient și autentic cu publicul său devine un factor determinant în construirea și menținerea unei imagini favorabile. În această ordine de idei , este de o relevanță sporită aducerea în prim-plan a unei perspective teoretice si practice asupra promovării organizaționale prin intermediul campaniilor de relații publice.

Totodată, felul în care organizațiile abordează strategii de marketing, campaniile de relații publice, precum si evaluarea impactului pe care îl generează acestea în rândul companiilor constituie o preocupare a practicilor economice și sociale, dar si a sistemului de formare profesională inițială și continua a specialiștilor.

Prin prisma teoriilor organizaționale, dezvoltate de Max Weber, Federick Taylor, organizația este definită ca ,,un sistem deschis, compus din elemente interdependente, care interacționează în vederea realizării unor scopuri comune” [1, p. 23]. Totodată, perspectiva autorilor menționați contribuie la înțelegerea funcționării promovării organizaționale drept un ,,instrument strategic de consolidare și poziționare a companiilor pe piață” [2]. În acest context, studierea evoluției relațiilor publice oferă fundamente solide pentru a înțelege ce sunt campaniile de relații publice, cum se desfașoară acestea și de ce sunt necesare.

În aspect praxiologic, specificăm drept importantă analiza comparativă a relațiilor publice, marketingului și publicității la nivel de unitate, dar și demarcarea unor particularități specifice fiecarui domeniu.

Constatăm că, în cadrul promovării organizaționale, campaniile de RP constituie o metodă de influențare a comportamentului publicului privind o anumită entitate, produsele, serviciile acesteia pe piață. În privința tehnicilor și strategiilor eficiente în campaniile de RP, am constatat că gestionarea crizelor, comunicarea eficienta, promovarea prin intermediul rețelelor de socializare, parteneriate și colaborări strategice, organizarea evenimetelor online cât și offline, și utilizarea canalelor de comunicare actuale, sunt esențiale pentru a crea și menține o imagine pozitivă pentru o organizație. Aceste abordări au fost identificate ca instrumente cheie în promovarea organizațională și în gestionarea percepțiilor publicului asupra misiunii, produselor, serviciilor entităților.

Prin intermediul studiului de caz privind mediul extern al companiei internaționale Netflix, am selectat un exemplu captivant pentru analiza - serialul ,,Bridgerton” lansat 25 decembrie 2020.

Tehnicile și strategiile specific, prin care Netflix a promovat acest serial, generând un real succes datorită conceptului promițător si a promovării eficiente de RP, au plasat produsul în top 10 cele mai urmărite conținuturi de pe platforma Netflix în 83 de țări.

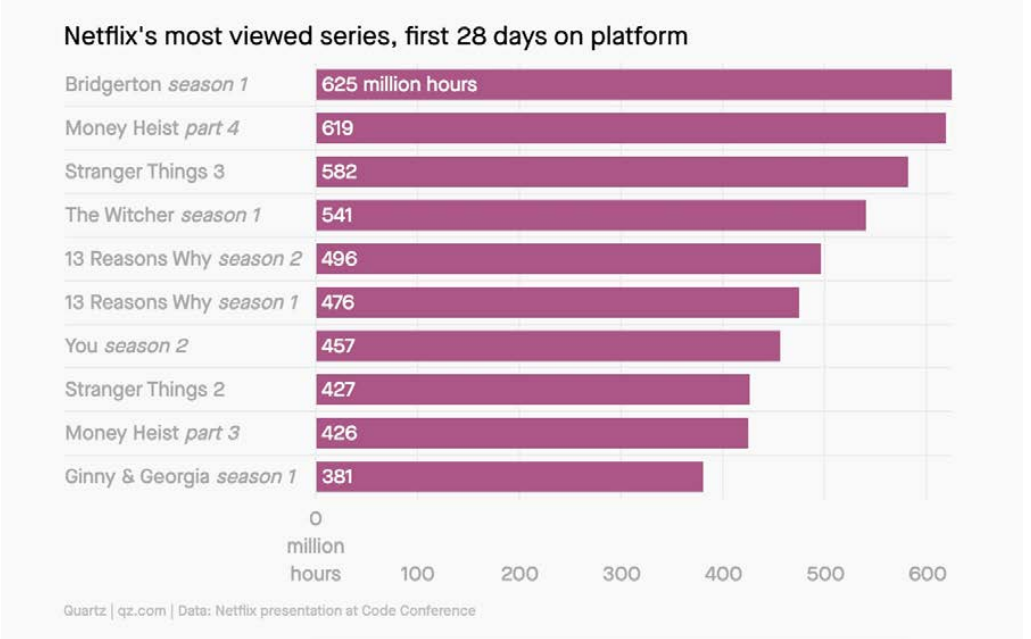

Figura 1. Analiza - serialul ,,Bridgerton"

Sursa: Netflix statistics. În: https://datareportal.com/social-media-users

În rezultatul studiului nostrum am constatat că, ,implementarea unei strategii inovatoare de relații publice va conduce la succesul companiilor pe piață.

În concluzie, promovarea organizațională prin intermediul campaniilor de relații publice (RP) devine din ce în ce mai esențială într-un mediu economic și social în continuă schimbare. Prin analiza studiului de caz privind compania de divertisment Netflix, am demonstrat că o strategie inovatoare de relații publice poate contribui semnificativ la succesul unei entități pe piață. Astfel, promovarea organizațională prin campanii de relații publice reprezintă un factor determinant în construirea și menținerea unei imagini favorabile și în obținerea succesului pe termen lung într-un mediu competitiv și dinamic.

Referinte:

1. WEBER, M. *The Theory of Social and Economic Organization.* NY: Free Press, 1997. 448p.
2. Importanta promovarii pentru o organizatie. [citat 10.01.2024]. În: https://conspecte.com/marketing/importanta-promovarii-pentru-o-organizatie.html

Recomandat
***Liliana POȘȚAN**, dr., conf. univ.*

INTELIGENȚA ARTIFICIALĂ: VIITORUL PUBLICITĂȚII

Roxana BURUIANĂ,

studentă, anul II, Facultatea Jurnalism și Științe ale Comunicării

CZU: 659.1:004.8 ro262003@gmail.com

În era digitală rapidă și mereu în evoluție, folosirea inteligenței artificiale în domeniul relațiilor publice devine din ce în ce mai importantă și în trend. Inteligența artificială oferă specialiștilor un set de instrumente puternice care eficientizează procesul de analiză, personalizează mesajele și eficientizează strategiile de comunicare. Cu toate acestea, o astfel de schimbare nu vine fără provocări, incluzând aspecte etice, juridice și tehnice. Iar nouă, specialiștii în comunicare, nu ne rămâne decât să acționăm conform codurilor deontologice ale comunicatorilor (de talie internațională) și să ne adaptăm activitatea în conformitate cu noutățile care apar în industrie.

Înțelegerea și explorarea detaliată a integrării inteligenței artificiale în relațiile publice devin esențiale pentru profesioniștii din domeniu. În acest context, într-un articol scris de PR Lab, o agenție cu o experiență de activitate globală, au fost prevăzute trendurile din domeniu pentru anul 2024. Popularizarea inteligenței artificiale printre creatorii de imagini și povești este confirmată în același timp de cifrele rezultate din studiul realizat de Statista – AI Adoption. Acesta ne arată că industria publicității este în frunte atunci când vorbim despre integrarea inteligenței artificiale în munca de zi cu zi, cu un procent de 37%. Astfel, într-un domeniu în care locurile de muncă și activitate este afectată de AI, e important să fim printre cei care își îmbunătățesc constant abilitățile, pentru ca să putem controla impactul acesteia.

Inteligența artificială poate reprezenta și o oportunitate pentru specialiști, mai mult, ustensilele oferite de această tehnologie, ne pot servi drept asistenți în parcursul nostru. Spre exemplu, un proces lung de brainstorming poate fi rezumat în doar câteva minute, prin care AI-ul îți poate genera idei pentru un anumit subiect, la solicitare. Cu toții neam confruntat, cel puțin o dată, în activitatea noastră, cu starea de nedumerire atunci când scriem un text. În acest context, AI-ul poate propune o analiză obiectivă textului, pentru a facilita decizia. Ba mai mult, platformele oferite de AI au un rol esențial în măsurarea succesului campaniei, iar aici ne referim la cifre: număr de vizualizări, accesări, distribuiri, etc. , AI-ul având capacitatea să și analizeze raportul.

Există companii care au și reușit să utilizeze AI în publicitățile lor, bucurându-se de succes. Hotelul *Chocolat*, în colaborare cu agenția *Gravity Road*, a redefinit normele publicității prin utilizarea inteligenței artificiale pentru a crea o campanie captivantă, la un cost semnificativ mai redus decât metodele tradiționale de producție. Detaliile furnizate GenAI au asigurat că rezultatul final este perfect aliniat cu identitatea mărcii.

Riscurile pe care le prezintă Inteligența Artificială nu pot fi ignorate, întrucât adună nenumărate îngrijorări în rândul experților, pornind de la confidențialitatea datelor, care rămâne un semn de întrebare încă de la apariția Chat GPT-ului. Răspunsurile generate de acesta sunt în baza surselor online, precum articole de știri, cărți și site-uri web.

De aici pornește și următoarea preocupare, legată de drepturile de autor. În acest sens, Meta a introduce etichete pentru fotografiile și videoclipurile generate de inteligența artificială pe platformele Facebook, Instagram și Threads. Încălcarea acestei reguli va atrage sancțiuni pentru utilizatorii care omit să specifice sursa AI în conținuturile lor.

Cercetarea este realizată la începutul lunii ianuarie, anul 2024, iar datele prezentate mai sus pot fi distincte, în contextul în care Inteligența artificială se dezvoltă cu pași rapizi. Iar ca s-o putem controla și manevra în interesul și nu dezinteresul nostru, e important să facem cunoștință cu toate mecanismele acesteia.

Referinte:

1. Stuart R. *Artificial Intelligence: A modern Approach* 1995, 1136p.
2. „Cele mai fierbinți tendințe în PR în 2024" - În:PR Trends 2024 - The Hottest PR Trends in 2024 | PRLab
3. Statistica „AI-ul inlocuieste joburile oamenilor" În : AI Taking Over Jobs: 28 Shocking Statistics (mspoweruser.com)
4. „Meta spune că mai să indici sursa materialelor utilizate"În:Meta says you better disclose your AI fakes or it might just pull them | Tech News Vision

Recomandat
***Tatiana POTÎNG**, dr., conf. univ.*

CAMPANIA SAY IT:
CUM SĂ TRANSFORMI O IDEE ÎN STRATEGIE

Gabriela STRATU,

masterandă, anul I, Facultatea de Jurnalism și Științe ale Comunicării

CZU: 659.3:378.4:070(478) c204stratugabriela@gmail.com

Campania „SAY IT!" - Campania comunicatorilor de la USM. Este o campanie menită să promoveze specialitatea de Comunicare și Relații Publice din cadrul Universității de Stat din Moldova.

Bazându-se pe ideea că un comunicator este cel care se face auzit prin creativitate, curaj și idei inovative, avem un îndemn bilateral, care, pe de-o parte se adresează tinerilor absolvenți de liceu/colegiu, iar pe de altă parte comunicatorilor de pretutindeni. Or idea fiind că publicul (adică absolvenții) să fie vizați deja în rolul de comunicatori, ei având tot ce este nevoie pentru a fi specialiști în domeniu: idei, cuvintele potrivite, perspectivă, strategie, viziune etc.

Fiecare dintre aceste elemente se vor regăsi în cele 9 postări din cadrul campaniei, în story-uri, dar și în flyerele care vor fi distribuite în cadrul întâlnirilor cu elevii.

În urma unei ample analize a situației, dar și a pieții din Republica Moldova, am stabilit două obiective primordiale pentru campania noastră, astfel încât să oferim campaniei nu doar posibilitatea de a exista, dar și de a livra rezultate optime în intervalul de lucru propus. Astfel obiectivele, create după modelul SMART sunt: O1: Creșterea notorietății specialității în rândul absolvenților de liceu/colegiu; O2: Atingerea unui public de minim 30-40 persoane interesate în cadrul campaniei (like-uri, share-uri, participarea în cadrul conferințelor sau a evenimentelor realizate în cadrul facultății).

Pentru a fi mai aproape de publicul nostru, care se încadrează într-un specific de vârstă restrâns, dar și care se arată interesat unor activități inovative, dar noninvazive, am ales un slogan în limba engleză, dar care să aibă la baza sa un *call to action* atractiv. „SAY IT!", care în limba română s-ar traduce ca „Spune!" sau „Spune-o!", devine un îndemn pentru elevi să aleagă e specialitate unde sunt încurajați să fie deschiși, creativi și liberi în a crea noi dimensiuni și realități așa cum își doresc ei. Alte slogane utilizate în campanie: „Fă-te auzit!"; „Tu ești comunicator!"; „Asta e comunicarea!".

Pentru mediatizarea campaniei am realizat o listă de parteneri media care ne vor oferi vizibilitate și credibilitate în rândul publicului țintă. Majoritatea acestor surse media, indiferent de format, oferă acoperire la nivel național. Acest aspect permite ajungerea la un public extins și divers din întreaga țară.

Fiecare sursă media oferă o varietate de conținut, inclusiv știri, programe de divertisment, emisiuni tematice și interviuri. Acest aspect asigură că potențialii tineri sunt expuși la o gamă largă de informații și perspective.Toate sursele media au o prezență online, oferind acces facil și flexibil la conținut pentru tinerii care utilizează platforme digitale în mod regulat.

Sursele media tradiționale, precum Moldova 1, Jurnal TV și TVR Moldova, aduc cu sine o anumită credibilitate și încredere în ochii publicului. Această credibilitate poate influența luarea deciziilor.

Totodată, buletinele de știri, reportajele, emisiunile TV, interviurile radio și conținutul online beneficiază de o extindere a specificului, astfel având posibilitatea de a le utiliza corespunzător în procesul de promovare (ex. interviu, reportaj, articol informativ etc.).

Pentru postările online, am selectat tematici sugestive, care creează o punte de legătură între sloganul campaniei și specialitatea de comunicare. Totodată grafica imaginilor va aduce o notă puternică de noutate acestei inițiative, luând în considerare activitățile și încercările anterioare de a promova specialitatea de Comunicare și Relații Publice.

Fig. Model postare în campanie

Sursa: Elaborat de autor

Referințe:

1. CMECIU C. *Tendințe actuale în campaniile de relații publice*. Iași: Polirom, 2013. ISBN 978- 973-46-3898-7, 198 p.
2. Plan de învățământ „Comunicare și Relații Publice USM 2023”. În: https://admitere.usm.md/wp-content/uploads/0321.2-Comunicare-si-relatii-publice.pdf
3. 8M. International women’s day. Madrid City Council.În: https://www.behance.net/gallery/62962457/8M-International-womens-day-Madrid-City-Council

Recomandat
***Andrei PERCIUN**, dr., lector univ.*

ВЗАИМОДЕЙСТВИЕ РЕСПУБЛИКИ МОЛДОВА С МЕЖДУНАРОДНЫМИ РЕГИОНАЛЬНЫМИ ОРГАНИЗАЦИЯМИ (CASE-STUDY СНГ)

Iana TIHON,

studentă anul III, Facultatea Relații Internaționale, Ştiinţe Politice şi Administrative

CZU: 327:339.94(478:1-61) yana.tikhon.045@gmail.com

Отправной точкой в двухстороннем диалоге между Республикой Молдовой и СНГ является подписание 21 декабря 1991 года Алма-Атинской декларации. С данного события начинается отсчет периодизации отношений между сторонами, которую в работе автор представил следующим образом:

- первый этап двухстороннего диалога между Республикой Молдовой и Содружеством Независимым Государств - 1991 - 1997 гг.;
- второй этап - 1997 - 2009 г.г.;
- третий этап - 2009 - 2014 гг.;
- четвертый этап 2014 -2022 гг.;
- пятый этап - 2022 г. - настоящее время.

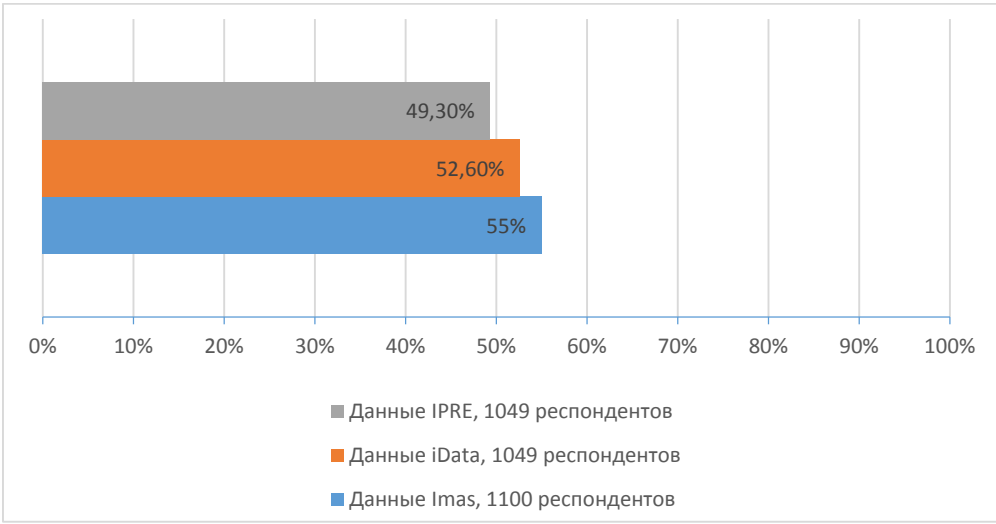
На разных этапах эволюции двухсторонние отношения имели свою специфику и характерные особенности. Первому этапу свойственена самая высокая интенсивность сотрудничества. Однако в дальнейшем диалог между Молдовой и СНГ стал ухудшаться, что на современном этапе привело к активному расторжению отношений и выходу страны из данной организации.

Однако среди представителей как власти, так и оппозиции распространена разная точка зрения по поводу выхода нашего государства из СНГ. Так, в 2023 году в здании Парламента по инициативе оппозиции был проведен круглый стол на данную тематику, по итогам которого было объявлено, что Республика Молдова должна сохранить и увеличить динамику взаимодействия с СНГ, так как Содружество - это важный экономический партнер страны. Осудили выход из СНГ и И. Додон, И. Шор, В. Воронин, И. Кику.

Однако иной позиции придерживаются представители правящей партии. Так, И. Гросу заявил, что присутствие Молдовы в СНГ является бесполезным, а вопрос выхода страны из организации будет остро поднят после завершения войны на Украине. Схожей позиции придерживаются М. Санду, Д. Речан, Д. Алайба и другие. Д. Герман в своём интервью вовсе заявила, что Парламент страны сделает всё возможное, чтобы выход Республики Молдова из СНГ состоялся к концу 2024 года.

Она также добавила, что заявление оппозиции о серьезном ущербе для экономики и предпринимателей от выхода из Содружества - это лишь часть манипуляции и дезинформации. Наоборот, наше государство даже выиграет с этого, так как не будет платить огромные членские взносы. Таким образом, однозначного и единого мнения по поводу выхода Молдовы из СНГ выделить не представляется возможным.

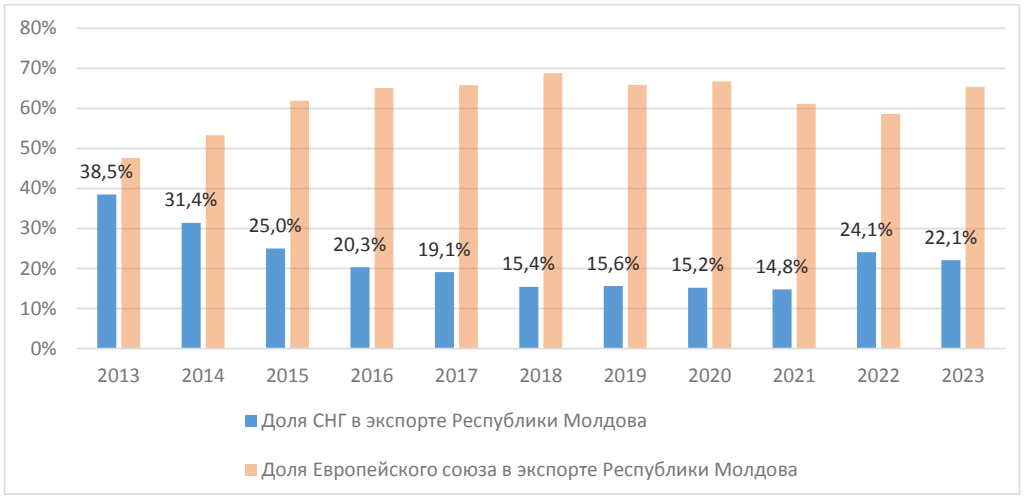
Тем не менее, рассмотрев позицию государственных деятелей, необходимо обратиться к общественному мнению. С этой целью автор проанализировал социологические опросы компаний Imas, iData и IPRE, которые прошли в 2023 году. Согласно представленной информации, большинство граждан страны против выхода страны из СНГ, а более трети из них высказались, что присутствие страны в СНГ не является препятствием для присоединения к Европейскому Союзу.

Источник: Разработано автором на основе данных, представленных социологическими компаниями в ходе опросов в 2023 году

Далее для оценки нынешнего состояний отношений между Республикой Молдовой и СНГ можно обратиться к данным об участии страны в основных пленарных заседаниях Содружества. По состоянию на 2024 год Республика Молдова не участвует в заседаниях уставных органах СНГ, а также отозвала своих представителей из Исполнительного комитета и денонсировала участие в Межпарламентские Ассамблеи. Следовательно, на современном этапе у сторон отсутствует политический диалог во всех сферах.

Ключевым мотивом в участии Республики Молдова в СНГ объявляется экономическая выгода. По этой причине автор решил проанализировать долю СНГ в экспорте страны за последние десять лет. Согласно данным, на страны-участницы Содружества приходится примерно одна пятая часть всего экспорта Молдовы. Пока эти цифры достаточно высоки и существенны, однако в будущем планируется переориентировать экспорт данных товаров со стран Содружества на страны Европейского союза.

Источник: Разработано автором на основе данных Национального Бюро Статистики Республики Молдова

Вместе с тем процесс выхода из СНГ активно сопровождается денонсацией различного рода соглашений. Всего за более чем тридцать лет сотрудничества Республика Молдова подписала 282 различных соглашений в рамках Содружества. На данном этапе было денонсировано уже 66 договоров, то есть почти четверть всех заключенных ранее соглашений. Денонсированные соглашения касались в целом следующих направлений: помощь при чрезвычайных ситуациях; координация отношений в области электроэнергетики, образования, предпринимательства; сфера пограничных войск и другие. По заявлению властей, положения данных соглашений уже неактуальны, неуместны и не соответствуют существующим реалиям, именно по этой причине было объявлено о выходе из них.

Таким образом, можно прийти к выводу, что на современном этапе в отношениях между Республикой Молдовой и СНГ прослеживается затяжной кризис, логичным финалом которого является выход из данной организации и присоединение к Европейскому союзу

Литература:

1. Aslund A., Olcott M., Garnett S. Getting It Wrong: Regional Cooperation and the Commonwealth of Independent States. - In: Carnegie Endowment for Int'l Peace, 2000, pp. 272.
2. Barometrul socio-politic, februarie 2023. - În: Site-ul oficial imas, 2023, p. 68. URL: https://imas.md/rom/studii-socio-politice (дата обращения: 13.03.2024)
3. Barometrul, aprilie 2023. - În: Site-ul oficial iData, 2023. URL: https://mailchi.mp/idata/apr23_1?fbclid=IwAR0RcS97bpvDcrOUOqdxFvmjOv85cB_95u-VnrsSaIh9uLJZti1SJEoVxn8 (дата обращения: 13.03.2024)
4. Barometrul, iunie 2023. - În: Site-ul oficial IPRE, 2023. URL: https://ipre.md/category/opinii/ (дата обращения: 13.03.2024)
5. Barry E. Protests in Moldova Explode, With Help of Twitter. - In: The News York Times, 2009.

6. Biroul Național de statistică al Republicii Moldova. - Exportul al Republicii Moldova, structurat pe grupuri de țări, 1997-2022. URL: https://statistica.gov.md/ru/statistic_indicator_details/19#publications (дата обращения: 10.03.2024)
7. Cebotari S., Grosu V. Republica Moldova în contextul cooperării regionale. - În: Moldoscopie, 2009, nr. 2(45), pp. 141-152.
8. Czerewacz-Filipowicz K., Konopelko A. Regional Integration Processes in the Commonwealth of Independent States: Economic and Political Factors. In: Springer, 2016, p. 348.
9. Dikusar A., Cujba R. Interdependenţa dintre ştiinţă şi dezvoltarea economico-socială: UE, CSI, Republica Moldova. - În: Societatea cunoaşterii, 2015, pp. 8-12.
10. Kim Y., Anichkin E. Commonwealth of Independent States: Constitutional, legal and environmental realities. - In: Ukrainan Journal of Ecology, 2020, pp. 110-113.
11. Kubicek P. The Commonwealth of Independent States: an example of failed regionalism? - In: Globalising the Regional, Regionalising the Global, 2009, pp.237-256.
12. Kuzio T. Geopolitical pluralism in the CIS: the emergence of GUUAM. - În: European Security 9(2), 2000, c.81-114.
13. Moldova a început procesul de retragere din CSI. Igor Grosu: Suntem hotărâți să ne îndepărtăm de sursa răului, a sărăciei și a războiului. - În: Vocea Basarabiei, 2023. URL: https://voceabasarabiei.md/moldova-a-inceput-procesul-de-retragere-din-csi-igor-grosu-suntem-hotarati-sa-ne-indepartam-de-sursa-raului-a-saraciei-si-a-razboiului/ (дата обращения: 14.03.2024)
14. Percinschi N., Maier L. Aspecte ale cooperării interstatale a republicii moldova cu statele-membre ale CSI în domeniul inovării. - În: Analele institului de economie, finanțe și statictică, 2013, pp. 41-45.
15. R. Moldova intenționează să se retragă din CSI până la finele anului viitor. - În: Zearul Național, 2023. URL: https://www.ziarulnational.md/declaratie-r-moldova-intentioneaza-sa-se-retraga-din-csi-pana-la-finele-anului-viitor/ (дата обращения: 13.03.2024)
16. Sakwa R., Webber M. The Commonwealth of Independent States, 1991-1998: Stagnation and Survival. - In: Europe-Asia Studies, 2010, pp. 379-415.
17. Stercul N., Tăbârţă I., Milewski O., Popșoi M., Roșa V. Sinteză analitică privind evoluția politicii externe a Republicii Moldova în perioada 2009-2019, 2019, p. 64.
18. The official website of The European External Action Service. URL: https://www.eeas.europa.eu/_en (дата обращения: 11.03.2024)
19. Tratate internaționale. - În: Site-ul oficial Ministerul Afacerilor Externe al Republicii Moldova, 2023. URL: https://mfa.gov.md/ro/content/tratate-internationale (дата обращения: 15.03.2024)
20. Алма-Атинская Декларация. - Алма-Ата, 1991. URL: https://e-cis.info/page/3373/79406/ (дата обращения: 14.01.2024)
21. Внешняя политика стран СНГ: Учеб. пособие для студентов вузов / Ред.-сост. Дегтерев Д., Курылев К. - М.: Аспект Пресс, 2019, с. 496.
22. Лупу М. Молдова и СНГ: перспективы развития. В: Свободная мысль, № 10(1617), 2010, с. 19-29.
23. Официальный сайт Исполнительного Комитета СНГ. URL: https://cis.minsk.by/bodies (дата обращения: 08.03.2024)
24. Рассохин И. Эволюция внешней политики Республики Молдова от СНГ к ГУАМ. - В: Вестник ВГУ. Серия: история, политология, социология №3, 2014, с. 105-107.
25. СНГ: история и перспективы. / Т. Н. Москалькова. - М.: Издание Государственной Думы, 2012 - с. 179.
26. Соглашение о создании Содружества Независимых Государств. - Минск, 1991, ст. 14. URL: https://e-cis.info/page/3373/79405/ (дата обращения: 14.01.2024)

27. Устав Содружества Независимых Государств. - Минск, 1993, ст. 45. URL: https://cis.minsk.by/page/180/ustav-sodruzestva-nezavisimyh-gosudarstv-g-minsk-22-anvara-1993-goda (дата обращения: 15.01.2024)

Recomandat
***Tatiana TURCO**, dr., conf. univ.*

SPORTWASHING КАК МЕХАНИЗМ СПОРТИВНОЙ ДИПЛОМАТИИ

Evghenii CARBUNI,

student anul III, Facultatea Relaţii Internaţionale, Ştiinţe Politice şi Administrative

CZU: 327:796:911.3:32 carbunievghenii@gmail.com

Спортивная дипломатия — это деятельность государства, специализированных органов, организаций или даже отдельных лиц, направленная на достижение определенных целей политического, экономического, социального или другого характера с помощью спорта [1, с.94]. Спортивная дипломатия, как феномен, имеет долгую историю, которую можно проследить ещё с античной Греции, когда во время олимпийских игр объявлялось перемирие. Данная традиция не просто сохранилась по сегодняшний день, но и получила правовую основу [2]. Но перемирие - не единственная область влияния спортивной дипломатии, её инструментарии и области влияния очень обширны. Спортивную дипломатию можно использовать в целях пропаганды, для повышения имиджа, как платформу для неформальных переговоров, в демонстрационных целях, как элемент бойкота или любого другого негативного жеста и т.д. [3, с. 12-30]. Спорт в принципе является одной из сильнейших форм патриотизма. В данной работе акцент сделан на отбеливании негативной репутации государства через спорт, что получило особый термин – sportwashing. Sportwashing – практика использования спортивных мероприятий отдельным лицом, правительством, корпорацией или другой группой для отвлечения от другой спорной деятельности, обеления своей репутации или формирования более положительного образа. Термин «sportwashing», как таковой, появился лишь в 2015 году, а вошел в обиход примерно в 2018 году, когда правозащитная организация Amnesty International начала использовать его, чтобы привлечь внимание к взаимосвязи между ухудшением ситуации с правами человека в России в 2010-х годах и проведением в России олимпийских игр 2014 года и чемпионата мира по футболу 2018 года, но как феномен спортвошинг можно проследить и ранее, например, олимпийские игры 1936 в Нацисткой Германии [4]. Одним из самых явных примеров использования спортивного мероприятия для повышения репутации страны на современном этапе является чемпионат мира по футболу 2022 года в Катаре, организация и проведение которого сопровождались множеством споров и скандалов [5]. Несмотря на все проблемы и обвинения Катара, этот чемпионат внёс огромный вклад в развитие государства, его имиджа и статуса, укрепило его авторитет как на региональном уровне, так и на мировой арене. По данным международной ассоциации федераций футбола, около 5 миллиардов человек приняли участие в чемпионате, следя за контентом турнира на различных платформах и устройствах во всем медиа пространстве. Только за финальным матчем наблюдало почти 90 тысяч человек на трибунах стадиона и 1,5 миллиарда зрителей через ин-

тернет и телевидение, что в совокупности делает этот чемпионат самым просматриваемым спортивным событием в истории [6]. Чемпионат мира по футболу 2022 года был пиковым событием целой политики государства использования спорта в целях своего продвижения, но до этого спортивная составляющая поддерживалась проведением менее масштабных событий, которые, в свою очередь, являются не менее важными и представляют международное значение. Помимо этого, Катар активно внедряет в свою спортивную структуру спортсменов не Катарского происхождения. Для примера, из семи олимпийских медалистов Катара, только двое родились в Катаре [7, с. 11-12]. Всё описанное выше не является случайностью или чьей-либо спонтанной инициативой. Это долгосрочная программа по всестороннему развитию государства под названием «Qatar National Vision 2030», принятая в 2008 году, определяющая долгосрочные цели страны и обеспечивающая основу для разработки национальных стратегий и планов реализации, где спорт играет не последнюю роль [8]. При этом, пример Катара является не уникальным и такого рода механизмы по «отмыванию» негативных политических аспектов через спорт можно проследить в государственных программах многих стран. Республика Молдова также обладает подобными программами, так отдельно акцентированных на спорт, как Национальная стратегия развития спорта «Sport 2030» [9], так и в контексте общегосударственного развития Молдовы, такие как «Moldova Europeana 2030» [10]. Необходимость sportwashing-а в Республике Молдова объясняется тем, что государство обладает достаточно широким набором негативных стереотипов и реальных проблем, которые могут быть «отмыты» через спорт, а факт того, что благодаря спортивной дипломатии можно получить огромный результат, используя малые ресурсы, лишь подтверждает необходимость использования данного типа дипломатии. Только за 2023 множество граждан Молдовы стали чемпионами и призёрами в разных видах спорта, что демонстрирует наличие возможностей для развития положительного образа государства. Спорт можно использовать в Молдове и как платформу, как это делал, например, В. Филат в 2010-2011 годах, когда неоднократно встречался с лидером Приднестровского региона И. Смирновым именно на футбольных матчах [11, с.19-20]. В будущем у спортивной дипломатии в Молдове обещающие перспективы. В стране создаётся развитая спортивная инфраструктура, а молдавские спортсмены демонстрируют хорошие результаты на международных соревнованиях. Молдова может использовать спорт для укрепления отношений с другими странами и сформировать положительный образ. Как уже упоминалось, спорт – это одна из ярчайших форм патриотизма и страна способна «отмыть» негативный окрас бедной и коррумпированной страны и показать, что Молдова — это страна, где рождаются чемпионы.

Литература:

1. Murray S. Sports Diplomacy: Origins, Theory and Practice. Routledge, 2019. 274 p.
2. ООН и олимпийское перемирие. https://www.un.org/ru/olympictruce (Дата посещения 20.03.24)
3. Боголюбова Н. Геополитика спорта и основы спортивной дипломатии: учебное пособие для вузов. Москва: Издательство Юрайт, 2024. с. 282 с

4. Britannica. Sportwashing. https://www.britannica.com/money/sportwashing (Дата посещения 20.03.24)
5. Foreignpolicy. Qatar Can't Hide Its Abuses by Calling Criticism Racist. https://foreignpolicy.com/2022/11/25/qatar-cant-hide-its-abuses-by-calling-criticism-racist/ (Дата посещения 21.03.24)
6. Inside FIFA. One Month On: 5 billion engaged with the FIFA World Cup Qatar 2022™. https://www.fifa.com/tournaments/mens/worldcup/qatar2022/news/one-month-on-5-billion-engaged-with-the-fifa-world-cup-qatar-2022-tm (Дата посещения 21.03.24)
7. Olech A., Repetowicz W., Banasiak M., Rajkiewicz M. Qatar Geopolitics And The World Cup. Institute of New Europe. Warszawa, 2022. 11-12 p.
8. Qatar National Vision 2030. https://www.gco.gov.qa/en/about-qatar/national-vision2030/ (Дата посещения 21.03.24)
9. Elaborarea Strategiei Naționale de dezvoltare a sportului Sport 2030. https://mec.gov.md/ro/content/elaborarea-strategiei-nationale-de-dezvoltare-sportului-sport-2030 (Дата посещения 21.03.24)
10. Moldova Europeană 2030. https://www.legis.md/UserFiles/Image/RO/2022/mo409-410md/strategia_315md.docx (Дата посещения 22.03.24)
11. Попов А. Спортивная дипломатия Республики Молдова: формы и специфика проявления. В: Ştiinţa Culturii Fizice Numărul 37(1)/2021/ISSN1857-4114/ISSNe 2537-6438, Кишинёв, Академия публичного управления, 2021, стр. 17-23

Recomandat
***Constantin SOLOMON**, dr. hab., prof. univ.*

TABLA DE ŞAH EUROPEANĂ: ASCENSIUNEA POLONIEI ÎN CALITATE DE ACTOR CHEIE ÎN POLITICA UNIUNII EUROPENE

Oxana MANOLI,

studentă, anul II, Facultatea Relaţii Internaţionale, Ştiinţe Politice şi Administrative

CZU: 327:061.1UE:327(438) manoli.a.oxana@gmail.com

Uniunea Europeană reprezintă o entitate unică în cadrul relațiilor internaționale. Evoluția sa dintr-o comunitate economică într-o structură complexă a păstrat nucleul original de putere, deși a creat structuri democratice în jurul acestuia. Totuși, se pot observa unele fisuri în acest sistem care ar putea fi cauzate de menținerea aceluiași bloc Franco-German în urma ultimelor valuri de extindere. Circumstanțele geopolitice actuale, provocate de, brexit, criza pandemică, invazia Federației Ruse în Ucraina, valurile de refugiați, pun presiuni pe aceste fisuri. Respectiv, această cercetare încearcă să răspundă la întrebarea dacă Uniunea Europeană are nevoie de o reechilibrare internă și dacă Polonia ar fi actorul cel mai potrivit pentru aceasta.

Necesitatea reechilibrării Uniunii Europene poate fi analizată prin multiple dimensiuni teoretice. În următorul fragment, se utilizează în particular conceptul balanței de puteri - într-o lume bipolară sau multipolară, dacă un actor își mărește puterea, atunci ceilalți actori se vor uni sau își vor crește și ei puterea pentru a nu fi amenințați de actorul revizionist [1,2]. Adaptat la structura Uniunii Europene, motivul balansării nu va fi reducerea amenințării, ci echilibrarea distribuției de putere pentru o integrare și reprezentare uniformă. Respectiv, în cazul dat chiar și conceptul de putere ar trebui privit constructivist, întrunind atât aspectele realiste clasice: capacitatea financiară, geopolitica statului [3], cât și comportamentaliste /constructiviste precum, capacitatea de a influența, relațiile diplomatice, imaginea statului, etc. [3,4].

Uniunea Europeană încă de la fondare are un centru de echilibru clar stabilit, indicat chiar în Declarația lui Schuman, și anume că „Alăturarea națiunilor europene implică eliminarea opoziţiei seculare dintre Franţa şi Germania. Orice acţiune întreprinsă trebuie să aibă în vedere în primul rând aceste două ţări”[5]. Evoluția acestei entități nu a produs mari modificări în nucleu, deși structura instituțională a fost modificată considerabil în urma extinderilor atât a domeniilor de competență, cât și a numărului de state membre.

Cu toate acestea, valurile de extindere, în particular cele spre estul Europei, au demonstrat că Uniunea în formatul actual nu are capacitatea de a integra pe deplin alte state. În particular, lipsa integrării economice a generat valuri de euroscepticism în vestul UE [6], cauzând o schismă între membrii noi și vechi și pe alte domenii, precum migrația, regiunea Schengen, etc. În particular, un măr al discordiei rămâne relația cu Federația Rusă. Țările postcomuniste fiind mai reticente față de relațiile cu acest stat, au primit reproșuri de la liderii nucleului, astfel amplificând clivajul celor două tabere.

Invazia Rusiei în Ucraina a confirmat [7, 8] dubiile vociferate pe parcursul anilor de membrii din est, astfel subliniind necesitatea reechilibrării uniunii.

Întrucât Ucraina și Republica Moldova au primit statut de țări candidate și recomandarea de a deschide negocierile [9], Uniunea Europeană ar trebui să se orienteze spre Est în căutarea echilibrului. În cazul dat, Polonia reprezintă statul ideal pentru aceasta: este un stat postcomunist care înțelege experiențele statelor cu istoric similar și le oferă suportul într-un mod accesibil și acceptat de UE; are relații diplomatice de lungă durată cu blocul Franco-German prin intermediul Triunghiului de la Weimar [10, 11]; și deține potențialul economic [12, 13] și militar [14, 15], esențiale în contextul războiului ruso-ucrainean.

Deși a aderat la Uniune în penutlimul val de extindere, Polonia a reușit să se implice la nivel înalt, fiind cei care au inițiat Parteneriatul Estic, punând bazele imaginii unui apărător a statelor din această inițiativă [7]. Aspectul dat a fost întărit si prin politica regională promovată în cadrul grupui de la Visegrad, în urma discrepanțelor în viziunile grupului și celorlalți membri UE.

Chiar dacă Polonia a avut și anterior potențialul de a deveni contrabalanța Franței și Germaniei, la momentul dat aceasta nu și-a asumat rolul pe deplin, preferând să oscileze între politica la nivel înalt și cea regională. Invazia Federației Ruse în Ucraina a scos în evidență lipsa de echilibru în cadrul Uniunii Europene și facilitează potențiala ascensiune definitivă a Poloniei în raport cu blocul Franco-German.

În contextul extinderii inevitabile a Uniunii Europene spre Est, centrul de greutate istoric al Uniunii, Franța și Germania, nu mai face față divergențelor și clivajelor ce apar în interiorul entității. Astfel, circumstanțele actuale oferă spațiul necesar Poloniei pentru a deveni un pol de putere alături de axa inițială, în consecință centrul de echilibru s-ar muta spre Est generând suportul pentru noi politici de integrare focusate pe regiunea estică.

Referințe:

1. HAAS, Ernst B. „The Balance of Power: Prescription, Concept, or Propaganda?" În: World Politics, vol. 5, nr. 4, 1953, pp. 442–77. În: https://doi.org/10.2307/2009179.
2. Miroiu, Andrei, Radu-Sebastian Ungureanu, Daniel Biró, Andrei Miroiu, și Simona Soare. "Balanța de Putere." Essay. În: Manual de Relații Internaționale, 199–208. Iași, România: Polirom, 2006.
3. Nye, Joseph S. "The Changing Nature of World Power." Political Science Quarterly 105, nr. 2 (1990): 177–92. https://doi.org/10.2307/2151022.
4. DAHL, Robert Alan. Who Governs? Democracy and Power in an American City. New Haven, Connecticut: Yale University Press, 1961.
5. „Declarația Schuman, mai 1950." Uniunea Europeană. În:https://european-union.europa.eu/principles-countries-history/history-eu/1945-59/schuman-declaration-may-1950_ro.
6. CONDURZ-BĂCESCU, Monica. „Euroscepticism Across Europe: Drivers and Challenges." În: European Journal of Interdisciplinary Studies, vol. 6, nr. 2, 2014.
7. Kachmar, Oleh. "How Poland Became a Major European Player." New Lines Institute, September 15, 2023. În: https://newlinesinstitute.org/political-systems/how-poland-became-a-major-european-player /.
8. PARKES, RODERICK. "How Poland Came to Be a Major EU Power - Carnegie Europe." carnegieeurope.eu, May 31, 2013. În: https://carnegieeurope.eu/strategiceurope/?fa=51958.

9. “EU Agrees to Open Membership Negotiations with Ukraine and Moldova.” RadioFreeEurope/RadioLiberty, December 14, 2023. În: https://www.rferl.org/a/ukraine-moldova-eu-membership-talks-european-council-georgia-bosnia/32731037.html.
10. Helm, Sarah. “‘Weimar Triangle’ Takes Shape for Power.” The Independent, May 22, 1996. În: https://www.independent.co.uk/news/world/weimar-triangle-takes-shape-for-power-1348723.html#comments-area .
11. Orbán, Tamás. “‘weimar Triangle’ Wants to Lead Europe’s Security Revival.” The European Conservative, February 13, 2024. În: https://europeanconservative.com/articles/news/weimar-triangle-wants-to-lead-europes-security-revival/.
12. Mazurek, Jiří. “A Comparison of GDP Growth of European Countries during 2008-2012 from the Regional and Other Perspectives.” Comparative Economic Research. Central and Eastern Europe 18, nr. 3 (2015): 5–18. https://doi.org/10.1515/cer-2015-0018.
13. Eurostat. “Gross Domestic Product at Market Prices.” Eurostat, 2022. doi:10.2908/TEC00001.
14. Germany’s army is so under-equipped that it used broomsticks instead of ... Accesat: December 15, 2023. În: https://www.washingtonpost.com/news/worldviews/wp/2015/02/19/germanys-army-is-so-under-equipped-that-it-used-broomsticks-instead-of-machine-guns/ .
15. „Ukraine Support Tracker - A Database of Military, Financial and Humanitarian Aid to Ukraine.” Kiel Institute. Accesat: December 15, 2023. În: https://www.ifw-kiel.de/topics/war-against-ukraine/ukraine-support-tracker/ .

Recomandat
***Andrei ZAPȘA**, asist. univ.*

UNDERSTANDING THE EUROSCEPTICISM IN EU

Daniela RAILEAN,

studentă anul III, Facultatea Relaţii Internaţionale, Ştiinţe Politice şi Administrative

CZU: 327:061.1UE:165.72 danielarailean2@gmail.com

Since the European Union is a major supranational political and economic organization with a noticeable impact on regional and global affairs, Euroscepticism may have a significant impact on how the EU develops politically and administratively, which may alter the international relations landscape globally. The issue is worth studying because it explain the increased negative public opinion regarding the European Union activity and European integration process; analyze the impact of Eurosceptic parties of the European Parliament on EU legislation, EU enlargement and facilitates assessing the potential of further integration, the risk for withdrawals (like Brexit), and prospective changes to EU policy. The study shows a growing trend in the EU and is an attempt to offer a complete picture of the most important facets of euroskepticism among EU member states and the European Parliament. The research is based on the institutional-functional method and comparative study which contribute to the analysis of the implications of Euroscepticism in EU institutions, in decision-making process, the public opinion and support of citizens for EU integration.

The term „euroscepticism“ is a socio-political movement that is supported by people who are against the EU‘s institutionalized policies and the process of European Integration. An important contribution to the exploring of the concept have the authors Szczerbiak and Taggart [8, p.6], who made a comprehensive classification. According to them, political parties that hold the view that their countries should leave the EU and are vehemently opposed to the EU project and the European integration process are known as „hard“ eurosceptics. „Soft“ euroscepticism is defined as „where concerns about one (or several) policy areas lead to the expression of qualified opposition to the EU, but where there is NOT a principled objection to European integration or EU membership.“

The causes of Eurosceptic attitudes of citizens can be explained throughout three main approaches: the utilitarian approach, which conceptualizes opinions about the EU and the European project as an evaluation of economic costs and rewards and links Euroscepticism to economic interests; according to the cultural identity theory, views on European integration are influenced by perceptions of external cultural challenges and sentiments of national identity; The political approach implies that attitudes of political discontent and institutional mistrust are linked to support for European integration.

The European Parliament, one of the most significant EU institutions, plays a vital role and is tasked with several key tasks to ensure the efficient functioning of the EU apparatus. The EU Commission President is chosen by the EP. The Parliament is also the body that passes laws. We can identify the political groups in European Parliament with a Eurosceptic orientation: European Conservatives and Reformists Group- ECR ;

Identity and Democracy Group- ID; The Left group in the European Parliament - GUE/NGL. After the 2019 European elections, EPP rest the largest political group within EP with 182 seats. The S&D kept its 2nd position with 154 seats. The next group is Renew Europe with 108 seats and Greens/EFA with 74 seats. The ID group has 73 seats and it is followed by the ECR group, which is placed on 6th position, comparing to the 3rd place in 20014 elections with 62 seats. The GUE/NGL has 41 seats and the rest 57 seats are occupied by Non-attached Members. According to the results of European Elections in 2009, 2014 and 2019, we can conclude that the soft and hard eurosceptic parties' performance in the European Parliament between 2009 and 2019 was one of gradual but steady growth. Since 2009, the negative attitudes towards the EU increased with almost 7% (See Table1).

Table1. The Eurosceptic seats in EP during 2009-2024

Legislative period of Constitutive session of EP	Number of Eurosceptic seats in EP	Percentage of MEP's
2009-2014	121	16,45%
2014-2019	170	22,63%
2019-2024	176	23,44%

[Elaborated by author based on European Parliament Constitutive session of 2009-2014, 2014-2019, 2019-2024 https://www.europarl.europa.eu/election-results-2019/en (visited 17.03.2024)]

By emphasizing the loss of national sovereignty in terms of law, budget, territory, and money, the eurosceptic parties argue against a European foreign policy. In terms of migration, they move together as a cohesive unit. MEPs on the far right claim that terrorists enter Europe pretending to be refugees. Brexit is the result of a position to leave the European Union due to euroskepticism.

In conclusion, the multiplicity of reasons for euroskepticism permits it to persist at various points in the European integration process. A growing trend of Euroscepticism can be seen throughout the continent as a result of widespread dissatisfaction with the political system. This study has demonstrated that shifting views of the EU and its function as a representative body for the European people were major drivers of euroskepticism during the 2009–2019 decade.

Bibliography:

1. Abts Koen, Heerwegh Dirk, Swyngedouw Marc. Sources of Euroscepticism: Utilitarian Interest, Social Distrust, National Identity and Institutional Distrust, World Political Science Review, Vol. 5, Issue 1, 2009, 1-26 p.
2. Boomgaarden Hajo G., Schuck Andreas R. T., Elenbaas Matthijs, Claes H. de Vreese. Mapping EU attitudes: Conceptual and empirical dimensions of Euroscepticism and EU support. In: European Union Politics, Vol. 12, issue 2, 2011, 241-266 p.
3. Brack Nathalie, Costa Olivier. Euroscepticism within the EU Institutions Diverging Views of Europe, 2014, 136 p.
4. Di Mauro Danilo, Memoli Vincenzo. ATTITUDES TOWARDS EUROPE BEYOND EUROSCEPTICISM Supporting the European Union through the Crisis, 2016, p.103.

5. Election results 2009, https://www.europarl.europa.eu/elections2014-results/en/election-results-2009.html (visited 16.03.2024)
6. Election results 2014, https://www.europarl.europa.eu/elections2014-results/en/election-results-2014.html (visited 16.03.2024)
7. Seats by political group and country: 2014-2019 Constitutive session https://www.europarl.europa.eu/election-results-2019/en/seats-political-group-country/2014-2019/constitutive-session/(visited 16.03.2024)
8. Szczerbiak, Aleks and Taggart, Paul "Theorizing party-based Euroskepticism: Problems of definition, measurement and causality", 2003, 6 p.
9. The Political groups of the European Parliament https://www.europarl.europa.eu/about-parliament/en/organisation-and-rules/organisation/political-groups (visited 15.03.2024)

Recomandat
***Cristina MORARI**, dr., lector univ.*

THE POLITICAL-ECONOMIC DYNAMICS IN MOLDOVA: UNREVEALING THE IMPACT OF SANCTIONS AGAINST RUSSIA

Daria TATARINA,

Studentă an. III, Facultatea de Relații Internaționale, Științe Politice și Administrative

CZU: 327:330.3(478) tatarina.darya@gmail.com

A trade war is an economic conflict between countries characterized by rising tariffs and other protectionist measures. These actions are often taken in the wake of business practices deemed unfair or to protect domestic industries and jobs. When one country raises tariffs on another country‘s exports, it can lead to retaliatory measures, creating a cycle of rising tariffs and counter-tariffs. Trade sanctions are legal restrictions on trade with a particular country. Sanctions can be imposed unilaterally by a single country or multilaterally when agreed upon by several nations or international organizations.

International Relations Theory emphasizes power dynamics between states and the pursuit of national interests. Theories highlight the role of institutions, norms, and economic interdependence in shaping international relations. It is important to examine Moldova‘s involvement with the European Union, its aspirations for European integration and the implications of sanctions on these processes.

Economic theories such as comparative advantage and the gravity model help to understand Moldova‘s trade patterns and the potential impact of sanctions on its economy. Dependency theory examines unequal relations between developed and developing countries. We analyze Moldova‘s economic dependence on Russia, especially in sectors such as energy, trade and remittances, and the vulnerabilities it creates in the context of sanctions.

Conflict theory focuses on power struggles and social inequalities within societies. We examine how sanctions against Russia exacerbate internal tensions within Moldovan society, unevenly affecting different social groups and potentially leading to political instability or social agitation.

Neoliberal institutionalism emphasizes the role of international institutions and regimes in facilitating cooperation and managing conflict. We evaluate the effectiveness of international organizations, such as the World Trade Organization and the European Union, in mediating the impact of sanctions on Moldova and in promoting.

Moldova has made progress in its reform agenda but faces threats to stability from internal groups and external actors. Since the beginning of Russia‘s war of aggression against Ukraine, efforts to destabilize Moldova have increased. The EU‘s support includes strengthening Moldova‘s resilience, security, stability, economy, and energy supply. The EU also launched the EU civilian mission in Moldova (EUPM Moldova) to enhance security sector resilience against hybrid threats and foreign interference. The European Union has recently adopted a new sanctions framework specifically targeting

actions aimed at destabilizing the Republic of Moldova. This framework allows the EU to impose sanctions against individuals responsible for supporting or implementing actions that undermine Moldova‘s sovereignty, independence, democracy, rule of law, stability, or security. The EU recognizes Moldova as one of the countries most affected by the fallout from Russia‘s illegal invasion of Ukraine. The new sanctions regime aims to strengthen Moldova‘s resilience by targeting those who attempt to destabilize the country. Sanctions may be applied to those that interfere with or threaten democratic political processes, particularly elections.

Moldova should keep up its efforts to lessen its reliance on the Russian market and diversify its trading connections. Mitigating the economic risks associated with sanctions can be achieved by investigating prospects in emerging markets and fortifying trade ties with European Union member states. Through infrastructure development, human capital investment, and economic diversification, the government should make investments to increase resilience to external shocks, including sanctions.

Bibliografie:

1. OERMANN, Nils Ole, and WOLFF, Hans-Jürgen, *Trade Wars Past and Present*, Oxford University Press, 2022, 316 p.
2. ZENG, Ka, and LIANG, Wei, *Trade Wars Are Class Wars: How Rising Inequality Distorts the Global Economy and Threatens International Peace*, University of Arkansas and Middlebury Institute of International Studies at Monterey, US. Hardcover, 2020, 152 p.
3. EU sanctions against Russia explained. (Accessed 18 March 2024). Available: https://carnegieendowment.org/politika/89731
4. How Russia Torpedoed Its Own Influence in Moldova. (Accessed 18 March 2024). Available: https://corporatefinanceinstitute.com/resources/economics/trade-wars/
5. Republic of Moldova: EU adopts a new sanctions framework to target. (Accessed 20 March 2024). Available: https://www.bbc.com/news/world-europe-60125659

Recomandat
***Natalia STERCUL**, dr., conf. univ.*

ROLUL ORGANIZAȚIILOR INTERNAȚIONALE ÎN PROCESUL DE GESTIONARE A CRIZEI REFUGIAȚILOR

Mădălina ZAPOROJAN,

studentă, anul III, Facultatea de Relații Internaționale, Științe Politice și Administrative

CZU: 341.232:314.745.22 magda.zaporojan.mz@gmail.com

În contextul global actual, rolul organizațiilor internaționale în gestionarea crizei refugiaților devine tot mai crucial. Cu un număr în creștere de conflicte și dezastre naturale, milioane de oameni sunt nevoiți să își părăsească casele în căutarea siguranței, iar organizațiile internaționale joacă un rol esențial în coordonarea eforturilor pentru a oferi ajutor și protecție acestor persoane vulnerabile. Mai mult decât atât, în fața creșterii fenomenului migrației și a presiunii politice, organizațiile internaționale sunt chemate să găsească soluții durabile și colaborative pentru a gestiona această criză umanitară și pentru a promova respectarea drepturilor omului în întreaga lume. Republica Moldova se confruntă cu un flux semnificativ de refugiați din Ucraina, iar sprijinul organizațiilor internaționale este esențial pentru a ajuta Republica Moldova să gestioneze criza refugiaților.

Spre deosebire de alte studii care se concentrează pe aspecte specifice ale crizei refugiaților, această cercetare adoptă o perspectivă holistică, analizând rolul organizațiilor internaționale dincolo de asistența umanitară imediată. Un accent important este pus pe identificarea și diseminarea exemplelor de succes în gestionarea crizei refugiaților. Identificarea factorilor care influențează succesul sau eșecul strategiilor de gestionare a crizei, oferind o perspectivă mai profundă asupra elementelor cheie care contribuie la o intervenție eficientă. Analizarea modelelor inovative pentru o abordare mai eficientă a crizei refugiaților, care pun accent pe colaborare, responsabilitate partajată și soluții durabile.

Cercetarea problematicii a implicat utilizarea diverselor metode precum: *Metoda descriptivă* a fost aplicată pentru a identifica aspectele esențiale ale procesului de gestionare a crizei refugiaților de către organizațiile internaționale și pentru a ilustra modul în care acest proces influențează dezvoltarea rolului organizațiilor internaționale în domeniul dat. *Metoda analitică* a fost aplicată pentru a analiza informațiile disponibile, pentru a identifica și înțelege problemele și tendințele actuale din domeniul gestionării crizei refugiaților. *Metoda sistemică și cea a analizei sistemice* a fost folosită pentru a înțelege esența și dinamica proceselor de gestionare a crizei refugiaților, pe parcursul ultimilor ani. *Metoda bibliografică* a fost utilizată pentru a selecta și evalua literatura de specialitate, inclusiv articole, cărți și documente relevante pentru tema cercetată.

Pentru unii doctrinari, cum ar fi David A. Korn și Joseph Hampton , „refugiați" sunt doar persoanele cele care au fost dezrădăcinate din cauza conflictelor armate, violenței și persecuțiilor [7, p.3], cu alte cuvinte, cele care s-ar considera refugiate dacă ar traversa o frontieră de stat. Alții, precum Walter Kalin sau Martin Scheinin, consideră că această noțiune este una mai largă, și că ar trebui să cuprindă și persoanele afectate de

catastrofele naturale sau de proiectele economice de dezvoltare regională [8, p.21]. Iar conform Legii Republicii Moldova cu privire la azil , un refugiat este: „străinul sau apatridul care întrunește condiţiile prevăzute în Convenţia privind statutul refugiaţilor, încheiată la Geneva la 28 iulie 1951, precum şi în Protocolul privind statutul refugiaţilor din 31 ianuarie 1967." [10].

Procesul de dezvoltare al unui corpus de drept internațional pentru protecția refugiaților a început în secolul al XX-lea, culminând în aprobarea Convenției privind statutul refugiaților în 1951. Această convenție *definește statutul și protecția refugiaților*, precum și obligațiile guvernelor gazdă și restricțiile privind calificarea pentru statutul de refugiat. Un aspect crucial al Convenției este interdicția returnării refugiaților în țările în care sunt amenințați de persecuție. *Protocolul din 1967 a extins aplicabilitatea Convenției la nivel global***,** eliminând restricțiile geografice și temporale și consolidând astfel protecția refugiaților la nivel internațional**.** Convenția și Protocolul său au servit ca model și inspirație pentru dezvoltarea unor instrumente regionale importante pentru protecția refugiaților în întreaga lume.

CONCLUZII ȘI RECOMANDĂRI: Organizațiile internaționale au un rol esențial în gestionarea crizei refugiaților, oferind asistență umanitară imediată și găsind soluții durabile și colaborative pentru a gestiona această criză umanitară. Cercetarea a evidențiat că organizațiile internaționale joacă un rol crucial în gestionarea crizelor refugiaților. Aceste organizații au capacitatea și expertiza necesară pentru a coordona eforturile la nivel global și pentru a furniza asistență umanitară esențială. S-a constatat că cooperarea și coordonarea între organizațiile internaționale sunt vitale pentru a asigura eficacitatea intervențiilor în gestionarea crizelor refugiaților. Lipsa de coeziune și de colaborare poate duce la suprapuneri inutile, la risipirea resurselor și la o reacție ineficientă la nevoile refugiaților. Este esențial ca organizațiile internaționale să continue să promoveze și să protejeze drepturile refugiaților, inclusiv dreptul la azil, libertatea de circulație și accesul la servicii de bază precum educația și sănătatea.

Referințe:

1. Arseni A., Cârnaț M., Analiza comparativă a conceptelor de „persoană intern strămutată" și „refugiat". În: Revista Națională de Drept. 2012, 34-37 p.
2. Cauia A. Statutul refugiaţilor în Republica Moldova şi realizarea în practică a prevederilor legale, Studii Juridice Universitare. 2008. 204-210 p.
3. Cebotari S., Buzev A. Rezilienţa Republicii Moldova la criza refugiaţilor din Ucraina. În : Revista de Filosofie, Sociologie şi Ştiinţe Politice. Chişinău: CEP USM, 2022, 33-42 p.
4. Chiriţa S. Rolul UNHCR în domeniul protecţiei drepturilor refugiaţilor, Anale ştiinţifice ale Academiei „Ştefan cel Mare" a MAIRM: ştiinţe juridice. 2012, 104-107 p.
5. Chirtoacă N., Spînu V. Evoluţia şi relevanţa actuală a convenţiei din 1951 privind statutul refugiaţilor. În: Revista Moldovenească de Drept Internaţional şi Relaţii Internaţionale. Institutul de Istorie, Stat şi Drept al AŞM. Chişinău, 2013, 50-59 p.
6. Convenţie privind statutul refugiaţilor din 28.07.1951
7. David Korn, Exodus within borders: an introduction to the crisis of internal displacement, Washington (D.C.): Brookings Institution Press, 1999.
8. Hampton J., Internally displaced people: a global survey, London: Earthscan; Norwegian Refugee Council; Global IDP Survey, 1998.

9. Legea nr. 270 din 18.12.2008, publicată în Monitorul Oficial al Republicii Moldoba, nr. 53-54, art. 145, în vigoare din 13.03.2009.
10. Legea pentru aderarea Republicii Moldova la Convenţia privind statutul refugiaţilor, precum şi la Protocolul privind statutul refugiaţilor Nr.677-XV din 23.11.2001
11. Protecting refugees & the role of UNHCR. Geneva, 2009, 32p.
12. Protocol privind statutul refugiaţilor din 31.01.1967
13. UNHCR va susține în continuare Republica Moldova în gestionarea crizei refugiaților. 30.12.2022.În: http://bitly.ws/EwFI (vizitat 15.03.2024).

Recomandat
***Veronica ROTARU**, dr., conf. univ.*

PROCESUL DE AMALGAMARE VOLUNTARĂ ÎN REPUBLICA MOLDOVA

Roman DONOS,

student, anul II, Facultatea Relații Internaționale, Științe Politice și Administrative

CZU: 352.07:353.1:35.072.2(478) roman.donos.rd@gmail.com

În contextul nevoii de consolidare a capacității administrative și de îmbunătățire a serviciilor publice în Republica Moldova, procesul de amalgamare voluntară a unităților administrativ-teritoriale a devenit o prioritate în cadrul reformelor administrative. Conform prevederilor Legii nr. 764/2001 privind organizarea administrativ-teritorială, este stipulat că existența unei unități administrativ-teritoriale *(în continuare - UAT)* este determinată, în general, de o populație de cel puțin 1500 de locuitori. În conformitate cu datele oferite de Biroul Național de Statistică al Republicii Moldova pentru anul 2022, densitatea populației în raioanele Dondușeni, Șoldănești, Hîncești, Leova, Cimișlia, Căușeni, Ștefan-Vodă, Cantemir și Taraclia oscilează între 35.3 și 50.0 locuitori pe kilometru pătrat, raioanele din centrul țării au o densitate mare, în directă apropiere de mun.Chișinău precum Ialoveni, Strășeni, Criuleni unde densitatea variază de la 100,1-1212,2 locuitori pe kilometru pătrat, iar datele prezentate în rezultatele Recensământului populației și al locuințelor din 2014, marchează că doar 18 localități de nivelul I au mai mult de 500 de locuitori per kilometru pătrat, media națională fiind, 92. Prin urmare, se constată că 318 din totalul de UAT-uri de nivelul I, reprezentând 35% din acestea, nu îndeplinesc cerința minimă prevăzută de lege.

În Republica Moldova, densitatea populației este echilibrată precar în cadrul unităților administrative-teritoriale (UAT-uri), cu o medie de 2753 de locuitori per UAT. Această situație plasează Republica Moldova printre cele mai fragmentate țări europene din punct de vedere administrativ. Conform experienței internaționale, se consideră că UAT-urile cu mai puțin de 3000-5000 de locuitori nu sunt în măsură să îndeplinească eficient și sustenabil responsabilitățile publice semnificative. Descentralizarea funcțională în astfel de UAT-uri este complicată și costisitoare. Problema fragmentării excesive este accentuată și în documentul de evaluare al Comisiei Europene privind cererea de aderare la Uniunea Europeană, publicat în februarie 2023. Acest document subliniază discrepanțele semnificative dintre zonele urbane și cele rurale în ceea ce privește furnizarea serviciilor de bază, accesul la educație și piața forței de muncă. De asemenea, evidențiază faptul că resursele sunt adesea concentrare în capitală și în câteva orașe de mărime medie. Dezvoltarea și coeziunea regională sunt împiedicate de necesitatea unei

reforme administrative-teritoriale adecvate. În concordanța evaluării, 844 de autorități publice locale rurale, ceea ce reprezintă 86% din total, au mai puțin de 5000 de locuitori, reflectând o dispersie excesivă și o fragmentare semnificativă a autorităților locale.

Pentru o consolidare administrativă și o dezvoltare a comunităților locale în Republica Moldova, o soluție propusă este amalgamarea voluntară a localităților mici care nu dispun de capacitate administrativă suficientă pentru a-și gestiona eficient resursele și a-și îndeplini responsabilitățile publice. Această inițiativă vine în întâmpinarea nevoilor locale și are potențialul de a crea sinergii între comunități, consolidând astfel baza administrativă și facilitând dezvoltarea sustenabilă. În acest proces, crearea unui mediu legal favorabil este esențial pentru a asigura că amalgamarea se desfășoară în conformitate cu principiile democratice, respectând autonomia locală și implicând consultarea și consensul comunității. La începutul anului 2024 s-a dat startul procesului de amalgamare voluntară, însă până în prezent nu a fost înregistrată nicio cerere din partea primăriilor pentru inițierea acestor procese. O excepție notabilă o reprezintă grupul de inițiativă din satul Floreni, raionul Anenii Noi, care a fost validat de către Comisia Electorală Centrală pentru a colecta semnături în susținerea fuzionării cu Sângera, o localitate din componența Chișinăului.

Prevederile legale ar trebui să ofere cadrul necesar pentru desfășurarea acestui proces într-un mod transparent, predictibil și echitabil, stabilind criterii clare pentru identificarea și evaluarea potențialului de amalgamare a localităților. Împreună cu ceilalți membri ai comunității, omul deține și exercită suveranitatea națională și autoritatea statului, iar unul dintre drepturile fundamentale ale individului este acela de a participa la administrarea afacerilor publice. Acest drept este consacrat în articolul 39 al Constituției [1, p.23] , sub denumirea de dreptul la administrare. Conform primului paragraf al articolului în discuție, cetățenii Republicii Moldova au dreptul de a se implica în administrarea afacerilor publice fie direct, fie prin intermediul reprezentanților lor. Prin urmare, amalgamarea UAT de nivelul I mici din Republica Moldova, în special a celor cu o populație mai mică de 1500 de locuitori [2, p.9] , poate fi considerată o manifestare a dreptului la administrare consfințit în Constituție. Prin această acțiune, comunitățile locale își exercită suveranitatea și autoritatea în administrarea afacerilor lor publice, conform dorințelor și necesităților lor specifice. Totodată, un alt act care crează cadrul normativ necesar pentru amalgamarea voluntară a UAT de nivelul întâi în vederea consolidării capacității administrative a autorităților administrației publice locale și de prestare a unor servicii publice de calitate și accesibile populației este Legea nr.225 din 31-07-2023 cu privire la amalgamarea voluntară a UAT.

Amalgamarea voluntară poate fi văzută ca un răspuns la nevoia de eficiență și sustenabilitate în gestionarea resurselor și serviciilor publice în zonele cu populație redusă. Prin consolidarea resurselor și eforturilor administrative, comunitățile mici pot beneficia de o mai bună administrare a infrastructurii, educației, sănătății și altor servicii esențiale. Acest proces, aduce beneficii atât instituționale, cât și financiare. Autoritățile centrale oferă suport informațional, organizatoric și metodologic, în timp ce Fondul de amalgamare voluntară din Bugetul de stat anual, asigură stimulente financiare pentru pregătirea, dezvoltarea infrastructurii și susținerea bugetelor UAT-urilor consolidate.

Repartizarea fondurilor se face obiectiv, iar transferurile speciale vizează fortificarea infrastructurii. Astfel, amalgamarea voluntară a localităților în Republica Moldova reprezintă o soluție vitală pentru consolidarea administrativă și îmbunătățirea serviciilor publice. Cu sprijinul instituțional și financiar al autorităților centrale, acest proces poate aduce beneficii semnificative comunităților locale, contribuind la creșterea eficienței și sustenabilității în gestionarea resurselor publice.

Referințe:

1. Constituția Republicii Moldova: nr.1 din 29.07.1994. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova. Nr.78 din 29-03-2016
2. Legea privind organizarea administrativ-teritorială a Republicii Moldova: nr.764 din 27.12.2001. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova. Nr.16 din 29-01-2002
3. Legea privind administrația publică locală: nr.436 din 28.12.2006. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova. Nr.32-35 din 09-03-2006
4. Legea cu privire la amalgamarea voluntară a unităților administrativ-teritoriale: nr.225 din 31.07.2023. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova. Nr.318-321 din 18-08-2023

Recomandat
***Livia ZAPOROJAN**, dr., lector.*

ROLUL TEHNOLOGIILOR DIGITALE ÎN ALEGERILE ELECTORALE PARLAMENTARE

Savina GOLAN,

studentă, anul I, Facultatea Relații Internaționale, Științe Politice și Administrative

CZU: 342.843:342.53:004(478) golansavina@mail.ru

Dinamica accelerată a schimbărilor sociale, dar, mai ales, profunzimea acestor schimbări este condiționată de convergența noilor tehnologii ale informației. Acestea din urmă influențează și deciziile adoptate de către organizații, instituții ce vizează alinierea obiectivelor de integrare la cerințele concrete ale societăți super tehnologizate.

Actualitatea temei este determinată de transformarea digitală, care presupune de fapt, integrarea tehnologiilor digitale în aspectele oricărui domeniu de activitate.

Importanța și noutatea științifică. Acest subiect este important pentru că tehnologiile digitale schimbă în mod fundamental sectorul respectiv și oferă valoare adăugată părților interesate. Cu atât mai mult, aflându-ne în pragul unui proces electoral amplu, format din referendumul și alegerile prezidențiale din acest an, precum și scrutinul parlamentar din 2025, este crucial să analizăm alegerile ca instituții ale societății contemporane, precum și impactul celei de-a patra revoluții industriale asupra acestora sub forma tehnologiilor digitale.

Scopul studiului dat: a constata importanța obiectivului de politică electorală în contextul transformării digitale a Republicii Moldova, în aliniere cu Acordul de Asociere cu Uniunea Europeană.

Obiectivele cercetării sunt: identificarea tehnologiilor digitale care pot fi utilizate în cadrul campaniilor electorale; definirea conceptului de vot electronic; evaluarea avantajului tehnologiilor moderne/votului electronic în cadrul campaniilor electorale/ parlamentare.

În calitate de **metode de cercetare** au fost utilizate metoda analizei, documentării, comparației.

Charles Montesquieu sublinia că „Poporul va face o alegere reușită, alegându-i pe cei cărora le va încredința realizarea voinței sale”[1].

În această ordine de idei, Constituția Republicii Moldova în art.61, alin. (1) stabilește că „Parlamentul este ales prin vot universal, egal, direct, secret și liber exprimat”[2]. Iar, scrutinul parlamentar reprezintă „o acțiune prin care cetățenii selectează și desemnează prin vot cei 101 deputați din Parlamentul Republicii Moldova, în baza sistemului electoral al reprezentării proporționale pe listă, într-o singură circumscripție electorală națională, când întreg corpul electoral al țării votează pentru aceiași candidați”[3].

Deci, delegarea dreptului de a exercita suveranitatea se asigură prin alegeri, prin intermediul votului universal [4].

Și dacă să ne referim la votul utilizat în cadrul alegerilor, putem susține că o noutatea este votul electronic - un mod de exercitare a dreptului de vot prin intermediul unei

platforme accesibile pe internet, cu utilizarea unui mijloc de identificare electronică a alegătorului.

În acest context, menționăm că soluțiile digitale sunt deja utilizate în diferite faze ale ciclului electoral de către organele electorale, alegători, partidele politice, justiția electorală, mass-media și altele. Deci, tehnologiile digitale sunt instrumente, platforme și procese care utilizează tehnologia informației și comunicațiilor pentru a manipula, stoca, transmite și gestiona date și informații într-un mediu digital.

De la utilizarea rețelelor sociale pentru mobilizarea susținătorilor și promovarea candidaților, până la utilizarea datelor și algoritmilor pentru microtargeting și analiza opiniei publice, tehnologiile digitale au transformat modul în care politicienii își construiesc campaniile și cum alegătorii își formează opinia politică. Totuși, această evoluție ridică și întrebări importante legate de transparența procesului electoral, securitatea cibernetică și crearea bulei informaționale – fenomen sub incidența căruia cad toate statele, indiferent de maturitatea democratică și dezvoltarea economică a acestora [5].

În acest sens, Comisia Electorală Centrală a emis la 4 august 2023 *Regulamentul privind modul de furnizare, distribuire și difuzare a publicității politice, electorale și a mesajelor de interes public*[6] intrat în vigoare la 6 august 2023, în care se disting principiile transparentizării publicității politice, responsabilizării persoanelor promovatoare și trasabilității comunicărilor. Aceasta ar evita polarizarea și fragmentarea opiniei publice, dezinformarea și manipularea, supraexpunerea și suprarezistența cetățenilor la publicitatea electorală.

Prin urmare, tehnologiile digitale pot fi integrate în procesul electoral din Republica Moldova prin intermediul votului electronic, campaniilor online și publicității digitale, monitorizării și transparenței electorale, educației electorale, analizei datelor electorale etc.

La etapa actuală, Republica Moldova face tot mai mulți pași pentru a se alinia la busola digitală a Uniunii Europene și a face față acestui imperativ global de restructurare socială în favoarea tehnologiilor digitale. Astfel, la 21 septembrie 2023, Parlamentul Republicii Moldova a adoptat un proiect de lege care prevede instituirea sistemului de vot electronic în consiliile locale, raionale și cele municipale. Această inițiativă a fost precedată de emiterea „Conceptului sistemului de vot prin internet/e-Votare”[7] de către Comisia Electorală Centrală la 27 iunie 2022.

Cu toate că în Republica Moldova votul electronic este o noutate, acesta are o istorie bogată în practica altor state. Conform unui studiu realizat de Institutul Internațional de Democrație și Asistență Electorală(IDEA) în 2015 [8] (valabil în 2024), votul electronic este folosit la nivel național sau regional în SUA, Canada, Mexic, Estonia, Federația Rusă, India etc.; votul electronic a fost folosit anterior dar a fost abandonat în Olanda, Norvegia, Finlanda, Germania etc.; votul electronic nu a fost folosit vreodată în Suedia, Kazahstan, majoritatea statelor din Africa; votul electronic nu a fost folosit, însă sunt teste și studii de fezabilitate pentru a-l introduce în Republica Moldova, Columbia, Marea Britanie, Lituania etc.

În acest mod, **concluzionăm** că soluțiile digitale pentru alegeri electorale parlamentare din Republica Moldova trebuie să respecte principiile aplicabile pentru alegerile democratice, adică să aducă mai multă transparență, eficiență și participare civică,

însă este esențial să se asigure integritatea procesului electoral și accesul la tehnologie a tuturor cetățenilor, prin ajustarea cadrului legal național. Consolidarea și eficientizarea alegerilor parlamentare cu ajutorul mijloacelor digitale ar spori amploarea principiului reprezentativității în societate – principiu fundamental al democrației moderne.

Referențe:

1. MONTESQUIEU C. *Despre spiritul legilor*, Vol.I, București: Editura Științifică, 1964.
2. C*onstituția Republicii Moldova* din 29.07.1994. Monitorul oficial Nr. 1 12.08.1994.
3. BUCĂTARU, I., BEVZIUC, V., KRUGLIȚKI, M., GRÎU, N., HANDRABURA, L. *Cultura electorală în statul democratic, curs universitar.* Chișinău, 2023.
4. POPA, V. *Tratat de drept constituțional,* Chișinău 2021.
5. VOZIAN, N. *Cum reușesc rețelele de socializare să impulsioneze fenomenul de bulă informațională în Moldova și cum îl prevenim?* În: https://www.undp.org/sites/g/files/zskgke326/files/migration/md/Policy-Paper_Echo-chambers-in-Moldova_RO.pdf
6. *Hotărârea Comisiei Electorale Centrale* Nr. 1155 din 04-08-2023 *pentru aprobarea Regulamentului privind modul de furnizare, distribuire și difuzare a publicității politice, electorale și a mesajelor de interes public.* Monitorul Oficial Nr. 306-309, art. 791 11.08.2023.
7. *Hotărârea Comisiei Electorale Centrale* Nr. 572 din 27-06-2022 *cu privire la aprobarea Conceptului Sistemului de vot prin internet „e-Votare”.* În: https://a.cec.md/ro/cu-privire-la-aprobarea-conceptului-sistemului-de-vot-prin-internet-2751_102035.html
8. *USE OF E-VOTING AROUND THE WORLD,* International IDEA 2015. În: https://www.idea.int/news-media/media/use-e-voting-around-world

Recomandat
***Violeta GHERASIMENCO**, magistru în drept, lector univ.*

DIGITALIZAREA SISTEMULUI ELECTORAL

Dan ARNĂUT,

student, anul III, Facultatea de Relații Internaționale Științe Politice și Administrative

CZU: 342.843:004.738.5 arnaut.dan23@gmailc.com

Votarea prin internet reprezintă un proces de exercitare a dreptului de vot prin intermediul unei platforme accesibile pe internet, cu utilizarea unui mijloc de identificare electronică a alegătorului. La fel ca votul tradițional pe hârtie, votul prin internet se realizează prin 2 pași:

1. identificarea alegătorului în baza unui act de identitate compatibil cu sistemele de identificare electronică ;
2. exprimarea opțiunii de vot.

În cadrul arhitecturii IT a Comisiei Electorale Centrale, votul prin internet va fi asigurat de către un subsistem informațional cu denumirea ,,e-Votare", parte a sistemului informațional SIAS ,,Alegeri".

Prin urmare, implementarea sistemului ,,E-Votare" în Republica Moldova poate să producă următoarele riscuri:

- *Violarea principiului votului secret* – Digitalizarea sistemului electoral crește riscul violării principiului votului secret în anumite situații. De exemplu, în cazul unor atacuri cibernetice sau defecțiuni tehnice, există posibilitatea ca datele personale sau opțiunile de vot ale alegătorilor să fie expuse sau compromise. De asemenea, pot exista preocupări cu privire la protecția confidențialității datelor în cadrul procesului de vot electronic. Este fundamental ca sistemele digitale să fie proiectate și implementate cu măsuri puternice de securitate și confidențialitate pentru a proteja integritatea și secretul votului.

Prevenirea – oferirea posibilității de a vota de mai multe ori pe parcursul a câtorva zile, ultimul vot fiind cel recunoscut. De asemenea, alegătorul poate merge la secția de vot în ziua alegerilor.

- *Penetrarea sistemului de vot și modificarea rezultatelor votării* – Penetrarea sistemului de vot și modificarea rezultatelor votării reprezintă un scenariu extrem de grav și amenințător pentru integritatea procesului electoral. Într-un astfel de scenariu, hackerii ar încerca să pătrundă în sistemul de vot și să modifice sau să falsifice rezultatele votului pentru a influența rezultatul alegerilor în favoarea unei anumite părți sau candidați.

Prevenirea – criptarea cu utilizarea a mai multor chei, divizate între membrii CECE. Utilizarea unui calculator fără conectare la rețea în procesul de numărare a voturilor. Aplicarea instrumentelor matematice pentru verificarea corectitudinii datelor până și după decriptare.

- *Îngrădirea accesibilității la procesul de votare prin internet* – Îngrădirea accesibilității la procesul de votare prin internet poate fi o preocupare, deoarece

exclude anumite categorii de alegători care nu au acces la tehnologie sau care întâmpină dificultăți în utilizarea acestora. Acest lucru ar putea crea inechități în procesul electoral și ar putea submina principiul participării democratice.

Prevenirea – eliberarea semnăturii electronice pentru toți cetățenii Republicii Moldova odată cu eliberarea actelor de identitate. Implementarea unor proiecte de informare a cetățenilor.

În concluzie, votul electronic are o serie de beneficii, precum: confortul alegătorului, rapiditatea și reducerea costurilor (pentru alegător); garantarea exercitării dreptului la vot pentru cetățenii din străinătate sau a celor aflați în imposibilitate de a veni la secția de votare; reducerea riscurilor de sănătate publică în contextul pandemiilor etc.

În același timp, votul prin internet face parte dintr-un proces amplu de digitalizare a procesului de vot. Este de menționat faptul că înregistrarea candidaților și colectarea semnăturilor pentru înregistrarea candidaților ar putea fi realizate inclusiv cu ajutorul identificării electronice.

Referințe:

1. CONCEPTUL sistemului de vot prin internet „e-Votare” Aprobat prin hotărârea Comisiei Electorale Centrale nr. 572 din 27 iunie 2022 (“CONCEPTUL sistemului de vot prin internet „e-Votare””)
2. În:https://cpr.md/2020/12/31/cum-votam-sigur-este-votul-electronic-posibil-in-moldova/ (accesat 17.03.2024)
3. În: https://e-estonia.com/solutions/e-governance/e-democracy/ (accesat 17.03.2024)

Recomandat:
***Carolina MACOVETCHI**, dr., lector*

TRĂSĂTURILE PRINCIPALE ALE CONFLICTULUI TRANSNISTREAN ȘI PERSPECTIVELE PROMOVĂRII INTERESULUI NAȚIONAL AL REPUBLICII MOLDOVA

Gabriel RACOVEȚ,

student, anul I, Facultatea Relații Internaționale, Științe Politice și Administrative

CZU: 327.5:32.001:330.16(478) gabrielracovet2@gmail.com

Republica Moldova, a declarat independența după prăbușirea URSS în 1990, însă această declarație a fost respinsă de Transnistria, declarându-și o administrație separată. Problematica limbilor oficiale din Republica Moldova a devenit foarte spinoasă și a fost, probabil, intenționat politizată. Neconcordanța cu noua politică s-a manifestat într-un mod mai vizibil în Transnistria, regiune în care etnicii slavi (ruși sau ucraineni) erau majoritari în zonele urbane. Protestele față de guvernul republican erau mai puternice aici. La recensământul din 1989, în Transnistria locuiau 40,0% români, 28,3% ucraineni, 25,4% ruși și 1,9% bulgari [1,p361]. Aceste diferențe etnice și culturale au influențat la divergențe politice și la formarea unui sentiment separatist în Transnistria. În 1992, tensiunile dintre Republica Moldova și Transnistria au escaladat într-un conflict armat, cunoscut sub numele de Războiul. Forțele armate moldovenești și cele transnistriene, susținute militar de Rusia, s-au confruntat de pe 2 martie până la 21 iulie 1992 cu privire la exercitarea controlului asupra raioanelor Camenca, Dubăsari, Grigoriopol, Rîbnița, Slobozia și orașul Tiraspol, aflate pe malul stâng al râului Nistru și orașul Bender aflat pe malul drept al râului. Războiul s-a încheiat cu înghețarea conflictului trasnistrean și intrarea în zona de conflict a forțelor rusești de menținere a păcii. Ulterior fiind creată Comisia Comună de Control și Forțele Comune de Menținere a Păcii: 3.100 de militari ruși, 1.200 de moldoveni și 1.200 de militari transnistrieni au fost dislocați în trasnistria ca contigent de menținere a păcii. În prezent, Trasnistria rămâne o regiune separatistă cu control autonom, susținută de o prezență militară semnificativă. Deși există un dialog continu între părțile implicate și eforturi diplomatice pentru a găsi o soluție, evoluția conflictului și soluționarea lui progresează lent, generând o instabilitate continuă atât pe plan administrativ-politic. Republica Moldova are mai multe interese naționale în contextul conflictului transnistrean, iar acestea sunt influențate de aspirațiile sale de reintegrare teritorială, securitatea națională și stabilitate internă. Republica Moldova consideră Transnistria că este parte a teritoriului său și doreşte să-şi exercite suveranitatea asupra acestei regiuni [2, p.290-297]. Conflictul transnistrean generează instabilitate politică și socială în Republica Moldova, împiedicând dezvoltarea economică și consolidarea instituțiilor statului, fiind astfel și o amenințare asupra securitatății interne. De-a lungul anilor, au fost inițiate mai multe soluții și pentru a găsi o rezolvare a conflictului dat. Scopul principal al Republicii Moldova este de al soluționa pe cale pașnică, în acest caz nu este nevoie de viteză sau cantitate, se vor implementa acțiuni pe timp îndelungat dacă va fi necesar, deoarece

soluționarea conflictului are nevoie de o anumită calitate pentru a fi durabilă. Unele soluții pentru soluționare pot fi obținute prin dialog și negocieri, deoarece rezolvarea conflictului necesită un dialog direct și negocieri între Republica Moldova, Transnistria și alți actori implicați. O soluție ar putea fi acordarea autonomiei Transnistriei în cadrul Republicii Moldova, cu respectarea integrității teritoriale și suveranității statului moldovenesc. Un proces de rezolvare a conflictului ar trebui să includă monitorizarea internațională și implementarea treptată a acordurilor convenite între părți [3, p.77]. Cel mai important trebuie de subliniat că orice soluție trebuie să fie rezultatul unor negocieri libere și echitabile între părți și să țină cont de interesele și drepturile tuturor celor implicați, inclusiv ale populației locale din regiune. Conflictul transnistrian a avut un impact semnificativ asupra populației și societății în Republica Moldova și în regiunea Transnistriană. El a dus la dislocarea și refugierea unui număr semnificativ de persoane din zonele afectate. Populația a fost nevoită să-și părăsească locuințele și să-și caute adăpost în alte regiuni sau chiar alte țări. Numărul maxim de refugiați s-a înregistrat pe data de 23 iulie 1992. În localitățile din partea dreaptă a Republicii Moldova s-au aflat 51484 persoane. Până pe data de 25 august curent s-au reîntors în localitățile natale 46422 persoane. Au rămas ca refugiați 5062 persoane dintre care : Bender- 1462, Dubăsari- 1203, Tiraspol- 309. Principalele motive de neîntoarcere sunt: din motive politice- 1236, casele-s distruse- 470, alte cauze- 3356 [4, p.208]. Conflictul a creat diviziune profundă în societatea moldovenească și transnistriană. Comunitățile au fost divizate pe baza etniei, limbii și apartenenței politice, ceea ce a alimentat tensiunile sociale și conflictele interne. Această fragmentare socială a împiedicat reconcilierea și reconstrucția socială. Chiar daca limba română, sub denumirea limba moldovenească face parte dintre cele trei limbi oficiale la malul stâng al Nistrului, practic nimeni nu o folosește în spațiul public. Cea mai mare problemă este însă reducerea numărului de elevi, din cauze diferite precum închiderea școlilor cu predare în română, sau aspectul demografic, analizând numărul elevilor din anul 1998 – 2016 observăm că sa redus cu 75%, numărul de elevi fiind 5.225, iar în ultima analiză, numărul elevilor este de 1.329.

În perspectiva promovării intereselor naționale ale Republicii Moldova, soluționarea conflictului transnistrian rămâne o prioritate esențială. Pentru a promova aceste interese, Republica Moldova ar trebui să continue negocierile și dialogul cu toate părțile implicate. La fel, asigurarea respectării drepturilor omului și a principiilor democratice în întreaga țară, inclusiv în regiunea Transnistriană, este, de asemenea, crucială penru promovarea intereselor naționale și pentru consolidarea statului de drept și a coeziunii sociale în Republica Moldova.

Referințe:

1. Gheorghe Cojocaru, O istorie a regiunii transnistriene din cele mai vechi timpuri până în prezent, Civitas 2007, Chișinău.
2. Saca V. Interese politice și relații politice: dimensiuni tranzitorii: Chișinău: CE USM, 2001.
3. Igor Boțan, Reglementarea transnistriană: o soluție europeană, Adept, Chișinău, 2009.
4. Nicolae Pojoga, Chestiunea refugiaților de pe Nistru din 1992, Chișinău, 1992.
5. Gheorghe Cojocaru, O istorie a regiunii transnistriene din cele mai vechi timpuri până în prezent, Civitas 2007, Chișinău, p. 361-363.

6. Igor Boțan, Reglementarea transnistriană: o soluție europeană, Adept, Chișinău, 2009, p. 71-77.
7. Oleg Serebrean, Conflictul Trasnistrian- geoistorie și geopolitică, în Confort, Chișinău, an.IV, nr.1(51), 1999, p3.
8. Roman Mihăeș, Pentru o Moldovă Europeană și Unită. Bătălia pentru Transnistria, Grafema Libris, Chișinău, 2005, p. 121-126.
9. Tămaş S. Dicţionar politic. Instituţiile democraţiei şi cultura civică. Bucureşti: Editura Academiei Române, 1996, p. 221.
10. Aurelian Lavric, Soluționarea conflictului transnistrian: O abordare prin prisma negocierilor bazate pe interese. Revista Militară. NR.1(15)/2016, pp 52-53.
11. Saca V. Interese politice și relații politice: dimensiuni tranzitorii: Chișinău: CE USM, 2001, pp. 271-273, 289, 290-297
12. Agenția Națională A Arhivelor: Chestiunea refugiaților în timpul Războiului de pe Nistru din anul 1992. Ministerul Justiției Al Republicii Moldova [citat 16 martie 2024]. În: https://arhiva.gov.md/chestiunea-refugiatilor-in-timpul-razboiului-de-pe-nistru-din-anul-1992-2/
13. Mihai Popşoi: Continuarea relaţiilor strategice cu România este prioritară pentru Republica Moldova. AGERPRES [citat 15 martie 2024]. În: https://youtu.be/c30x0kKaEyM?si=u6eoeFRin2VqbDqo
14. Situația gravă a limbii române în Transnistria. Baricada 2017 [citat 16 martie 2024]. În: https://ro.baricada.org/limba-romana-transnistria-situatia-grava/

Recomandat
***Angela COLAȚCHI**, dr., conf. univ.*

PARTICULARITĂȚILE PARTAJĂRII ANIMALELOR DE COMPANIE DUPĂ DESFACEREA CĂSĂTORIEI

Katarina GHENEA,

studentă, anul II, Facultatea Relații Internaționale, Științe Politice și Administrative

CZU: 347.218.1:347.627.2(478) Katarina20038@gmail.com

În contextul procesului de partaj în cadrul divorțului, una dintre chestiunile sensibile și totodată mai puțin reglementate este aceea a custodiei și îngrijirii animalelor de companie. Întrucât legislațiile naționale din diverse țări abordează această problemă în moduri diferite, iar practicile judiciare sunt în continuă evoluție, este important să analizăm diversele aspecte legislative, soluții juridice și criterii relevante care influențează acest proces.

Partajul este un proces legal esențial în cazul încetării proprietății comune asupra bunurilor în coproprietate, iar în cazul soților, acesta este cunoscut sub numele de devălmășie. Înainte de a fi împărțite bunurile comune, este necesară stabilirea cotei de proprietate a fiecărui soț [1, p.11]. Însă, în timpul divorțului, problema privind animalele de companie devine adesea una complexă și delicată.

Legislația națională, precum Codul civil și Codul familiei din Republica Moldova, nu oferă clarificări cu privire la partajul animalelor de companie, recunoscându-le mai mult ca bunuri mobile decât ca ființe vii [2, p.123], [3, p.1]. Totuși, în alte țări, precum Statele Unite ale Americii, Franța și Spania, există deja prevederi legislative sau chiar soluții juridice care abordează această problemă. De exemplu, Spania în 2022 a făcut anumite modificări în Codul Civil prin care animalele sunt definite ,,ființe vii, înzestrate cu sensibilitate". Astfel, potrivit modificărilor normative, un judecător va trebui să decidă în privința custodiei animalului de companie, fie el câine, pisică, pește, pasăre sau orice alt necuvântător, exact ca în cazul unui copil. Tot instanța va putea schimba, dacă va fi nevoie, condițiile de îngrijire a animalului și va stabili cum se împart costurile pentru întreținerea lui între foștii parteneri.

Până în prezent, au fost deja pronunțate unele soluții de către instanțele de judecată în astfel de situații,exemplu: în anul 2019 a avut loc divorțul dintre soții Giarrusso care au ales ca animale de companie de-a lungul căsniciei lor doi câini. La desfacerea căsătoriei, aceștia, timp de doi ani au luptat pentru custodie exclusivă, menționând faptul că sunt dispuși să facă compromisuri asupra oricărui aspect legat de divorț, cu excepția animalelor de companie. Soțul a obținut, în cele din urmă, dreptul de a-și vizita cei doi câini în fiecare zi de marți și miercuri. Un alt exemplu din 2020, Ant McPartlin – un cunoscut prezentator britanic – și fosta lui soție au ajuns la un acord pentru a împărți îngrijirea câinelui lor. Aceasta i-a permis stăpânului să scoata câinele la plimbare și să îl ia în weekend. Aceste exemple demonstrează că instanțele de judecată încep să acorde atenție considerabilă acestor aspecte, recunoscând animalele de companie drept ,,ființe vii înzestrate cu sensibilitate".

Ca și criterii în funcție de care o instanță de judecată poate să stabilească locuința/reședința unui animal de companie și un eventual program de relații personale, ar putea fi avute în vedere următoarele: Cine a cumpărat animalul de companie; Dacă animalul de companie a fost un cadou, cui a fost dăruit acesta; Pe al cui nume este înregistrat animalul de companie/ al cui nume este pe microcip; Cine a suportat costurile legate de îngrijirea animalului de companie (hrană, facturi veterinare, asigurări, etc); Cine s-a ocupat preponderent de animalul de companie: înregistrările veterinare care reflectă soțul care a dus animalul la veterinar sau la plimbare, cine hrănește în general animalul, cine îi golește cutia de gunoi, îi dă medicamente sau îi curăță cușca/litiera; Care parte este suficient de stabilă financiar pentru a susține un animal de companie și Cine oferă cele mai bune condiții de casă pentru găzduirea animalului de companie. La care părinte a fost stabilită locuința copiilor, dacă au rezultat copii din relație, iar copiii sunt atașați de animalul de companie [4].

Într-un final**, concluzia** se conturează clar: într-o societate în continuă schimbare, adaptarea legislației este esențială pentru a reflecta noile realități și pentru a asigura protecția și binele animalelor de companie în situațiile delicate precum divorțul. Este necesară o abordare echilibrată și sensibilă din partea autorităților și a instanțelor de judecată, ținând cont atât de interesele stăpânilor, cât și de binele și bunăstarea animalelor. Introducerea unor reglementări clare și a unor mecanisme legale adecvate pentru partajul animalelor de companie este un pas crucial în evoluția legislației și în asigurarea unei protecții corespunzătoare pentru aceste ființe sensibile și iubite, care sunt parte integrantă a vieții noastre de zi cu zi.

Referințe:

1. CODUL FAMILIEI AL REPUBLICII MOLDOVA, nr. 1316 din 26-10-2000
2. CODUL CIVIL AL REPUBLICII MOLDOVA, nr. 1107 din 06-06-2002
3. Proiect de LEGE privind întreținerea și protecția animalelor de companie nr. 146 din 11-05-2021
4. BARBUR D. F. *Partajul animalelor de companie.* În: https://www.budusan.com/articole/partajul-animalelor-de-companie

Recomandat
***Mariana BORDIAN**, dr., lector univ.*

INCOMPATIBILITĂȚI DE OCUPARE A FUNCȚIEI PUBLICE

Alexandrina STAROV,

studentă, anul II, Facultatea Relații Internaționale, Științe Politice și Administrative

CZU: 351.082.5:342.51 alexandrinastarov@gmail.com

În societățile democratice, funcția publică reprezintă o verigă esențială în mecanismul guvernării, având un impact semnificativ asupra implementării politicilor și a serviciilor publice. Incompatibilitățile de acces la funcția publică pot fi rezultatul unor preocupări etice, a conflictelor de interese sau chiar a neajunsurilor sistemului politic. Incompatibilitățile de acces la funcția publică pot fi definite ca fiind un set de situații în care există conflicte de interese sau împiedicări legale ce restricționează capacitatea unei persoane de a ocupa o anumită funcție publică. Aceste incompatibilități pot fi de natură legală, etică sau de altă natură, iar abordarea lor corectă și eficientă este esențială pentru asigurarea integrității și eficienței instituțiilor publice.

Conform Dicționarului Explicativ al Limbii Române, „incompatibilitate este interzicerea (prevăzută de lege) de a cumula două funcții, atribuții care, prin caracterul lor sunt contradictorii". În literatura de specialitate, această accepțiune se identifică mai mult cu referire la „condiții restrictive de încadrare în anumite posturi a unor persoane" [1].

Necesitatea reglementării regimului juridic al incompatibilităților relevă din principiul fundamental al separației puterilor în stat, consacrat în Constituția Republicii Moldova. Astfel, în conformitate cu prevederile art. 6 din legea supremă, „În Republica Moldova puterea legislativă, executivă și judecătorească sunt separate și colaborează în exercitarea prerogativelor ce le revin, potrivit prevederilor Constituției" [2]. Respectiv, toate ramurile puterii de stat trebuie să-și desfășoare activitatea în strictă concordanță cu rigorile constituționale astfel încât nici un reprezentat al unei puteri să nu comită imixtiuni sau să nu-și aroge atribuțiile altei puteri. Complementar, Constituția Republicii Moldova reglementează la articolele 70; 81; 99; 116 și 139, regimul juridic al incompatibilităților în privința exercitării mandatului de deputat, de Președinte al Republicii Moldova, membru al Guvernului, precum și a funcțiilor de judecător și judecător al Curții Constituționale.

Legislația națională în vigoare definește atât incompatibilitatea privind funcționarii publici, cât şi incompatibilitatea privind demnitarii publici. Regimul incompatibilităților funcționarilor publici este reglementat de art.25 din Legea nr.158-XVI din 4 iulie 2008 cu privire la funcția publică şi statutul funcționarului public. Conform acestui articol, funcția publică impune anumite incompatibilități și restricții pentru funcționarii publici. Acestea includ interdicții asupra exercitării altor funcții publice în afară de cea pentru care au fost numiți, precum și restricții referitoare la desfășurarea de activități remunerate în cadrul autorităților publice sau în alte domenii precum sectorul privat sau proiecte internaționale, cu excepția unor situații specifice și strict reglementate de lege. Cumularea de atribuții este permisă doar în condițiile stabilite prin act administrativ al conducerii respectivei autorități publice. În cazul în care un funcționar public se află în situație

de incompatibilitate şi nu remediază această situaţie în termenul prevăzut, el poate fi destituit din funcţie. Prin Legea nr.199 din 16.07.2010, cu privire la statutul persoanelor cu funcţii de demnitate publică, în art.12, alin (1), se menţionează că demnitarul nu este în drept să desfăşoare orice altă activitate remunerată, cu excepţia activităţilor didactice şi ştiinţifice. Prin urmare, demnitarul public poate desfăşura suplimentar doar activităţi didactice şi ştiinţifice, alte funcţii şi activităţi fiind incompatibile cu funcţia de demnitate publică exercitată. Alin.(2) din acelaşi articol stipulează că prevederile alin.(1) nu se aplică în cazul în care Constituţia sau legea specială care reglementează activitatea demnitarului conţine prevederi referitoare la situaţia de incompatibilitate specifică a demnitarului respectiv ori prevederi referitoare la o situaţie similară.

Funcţionarii publici obligatoriu trebuie să deţină calitatea de subiect al declarării averii şi intereselor personale aşa cum este prevăzut la art.3 alin.(1) din Legea nr.133/2016 privind declararea averii şi a intereselor personale. De asemenea, potrivit prevederilor aceleiaşi legi, toate categoriile de subiecţi ai declarării sunt incluşi în Registrul electronic al subiecţilor declarării averii şi a intereselor personale, ţinut de către Autoritatea Naţională de Integritate [3].

Legislaţia naţională foloseşte unele noţiuni cum ar fi: integritatea instituţională şi profesională. Din cele ce urmează:- integritate instituţională reprezintă integritatea profesională a tuturor agenţilor publici din cadrul entităţii publice, cultivată, controlată şi consolidată de către conducător, precum şi toleranţa zero la incidentele de integritate admise de agenţii publici;- integritate profesională este capacitatea agentului public de a-şi desfăşura activitatea profesională în mod etic, liber de influenţă necorespunzătoare şi manifestări de corupţie, cu respectarea interesului public, a supremaţiei Constituţiei Republicii Moldova şi a legii [4].

În concluzie, incompatibilităţile de acces la funcţia publică pot rezulta dintr-o varietate de factori, inclusiv din preocupări etice, conflicte de interese, etc. Aceste restricţii pot avea un impact semnificativ asupra integrităţii, eficienţei şi reprezentativităţii instituţiilor publice. În acelaşi timp, este important să existe mecanisme eficiente de responsabilizare a funcţionarilor publici în cazul încălcării clauzelor de integritate, inclusiv prin răspunderea disciplinară, contravenţională, penală şi civilă. Aceste măsuri contribuie la promovarea unui climat de integritate şi transparenţă în administraţia publică şi la consolidarea încrederii cetăţenilor în instituţiile statului.

Referinţe:

1. ROMANDAŞ, N., Unele reglementări privind impedimentele absolute şi incompatibilităţi legale în procesul exercitării dreptului la muncă. În *Teoria şi practica administraţiei publice*, 2022, (p. 200-205).
2. Constituţia Republicii Moldova din 29.07.1994. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2016, nr. 78, art. 140
3. Legea privind declararea averii şi a intereselor personale nr. 133 din 17.06.2016. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2016, nr. 245-246, art. 513
4. Legea privind evaluarea integrităţii instituţionale: nr. 325 din 23.12.2013. În: Monitorul oficial al Republicii Moldova, 2016, nr. 277-287, art. 586.

Recomandat
***Vladimir BORŞ**, dr., conf. univ.*

SESIUNEA NAŢIONALĂ
DE COMUNICĂRI ŞTIINŢIFICE STUDENŢEŞTI

Ediţia a XXVIII-a

11-22 martie 2024

Rezumatele comunicărilor

Volumul II

ȘTIINȚE UMANISTICE
ȘTIINȚE JURIDICE
ȘTIINȚE SOCIALE ȘI ALE EDUCAȚIEI

Corectură: *Ana-Laura Paşnic*
Machetare computerizată: *Tatiana Capliuc*

Bun de tipar *05.09.2024*. Formatul *70×100 1/12*.
Coli de tipar *29,2*. Comanda *17sp*.

Centrul Editorial-Poligrafic al USM
str. Al. Mateevici, 60, Chişinău, MD 2009
e-mail: cep1usm@mail.ru; usmcep@mail.ru